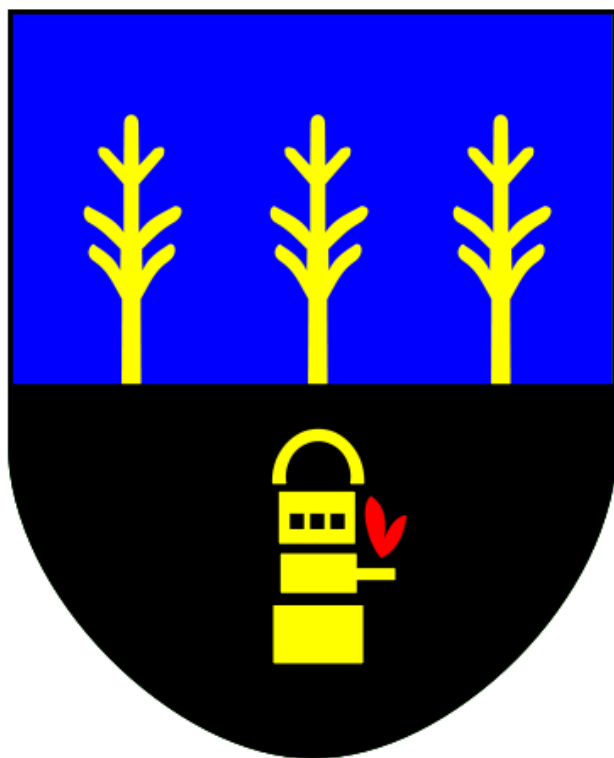

2022

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych w Gminie Konopiska

Centrum Działań
Profilaktycznych
Ul. Kościuszki 39A 32-020
Wieliczka

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
1.1 Podstawowe pojęcia i terminy	5
1.2 Założenia teoretyczne	9
1.3 Problematyka i cele szczegółowe badań	13
2. Ogólna charakterystyka społeczności lokalnej – analiza danych zastanych	18
2.1 Charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy	18
2.2 Sytuacja ekonomiczna społeczności lokalnej	21
2.3. Infrastruktura społeczna	24
2.4 Działania o charakterze profilaktycznym i prospołecznym na terenie Gminy Konopiska	25
A. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Konopiskach w poprzednich latach	26
B. Działalność GKRPA w Konopiskach w poprzednich latach	31
C. Działalność ZI w Konopiskach w poprzednich latach	33
D. Przeciwdziałanie Narkomanii na terenie Gminy Konopiska	39
3. Analiza kluczowych zagrożeń i zachowań ryzykownych na terenie Gminy Konopiska	45
3.1 Metodologia badań	45
3.2 Wyniki badań wśród dorosłych mieszkańców	47
A. Charakterystyka badanej grupy	47
B. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy	49
C. Problem bezrobocia i wykluczenia społecznego	51
D. Problem alkoholowy	54
E. Problem narkotykowy	61
F. Zjawisko przemocy domowej	65
G. Zjawisko przemocy wobec nieletnich w opinii dorosłych mieszkańców	70
H. Cyberprzemoc w opinii dorosłych mieszkańców	73
I. Ryzyko hazardu	75
J. Zapotrzebowanie na działania profilaktyczne wśród dorosłych mieszkańców	79
3.3 Wyniki badań wśród dorosłych mieszkańców z obszaru zagrożeń behawioralnych	87

A. Charakterystyka badanej grupy	87
B. Hazard	89
C. Korzystanie z Internetu	91
D. Pornografia	104
E. Zakupoholizm	104
F. Pracoholizm	107
G. Uzależnienie od ćwiczeń fizycznych	110
H. Ortoreksja	114
I. Tanoreksja	117
3.4 Wyniki badań wśród dzieci ze szkół podstawowych	121
A. Charakterystyka badanej grupy	121
B. Zjawisko przemocy rówieśniczej wśród dzieci	123
C. Zjawisko przemocy domowej wśród dzieci	128
D. Problem alkoholu wśród dzieci	129
E. Problem nikotynowy wśród dzieci	137
F. Problem narkotykowy wśród dzieci	144
G. Zapotrzebowanie na programy profilaktyczne wśród dzieci	146
3.5 Wyniki badań wśród dzieci ze szkół podstawowych z obszaru zagrożeń behawioralnych	159
A. Charakterystyka badanej grupy	159
B. Hazard	160
C. Korzystanie z Internetu	165
D. Zakupoholizm	177
E. Uzależnienie od ćwiczeń fizycznych	179
F. Ortoreksja – nadmierna koncentracja na zdrowym odżywianiu	183
G. Tanoreksja – uzależnienie od opalania się	186
H. zapotrzebowanie na warsztaty profilaktyczne	187
4. Podsumowanie i główne wnioski z badania:	189

4.1 Badanie dorosłych mieszkańców	189
4.2 Badanie dzieci i młodzieży	193
4.4 Analiza SWOT	196
5. Rekomendacje działań naprawczych	200
5.1 Dostępność substancji psychoaktywnych – ograniczenie dostępności alkoholu	200
A. Tajemniczy klient	200
B. Kontrole punktów sprzedaży alkoholu	203
C. Prohibicja nocna – dobre praktyki i opis wątpliwości w kwestii wprowadzenia	206
5.2 Dostępność substancji psychoaktywnych – ograniczenie dostępności narkotyków	207
A. Szkolenia dla policji, sędziów i prokuratorów	207
B. Fred goes net	208
5.3 Rekomendacje w zakresie zagrożeń behawioralnych	210
5.4 Szkolny Program Profilaktyki	212
5.5 Rekomendacje w zakresie przemocy domowej	215
A. Indywidualne plany pomocy – „Niebieska Karta C”	215
B. Procedura „Niebieskich Kart”	216
5.6 Budowa Programu Przeciwdziałania Uzależnieniom - dobre praktyki z polskich gmin	216
A. Opinie ekspertów i aspekty praktyczne przemawiające za tworzeniem wieloletnich programów ramowych	217
Aneks	221
Aktualna lista programów rekomendowanych przez KCPU	221

1. Wprowadzenie

1.1 Podstawowe pojęcia i terminy

Niniejszy dokument jest opracowaniem, opisującym społeczne uwarunkowania społeczności zamieszkującej na terenie Gminy Konopiska. Szczegółowa analiza pozwala na określenie kierunków działań związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych na terenie Gminy.

W celu przybliżenia zarówno zastosowanej procedury badawczej, jak i najważniejszych ustaleń diagnozy, poniżej prezentujemy zestawienie najważniejszych pojęć i terminów naukowych, które zostały wykorzystane w niniejszym raporcie.

BADANIE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH (*DESK RESEARCH*) – technika badań jakościowych i czasem ilościowych polegająca na przeszukaniu i interpretacji istniejących źródeł wiedzy na badany temat (dokumentów, mediów, literatury przedmiotu itp.). W niniejszej diagnozie źródłem tego typu danych były przede wszystkim dane pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii oraz Policji.

METODY BADAWCZE – narzędzia psychologiczne służące do zbierania informacji na podstawie, których można scharakteryzować badane zjawisko lub obiekt badań.

SONDAŻ (BADANIE SONDAŻOWE) - jest to metoda badawcza służąca zazwyczaj do badania danej populacji, której nie da się obserwować bezpośrednio. Polega na przebadaniu wyselekcjonowanej z populacji mniejszej próby respondentów, przy pomocy kwestionariusza lub ankiety.

PAPI (Paper And Pen Personal Interview) – klasyczna metoda badawcza powszechnie nazywana „papier i ołówek”. Upřednio przeszkolony ankieter zostaje wyposażony w papierową wersję ankiety, a następnie realizuje w terenie wywiady z respondentami.

CAWI (Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony internetowej) – technika zbierania informacji w badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

BADANIA (METODY) JAKOŚCIOWE – badania, które koncentrują się na wnikliwszej analizie danego zjawiska. W badaniach jakościowych nie wykorzystuje się pomiaru ilościowego (jak w badaniach ilościowych), lecz stosuje się techniki, które mają na celu wydobycie wiedzy od badanych osób.

CZYNNIKI RYZYKA – cechy osobowe jednostki, warunki środowiskowe i sytuacje zewnętrzne, które mają potencjalny wpływ na pojawienie się zachowań ryzykownych. Głównie związane są z sytuacją rodzinną, szkolną, z funkcjonowaniem w grupie rówieśniczej i religijnej oraz uwarunkowaniami osobowościowymi. Celem interwencji profilaktycznych jest eliminacja lub redukcja czynników ryzyka.

CZYNNIKI CHRONIĄCE – cechy osobowe, sytuacje i warunki środowiskowe, które zwiększają odporność jednostki na działanie czynników ryzykownych. Celem działań profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących na rzecz odporności jednostki i całego środowiska lokalnego.

ZACHOWANIA RYZYKOWNE – zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego. Do zachowań ryzykownych zaliczamy: palenie tytoniu, używanie środków psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, leków), wczesną aktywność seksualną, zachowania agresywne i przestępcze.

UZALEŻNIENIE – nabyty stan zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, który charakteryzuje się okresowym lub stałym przymusem wykonywania określonej czynności lub zażywania psychoaktywnej substancji chemicznej. Zgodnie z obowiązującą w Polsce Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 uzależnienie rozpoznaje się, jeśli trzy lub więcej z następujących objawów występowało łącznie przez co najmniej 1 miesiąc lub występowało w sposób powtarzający się w okresie 12 miesięcy:

- silne pragnienie lub poczucie przymusu użycia,
- upośledzenie kontroli nad zachowaniem związanym z używaniem, tj. nad jego rozpoczęciem, kończeniem oraz poziomem użycia,
- fizjologiczne objawy stanu abstynencyjnego pojawiające się, gdy użycie jest ograniczane lub przerywane,

- wzrost tolerancji tj. konieczność przyjmowania istotnie wzrastających ilości substancji, w celu osiągnięcia pożądanego efektu,
- silne pochłonięcie sprawą używania przejawiające się istotną zmianą dotychczasowych zamiłowań i zainteresowań porzucanych lub ograniczanych z powodu używania,
- uporczywe używanie, pomimo oczywistych dowodów występowania szkodliwych następstw, choć charakter i rozmiar szkód są już danej osobie znane.

ZAGROŻENIA BEHAWIORALNE - zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego, które mogą prowadzić do uzależnień czynnościowych (związanych z zachowaniami, a nie substancjami), tj hazard, korzystanie z Internetu, granie w gry, zakupoholizm, pracoholizm; uzależnienie od ćwiczeń fizycznych, opalania się czy patologiczna koncentracja na spożywaniu zdrowego jedzenia.

PROBLEM SPOŁECZNY – to zaobserwowane lub spodziewane (potencjalne) zjawisko społeczne – stan, proces lub układ warunków – które uznano za niekorzystne, wywołujące pośrednio lub bezpośrednio straty finansowe i wymagające interwencji: przeciwdziałania, redukcji szkód lub rozwinięcia równoważących je potencjałów.

KWESTIA SPOŁECZNA – bariera w społeczeństwie, które utrudnia prawidłowe funkcjonowanie oraz osiągnięcie optymalnego rozwoju i realizacji potrzeb. Ma charakter masowy i szczególnie dotkliwe skutki społeczne. Bardzo często diagnozy problemów społecznych służą zidentyfikowaniu kwestii społecznych lub są ukierunkowane na zbadanie kwestii, które zostały już wcześniej rozpoznane.

NORMY SPOŁECZNE – przyjęte w danej społeczności względnie trwałe wzorce funkcjonowania akceptowalnego społecznie: to zbiory nieformalnych reguł określających, co jest, a co nie jest akceptowane w danej społeczności. To także oczekiwane społecznie wzorce funkcjonowania poszczególnych grup i jednostek.

PROFILAKTYKA – zapobieganie powstaniu niekorzystnego zjawiska, zanim ono wystąpi, poprzez oddziaływanie zawczasu na jego rozpoznane przyczyny lub poprzez budowanie zabezpieczeń przed tym zjawiskiem, albo poprzez wyprzedzające łagodzenie skutków zjawiska, któremu zapobiec się nie da. Współczesne rozumienie profilaktyki uwzględnia jej podział na trzy poziomy:

- **PROFILAKTYKA UNIWERSALNA** – profilaktyka kierowana do populacji uniwersalnej (np. wszystkich uczniów w określonym wieku), bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych; ma na celu przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka.
- **PROFILAKTYKA SELEKTYWNA** – profilaktyka ukierunkowana na grupy zwiększonego ryzyka, wymagająca dobrego rozpoznania tych grup uczniów w społeczności szkolnej. Ma na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych.
- **PROFILAKTYKA WSKAZUJĄCA** – profilaktyka kierowana do osób, u których rozpoznano objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych.

PROGRAM PROFILAKTYCZNY – działania psychoedukacyjne podejmowane według określonych wzorców, których celem jest zapobieganie zachowaniom ryzykownym odbiorców i szkodom w ich otoczeniu.

PROGRAM REKOMENDOWANY – program profilaktyczny oparty na naukowych podstawach teoretycznych, wykorzystujący skuteczne strategie profilaktyczne, zmniejszający wpływ czynników ryzyka zachowań problemowych, wzmacniający działanie czynników chroniących przed zachowaniami problemowymi. Tego typu programy charakteryzują się odpowiednią intensywnością działań i czasem ich trwania, są realizowane przez odpowiednio przygotowaną kadrę, a przede wszystkim mają potwierdzony w badaniach ewaluacyjnych wysoki standard wdrożenia lub skuteczność oddziaływania. Krajowe programy profilaktyczne spełniające te kryteria działają w ramach SYSTEMU REKOMENDACJI.

ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ WIARYGODNOŚCI - istniejące ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ SKUTECZNOŚCI w rozumieniu analogicznym do kryteriów KCPU (dawniej PARPA, KBPN), ORE i IPiN dla programów profilaktyki uzależnień, a w przypadku braku takiego rozwiązania w danej dziedzinie – istniejące lub projektowane rozwiązanie oparte na wiedzy naukowej, udokumentowanych dobrych

praktykach innych gmin i poparte rekomendacją uznanych specjalistów z danego obszaru wiedzy, jako rozwiązanie dobrze rokujące.¹

SYSTEM REKOMENDACJI – zadanie realizowane od 2010 r. we współpracy następujących instytucji – Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (dawniej: Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych), Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. W ramach systemu dokonywana jest ocena programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyki narkomanii, profilaktyki problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży.

1.2 Założenia teoretyczne

Diagnoza problemów społecznych jest sposobem aktywnego poszukiwania i dostarczania aktualnych informacji dotyczących społeczności lokalnej. Właściwe rozpoznanie sytuacji jest podstawą do podjęcia działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych, a co za tym idzie – lepszemu zaspokajaniu potrzeb i poprawie jakości życia. Jest to narzędzie wyodrębniające kluczowe kwestie społeczne, dzięki któremu pozyskuje się wiedzę dotyczącą stanu badanej grupy oraz głównych potrzeb i kierunków zmian.

Diagnoza społeczna zawsze bezpośrednio lub pośrednio odnosi się do stanu i sposobu zaspokajania potrzeb społecznych. Wiedza, której dostarcza diagnoza, pozwala w sposób adekwatny do realiów zaplanować i wdrożyć działania służące członkom społeczności lokalnej, a także optymalnie i efektywnie wykorzystać do tego posiadane zasoby finansowe, instytucjonalne i ludzkie.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podkreśla (teraz KCPU), że niezwykle istotnym zadaniem samorządów jest tworzenie kompleksowych diagnoz sytuacji rodzinnej, ukierunkowanych na poznanie zarówno problemów rodziny,

¹ Na podstawie *Projektu Słupskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2019 – 2025+ ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji – POLITYKA SPOŁECZNA SŁUPSK 2025+*.

jako całości, jak też poszczególnych jej członków.² Jednym z elementów diagnozowania sytuacji problemów rodziny jest sprawdzanie natężenia nurtującej ją problemów. Pamiętać należy jednak, że nawet poziom używania substancji psychoaktywnych nie musi być związany z polityką wobec alkoholu czy narkotyków. Jest to problem uzależniony od wielu zmiennych, takich jak np. poziomu rozwarstwienia społecznego, sytuacji gospodarczej kraju, poziomu stresu wśród mieszkańców danej miejscowości.³

Diagnozy i ewaluacje powinny przede wszystkim dotyczyć nie tylko szczegółowego określenia rozmiaru danego problemu społecznego, ale jak najdokładniejszego zobrazowania poziomu dostępności do potrzebnych usług specjalistycznych i społecznych, np. wsparcie dla rodzin. Dostępność należy rozumieć nie tylko jako fizyczny poziom usługi, lecz również jako poziom możliwości skorzystania z danej usługi.⁴

Tradycyjne podejście do diagnozowania problemów społecznych polega na ocenie stanu zaspokojenia potrzeb i zidentyfikowaniu czynników uniemożliwiających ich zaspokajanie. Obecnie coraz powszechniej diagnoza problemów społecznych obejmuje także analizę możliwości zaspokajania potrzeb społecznych, bo tu właśnie często mogą tkwić przyczyny problemów.⁵

Diagnoza i monitoring problemów społecznych są niezbędne do tego, aby prowadzić skuteczne i użyteczne działania służące ich rozwiązywaniu. To jest główny cel diagnozowania i monitorowania, ale warto zwrócić uwagę również na szczegółowe cele, które można osiągnąć dzięki ich prowadzeniu. Diagnoza problemów społecznych służy identyfikacji:

- problemów „ukrytych”,
- przyczyn i skutków problemów,
- skali i zakresu problemów oraz grup społecznych, których problemy dotyczą,

² Zespół Redaktorów i Recenzentów, *Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku*, Warszawa 2020.

³ T. Schimanek, *Diagnozowanie problemów społecznych*, Warszawa 2015.

⁴ Gorzowski, *Ramowy Miejski Program Przeciwdziałania Uzależnieniom na lata 2017-2020*.

⁵ T. Schimanek, dz. cyt., s.3-5.

- problemów społecznych w danym układzie geograficznym lub administracyjnym (na przykład wieś – gmina czy gmina – powiat).

Przeprowadzenie rzetelnej diagnozy problemów społecznych jest czynnikiem zwiększającym wiarygodność i zaufanie społeczne do proponowanych działań, które służą rozwiązywaniu problemów i instytucji je realizujących.⁶

Zgodnie z założeniami badania problemów społecznych opracowanie diagnozy wiąże się również ze stworzeniem listy rekomendacji na dalsze działania profilaktyczne i prewencyjne dla danej społeczności. Pierwszym z kryteriów tworzenia zaleceń jest dostosowanie się do lokalnych potrzeb i metod pracy – odgórne narzucanie rozwiązań niedostosowanych do danej populacji, zazwyczaj prowadzi do nieefektywnych działań oraz marnowania środków finansowych.

Kolejnym istotnym kryterium diagnozowania i rekomendacji jest postulat sprawdzonej skuteczności lub przyjmowania działań, które w podobnych gminach okazały się być dobrymi praktykami, rozwiązyjącymi zastane tam w trakcie badań (najczęściej rewitalizacyjnych) problemy.

„We współczesnym świecie wszyscy odpowiadający za wprowadzanie różnego typu programów wychowawczych czy edukacyjnych muszą wybierać z olbrzymiej ilości proponowanych działań i projektów. Ich twórcy starają się uczynić swoje propozycje jak najbardziej atrakcyjnymi, dlatego bez podstawowej wiedzy o metodach ewaluacji projektów, często bardzo trudno jest odróżnić propozycje skutecznych i sprawdzonych projektów od tych, które mają skuteczny marketing. Podobnie niezwykle trudne jest obiektywne ocenianie działań, które stosuje się tradycyjnie od lat i uznaje za skuteczne na podstawie przyzwyczajenia. Ten drugi sposób myślenia jest bardzo widoczny w działaniach podejmowanych pod szyldem profilaktyki uzależnień – takich, jak Dzień Sportu czy konkurs plastyczny o uzależnieniach.”⁷

Instytucje odpowiedzialne za kształtowanie polityki w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, tj. Ministerstwo Zdrowia i Ministerstwo Edukacji Narodowej, a także koordynujące (i rekomendujące) działania w tym obszarze – Krajowe Centrum

⁶ Tamże.

⁷ K. Ostaszewski, Profilaktyka problemowa i promocja zdrowia psychicznego. Quo vadis profilaktyko?, Warszawa 2014.

Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU, dawniej PARPA i KBPN), Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii (IPiN) wprowadziły wymóg stosowania w profilaktyce wyłącznie projektów o potwierdzonej naukowo skuteczności.

Wymóg ten wydaje się być jak najbardziej zasadny. Jesteśmy przekonani, że jego efektywne wdrażanie przyniesie poprawę skuteczności profilaktyki. Jednocześnie nadal jest tak, że wybór pomiędzy programami, które posiadają dostatecznie udowodnioną skuteczność naukowo, a tymi, które używają tego określenia w celach reklamowych może być trudny. Co więcej, w tym momencie zaledwie jeden program w tzw. Bazie Programów Rekomendowanych, tj. „Fantastyczne Możliwości” posiada rekomendację na najwyższym poziomie, a dodatkowo nie uwzględnia ona faktu, że program w ostatnich latach uległ istotnym zmianom). Pozostałe natomiast albo są jedynie „obietujące”, albo zostały uznane za „dobrą praktykę”, nie spełniając jednocześnie rygorystycznych wymagań pozwalających uznać je za programy skuteczne. Wybór ten wymaga posiadania wiedzy na temat ewaluacji oraz tego, czym jest skuteczność potwierdzona naukowo.

Rozszerzenie tak sformułowanej definicji na inne obszary profilaktyki społecznej jest możliwe tylko w takich dziedzinach, w których istnieje oficjalna baza programów rekomendowanych przez wiarygodne instytucje, a więc w praktyce w bardzo nielicznych obszarach polityki społecznej.

Z tego powodu w niniejszym opracowaniu zaproponowano zastąpienie pojęcia rozwiązania o potwierdzonej skuteczności pojęciem rozwiązania o potwierdzonej wiarygodności, przy czym „potwierdzoną wiarygodność” rozumiemy jako istniejące rozwiązanie o potwierdzonej skuteczności w rozumieniu analogicznym do kryteriów KCPU, ORE i IPiN dla programów profilaktyki uzależnień, a w przypadku braku takiego rozwiązania w danej dziedzinie – istniejące lub projektowane rozwiązanie oparte na wiedzy naukowej, udokumentowanych dobrych praktykach innych gmin i poparte rekomendacją uznanych specjalistów z danego obszaru wiedzy, jako rozwiązanie dobrze rokujące.⁸

⁸ Na podstawie *Projektu Słupskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2019 – 2025+ ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji – POLITYKA SPOŁECZNA SŁUPSK 2025+*.

1.3 Problematyka i cele szczegółowe badań

Niniejsze opracowanie ma na celu prezentację wyników badań sondażowych przeprowadzonych na terenie Gminy Konopiska. Poniższa diagnoza opisuje zarówno rodzaj, jak i skalę występowania określonych problemów społecznych oraz wskazuje na znaczące kwestie społeczne. Pozwala to na ukierunkowanie i zaplanowanie działań mających na celu rozwiązanie występujących aktualnie na terenie Gminy Konopiska problemów społecznych. Jako najistotniejsze kwestie w obszarze problematyki społecznej, które powinny zostać poddane szczegółowym badaniom i analizom uznane zostały między innymi:

- spożycie substancji psychoaktywnych,
- poglądy dotyczące spożywania alkoholu i palenia papierosów,
- zjawisko uzależnień (zarówno nałogów od substancji chemicznych, jak i behawioralnych),
- zagrożenia behawioralne: tj.:
 - pornografia ,
 - hazard,
 - korzystanie z Internetu,
 - granie w gry,
 - zakupoholizm,
 - pracoholizm,
 - uzależnienie od ćwiczeń fizycznych,
 - ortoreksja,
 - tanoreksja.
- przemoc rówieśnicza i domowa oraz cyberprzemoc.

A. Problem uzależnień behawioralnych

Zgodnie z nowelizacją ustawy o zdrowiu publicznym w skład zadań Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom wlicza się również przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym.⁹ Na mocy tejże ustawy w gminnych programach profilaktycznych należy uwzględniać działania prowadzone również w tym zakresie. Termin „uzależnienie

⁹ Zgodnie z art. 8b, pkt. 2 ustawy o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw z dnia 17 grudnia 2021 r.

behawioralne” nie jest sprecyzowany badawczo, a obszerny przegląd literatury światowej dokonany przez Instytut Psychiatrii i Narkomanii¹⁰ dowodzi brak ujednoczonego stanowiska badaczy i klinicystów w tej materii. Niektórzy badacze¹¹ sugerują używanie terminu nałogów behawioralnych w celu odróżnienia ich od uzależnień od substancji chemicznych (takich jak alkohol, nikotyna lub narkotyki), które ponadto cechują się specyficznymi dla konkretnych substancji objawami abstynencyjnymi podlegającymi klasyfikacji diagnostycznej. Powołując się na stanowisko Instytutu Psychiatrii i Narkomanii, można mówić, że uzależniania behawioralne (czynnościowe) stanowią „grupę zjawisk, z których część ma charakter patologii (np. zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania), część powoduje uciążliwości, „problemy”, a nawet bywa uważana za pewien fenomen kulturowy, który nie powinien być interpretowany w kategoriach zdrowia/choroby, normy/patologii”.¹² W systemie klasyfikacji chorób i zaburzeń ICD 11, który obowiązuje od 2022 roku¹³ wyróżnia się kategorię nazwaną „Zaburzenia związane z używaniem substancji lub nałogowymi zachowaniami”, a w obszar nałogowych zachowań wpisuje się tzw. „zaburzenie używania hazardu” (Gambling disorder – 6C50)¹⁴ oraz „zaburzenie związane z graniem” (Gaming disorder – 6C51). Jak wskazują same nazwy bardziej trafnie jest mówić o zaburzeniach związanych z pewnymi czynnościami lub nałogach behawioralnych. Ze względu jednak na to, że termin uzależnień jest bardziej rozpowszechniony oraz posługuje się nim ustawodawca, będzie on wykorzystywany w niniejszej pracy.

¹⁰ Jelonekiewicz I., Lew-Starowicz M., Sliczuk, A., Habrat B. (2016). Dokonanie przeglądu aktualnego stanu światowej wiedzy naukowej dotyczącej uzależnień behawioralnych, w tym hazardu problemowego i patologicznego, zrealizowany przez Zespół Profilaktyki i Leczenia Uzależnień Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

¹¹ Lelonek-Kuleta, 2012.

¹² Jelonekiewicz I., Lew-Starowicz M., Sliczuk, A., Habrat B. (2016). Op. Cit.

¹³ ICD-11 obowiązuje w Polsce od 1 stycznia 2022, aczkolwiek nie jest jeszcze wdrożony. Na wdrożenie kraj ma 5 lat.

¹⁴ Krawczyk, 2020 ICD 11.

B. Trudności diagnostyczne i przyjęte rozwiązania metodologiczne

W przypadku substancji psychoaktywnych pomiar częstotliwości ich przyjmowania (odsetek inicjacji alkoholowej/ narkotykowej/ nikotynowej) sam w sobie wiele mówi na temat ryzyka uzależnienia w późniejszym wieku, gdyż wczesna inicjacja alkoholowa oraz narkotykowa jest dobrym wskaźnikiem zagrożenia uzależnieniem.^{15,16} Działania profilaktyczne nastawione są głównie na opóźnienie inicjacji lub całkowite zaniechanie używania danego środka.¹⁷ Daje to możliwość stosunkowo łatwej do przeprowadzenia diagnozy ryzyka metodą kwestionariuszową. Samo spożywanie alkoholu lub przyjmowanie narkotyków w młodej grupie wiekowej będzie stanowiło ryzykowne zachowanie (pod kątem szkód fizycznych, społecznych lub prawnych, jak i potencjalnie prowadzące do powstania uzależnienia), któremu należy przeciwdziałać. Dodatkowo łatwo mierzalnym czynnikiem ryzyka są także błędne przekonania normatywne, które są jednym z czynników prowadzących do inicjacji alkoholowej.¹⁸ Dla przykładu nastolatek, który jest przed inicjacją alkoholową: im wyżej szacuje rozpowszechnienie picia alkoholu wśród rówieśników (uważa, że ponad 80% jego kolegów/ koleżanek już pije), tym sam jest bardziej skłonny zacząć.¹⁹ W przypadku uzależnień behawioralnych mamy do czynienia z dwoma poważnymi trudnościami. Pierwszą z nich jest mniej precyzyjna weryfikacja potencjału uzależnienia od danej czynności w badanej grupie wyłącznie na podstawie częstotliwości danej aktywności. Samo zbadanie rozpowszechnienia danego zachowania jest niewystarczające do określenia zagrożenia (dla przykładu każdy uczeń korzysta z Internetu, chociażby w celu odbycia zajęć zdalnych w okresie pandemii i tym samym nie może być to czynnik wskazujący na ryzyko). W związku z tym należy zastosować narzędzia diagnostyczne weryfikujące obecność specyficznych symptomów,

¹⁵ King, K. M., Laurie, C. (2007). A Prospective Study of the Effects of Age of Initiation of Alcohol and Drug Use on Young Adult Substance Dependence. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 68(2), 256–265. DOI:10.15288/jsad.2007.68.256.;

¹⁶ Grant, B. F., Stinson, F. S., Harford, T. C. (2001). Age at onset of alcohol use and DSM-IV alcohol abuse and dependence: A 12-year follow-up. *Journal of Substance Abuse*, 13(4), 493–504. DOI:10.1016/s0899-3289(01)00096-7.;

¹⁷ Szymańska, J. (2012) Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.;

¹⁸ Olds, R. S., Thombs, D. L., Tomasek, J. R. (2005). Relations between normative beliefs and initiation intentions toward cigarette, alcohol and marijuana. *Journal of Adolescent Health*, 37(1), 75.e7–75.e13. DOI:10.1016/j.jadohealth.2004.09.020.;

¹⁹ Hansen, W. B., (1993), School-based Alcohol Prevention Programs. „Alcohol Health and Research World”, t. 17, nr 1., za: Szymańska, J. (2012). Op. cit.

które wskazują na ryzyko uzależnienia. Druga trudność przejawia się we właściwym doborze pytań kwestionariuszowych oraz skali odpowiedzi, która umożliwi wyłonienie odsetka badanych zagrożonych uzależnieniem. Biorąc pod uwagę charakter „przesiewowy” niniejszego badania, a nie stricte kliniczny należy ostrożnie podchodzić do interpretacji uzyskanych wyników oceniając zarówno rozpowszechnienie danej aktywności (granie w gry, używanie Internetu), jak i obecność symptomów świadczących o potencjalnym problemie.

W konstruowaniu pytań badawczych posłużono się zarówno dostępnymi kwestionariuszami do badań przesiewowych, testami diagnostycznymi oraz ogólnymi charakterystykami uzależnień behawioralnych, na które składa się kilka następujących objawów²⁰:

- zaabsorbowanie (dane zachowanie jest dominujące nad innymi);
- modyfikacja nastroju (w wyniku aktywności, np. reedukacja napięcia);
- tolerancja (w celu uzyskania podobnej gratyfikacji konieczne jest zwiększenie częstotliwości danej aktywności);
- symptomy odstawienne (reakcje na brak możliwości wykonywania danej czynności, głównie psychiczne);
- konflikt (na trzech wymiarach: między osobą a jej otoczeniem, jej aktywnościami oraz konflikt wewnętrzny, intrapsychiczny);
- występowanie nawrotów (powracanie do aktywności po abstynencji).

W konstruowaniu pytań niniejszej diagnozy posłużono się dostępnymi narzędziami do badań przesiewowych (przykładem jest polska adaptacja kwestionariusza BBGS²¹ do wyłonienia jednostek wykazujących patologiczne zachowania związane z hazardem lub kwestionariusz IAT), a także przeglądem literatury w zakresie charakterystyki uzależnień behawioralnych²². Pytania dotyczące inicjacji związanej z daną substancją psychoaktywną odnoszą się najczęściej do użytkowania danej substancji w ogóle w życiu,

²⁰ Griffiths, M. (2005). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191–197. DOI:10.1080/14659890500114359.

²¹ Niewiadomska, I., Augustynowicz, W., Palacz-Chrisidis, A., Wiechetek, M., Bartczuk, R. P., Chwaszcz, J. (2014). *Bateria metod służących do oceny ryzyka zaburzeń związanych z hazardem*. Lublin: Instytut Psychoprofilaktyki i Psychoterapii, Stowarzyszenie NATANAELUM.

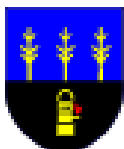
²² Jelonkiewicz I., Lew-Starowicz M., Sliczuk, A., Habrat B. (2016). Op. cit.

natomiast pytania odnoszące się do aktualnego problemu rozpowszechnienia spożycia danej substancji obejmują okres ostatnich 30 miesięcy.²³ W przypadku uzależnień behawioralnych (gdzie fakt samego użytkowania jest oczywisty, tak jak np. używanie komputera lub urządzenia elektronicznego) bardziej diagnostycznym okresem pojawiania się trudności w danym zachowaniu jest ostatnie 12 miesięcy od czasu badania i właśnie dlatego większość pytań przyjęło taką formę. Pytanie o pojawienie się danych symptomów w ciągu ostatnich 12 miesięcy daje możliwość porównania poszczególnych problemów oraz współwystępowania uzależnień behawioralnych, co jest kluczową informacją dla planowania stosownych działań profilaktycznych.

²³ Dla przykładu można przytoczyć raporty: ESPAD 2019 (Sierosławski, J. (2019). Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD) lub HBSC 2018 (Mazur, J., Małkowska-Szkućnik, A. (red.). (2018). Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka).

2. Ogólna charakterystyka społeczności lokalnej – analiza danych zastanych²⁴

2.1 Charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy

Gmina Konopiska to gmina wiejska w Polsce położona w województwie śląskim, w południowej części powiatu częstochowskiego. Siedzibą Gminy jest miejscowość Konopiska. W skład Gminy wchodzi następujące sołectwa:

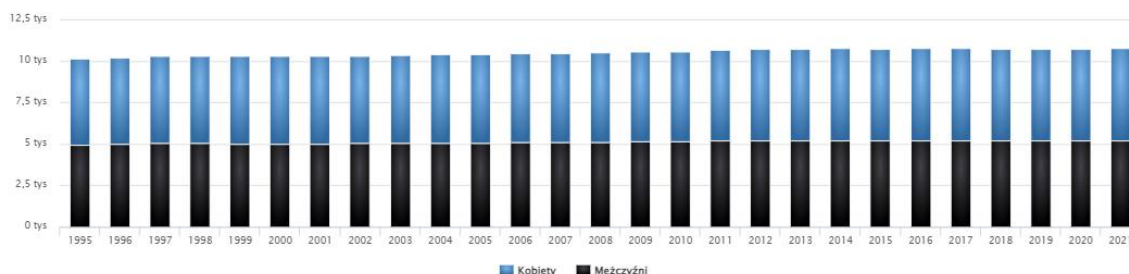
- Konopiska,
- Aleksandria Pierwsza,
- Aleksandria Druga,
- Hutki,
- Jamki,
- Kopalnia,
- Łaziec,
- Rększowice,
- Walaszczyki,
- Wąsosz,
- Wygoda,
- Korzonek.

²⁴ Dane z GUS oraz www.polskawliczbach.pl

Położenie Gminy Konopiska

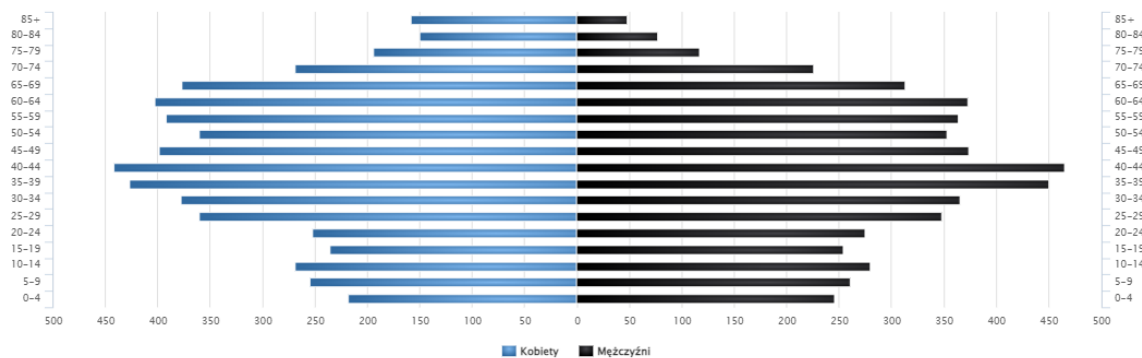
Gmina Konopiska ma 10 750 mieszkańców (stan na 31.12.2021 r.), z czego 51,6% stanowią kobiety, a 48,4% mężczyźni. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 4,2%. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Populacja w latach 1995-2021

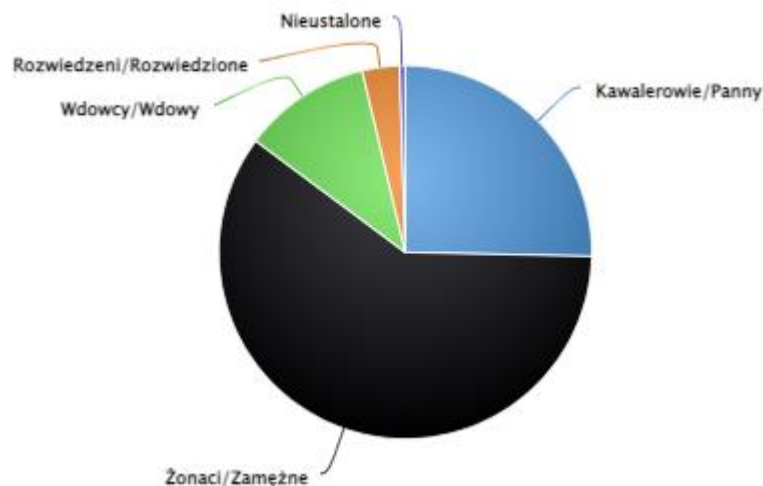
Gmina Konopiska ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -52. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -4,85 na 1000 mieszkańców Gminy Konopiska. W 2020 roku urodziło się 100 dzieci, w tym 45,0% dziewczynek i 55,0% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi

0,58 i jest mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Wiek mieszkańców w Gminie Konopiska

Mieszkańcy Gminy Konopiska zawarli w 2020 roku 46 małżeństw, co odpowiada 4,3 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,0 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 25,3% mieszkańców Gminy Konopiska jest stanu wolnego, 59,8% żyje w małżeństwie, 3,2% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,1% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (ludność w wieku 15+) w Gminie Konopiska

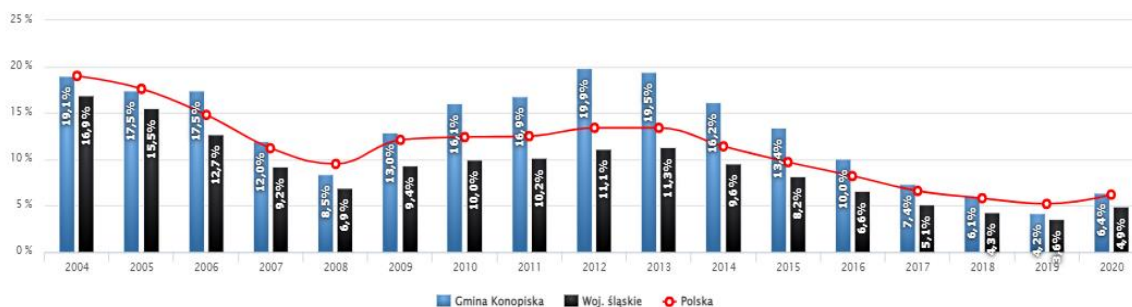
2.2 Sytuacja ekonomiczna społeczności lokalnej

W 2020 roku zarejestrowano 127 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 91 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Gminy Konopiska 36. W tym samym roku 3 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 3.

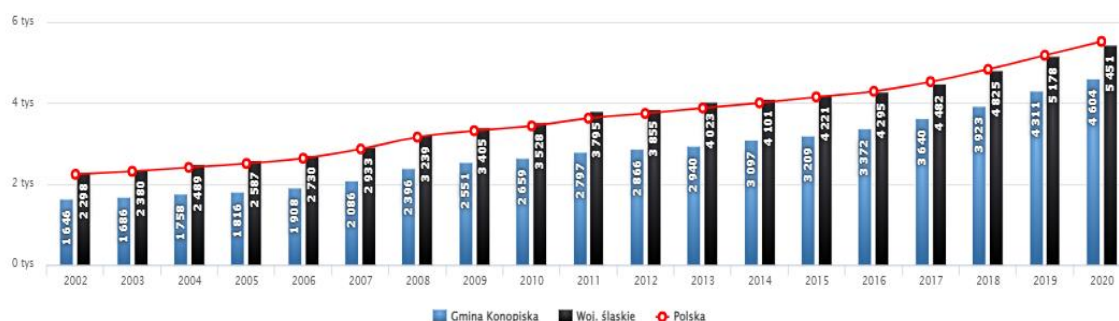
Biologiczne grupy wieku

61,1% mieszkańców Gminy Konopiska jest w wieku produkcyjnym, 17,1% w wieku przedprodukcyjnym, a 21,7% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Konopiska w latach 2004-2020

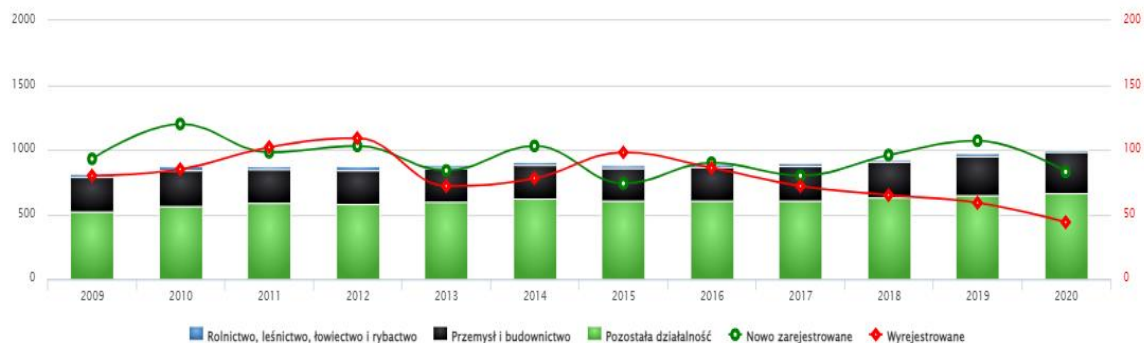
W 2020 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie Konopiska wynosiło 4 603,86 PLN, co odpowiada 83,40% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Gminie Konopiska w latach 2002-2020

39,3% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Konopiska pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 27,9% w przemyśle i budownictwie, a 15,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport,

zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2009-2020

2.3. Infrastruktura społeczna

Zadania z zakresu udzielania pomocy społecznej, prowadzeniu działań profilaktycznych, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii na rzecz mieszkańców Gminy, realizują następujące podmioty:

- Urząd Gminy Konopiska,
- Rada Gminy Konopiska,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Konopiskach,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Konopiskach,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Konopiskach,
- Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych i członków ich rodzin w Konopiskach,
- Placówka Wsparcia Dziennego Promyk,
- Komisariat Policji w Blachowni,
- Placówki oświatowe i zdrowia w Gminie Konopiska,
- Organizacje pozarządowe prowadzące działalność na terenie Gminy Konopiska.

Na terenie Gminy Konopiska funkcjonują następujące instytucje edukacyjne i ośrodki kultury:

- Placówki oświatowe:
 - Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Konopiskach,
 - Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Jana Pawła II w Kopalni,
 - Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Hutkach,

- Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Jana Kochanowskiego w Aleksandrii,
 - Zespół Szkolno - Przedszkolny w Rększowicach,
 - Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Jamkach – Korzonku,
 - Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Łączu.
- Ośrodki kultury:
- Gminne Centrum Kultury i Sportu w Konopiskach,
 - Gminna Biblioteka Publiczna w Konopiskach.

2.4 Działania o charakterze profilaktycznym i prospołecznym na terenie Gminy Konopiska

Na terenie Gminy Konopiska wdrożone były w poprzednich latach następujące programy i projekty:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Konopiska na lata 2014-2021,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Konopiska (coroczny),
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Konopiska (coroczny),
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019-2021,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie (coroczny),
- Gminny program osłonowy w zakresie dożywiania na lata 2019-2023.

A. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Konopiskach w poprzednich latach

Na terenie Gminy Konopiska zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Konopiskach. Jego oferta skierowana jest do mieszkańców Gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialnej, społecznej, zdrowotnej lub rodzinnej.

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej główne cele pomocy społecznej to:

- wsparcie osób i rodzin w przezwycięzeniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie – w miarę możliwości - do ich życiowego usamodzielniania i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym, osobom niepełnosprawnym, a także tym o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia,
- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie,
- stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

W 2021 roku zatrudnienie w GOPS kształtowało się następująco²⁵:

- Kierownik GOPS - 1 etat - upoważniona do prowadzenia całokształtu spraw z zakresu pomocy społecznej należących do zakresu działania Ośrodka, załatwiania indywidualnych spraw, w tym do podejmowania decyzji administracyjnych w sprawach powierzonych Gminie różnymi ustawami;
- Zastępca Kierownika GOPS – 1/4 etatu;
- Główna Księgowa – 1 etat - odpowiada za prowadzenie rachunkowości jednostki, dyspozycje środkami pieniężnymi, dokonuje wstępnej zgodności operacji gospodarczych i finansowych;

²⁵ Źródło: Raport o stanie Gminy Konopiska za 2021 r.

- podinspektor/inspektor ds. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego – 6 pracowników (5,5 etatu), w tym 1 osoba zatrudniona na umowę o pracę [na zastępstwo od dn. 26.05.2021 r. - realizują zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o Karcie Dużej Rodziny, ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, realizują postępowania w sprawach dłużników alimentacyjnych, sporządzają sprawozdania;
- inspektor ds. ekonomicznych i księgowości budżetowej – 1 etat - prowadzenie spraw kadrowych i osobowych, naliczanie wynagrodzeń pracowników GOPS, realizacja programu "Posiłek w szkole i w domu", przyjmowanie wniosków i ustalanie prawa do stypendiów szkolnych, dodatków mieszkaniowych oraz dodatków energetycznych i przygotowywanie projektów decyzji administracyjnych w w/w sprawach;
- starszy pracownik socjalny – 3 osoby (2,75 etatu), specjalista pracy socjalnej – 1 etat - zbieranie informacji i danych o osobach i środowiskach objętych pomocą, praca socjalna w terenie, przyjmowanie wniosków, przygotowywanie projektów decyzji, sporządzanie list wypłat i wykonywanie sprawozdań z zakresu pomocy społecznej. Realizowanie programu POPŻ;
- pracownik socjalny w ramach projektu unijnego – 1 etat - realizacja kontraktów socjalnych z uczestnikami projektu partnerskiego „W drodze do sukcesu” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020;
- asystent rodziny - 1 etat - realizacja zadań asystenta rodziny zgodnych z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
- opiekunki w terenie - 6 etatów (w tym jedna osoba zatrudniona na umowę o pracę na zastępstwo do dn. 25.08.2021 r.) - zasięgiem działania obejmują podopiecznych z terenu Gminy Konopiska. Świadczą usługi dla osób wymagających pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych;
- wychowawca w Placówce Wsparcia Dziennego „Promyk” - 4 pracowników (3,0 etatu), w tym jedna osoba zatrudniona na umowę o pracę na zastępstwo na 3/4 etatu do dn. 17.03.2021 r.);
- koordynator projektu pn. „W drodze do sukcesu” – 1/2 etatu;
- podinspektor ds. zamówień publicznych – 1/4 etatu;

- pomoc administracyjna – 1 etat;
- sprzętaczka biurowa – 1 etat.

Pracownik socjalny w ciągu miesiąca:

- przeprowadza średnio 18 wywiadów środowiskowych (w tym do zasiłków celowych, okresowych, stałych, dożywiania dzieci w szkołach, na usługi opiekuńcze, wywiady alimentacyjne – własne i zlecone przez inne Ośrodki);
- opracowuje średnio 15 decyzji administracyjnych z zakresu pomocy społecznej;
- wychodzi w teren interwencyjnie średnio 16 razy (głównie w sprawach konfliktów rodzinnych, nieprawidłowego sprawowania opieki nad nieletnimi dziećmi, osobami niepełnosprawnymi i starszymi oraz alkoholizmu). W 2021 r. praca socjalna była świadczona dla 83 rodzin (144 osób w rodzinach), dodatkowo w okresie zimowym pracownicy socjalni monitorowali osoby starsze, niezaradne i nadużywające alkoholu, w celu uniknięcia zachorowań i zgonów tych osób z powodów mrozów. Ponadto w 2021 r. pracownicy socjalni dokonywali zakupów oraz dowozu żywności do osób pozostających w kwarantannie lub izolacji domowej z powodu wirusa COVID-19 – łączna liczba osób korzystających w 2021 r. z tego rodzaju wsparcia wyniosła 23. Kwota wydatków na żywność dla osób pozostających w izolacji lub kwarantannie wyniosła 391,26 zł.

Liczbę rodzin w podziale na powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej w poprzednich latach prezentuje poniższa tabela. Jedna rodzina mogła skorzystać z pomocy społecznej z kilku powodów.²⁶

Powód	2016		2017		2018		2019		2020		2021		Trend
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Ubóstwo	166	326	149	286	128	222	123	209	106	160	108	165	↓
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	----- ----- --

²⁶ Źródło: Sprawozdanie finansowe GOPS Konopiska za rok 2021.

Bezdomność	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	→
Potrzeba ochrony macierzyństwa	41	167	37	161	32	139	26	112	17	76	19	79	↓
Bezrobocie	147	315	116	237	88	166	81	145	59	93	67	108	↓
Niepełnosprawność	89	169	87	151	81	128	74	115	64	92	70	103	↓
Długotrwała lub ciężka choroba	115	217	131	235	127	204	116	176	112	158	124	175	→
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w tym Rodziny niepełne	40	123	32	98	37	109	37	111	32	95	21	58	↓
	31	85	23	60	26	64	26	68	22	60	17	47	↓
	6	33	6	33	7	39	7	39	4	23	2	10	→
Rodziny wielodzietne	6	33	6	33	7	39	7	39	4	23	2	10	→
Przemoc w rodzinie	9	34	7	27	4	14	7	22	4	10	1	1	↓
Alkoholizm	35	79	43	89	37	69	30	47	27	45	31	53	↓
Trudności w przystosowaniu po opuszczeniu zakładu karnego	9	16	5	5	5	5	4	5	4	4	2	2	↓
Zdarzenie losowe	0	0	0	0	1	1	1	4	0	0	4	12	↓

Gmina Konopiska wspiera rodzinę, sprzyja rozwojowi osobistemu i zawodowemu mieszkańców oraz przeciwdziała wykluczeniu społecznemu, jako procesom negatywnie wpływającym na lokalną społeczność. W poprzednich latach zostały realizowane działania na rzecz wspierania rodziny w ramach Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021. Głównym realizatorem ww. Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Konopiskach, którego formy wsparcia obejmowały również:

- Dożywianie dzieci w szkołach i przedszkolach – programem dożywiania w ramach programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu” objętych zostało 63 dzieci (o 18 dzieci mniej niż w roku poprzednim), koszt żywienia dzieci w szkole

lub przedszkolu wyniósł 21 308 zł (wydatki zwiększyły się o ok. 16,43% w porównaniu z rokiem poprzednim, jednakże należy uwzględnić, iż w 2020 i 2021 r. dzieci i młodzież odbywały naukę zdalną i w związku z tym w zamian świadczenia w formie gorącego posiłku (obiadu) rodzina miała wypłacane świadczenie pieniężne (zasilek celowy) na zakup posiłku lub żywności).

- W domach pomocy społecznej przebywało 12 osób, koszt poniesiony przez Gminę na utrzymanie tych osób wyniósł 343 177,00 zł (zwiększenie wydatków o ok. 4,9% w stosunku do roku ubiegłego).
- Usługi opiekuńcze – świadczone dla 34 osób (w tym dla 18 w ramach Programu „Opieka75+”) - w porównaniu z 2020 r. z usług opiekuńczych skorzystało 11 osób więcej, w tym 6 osób więcej w ramach Programu „Opieka 75+”.
- Opieka wytechnieniowa dla 11 opiekunów osób całkowicie niezdolnych do samodzielnej egzystencji (wzrost o 120% w porównaniu z rokiem poprzednim) - łącznie 1200 godzin usług w ramach opieki wytechnieniowej, wzrost liczby godzin o ok. 46% w porównaniu do roku poprzedniego.
- Usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej – wprowadzone do katalogu świadczeń Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Konopiskach w 2021 roku – z usług asystenta skorzystało 5 osób niepełnosprawnych (cztery osoby posiadające znaczny stopień niepełnosprawności oraz jedna osoba z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności) na łączną liczbę godzin 1 039.
- Usługi asystenta rodziny - 1 etat - realizacja zadań asystenta rodziny zgodnych z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W 2021 r. asystą rodzinną objętych było 14 rodzin.
- Wynagrodzenie dla trzech opiekunów prawnych (wynagrodzenie należne opiekunowi prawnemu z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd) – 4 200 zł, co oznacza spadek wydatków o ok. 51% w porównaniu do roku 2020.
- Udzielenie schronienia osobom bezdomnym – z tego rodzaju wsparcia skorzystały dwie osoby na kwotę ogółem 9 920 zł (wzrost wydatków o ok. 28% w porównaniu do roku 2020).
- Powiadomianie, wydawanie i rozliczanie produktów żywnościowych – z Banku Żywności skorzystało ogółem 285 osób (o ok. 1% mniej niż w 2020 r.), w tym 66 dzieci do 15 roku życia i 17 osób w wieku powyżej 65 roku życia. Wśród osób

korzystających z tego rodzaju wsparcia 93 osoby posiadały orzeczoną niepełnosprawność.

Dodatkowo na terenie Gminy Konopiska były prowadzone projekty i programy na rzecz mieszkańców Gminy:

- „W drodze do sukcesu”: realizowany od kwietnia 2018 r. do grudnia 2021 r. w ramach, którego zrekrutowano i podpisano kontrakty socjalne z 43 klientami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Konopiskach. Dla w/w. osób określono ścieżkę reintegracji społeczno – zawodowej. Trzech uczestników projektu przerwało udział nierealizując przewidzianych dla nich działań. Beneficjenci projektu mogli bezpłatnie skorzystać m.in. z certyfikowanych kursów/szkoleń.
- Projekty w Placówce Wsparcia Dziennego Promyk:
 - „Poszerzamy horyzonty”: realizowany w okresie od marca 2020 do lutego 2022 roku. Na zajęcia w ramach projektu uczęszczało ogółem 160 osób. W ramach projektu odbywały się bezpłatne zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz rodziców w ramach Akademii Dobrego Rodzica;
 - „Spełniamy marzenia”: Projekt ten był realizowany w ramach konkursu zorganizowanego przez Zarząd Województwa Śląskiego „Wspieranie lokalnych systemów profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie śląskim w 2020 roku.” W projekcie uczestniczyło 129 dzieci i młodzieży oraz 47 rodziców;
 - „Mogę więcej”: w okresie od lipca do grudnia 2021 r. został zorganizowany szereg zajęć oraz wyjazd dla dzieci i młodzieży. W projekcie wzięło udział 105 dzieci.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Konopiskach zapewnia obsługę organizacyjno – techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego, którego zadaniem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

B. Działalność GKRPA w Konopiskach w poprzednich latach

Na terenie Gminy Konopiska zadania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i pomocy osobom uzależnionym realizuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W ramach swojego działania współpracuje z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Urzędem Gminy, Placówkami Oświatowymi, ze Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych „Prometus”. 2 członków Komisji pracuje w Zespole

Interdyscyplinarnym przy GOPS Konopiska z rodzinami w których występuje przemoc. W 2021 roku działalność GKRPA wyglądała następująco:

- O odbyło się 7 posiedzeń Komisji;
- Komisja zaopiniowała pozytywnie 6 wniosków na sprzedaż alkoholu;
- Nie odebrano nikomu zezwolenia na sprzedaż alkoholu.
- Wpłynęło 12 wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego:
 - 4 wnioski od rodziny;
 - 4 wnioski z Policji;
 - 1 wniosek od terapeuty z Punktu Konsultacyjnego;
 - 2 wnioski z GOPS Konopiska;
 - 1 wniosek od kuratora;
- Zaproszenia na rozmowy motywacyjne na posiedzenie Komisji otrzymało 12 osób;
- Zaproszonej osobie na Komisję proponowano uczestnictwo w poradach w Punkcie Konsultacyjnym;
- Komisja kierowała osoby uzależnione od alkoholu, które nie wyraziły zgody na dobrowolne leczenie odwykowe lub przerwały terapię w Punkcie Konsultacyjnym do biegłych sądowych celem uzyskania opinii o uzależnieniu od alkoholu. Po uzyskaniu opinii osoby uzależnione kierowane były do sądu rodzinnego w celu wydania przez sąd postanowienia o przymusie leczenia;
- Do biegłych sądowych skierowano 11 osób.
- Do sądu skierowano 11 osób na przymusowe leczenie odwykowe;
- Na każdym posiedzeniu Komisji omawiano uczęszczanie do Punktu Konsultacyjnego osób z problemem alkoholowym;
- Liczba osób, z którymi Komisja przeprowadzała rozmowy w 2021r.: 12;
- Komisja przeprowadziła kontrolę 4 punktów sprzedaży alkoholu.

Przy GKRPA działa Punkt Konsultacyjny, w którym porad udziela dwóch terapeutów z certyfikatem uprawniającym prowadzenie porad dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin i przemocy w rodzinie.

Z porad w Punkcie Konsultacyjnym skorzystało 46 osób było udzielonych 401 porad.

	Liczba osób	Liczba porad
Osoby z problemem alkoholowym	46	401
Dorośli członkowie rodzin osób z problemem alkoholowym	42	391

Liczbę rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej ze względu na problemy związane z uzależnieniem od alkoholu w poprzednich latach prezentuje poniższa tabela²⁷:

Powód	2016		2017		2018		2019		2020		2021		Trend
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Alkoholizm	35	79	43	89	37	69	30	47	27	45	31	53	↓

C. Działalność ZI w Konopiskach w poprzednich latach

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochorny Ofiar Przemocy w Rodzinie jest uchwalany corocznie Uchwałą Rady Gminy Konopiska. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Konopiskach zapewnia obsługę organizacyjno – techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego, którego zadaniem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele różnych instytucji, m.in. Policji, placówek oświatowych, GOPS, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Liczbę rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej ze względu na przemoc w rodzinie w poprzednich latach prezentuje poniższa tabela.²⁸

²⁷ Źródło: Sprawozdanie finansowe GOPS Konopiska za rok 2021.

²⁸ Źródło: Sprawozdanie finansowe GOPS Konopiska za rok 2021.

Powód	2016		2017		2018		2019		2020		2021		Trend
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Przemoc w rodzinie	9	34	7	27	4	14	7	22	4	10	1	1	↓

W ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na rok 2021 zrealizowano następujące cele²⁹:

Cel 1. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie

- odbyły się 3 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego;
- funkcjonowało 20 grup roboczych;
- odbyło się 86 posiedzeń grup roboczych;
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie 33, w tym: 19 kobiet (1 osoba niepełnosprawna, 2 osoby starsze), 1 mężczyzna (osoba niepełnosprawna, starsza) oraz 13 dzieci;
- liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty ze względu na problem przemocy fizycznej – 15, przemocy psychicznej – 18, przemocy seksualnej -1;
- w okresie sprawozdawczym wszczęto procedurę Niebieskiej Karty w 9 rodzinach (policja wszczęła 8 procedur Niebieskiej Karty, a 1 pracownik socjalny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Konopiskach). Ponadto w 11 rodzinach kontynuowano procedurę Niebieskiej Karty wszczętą przed 2021 rokiem;
- w ramach prowadzonych Niebieskich Kart 11 osób objęto poradnictwem socjalnym;
- 1 osoba dotknięta przemocą w rodzinie skorzystała ze świadczeń z pomocy społecznej, w tym z pracy socjalnej;
- sporządzono 5 formularzy Niebieskiej Karty Część C- wypełnione z ofiarą przemocy;

²⁹ Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na rok 2021..

- sporządzono 5 formularzy Niebieskiej Karty Część D- wypełnione ze sprawcą przemocy;
- zakończono 11 procedur Niebieskich Kart, w tym wszystkie z powodu ustania przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy;
- liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie – 0;
- liczba wniosków do Sądu Rejonowego w Częstochowie o wgląd w sytuację rodziny w przypadku podjęcia przypuszczenia, że dziecko doznaje przemocy i/lub rodzice nienależycie wykonują władzę rodzicielską lub nadużywają władzy rodzicielskiej – 4;
- upowszechnianie informacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na stronach internetowych Gminy Konopiska:
<http://www.konopiska.pl/urząd/aktualnosci/idn:3988>);
- upowszechnianie informacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w bezpłatnej prasie lokalnej „Pasma” nr 1/2021 (str. 14-15), nr 2/2021 (str. 14-15), nr 3/2021 (str. 20).

Cel 2. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

- sporządzono 5 formularzy Niebieskiej Karty Część D- wypełnione ze sprawcą przemocy;
- liczba wszczętych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie -6;
- liczba zawiadomień skierowanych do Prokuratury Rejonowej – 6;
- liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie -1;
- liczba osób skazanych prawomocnym wyrokiem sądu w związku ze stosowaniem przemocy domowej – 0;
- liczba sprawców przemocy wobec których wydano nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania – 3;
- liczba sprawców przemocy wobec których wydano zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia – 3;
- żadne ze sprawców przemocy nie skorzystał z możliwości udziału w programie korekcyjno edukacyjnym;
- porady udzielane w Punkcie Konsultacyjnym, w tym dla rodzin dotkniętych przemocą domową.

	Liczba osób	Liczba porad
Osoby doznające przemocy w rodzinie	2	4
Osoby stosujące przemoc w rodzinie	2	6

Cel 3. Zintensyfikowanie pomocy dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie

Zajęcia prowadzone przez Placówkę Wsparcia Dziennego Promyk:

Tematyka zajęć	Liczba zrealizowanych godzin	Liczba uczestników
Bajkoterapia z elementami teatru lalek i ożywionej formy	30	19
Terapia racjonalnego zachowania	30	18
Choreoterapia z elementami biodanza	45	30
3-dniowa wycieczka dla dzieci i młodzieży	Nie dotyczy	50
Zajęcia łucznicze	24	18
Warsztaty edukacyjno zawodowe	72	18
Zajęcia tematyczne realizowane przez wychowawców	Przez cały rok kalendarzowy, od poniedziałku do piątku po 6 godzin dziennie	60

Zajęcia z elementami socjoterapii	33	26
Zajęcia z profilaktyki uzależnień	33	23
Trening umiejętności społecznych	36	22
Gimnastyka korekcyjna	36	11
Zajęcia wyrównawcze z języka angielskiego	48	30
Zajęcia wyrównujące dostęp do nowoczesnych technologii - robotyka	48	26
Zajęcia rozwijające kreatywność grafika	36	22
Wyjazd edukacyjny po Górnym Śląsku	Nie dotyczy	49
Wyjazd edukacyjny po Dolnym Śląsku	Nie dotyczy	49
Logorytmika	75	11
Rytmika	71	15
Terapia integracji sensorycznej	132	4
Warsztaty matematyczne	70	15
Warsztaty teatralne	77	19
Zajęcia rękodzielnicze	60	20
Warsztaty historyczno kulturowe	93	15

Warsztaty z edukacji międzykulturowej	93	15
Zajęcia z języka niemieckiego	91	15
Warsztaty pisania	86	15
Warsztaty filmowe	66	15
Pracownia naukowo techniczna	71	15
Warsztaty ekologiczne	69	15

Cel 4. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym propagujących prawidłowe wzorce rodzicielskie.

Zajęcia prowadzone przez Placówkę Wsparcia Dziennego Promyk:

Tematyka zajęć	Liczba zrealizowanych godzin	Liczba uczestników
Warsztaty radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych dla dzieci, młodzieży i rodziców	30	32
Cykl 6 wycieczek pieszych z elementami survivalu dla dzieci i młodzieży oraz ich rodziców z leśnikiem	Nie dotyczy	62
Warsztaty artystyczne dla dzieci, młodzieży i rodziców	60	42
Warsztaty kulinarne dla dzieci, młodzieży i ich rodziców	20	34

Indywidualne poradnictwo i konsultacje terapeuty uzależnień dla rodziców	24	15
Indywidualne poradnictwo psychologiczne dla rodziców	24	19
Wycieczka integracyjna dla dzieci i ich rodziców na Jurę Krakowsko-Częstochowską	Nie dotyczy	54
Akademia dobrego rodzica	34	15

- objęcie asystenturą 14 rodzin;
- upowszechnianie informacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na stronach internetowych Gminy Konopiska: <http://www.konopiska.pl/urząd/aktualnosci/idn:3988>);
- upowszechnianie informacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w bezpłatnej prasie lokalnej „Pasma” nr 1/2021 (str. 14-15), nr 2/2021 (str. 14-15), nr 3/2021 (str. 20).

Cel 5. Podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji pracowników służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

- wdrożono system wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie superwizji – objęto nią 7 pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Konopiskach. Odbyło się pięć spotkań superwizyjnych;
- zakupiono prenumeratę czasopisma „Doradca w pomocy społecznej”;
- asystent rodziny uczestniczył w jednym szkoleniu zawodowym.

D. Przeciwdziałanie Narkomanii na terenie Gminy Konopiska

Corocznie uchwalany jest Uchwałą Rady Gminy Konopiska Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Konopiska. Celami uchwalonymi w ww. Programie w 2021 r. były:

1. Ograniczenie używania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych wśród mieszkańców Gminy Konopiska.

2. Zminimalizowanie szkód społecznych i zdrowotnych wynikających z używania środków narkotykowych i innych substancji psychoaktywnych.
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień.
4. Promocja zdrowego i wolnego od uzależnień stylu życia.
5. Poprawa skuteczności działań oraz podniesienie jakości pracy podmiotów działających w obszarze przeciwdziałania narkomanii.
6. Program uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i przeciwdziałaniu narkomanii określone w Narodowym Programie Zdrowia.

Realizatorem Programu jest Urząd Gminy w Konopiskach, który w celu realizacji Programu współpracuje z następującymi podmiotami:

1. Gminną Komisją ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
2. Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Konopiskach.
3. Placówkami oświatowymi zlokalizowanymi na terenie Gminy Konopiska.
4. Punktem Konsultacyjnym dla osób uzależnionych i członków ich rodzin (psycholog, instruktor terapii uzależnień).
5. Komisariatem Policji w Blachowni.
6. Służbą zdrowia.
7. Powiatową Stacją Sanitarno – Epidemiologiczną.
8. Parafiami na terenie Gminy.
9. Stowarzyszeniem MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Częstochowie.
10. Gminnym Centrum Kultury i Rekreacji w Konopiskach.

11. Innymi instytucjami i osobami w zakresie wspólnego reagowania na występujące problemy dot. uzależnień.

Zadania wymienione w Programie to:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem.

Sposób realizacji zadania:

- upowszechnienie informacji dot. adresów miejsc i instytucji, gdzie osoby zagrożone uzależnieniem lub uzależnione mogą uzyskać bezpłatną pomoc;
- współpraca z placówkami udzielającymi świadczenia w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia w zakresie możliwości leczenia i uzyskiwania pomocy terapeutycznej dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych.

2. Udzielania rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej.

Sposób realizacji zadania:

- prowadzenie działań informacyjnych w zakresie możliwości otrzymania pomocy przez osoby uzależnione od narkotyków oraz ich rodzin;
- współpraca z Punktem Konsultacyjnym dla osób uzależnionych i ich rodzin dot. problemów narkomanii.

3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

Sposób realizacji zadania:

- realizacja programów profilaktycznych dot. narkomanii przez placówki oświatowe i inne podmioty podejmujące działania na rzecz osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem;

- promowanie stylu życia bez nałogów;
- realizacja programów psychoedukacyjnych i informacyjnych dla rodziców, nauczycieli, wychowawców i pedagogów;
- organizowanie debat, prelekcji, wykładów z zakresu tematyki uzależnienia od narkotyków i innych uzależnień;
- prowadzenie doskonalenia kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą dotyczącego wczesnego rozpoznawania zagrożenia używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz umiejętności i podejmowania interwencji profilaktycznej.

4. Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii.

Sposób realizacji zadania:

- współpraca z Krajowym Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii, stosowanie wyznaczonych przez biuro standardów w realizacji działań w zakresie pomocy osobom uzależnionym i zagrożonym uzależnieniem;
- wspieranie i współpraca z instytucjami i innymi podmiotami podejmującymi działania na rzecz osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem.

5. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontaktu socjalnego.

Sposób realizacji zadania:

- współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Konopiskach w zakresie pomocy społecznej osobom uzależnionym, rodzinom osób uzależnionych oraz osobom dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym;
- współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Konopiskach dot. integrowania ze środowiskiem lokalnym osób uzależnionych, rodzin osób uzależnionych oraz osób dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (praca socjalna, kontakt socjalny, itp.).

Na realizację zadań określonych w Programie Przeciwdziałania Narkomanii na 2021 rok przeznaczono kwotę 15 000,00 zł. W roku 2020 wydatkowano w ramach realizacji Programu 7 732,00 zł.³⁰

W 2021 roku w GOPS w Konopiskach nie odnotowano potrzeby udzielenia pomocy społecznej komukolwiek z mieszkańców Gminy ze względu na problem narkomanii³¹.

Zarówno w 2020 roku, jak i 2021 w ramach realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii i Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Konopiska zrealizowano następujące działania³²:

- działania edukacyjne adresowane do dzieci, młodzieży na temat zagrożeń wynikających z używania środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP, a także z pozamedycznego stosowania produktów leczniczych, których używanie może prowadzić do uzależnienia;
- działania edukacyjne adresowane do rodziców na temat zagrożeń wynikających z używania środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP, a także z pozamedycznego stosowania produktów leczniczych, których używanie może prowadzić do uzależnienia;
- zrealizowano programy z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży;
- przeprowadzano jednorazowe pogadanki, prelekcje i spektakle;
- działania prowadzone w Placówce Wsparcia Dziennego Promyk;
- upowszechnianie informacji na temat dostępu do działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych i placówek leczenia dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych od środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych oraz ich rodzin;
- upowszechnianie informacji na temat placówek i programów ambulatoryjnych dla osób uzależnionych;
- udzielano rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy prawnej;

³⁰ Źródło: Sprawozdanie z Realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w 2020 r., Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych za rok 2021.

³¹ Źródło: Sprawozdanie finansowe GOPS Konopiska za 2021 r.

³² Źródło: Sprawozdanie z Realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w 2020 r., Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych za rok 2021.

- prowadzono działalność profilaktyczną w formie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów;
- dożywiano dzieci uczestniczące w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

3. Analiza kluczowych zagrożeń i zachowań ryzykownych na terenie Gminy Konopiska

3.1 Metodologia badań

Diagnoza została opracowana na podstawie badań ilościowych PAPI i CAWI, przy pomocy kwestionariuszy ankietowych papierowych i elektronicznych, pozyskanych od dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Konopiska. Na podstawie przyjętej teorii diagnozowania zostały utworzone 4 ankiety własne o charakterze samoopisowym. Narzędzie dla respondentów:

- dorosłych mieszkańców zawierało 53 pytania: 47 zamkniętych i 6 otwartych,
- uczniów ze szkół podstawowych zawierało 61 pytań: 57 zamkniętych i 4 otwartych,
- dorosłych z obszaru zagrożeń behawioralnych zawierało 52 pytania: 51 zamkniętych i 1 otwarte,
- dzieci z obszaru zagrożeń behawioralnych zawierało 43 pytania: 42 zamkniętych i 1 otwarte.

Ustalenia z badań pogłębiono następnie o analizę danych zastanych oraz analizę strategiczną wyników badań zawierającą mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla lokalnej społeczności (analiza SWOT).

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań, z czym wiązał się przede wszystkim sposób realizacji badania i proces zbierania danych. Głównym celem badania było poznanie opinii oraz postaw względem wybranych problemów społecznych, co pozwoliło na dokonanie diagnozy określonych zjawisk społecznych na terenie Gminy.

W procedurze badania położono bardzo duży nacisk na zapewnienie respondentom maksimum poczucia bezpieczeństwa oraz pełnej anonimowości. W przypadku sondażu szkolnego zespół badawczy zadbał o adekwatne i szczegółowe poinstruowanie dyrektorów placówek o jego celach i zasadach realizacji. Uczniowie w instrukcji otrzymali zapewnienie o pełnej anonimowości i poufności badań na poziomie zarówno pojedynczych uczniów, jak i klas.

W ramach diagnozy poddano badaniu dzieci uczące się w placówkach oświatowych z terenu Gminy Konopiska, w następujących szkołach:

- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Konopiskach,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Jana Pawła II w Kopalni,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Hutkach,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Jana Kochanowskiego w Aleksandrii,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny w Rększowicach,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Jamkach – Korzonku,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Łażcu.

Kwestionariusze ankietowe wypełniło:

- 106 dorosłych mieszkańców - w ankiecie ogólnej,
- 77 dorosłych mieszkańców - w ankiecie dot. zagrożeń behawioralnych,
- 217 uczniów szkół podstawowych (2 osoby nie wskazały swojej szkoły),
 - w ankiecie ogólnej, w tym:
 - 80 osób ze SP w Konopiskach,
 - 40 osób z ZSP w Kopalni,
 - 17 osób z ZSP w Hutkach,
 - 30 osób z ZSP w Aleksandrii,
 - 37 osób z ZSP w Rększowicach,
 - 4 osoby ze SP w Jamkach - Korzonku,
 - 7 osób ze SP Łażcu.
- 196 uczniów - w ankiecie dot. zagrożeń behawioralnych.

Podstawowym celem badań sondażowych była analiza określonych problemów społecznych występujących na terenie Gminy Konopiska, do których należy:

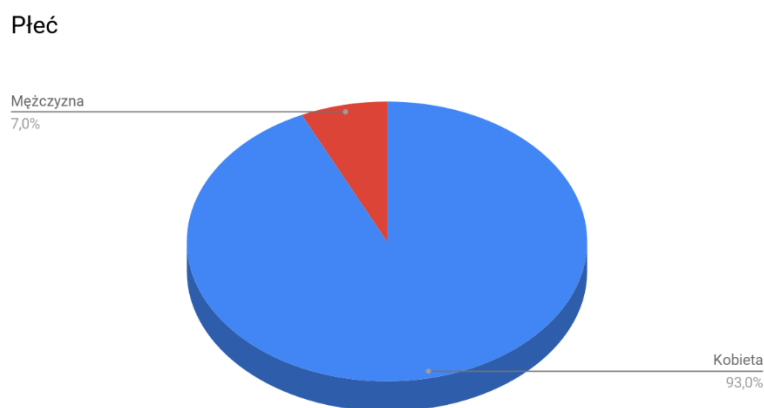
- używanie substancji psychoaktywnych (alkohol, papierosy, narkotyki/dopalacze, napoje energetyzujące, leki),
- poglądy dotyczące spożywania alkoholu,
- zagrożenia płynące z użytkowania komputera i Internetu (w tym cyberprzemoc),
- ryzykowne zachowania behawioralne wśród uczniów i dorosłych mieszkańców,
- problemy związane z przemocą i agresją w środowisku szkolnym oraz domowym,
- wpływ pandemii Covid-19 na zdrowie psychiczne i fizyczne,

- inne potencjalne zagrożenia w opinii respondentów,
- zapotrzebowanie na prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach i na terenie Gminy.

3.2 Wyniki badań wśród dorosłych mieszkańców

A. Charakterystyka badanej grupy

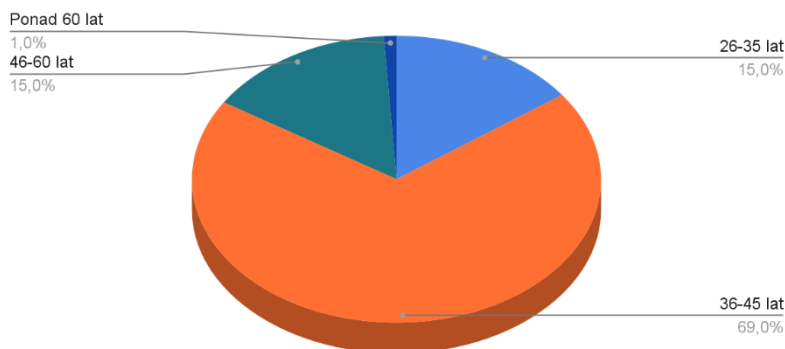
Uczestnikami badania sondażowego były osoby dorosłe, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, o różnym poziomie wykształcenia, zamieszkujący na terenie Gminy Konopiska. Anonimowe ankiety wypełniły osoby, spośród których 93% stanowiły kobiety, a 7% mężczyźni.

Podział respondentów ze względu na płeć

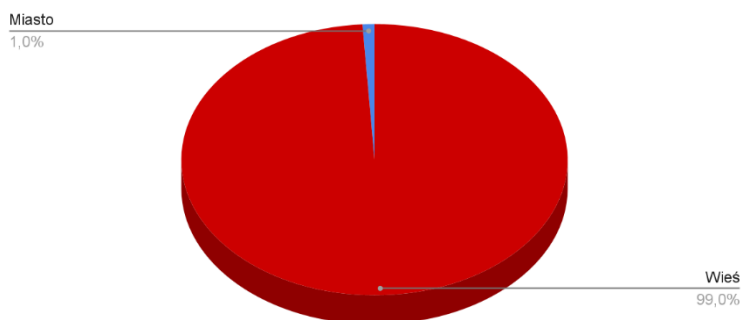
Respondenci zostali poproszeni o zaznaczenie swojego wieku. Najwięcej osób było w przedziale wiekowym 36-45 lat (69%). W następnej kolejności znalazły się osoby w wieku 46-60 lat i 26-35 lat (po 15%) oraz po 60 roku życia (1%).

Wiek

Podział respondentów ze względu na wiek

W następnej części ankiety zostali zapytani o to, czy mieszkają na wsi czy w mieście. Większość badanych, bo aż 99% osób określiło, że zamieszkuje na terenie wiejskim. 1% mieszka w mieście.

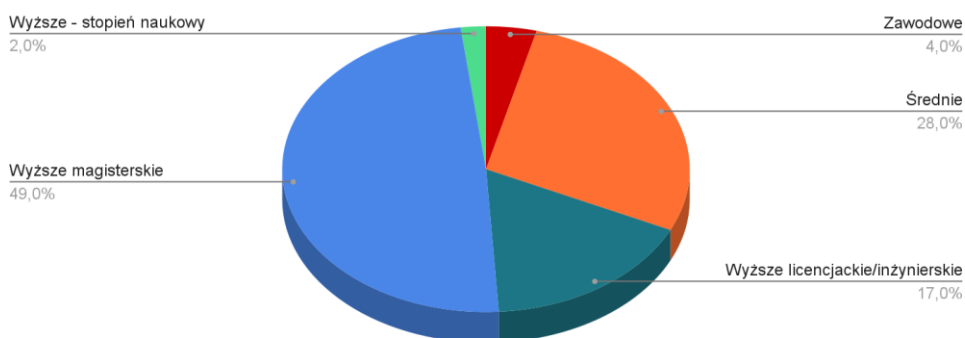
Miejsce zamieszkania

Podział respondentów ze względu na miejsce zamieszkania

Badani zostali poproszeni o określenie swojego wykształcenia. Były to osoby z wyższym wykształceniem magisterskim (49%), następnie osoby ze średnim wykształceniem (28%),

wyższym w stopniu licencjackim lub inżynierskim (17%), zawodowym (4%) i wyższym ze stopniem naukowym (2%).

Wykształcenie

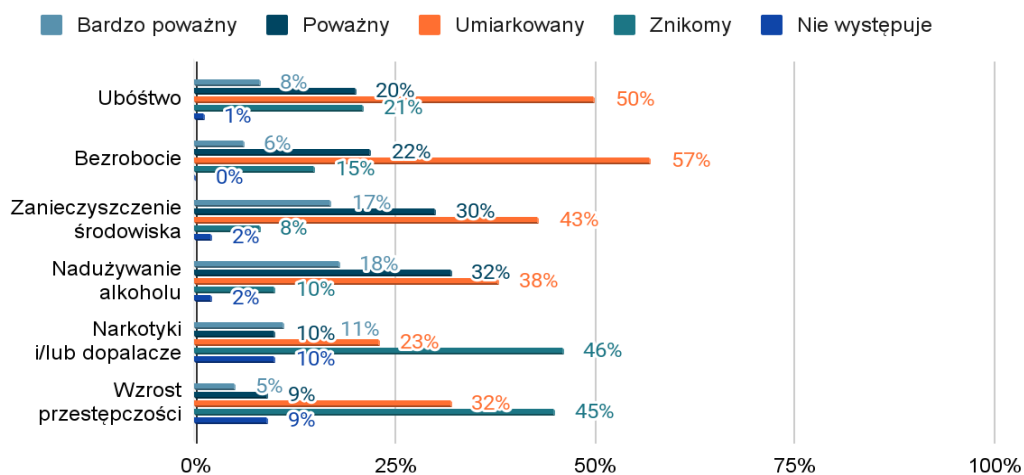

Podział respondentów ze względu na wykształcenie

B. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy

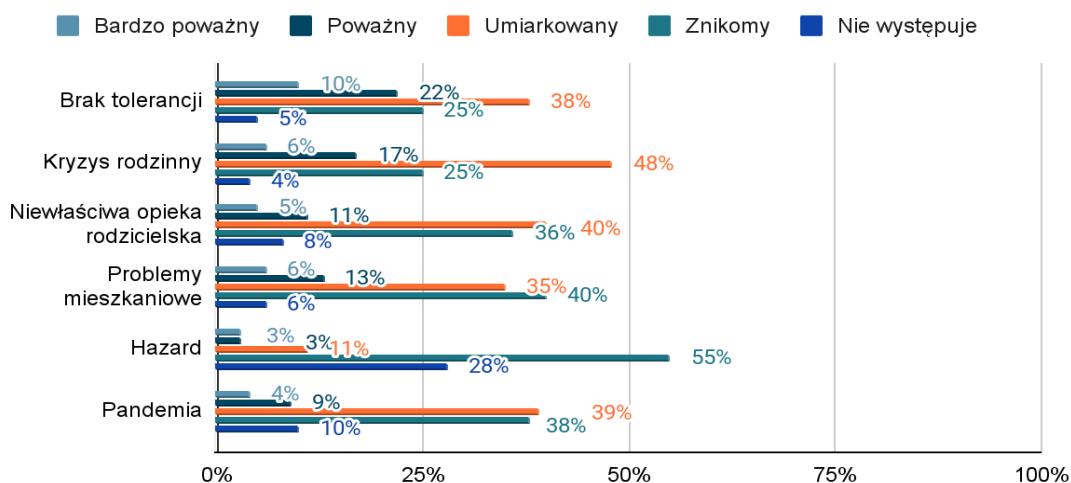
Dorośli respondenci poproszeni zostali o wyrażenie swojej opinii dotyczącej stopnia występowania poszczególnych zagrożeń społecznych, które są lub mogą być obecne na terenie Gminy (pytanie wielokrotnego wyboru).

Proszę ocenić ważność problemów społecznych występujących na terenie Gminy Konopiska:

Postrzeganie wybranych problemów społecznych cz.1

Proszę ocenić ważność problemów społecznych występujących na terenie Gminy Konopiska:

Postrzeganie wybranych problemów społecznych cz.2

Z tabeli wyraźnie wynika, iż mieszkańcy Gminy za największe problemy wskazują te, związane z nadużywaniem alkoholu (50%), zanieczyszczeniem środowiska (47%), brakiem tolerancji (32%), ubóstwem i bezrobociem (oba po 28%) oraz kryzysem rodzinnym (23%) – zostały one ocenione jako „bardzo poważne” lub „poważne”.

Jako problemy o „umiarkowanym” występowaniu zostały wskazane: bezrobocie (57%), ubóstwo (50%), kryzys rodzinny (48%), zanieczyszczenie środowiska (43%). W następnej kolejności pojawiły się odpowiedzi dotyczące niewłaściwej opieki rodzicielskiej (40%), skutków pandemii (39%), nadużywania alkoholu (38%), braku tolerancji (38%) oraz problemów mieszkaniowych (35%).

Widoczne jest, że w opinii mieszkańców Gminy Konopiska najistotniejszymi problemami występującymi w ich społeczności są:

- nadużywanie alkoholu,
- zanieczyszczenie środowiska,
- brak tolerancji,
- bezrobocie,
- ubóstwo,
- kryzys rodzinny,
- niewłaściwa opieka rodzicielska,
- konsekwencje pandemii.

C. Problem bezrobocia i wykluczenia społecznego

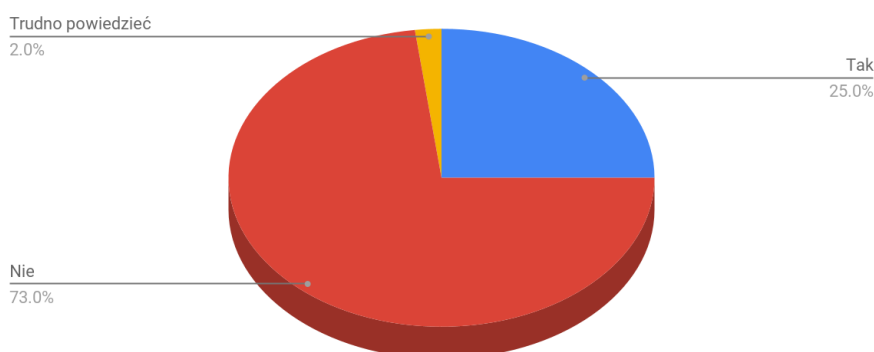
Kolejne pytania, jakie zadane zostały mieszkańcom w anonimowej ankiecie dotyczyły problemu, jakim jest bezrobocie oraz negatywnych następstw występowania tego zjawiska społecznego. Jest to jeden z największych problemów społecznych, który występuje na terenie całej Polski i jest skorelowane z innymi kwestiami społecznymi, takimi jak wykluczenie społeczne, zubożenie społeczeństwa czy problem uzależnień.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) wyliczyło, że w maju 2020 roku bezrobocie w Polsce było na poziomie 6%. To oznacza wzrost o 0,2% w porównaniu z kwietniem i o 0,6% względem analogicznego miesiąca ubiegłego roku. Jednak nadal 21% przebadanych respondentów w pytaniu o osoby bezrobotne przyznało, że w ich rodzinie znajduje się przynajmniej jedna osoba bez pracy zarobkowej. Natomiast

34% dorosłych Polaków przyznaje, że w przeszłości mieli oni przez dłuższy lub krótszy czas problemy ze znalezieniem pracy. Badania przeprowadzone w 2018 roku wykazały, że tylko co druga osoba bezrobotna jest zarejestrowana w urzędzie pracy³³.

W sondażu na terenie Gminy Konopiska zapytano respondentów o to czy w ich gospodarstwie domowym znajduje się osoba bezrobotna.

Czy w Pani/Pana rodzinie (gospodarstwie domowym) znajduje się osoba bezrobotna?

Bezrobocie w gospodarstwie domowym

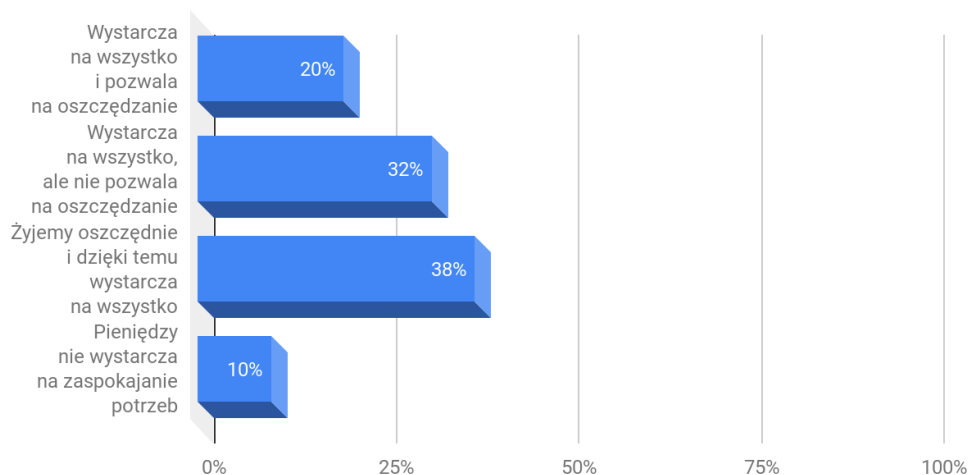
25% badanych osób przyznaje, że wśród ich najbliższej rodziny, a dokładnie w prowadzonym wspólnie gospodarstwie domowym znajduje się przynajmniej jedna osoba bezrobotna. 73% respondentów odpowiedziało, że w ich rodzinach nie ma takich osób. 2% nie jest w stanie określić. Można więc uznać, że w rodzinach takich są osoby uczące się, pracujące dorywczo lub z różnych przyczyn będące chwilowo bez zatrudnienia, na przykład z powodu zmiany miejsca pracy.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o scharakteryzowanie sposobu zarządzania dochodem w swoim gospodarstwie domowym.

³³ http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_070_16.PDF

W badaniu 10% respondentów przyznaje, że dochody, którymi dysponuje ich gospodarstwo domowe są niewystarczające i nie pozwalają nawet na zaspokojenie bieżących potrzeb. 38% ankietowanych zmuszonych jest do życia bardzo oszczędnie i między innymi dzięki kupowaniu najtańszych produktów wystarcza im na wszystko oraz 32% mieszkańców zadeklarowała, że dochody, które uzyskują wystarczają na zaspokojenie wszystkich potrzeb, jednak w dalszym ciągu nie pozwalają na oszczędzanie. Pozostałe 20% respondentów może sobie pozwolić na zaoszczędzenie pewnej części dochodów.

Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pani/ Pana gosp. dom.

Charakterystyka zarządzania dochodem w gospodarstwie domowym

Podsumowując wszystkie odpowiedzi udzielone przez ankietowanych należy uznać, że stosunkowo niewielka część mieszkańców Gminy Konopiska ma możliwość poczucia bezpieczeństwa w sferze ekonomicznej, ponieważ może sobie pozwolić na odkładanie pewnej części swoich stałych dochodów. Dla wielu mieszkańców Gminy, zarządzanie budżetem domowym z pewnością jest źródłem wielu stresów i nie pozwala na zgromadzenie stosownego zabezpieczenia na wypadek niespodziewanych, ale koniecznych wydatków.

Osoby najmniej zamożne zmuszone są do rezygnacji z często nawet podstawowych artykułów, w związku z czym mogą odczuwać frustrację oraz bezsilność. Niestety zdarza

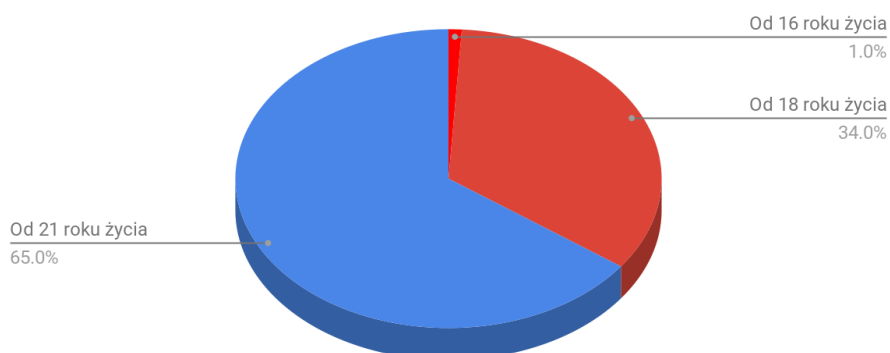
się, że w takich rodzinach pojawiają się, oprócz ubóstwa, również inne negatywne zjawiska społeczne, takie jak przemoc w rodzinie, czy alkoholizm.

D. Problem alkoholowy

Alkoholizm jest jednym z najczęściej występujących problemów społecznych w naszym kraju. Na podstawie przeprowadzonej ankiety należy uznać, iż w Gminie Konopiska zajmuje on wysoką pozycję wśród występujących kwestii społecznych.

Pierwsze pytanie w części ankiety dotyczącej alkoholu pozwoliło uzyskać odpowiedź na pytanie w jakim wieku powinno się mieć możliwość zakupu napojów alkoholowych.

Od jakiego wieku, według Pana/Pani powinno się mieć prawo zakupu alkoholu?

Prawo zakupu alkoholu a wiek

65% respondentów uznało, że należy podnieść granicę wieku, od którego ma się prawo do zakupu alkoholu do lat 21. Możliwość kupna alkoholu od 18 roku życia popiera 34% osób biorących udział w badaniu, natomiast 1% badanych jest za obniżeniem wieku dostępności alkoholu.

Mieszkańcy Gminy zostali zapytani również o to, czy ich zdaniem alkohol zawarty w winie lub piwie jest mniej szkodliwy niż ten w wódce.

Czy uważa Pan/ Pani, że alkohol zawarty w winie/piwie jest mniej szkodliwy niż ten w wódce?

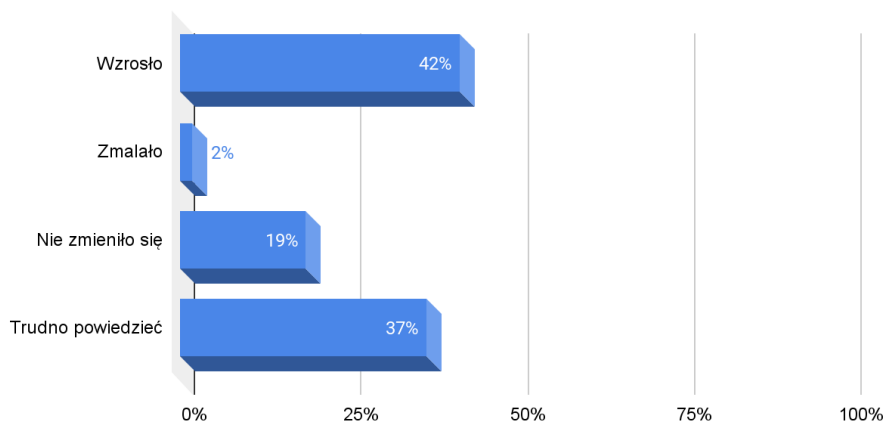

Szkodliwość alkoholu

Rodzaj alkoholu nie wpływa na konsekwencje zdrowotne dla człowieka – alkohol jest szkodliwy bez względu na rodzaj wypijanego trunku. Konsekwencje zdrowotne wynikają z ilości wypijanego alkoholu, a różnice w rodzaju napoju wysokoprocentowego wynikają jedynie z jego stężenia. W tej kwestii mieszkańcy Gminy wykazują dużą świadomość (92%), pojawiające się opinie stwierdzające, że alkohol znajdujący się w wódce jest bardziej groźny od tego zawartego w piwie lub winie, wskazują na brak wiedzy wśród 8% respondentów o istniejących zagrożeniach wynikających ze spożywania napojów alkoholowych w jakiegokolwiek formie.

Kolejne pytanie dotyczyło zmian w częstotliwości spożywania alkoholu w środowisku lokalnym podczas pandemii Covid-19.

Czy Pani/ Pana zdaniem spożycie alkoholu w środowisku lokalnym w okresie pandemii COVID-19...

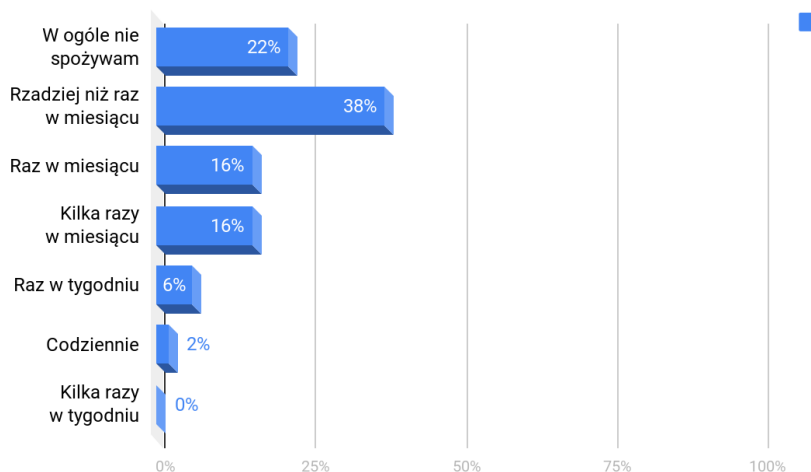

częstotliwość spożywania alkoholu w pandemii Covid-19

Opinie respondentów wskazują na dość duży problem nadmiernego spożywania alkoholu wśród lokalnej społeczności. 42% osób uważa, że spożycie alkoholu wzrosło w trakcie pandemii, 19% twierdzi, że się nie zmieniło, 37% nie jest w stanie odpowiedzieć, 2% respondentów odpowiedziało, że zmniejszyło się.

Dalsza część ankiety dotyczyła częstotliwości spożywania alkoholu przez samych respondentów.

Jak często spożywa Pan/ Pani alkohol ?

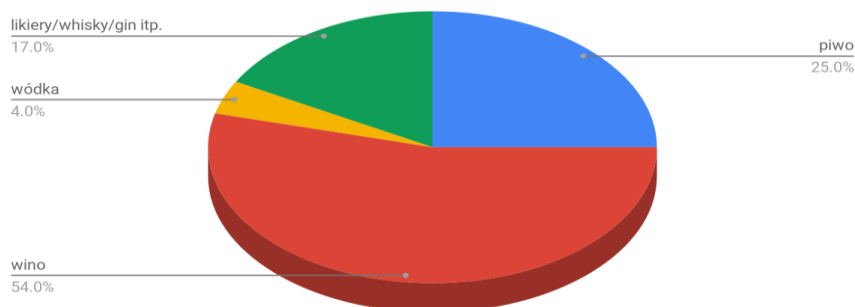
Częstotliwość spożywania alkoholu

Najwięcej, bo 38% badanych przyznało, że pije alkohol rzadziej niż raz w miesiącu, natomiast 22% w ogóle nie spożywa alkoholu. Kilka razy w miesiącu oraz raz w miesiącu - takie odpowiedzi wybrało po 16% badanych. 6% badanych pije alkohol raz w tygodniu, i 2% - codziennie.

Warto zauważyć, iż pomimo tego, że mieszkańcy uznają alkoholizm jako jeden z ważniejszych problemów występujących na terenie ich Gminy, to do jego częstego spożywania przyznała się niewielka liczba osób biorących udział w badaniu.

W dalszej części badania poznano opinie respondentów dotyczące tego, jaki alkohol jest przez nich wybierany najczęściej.

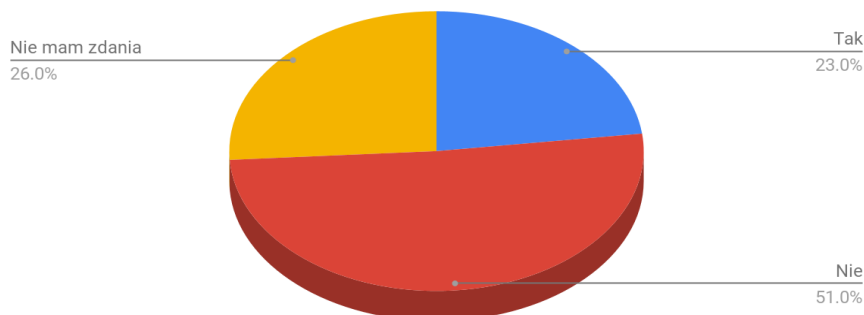
Jaki alkohol Pan/Pani spożywa najczęściej?

Rodzaj spożywanego alkoholu

Okazało się, że najczęściej spożywanym alkoholem jest wino - 54% badanych deklaruje jego spożycie. Na kolejnych miejscach wśród preferencji ankietowanych znalazło się piwo (25%), po likiery/whisky/gin sięga 17% respondentów, a po wódkę 4% badanych.

W następnej kolejności badanych poproszono o określenie, jak osoby pijące alkohol wpływają na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Konopiska.

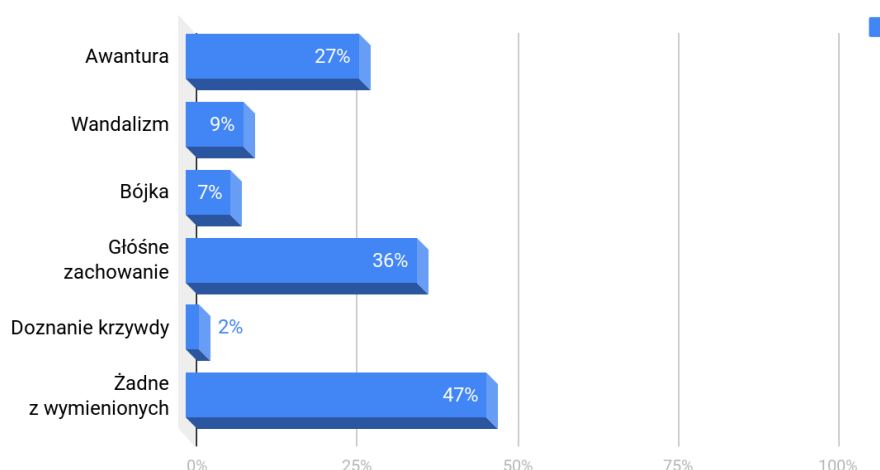
Czy osoby pijące alkohol w miejscu Pani/ Pana zamieszkania stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa?

Alkohol a bezpieczeństwo

51% ankietowanych stwierdziło, że osoby pijące alkohol w ich miejscu zamieszkania nie stanowią zagrożenia dla ich bezpieczeństwa. 23% badanych uznało przeciwnie i czuje się zagrożone tym faktem. Natomiast 26% nie ma zdania na ten temat.

W celu doprecyzowania poczucia bezpieczeństwa w związku z piciem alkoholu wśród lokalnej społeczności w kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie czy w ostatnim półroczu byli świadkami negatywnych zachowań przez osoby nietrzeźwe w ich okolicy (pytanie wielokrotnego wyboru).

Którego z poniższych wydarzeń związanych ze spożywaniem alkoholu był/a Pan/i świadkiem w ostatnim półroczu?

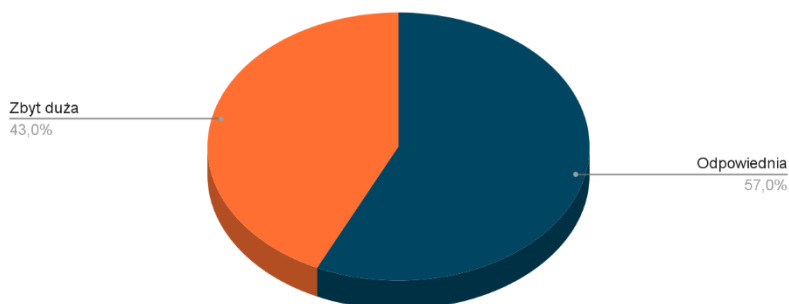

Alkohol a negatywne zachowania

Okazało się, że respondenci byli najczęściej świadkami głośnego zachowania młodzieży – 36% oraz awantury - tego problemu doświadczyło 27% ankietowanych. Mniejsza ilość osób wskazała na akty wandalizmu (9%), bójki (7%) oraz osobistego doznania krzywdy (2%). 47% badanych nie było świadkiem takich wydarzeń w ostatnim półroczu, co jest dobrze rokującym zjawiskiem.

Kolejno zapytano mieszkańców czy w ich ocenie liczba punktów sprzedaży alkoholu jest wystarczająca na terenie Gminy.

Czy Pana/Pani zdaniem liczba punktów sprzedaży alkoholu na terenie gminy/miasta (w przeliczeniu na mieszkańca) jest...

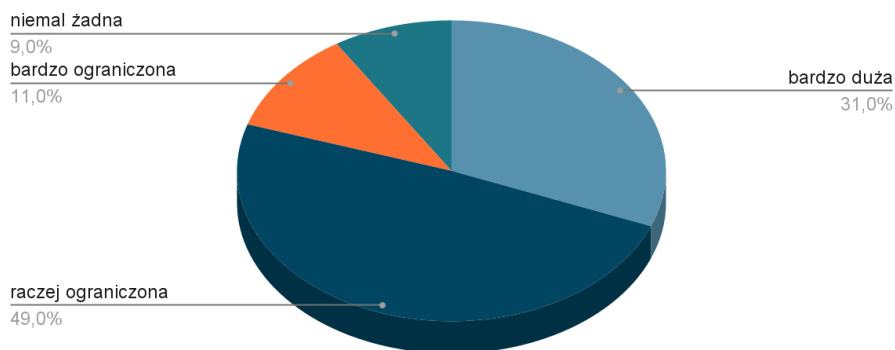

Liczba punktów sprzedaży alkoholu

Większość mieszkańców wyraziło opinię, że na terenie Gminy Konopiska ilość punktów sprzedaży alkoholu jest odpowiednia (57%), natomiast 43% osób uważa, że jest to ilość za duża.

Kolejne pytanie dotyczyło dostępności alkoholu dla osób niepełnoletnich na terenie Gminy Konopiska.

Jaka jest dostępność alkoholu na terenie Pana/Pani gminy/miasta dla młodzieży poniżej 18 roku życia?

Dostępność alkoholu dla nieletnich

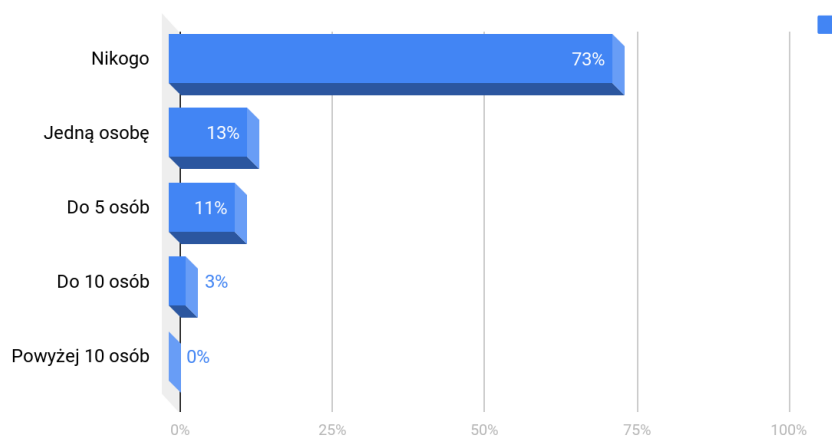
W ocenie mieszkańców dzieci i młodzież mają raczej ograniczony dostęp do wyrobów alkoholowych (49%), bardzo ograniczony (11%), niemal żadny (9%). Natomiast aż 31% dorosłych mieszkańców uważa, że dostępność alkoholu dla nieletnich jest bardzo duża.

E. Problem narkotykowy

Kolejna część badania, jakie zostało przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców Gminy dotyczyła problemu narkotykowego. Głównym przedmiotem naszego zainteresowania były substancje nielegalne, których produkcja, sprzedaż, czy posiadanie są zakazane przez prawo.

Pierwszym pytaniem w części ankiety dotyczącej narkotyków było pytanie o to, czy w najbliższym otoczeniu mieszkańców Gminy są osoby, które zażywają narkotyki.

Ile zna Pan / Pani osób, które zażywają narkotyki (w tym marihuanę i dopalacze)?

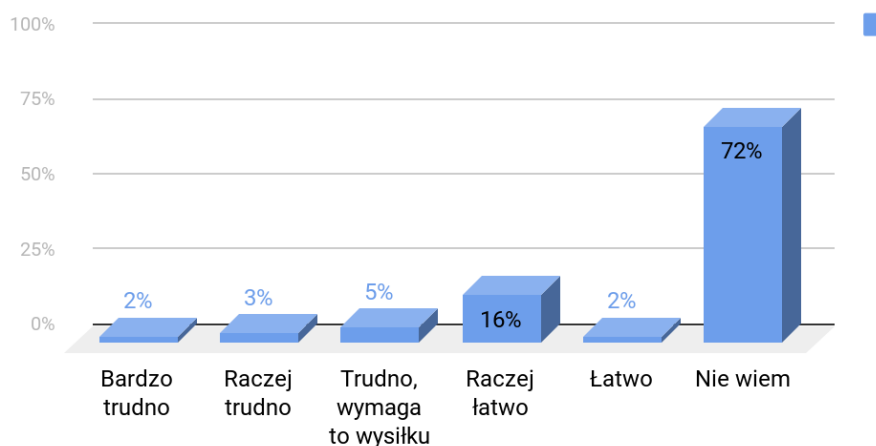

Powszechność zażywania narkotyków

Z powyższych danych wynika, że wśród najbliższego otoczenia osób biorących udział w badaniu są osoby, które zażywają narkotyki. 73% nie zna nikogo, kogo dotyczyłby problem zażywania narkotyków, natomiast 13% zna jedną osobę, 12% ankietowanych zna do 5 osób, a 3% ankietowanych biorących udział w badaniu odpowiedziało, że zna do 10 takich osób.

Następnie zapytano mieszkańców jak spostrzegają dostęp do narkotyków na terenie Gminy Konopiska.

Czy uważa Pan/Pani, że w Państwa mieście/gminie nabyć narkotyki jest:

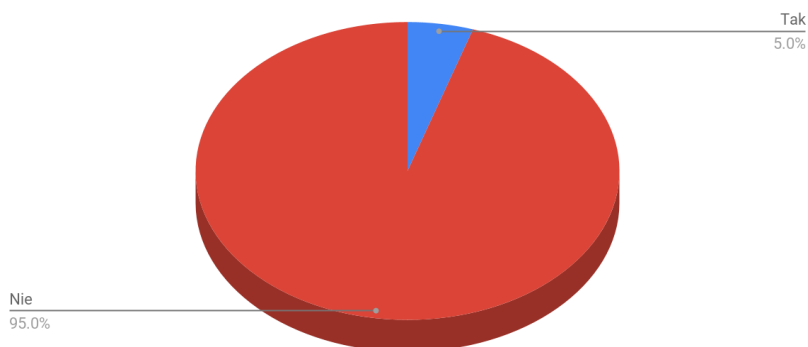

Powszechność zażywania narkotyków

72% respondentów nie wie nic na temat dostępności narkotyków na terenie ich Gminy. W sumie 18% respondentów określiło nabycie środków odurzających jako łatwe – nie wymagające wysiłku. 10% respondentów stwierdziło, że według nich jest to w pewnym stopniu trudne.

Kolejne pytanie miało na celu sprawdzenie, czy badani mają wiedzę dotyczącą tego, gdzie mogą nabyć środki odurzające.

Czy wie Pan/Pani, gdzie można kupić narkotyki ?

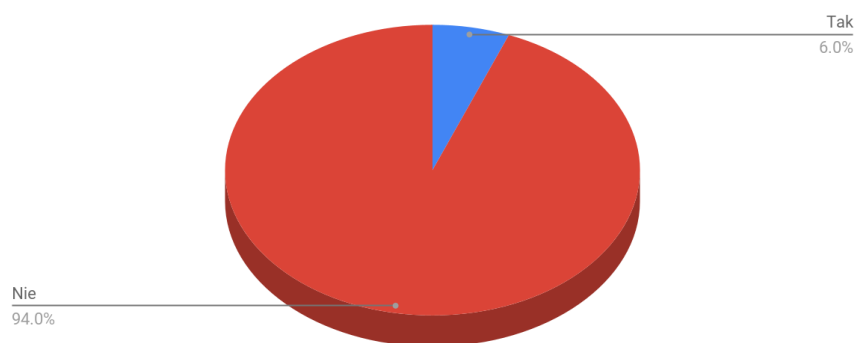

Dostępność narkotyków

Analizując odpowiedzi dotyczące dostępności narkotyków okazuje się, że tylko 5% badanych wie gdzie można je nabyć, natomiast wiedzy na ten temat nie ma 95% ankietowanych.

Kolejne pytanie dotyczyło osobistych doświadczeń respondentów z narkotykami. Doprecyzowano, czy badani kiedykolwiek stosowali substancję uznaną za narkotyk.

Czy kiedykolwiek zażył/ a Pan / Pani środek uważany za narkotyk ?

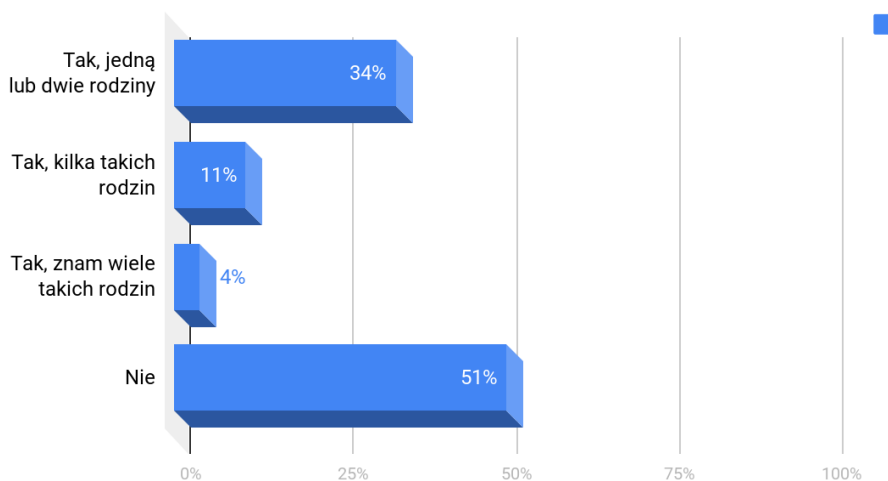
Zażywanie narkotyków

Na pytanie dotyczące tego, czy osoby biorące udział w badaniu kiedykolwiek zażywały środki odurzające powszechnie uznawane za narkotyki tylko 6% udzieliło odpowiedzi twierdzącej. 94% dorosłych mieszkańców utrzymuje, iż nigdy nie zdarzyło im się zażywać narkotyków.

F. Zjawisko przemocy domowej

W tej części ankiety mieszkańcom zostały zadane pytania dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie. Pierwsze z nich odnosiło się do występowania przemocy wśród osób, które ankietowani znają osobiście.

Czy zna Pan/ Pani rodziny, w których dochodzi do różnych form przemocy ?

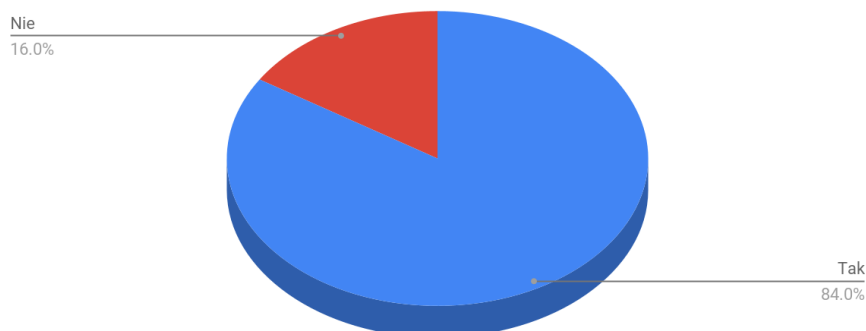

Ilość rodzin dotkniętych przemocą

Spośród ankietowanych 51% deklaruje, iż nie zna ani jednej rodziny doświadczającej przemocy. 34% badanych zna jedną lub dwie takie rodziny. Kilka takich rodzin zna 11% biorących udział w badaniu. Widoczne jest zatem, że problem przemocy istnieje w pewnym stopniu wśród lokalnej społeczności, bo 49% respondentów zna min. 1 rodzinę borykającą się z problemem przemocy domowej.

W dalszej części badania zapytano o poziom wiedzy na temat działań względem osoby doświadczającej przemocy.

Czy wie Pan/Pani, jak powinno się postępować wobec osoby, która doświadcza przemocy ?

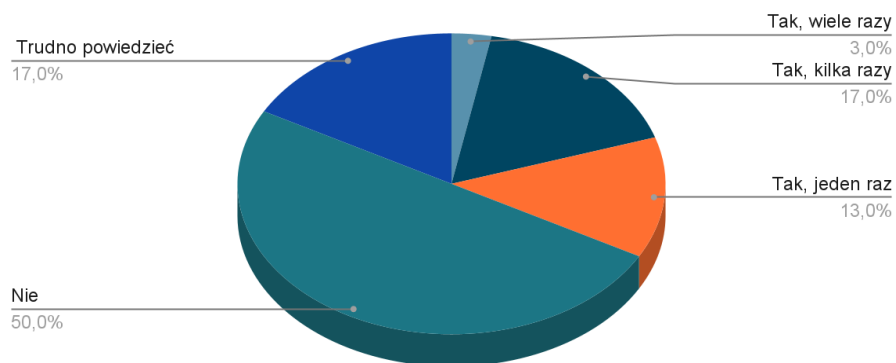

Świadomość postępowania z ofiarami przemocy

Respondenci deklarują wiedzę na temat postępowania wobec osoby doświadczającej przemocy w 84%. Tylko 16% badanych wskazało, iż nie wie jak można takiej osobie pomóc lub gdzie się udać w przypadku zaistnienia sytuacji przemocowej. Jest to wysoki wskaźnik świadomości lokalnej, dobrze rokujący na przyszłość.

Kolejne pytanie dotyczyło osobistego zareagowania na zaobserwowane zjawiska przemocy w lokalnym środowisku, aby sprawdzić czy odpowiedzi na poprzednie pytanie nie są wyłącznie teoretyczne.

Czy kiedykolwiek zdarzyło się zareagować na przemoc w znanych Panu/Pani rodzinach?

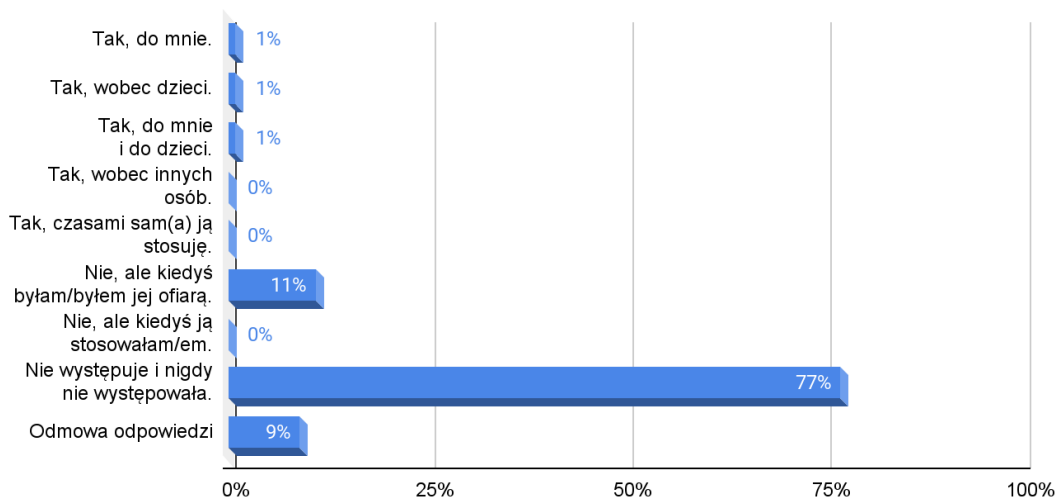

Doświadczenie reagowania na przemoc

Połowa osób ankietowanych zadeklarowała, że nigdy nie musiała zareagować na przemoc, 13% miało jedno takie doświadczenie, natomiast 17% reagowało kilka razy, a 3% wiele razy. 17% badanych nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. W sumie 33% reagowało w swoim życiu na przemoc w otoczeniu.

Kolejne pytanie dotyczyło osobistych doświadczeń przemocy w gospodarstwie domowym respondentów.

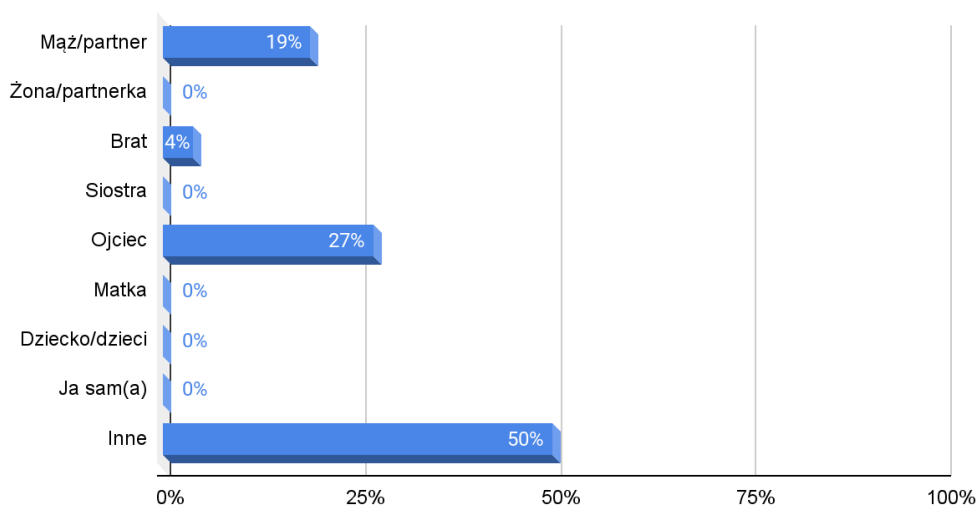
Czy w Pani/Pana gospodarstwie domowym występuje przemoc?

. Przemoc domowa w gospodarstwie domowym respondentów

77% respondentów odpowiedziało, iż w ich gospodarstwach domowych przemoc domowa nigdy nie występowała, natomiast 11% zadeklarowało, iż kiedyś było ofiarą przemocy, ale aktualnie już nie jest. Po 1% osób wskazało, że nadal doświadcza przemocy, razem z dziećmi lub same dzieci są ofiarami przemocy. 9% ankietowanych odmówiło odpowiedzi na to pytanie.

W kolejnym pytaniu doprecyzowano kto w gospodarstwie domowym respondentów stosuje lub kiedykolwiek stosował przemoc wobec innych (którzy zadeklarowali aktualnie lub w przeszłości doświadczenie przemocy). Jest to pytanie wielokrotnego wyboru.

Kto jest/był sprawcą przemocy w Pani/Pana domu?

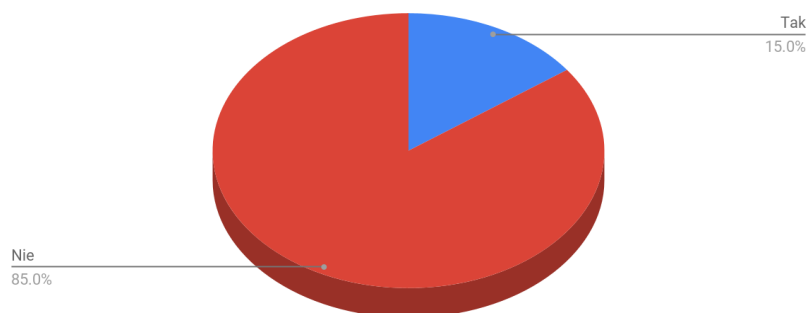
Sprawcy przemocy w gospodarstwach domowych

19% osób wskazało męża lub partnera jako osobę stosującą przemoc, 27% ojca, 4% brata. Wśród osób, które zaznaczyło „inne” w odpowiedziach otwartych doprecyzowało, że przemoc nie występuje w ich domach lub wskazało inne osoby, tj. teścia, dziadka, szwagra i byłego partnera.

G. Zjawisko przemocy wobec nieletnich w opinii dorosłych mieszkańców

W części ankiety dotyczącej przemocy umieszczono kilka pytań dotyczących przemocy wobec nieletnich. Jeszcze do niedawno uważano, że strach przed rodzicami ułatwia wychowywanie dzieci. Obecnie pomimo ogólnej zmiany trendów, nadal można spotkać osoby, które myślą w ten sposób. Mieszkańcom Gminy Konopiska zadane zostało pytanie, które pozwoliło poznać ich poglądy dotyczące tej właśnie kwestii. Pierwsze pytanie dotyczyło surowego traktowania jako metody wychowawczej.

Czy, Pana/Pani zdaniem, surowe traktowanie hartuje dziecko i pozwala lepiej radzić sobie w życiu?

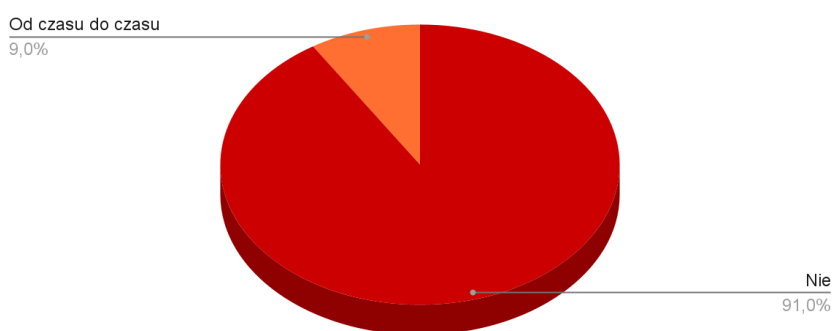

Surowe traktowanie jako metoda wychowawcza

Większość mieszkańców Gminy Konopiska uważa, że surowe traktowanie nie hartuje dziecka i nie pozwala mu lepiej radzić sobie w życiu (85%). Za podejściem surowego traktowania opowiedziało się 15% badanych.

Następnie pytanie doprecyzowano czy w opinii mieszkańców stosowanie kar fizycznych jest właściwą metodą wychowawczą.

Czy, Pani/ Pana zdaniem stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą?

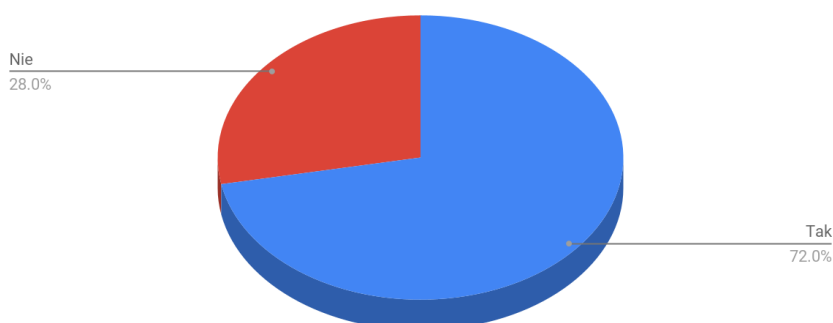

Kara fizyczna jako metoda wychowawcza

Stosowania kar fizycznych jako dobrej metody wychowawczej nie popiera większość, bo aż 91% ankietowanych mieszkańców. Ich użycie jest akceptowane od czasu do czasu dla 9% badanych.

W kolejnym pytaniu zapytano dorosłych mieszkańców Gminy Konopiska czy stosowanie kar fizycznych jest słusznie zakazane prawem.

Czy, Pani/Pana zdaniem, stosowanie kar fizycznych jest słusznie zakazane prawem?

Stosowania kar fizycznych a prawo

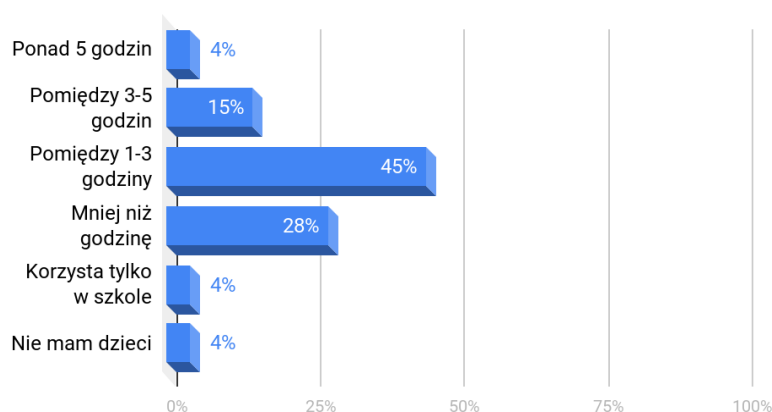
Większość mieszkańców uznało, że nie popiera stosowania kar fizycznych, których stosowanie nadal powinno być prawnie zabronione (72%), natomiast część osób uważa, że kary fizyczne nie powinny być zabronione (28%).

Wyniki w powyższych trzech pytaniach wydają się dosyć niepokojące, ponieważ potwierdzają, że w pewnym stereotypy dotyczące stosowania przemocy w procesie wychowania dzieci są nadal aktualne u pewnej grupy respondentów.

H. Cyberprzemoc w opinii dorosłych mieszkańców

W tej części ankiety zajęto się zjawiskiem cyberprzemocy. Mieszkańcom zadano szereg pytań związanych z Internetem i szeroko pojętą komunikacją. Na początek zapytano mieszkańców, ile czasu ich dziecko spędza przed komputerem.

Ile przeciętnie czasu spędza dziennie Pana/ Pani dziecko przed komputerem/smartfonem/konsolą?

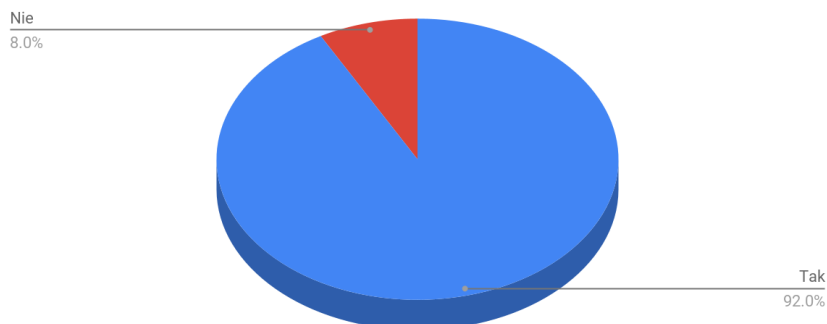
Czas spędzany przez dzieci przed komputerem

Wśród ankietowanych osób tylko 4% odpowiedziało, że jego dziecko korzysta z komputera jedynie w szkole. 45% badanych oświadczyło, że ich dziecko spędza przed komputerem od 1 do 3 godzin, 4% do 5 godzin. Następnie 28% dzieci spędza czas przed urządzeniem elektronicznym mniej niż godzinę, natomiast 15% korzysta pomiędzy 3 a 5 godzinami. Natomiast 4% badanych w ogóle nie ma dzieci.

Wyniki wskazują na dość duży problem z odcięciem się od technologii wśród dzieci z terenu Gminy Konopiska. Może być to powiązane z nieumiejętnym spędzaniem czasu "offline" przez dzieci, nie wymaganiem przez rodziców aktywnego spędzania wolnego czasu oraz zmianą trybu nauczania w szkole na zdalne lub hybrydowe, w pandemii Covid-19. Dodatkowo należy podkreślić, że aktualnie technologia rozwija się bardzo szybko, a wraz z nią potrzeby i trendy w społeczeństwie.

Następne pytanie zadane mieszkańcom Gminy Konopiska odnosiło się do ich świadomości na temat zjawiska cyberprzemocy.

Czy słyszał/a Pan/Pani o cyberprzemocy (przemocy internetowej)?

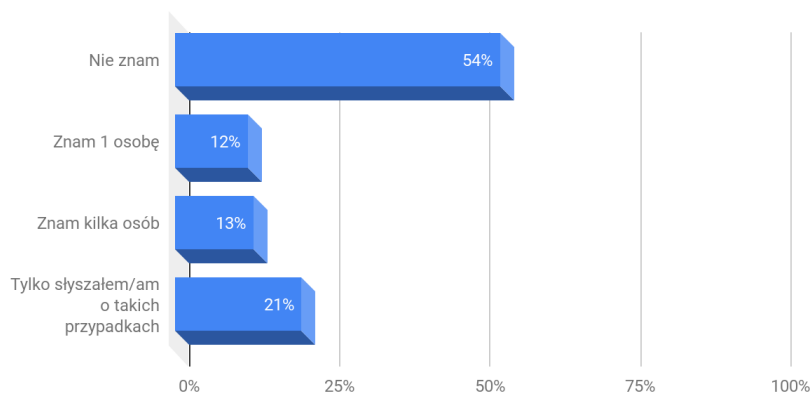

Świadomość dotycząca istnienia zjawiska cyberprzemocy

Okazuje się, że świadomość cyberprzemocy jest bardzo duża, ponieważ aż 92% badanych słyszało o niej i wie z czym to zjawisko jest związane.

W kolejnym pytaniu badani zostali poproszeni o wskazanie, czy znają osoby, które padły ofiarami cyberprzemocy.

Czy zna Pan/Pani osoby, które stały się ofiarami cyberprzemocy ?

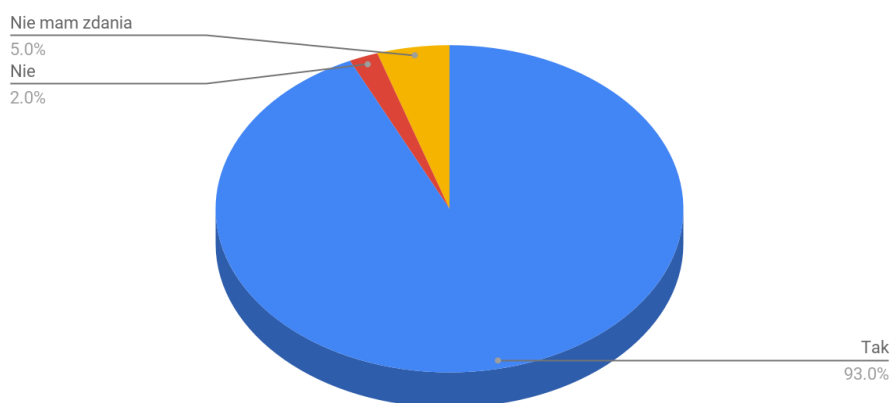
Ofiary cyberprzemocy w środowisku lokalnym

W sumie 25% respondentów zna jedną lub kilka osób, które doświadczyło cyberprzemocy. 54% badanych nie zna osób, które stały się ofiarami cyberprzemocy, ale 21% ankietowanych pomimo iż osobiście nie zna żadnej takiej osoby, słyszała o tego rodzaju przypadkach.

I. Ryzyko hazardu

Hazard jest kolejnym zagrożeniem społecznym, które jest silnie uzależniające. Pierwsze pytanie dotyczące tej kwestii sprawdzało opinię badanych o możliwości uzależnienia się behawioralnego od gier na pieniądze.

Czy uważa Pan/Pani, że można uzależnić się od hazardu ?

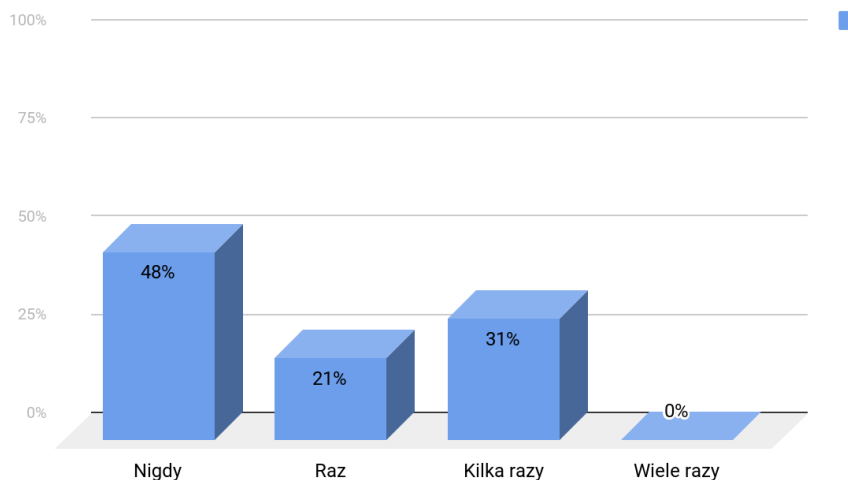

Ryzyko uzależnienia od hazardu

Na pytanie dotyczące tego, jak duże jest ryzyko uzależnienia 93% badanych odpowiedziało, iż od hazardu można się uzależnić. 2% osób nie ma zdania na ten temat. Świadomość zagrożenia uzależnieniem hazardu w badanej grupie jest więc stosunkowo duża.

Kolejne pytania dotyczyły styczności ankietowanych z różnego rodzaju formami hazardu oraz tego, jaka jest ich częstotliwość.

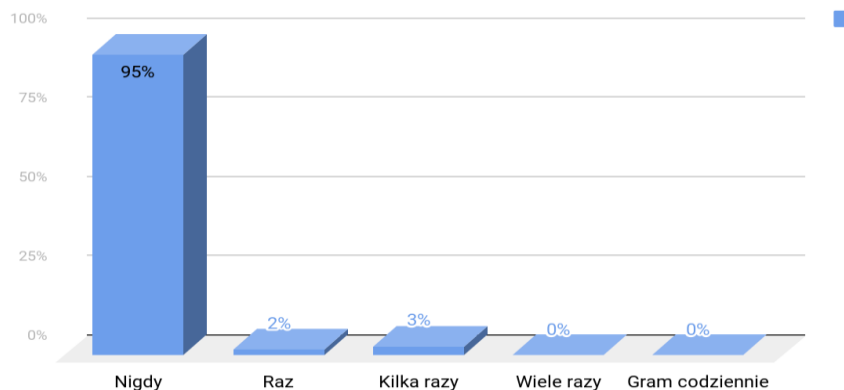
Czy zdarzyło się Pani/Panu wysłać płatne SMS-y w konkursach?

Udział w konkursach SMS

W konkursach, które polegają na wysyłaniu płatnych SMS-ów przynajmniej raz w życiu brało udział 52% badanych. Kilka razy zrobiło to 31% ankietowanych, 21% - jeden raz. 48% osób objętych badaniem przyznało, iż nigdy nie brało udziału w podobnym konkursie lub grze. Wydaje się, że spora część respondentów nie jest świadoma, że tego typu rozrywka to również hazard.

Ankietowanym zadano pytanie dotyczące innej formy hazardu, która często kojarzona jest ze sportem, co może być dla wielu osób mylące, a przez to bagatelizowane.

Czy kiedykolwiek grał/a Pan/Pani w zakłady bukmacherskie (sts, totomix lub inne internetowe) ?

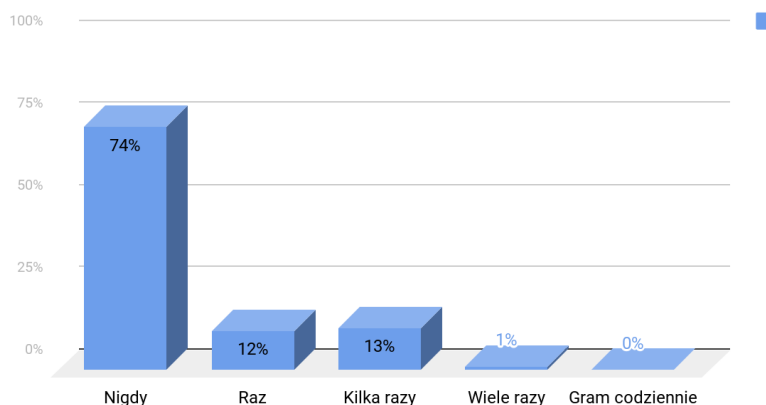

Udział w zakładach bukmacherskich

Zdecydowana większość nigdy nie grała w zakładach bukmacherskich (95%). Natomiast 5% badanych przyznało się, iż grało przynajmniej raz lub kilkakrotnie.

Kolejne pytanie dotyczyło gier hazardowych na maszynach i automatach, które często są ustawione w specjalnie wydzielonych miejscach bez dostępu do światła dziennego i zegara w celu utraty poczucia czasu.

Czy kiedykolwiek grał/a Pan/Pani na automatach lub innych maszynach w salonach gier ?

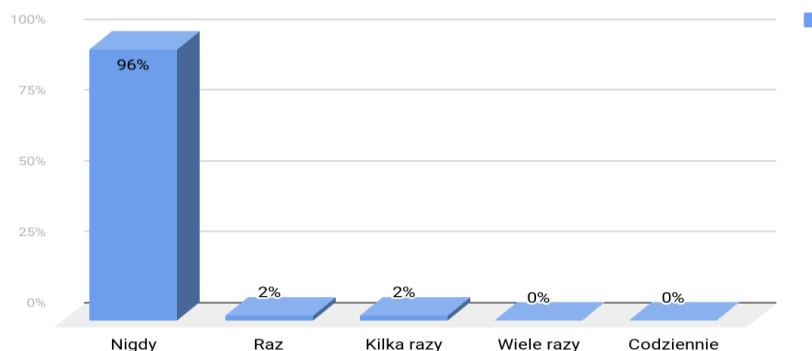

Gry na automatach i innych maszynach w salonach gier

Na tzw. automatach i innych maszynach w salonach gier nigdy nie grało 74% badanych. 12% grało raz i kolejne 13% kilka razy, a 1% wiele razy. To dosyć niepokojące wyniki, bo aż ¼ mieszkańców z Gminy Konopiska grała na maszynach hazardowych.

Następne pytanie dotyczyło udziału w grach internetowych na pieniądze.

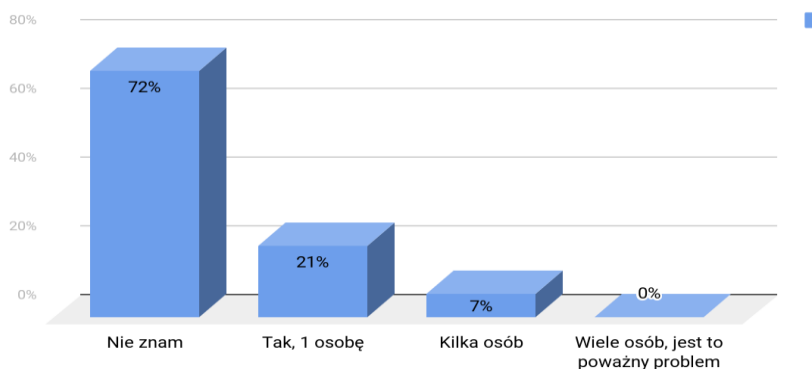
Czy kiedykolwiek grał/a Pan/Pani na pieniądze w jakkolwiek grę w internecie ?

Udział badanych w grach hazardowych przez Internet

96% badanych nie ma doświadczeń w graniu gry na pieniądze. Zapytano respondentów czy znają osobiście osoby dotknięte problemem uzależnienia od hazardu.

Czy zna Pan/Pani osobiście osoby uzależnione od hazardu ?

Osoby uzależnione od hazardu w otoczeniu ankietowanych

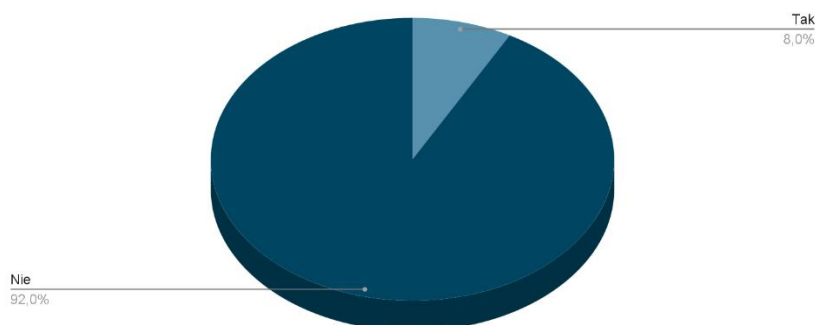
72% badanych nie zna nikogo, kto boryka się z tym problemem. 21% badanych stwierdziło, że zna jedną taką osobę. 7% wskazało na kilka osób.

J. Zapotrzebowanie na działania profilaktyczne wśród dorosłych mieszkańców

Władze lokalne zazwyczaj podejmują lub powinny podejmować różnego rodzaju działania prewencyjne dotyczące problemu uzależnienia i nadużywania substancji zmieniających świadomość, tj. alkohol i narkotyki. Mieszkańcy Gminy Konopiska zostali więc zapytani, czy oczekują od władarzy podjęcia takich właśnie działań.

Ankietowani zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące tego, czy wiedzą, jakie działania są prowadzone w celu przeciwdziałania problemom alkoholowym i narkotykowym na terenie ich Gminy.

Czy wie Pan/Pani jakie działania są prowadzone na terenie gminy/miasta, by przeciwdziałać i zapobiegać uzależnieniom od alkoholu i narkotyków?

Wiedza na temat działań Gminy w zakresie prewencyjnym

Aż 92% ankietowanych uznało, że nie posiada zupełnie żadnej wiedzy na temat aktualnych działań w ich okolicy. Jedynie 8% mieszkańców Gminy odpowiedziało, że wie, jakie działania są podejmowane w celu ograniczenia problemów związanych z substancjami odurzającymi. Wyniki wskazują na niewielką wiedzę mieszkańców Gminy Konopiska

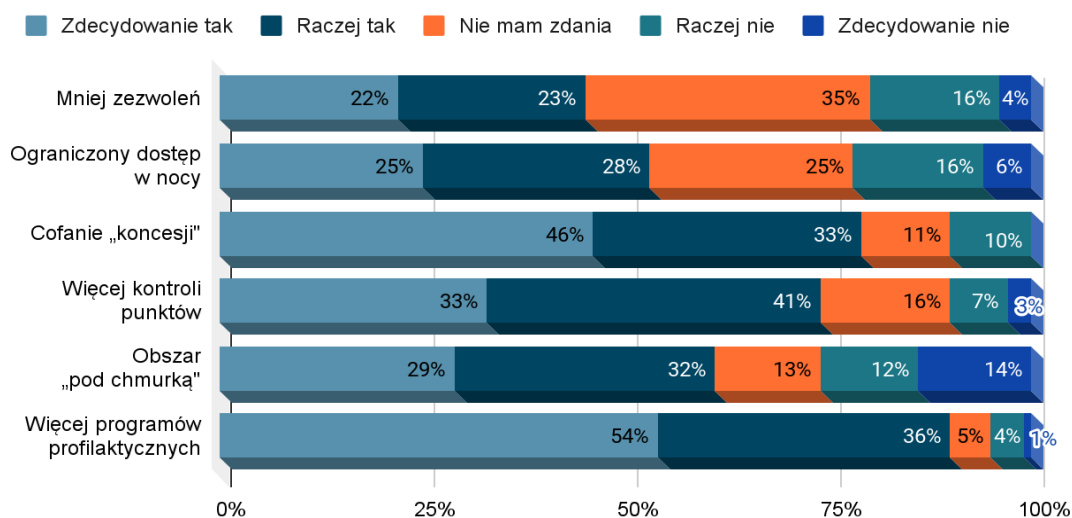
o działaniach profilaktycznych i wzmożoną potrzebę wprowadzania rozpowszechniania informacji w tym obszarze.

Osoby, które odpowiedziały twierdząco na poprzednie pytanie zostały poproszone o sprecyzowanie działań władz lokalnych w obszarze problemów alkoholowych i narkotykowych (8% respondentów, które odpowiedziały „tak”). Wśród odpowiedzi znalazły się:

- szeroko pojęta profilaktyka i edukacja w szkołach, w tym: pogadanki.
- działalność GKRPA i Punktu Konsultacyjnego na terenie Gminy,
- festyny i wyjazdy dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.

Kolejne pytanie dotyczyło opinii respondentów na temat wpływu Gminy w obszarze kontroli sprzedaży i zakupu alkoholu oraz działań profilaktycznych dotyczących spożywania alkoholu.

Czy uważa Pan/i, że Pana/Pani gmina/miasto powinna/o...

Opinie mieszkańców dot. działalności Gminy w obszarze sprzedaż, używania i kontroli obrotu alkoholu

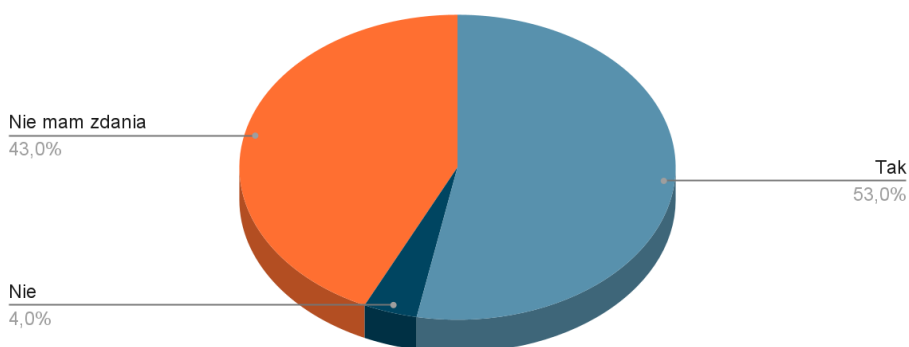
Mieszkańcy w zdecydowanej większości (90%) uważają, że Gmina powinna realizować więcej programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży. Następnie wskazali jako istotne

cofanie większej ilości „koncesji” na sprzedaż alkoholu dla osób, które łamią prawo, np. sprzedając go nieletnim (79%) oraz prowadzenie większej kontroli punktów sprzedaży alkoholu (74%) na terenie Gminy.

W następnej kolejności badani uważają za potrzebne wydzielenie obszaru, na którym będzie można spożywać alkohol w kontrolowanych warunkach, na świeżym powietrzu (61%) oraz ograniczenie dostępności alkoholu w godzinach nocnych (53%). Dla 45% respondentów ważne jest wydawanie mniejszej ilości zezwoleń na sprzedaż alkoholu.

Kolejne pytanie dotyczyło oczekiwań wobec władz lokalnych służących ograniczeniu problemów alkoholowych i narkotykowych na obszarze Gminy.

Czy oczekuje Pan/ Pani od władz lokalnych działań służących ograniczeniu problemów alkoholowych i narkotykowych?

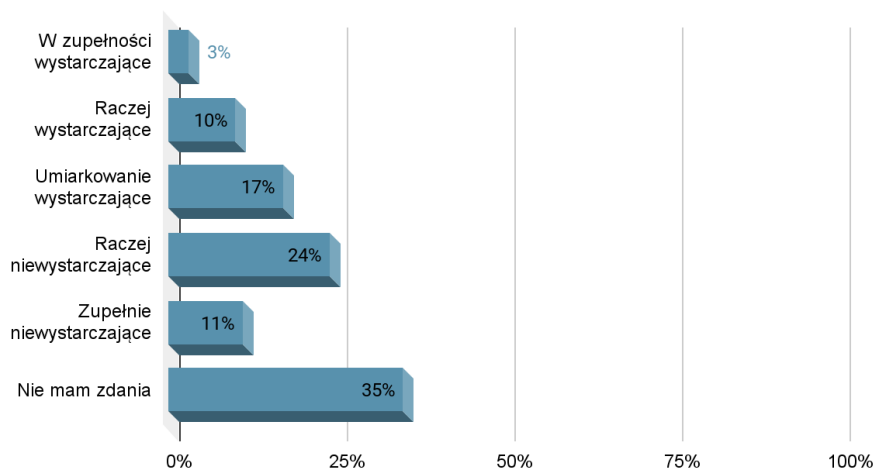
Władze lokalne a problemy alkoholowe i narkotykowe

53% osób biorących udział w badaniu uważa, że władze lokalne powinny podejmować działania mające na celu ograniczenie spożycia alkoholu i narkotyków oraz problemów z tego płynących. 4% ankietowanych nie widzi takiej potrzeby, natomiast 43% osób nie ma zdania na ten temat.

Osoby, które odpowiedziały twierdząco na poprzednie pytanie zostały poproszone o wskazanie oczekiwanych form działań władz lokalnych w obszarze problemów alkoholowych i narkotykowych (53% respondentów, które odpowiedziały “tak”). Pojawiły się następujące odpowiedzi:

- objęcie opieką rodzin z problemem alkoholowym;
- zapewnienie lokalu zastępczego dla osób, które muszą uciekać przed przemocą i alkoholizmem;
- większa kontrola miejsc publicznych, w których widoczne jest spożywanie alkoholu;
- sprzedaż alkoholu osobom pełnoletnim, nie sprzedawanie alkoholu osobom nietrzeźwym;
- działania edukacyjne i profilaktyczne w szkołach;
- warsztaty o emocjach i tolerancji dla dzieci i młodzieży;
- więcej patroli Policji na terenie Gminy;
- wprowadzenie zmiany w otwarciu sklepów z alkoholem (godziny);
- zamknięcie sklepów z alkoholem w niedziele i święta.

Jak Pan/i ocenia dotychczasowe działania w tym obszarze?

Ocena dotychczasowych działań w ograniczaniu problemów alkoholowych i narkotykowych

W sumie 13% badanych oceniło dotychczasowe działania na terenie Gminy jako wystarczające w pewnym zakresie, natomiast 35% respondentów określiło jako w pewnym stopniu niewystarczające, a 17% jako umiarkowanie wystarczające. 35% osób nie było w stanie odpowiedzieć na to pytanie.

Zapytano również o najpoważniejsze problemy i zagrożenia młodzieży w opinii mieszkańców Gminy Konopiska. Wyszczególniono następujące problemy:

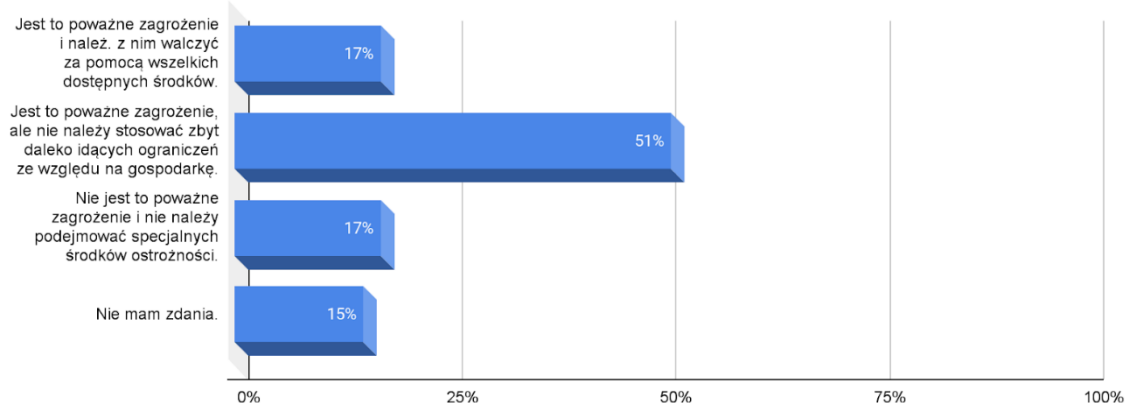
- nadużywanie Internetu, mediów społecznościowych i zagrożenie cyberprzemocą;
- łatwy dostęp do używek;
- zagrożenie uzależnieniami, w szczególności od alkoholu, narkotyków, dopalaczy;
- przemoc domowa i rówieśnicza;
- mało dostępnych form kreatywnego spędzania wolnego czasu na terenie Gminy;
- brak miejsc aktywności dla dzieci i młodzieży;
- niewielka kontrola rodzicielska;
- rywalizacja pomiędzy dziećmi.

Kolejne pytanie otwarte dotyczyło najbardziej niebezpiecznego rejonu w okolicy oraz miejsc w opinii dorosłych mieszkańców. Respondenci wskazywali najczęściej:

- Konopiska,
- Zalew Pająk,
- okolice sklepów sprzedających alkohol,
- Aleksandria,
- miasto Częstochowa,
- teren parkingu za kościołem i za boiskiem LOT.

W kolejnych pytaniach poruszono kwestię aktualnej sytuacji pandemii Covid-19 i jej wpływu na życie mieszkańców Gminy Konopiska. Najpierw poproszono o opinię na temat samej pandemii.

Co sądzi Pan/i na temat epidemii COVID-19?

Opinie na temat epidemii COVID-19

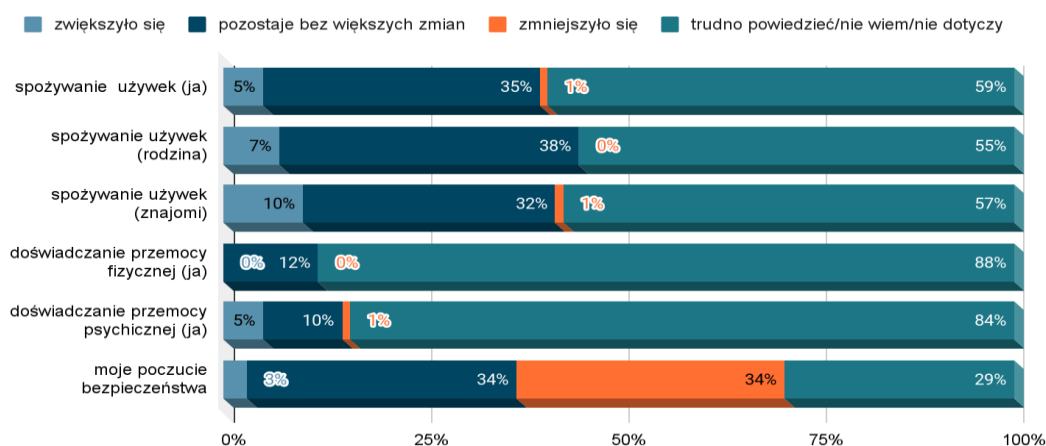
51% respondentów uważa, że pandemia jest to poważne zagrożenie, ale ze względu na gospodarkę kraju nie należy stosować szerokich ograniczeń w walce z chorobą. 17% respondentów uważa, że jest to na tyle poważne zagrożenie, iż należy walczyć z nim z pomocą wszelkich dostępnych środków, a co za tym idzie szeroko rozumianych ograniczeń. 17% badanych nie traktuje pandemii jako poważne zagrożenie oraz 15% osób nie ma zdania.

Kolejne pytanie zostało zadane w formie otwartej i dotyczyło wpływu pandemii na życie respondentów. Odpowiedzi można skategoryzować na następujące tematy:

- większy lęk o przyszłość i ograniczone poczucie bezpieczeństwa;
- zwiększone ceny;
- ograniczenia w różnych obszarach życia;
- zmniejszone przychody, strata pracy, wyczerpanie oszczędności finansowych;
- izolacja społeczna;
- ograniczenie dostępu do służby zdrowia;
- śmierć bliskich osób;
- wzmożona dbałość o zdrowie.

Następne pytanie miało na celu określić wpływ pandemii Covid-19 na spożywanie używek i doświadczanie przemocy.

W związku z pandemią COVID-19...

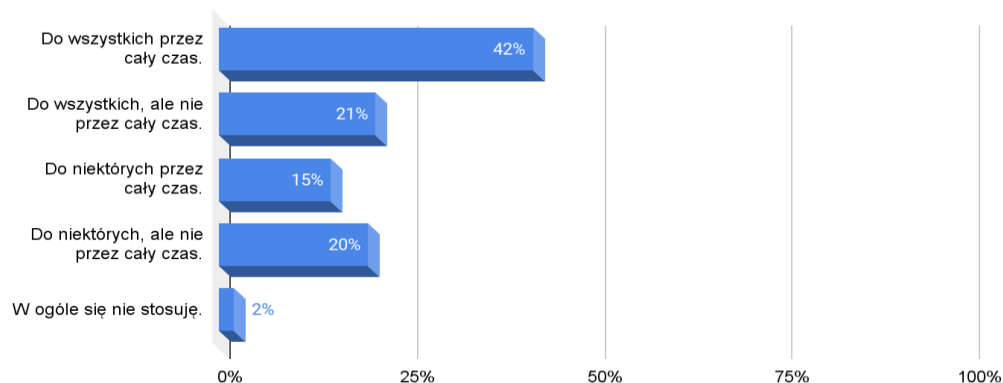

Wpływ pandemii Covid-19 na spożywanie używek i doświadczanie przemocy

Duża część respondentów wskazała, iż w związku z zaistniałą sytuacją epidemiczną Covid-19 zmniejszyło się ich poczucie bezpieczeństwa (34%). Spożywanie używek w lokalnej społeczności pozostaje bez większych zmian. Na inne stwierdzenia większość respondentów miała problem z ocenieniem zmian zjawisk społecznych.

Kolejne pytanie dotyczyło stosowania się do ograniczeń i nakazów związanych z epidemią Covid-19.

Czy stosuje się Pan/i do ograniczeń i nakazów związanych z epidemią COVID-19 ?

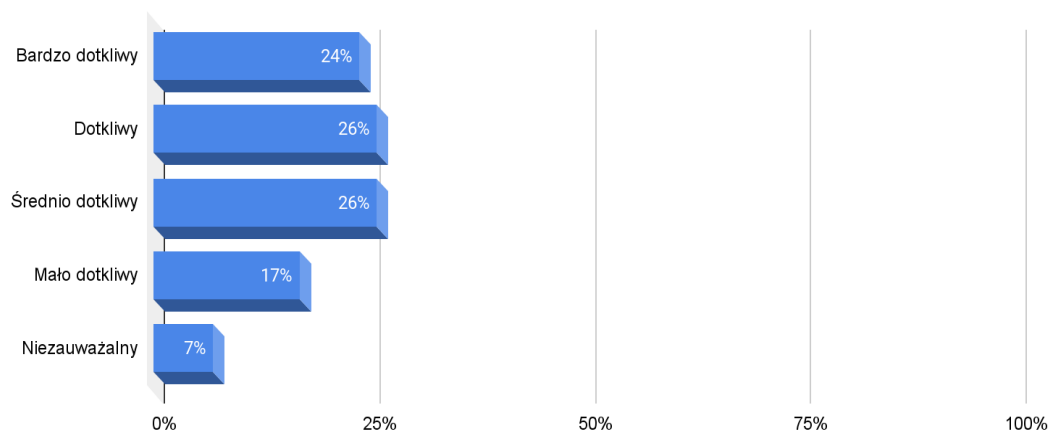

Stosowanie się do ograniczeń i nakazów w epidemii Covid-19

42% respondentów stosuje się do wszystkich ograniczeń i nakazów w pandemii przez cały czas, 21% stosuje się do wszystkich ograniczeń, ale nie przez cały czas. W sumie 35% stosuje się tylko do niektórych ograniczeń, a 2% badanych nie stosuje się do żadnych.

Ostatnie pytanie dotyczyło dotkliwości braku wydarzeń kulturalnych spowodowanym zamknięciem instytucji kultury z powodu pandemii Covid-19.

Na ile dotkliwy jest dla Pana/i brak wydarzeń kulturalnych, spowodowanych zamknięciem instytucji kultury przez epidemię COVID - 19?

Dotkliwość braku wydarzeń kulturalnych w pandemii Covid-19

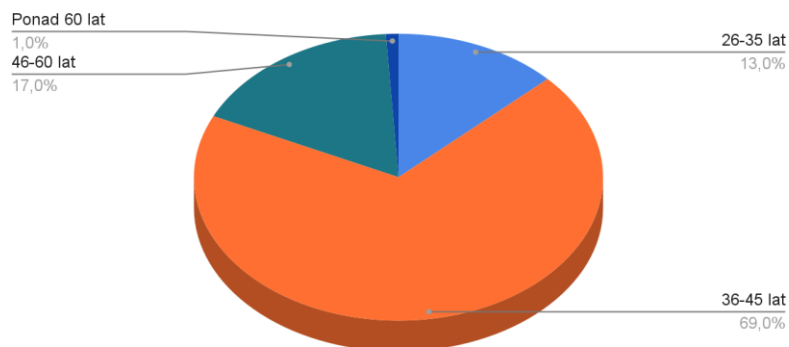
W sumie 50% respondentów oceniło brak możliwości udziału w wydarzeniach kulturalnych jako dotkliwa, 26% jako średnio dotkliwa, 17% jako mało dotkliwa, natomiast 7% właściwie tego nie zauważa. Można wnioskować iż większość badanych odczuwa brak możliwości korzystania z dobroci kultury w czasie pandemii.

3.3 Wyniki badań wśród dorosłych mieszkańców z obszaru zagrożeń behawioralnych

A. Charakterystyka badanej grupy

Uczestnikami badania sondażowego były osoby dorosłe, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, o różnym poziomie wykształcenia, zamieszkujący na terenie Gminy Konopiska. Najwięcej osób było w przedziale wiekowym 36-45 lat (69%). W następnej kolejności znalazły się osoby w wieku 46-60 lat (17%), 26-35 lat (13%) oraz powyżej 60 roku życia (1%).

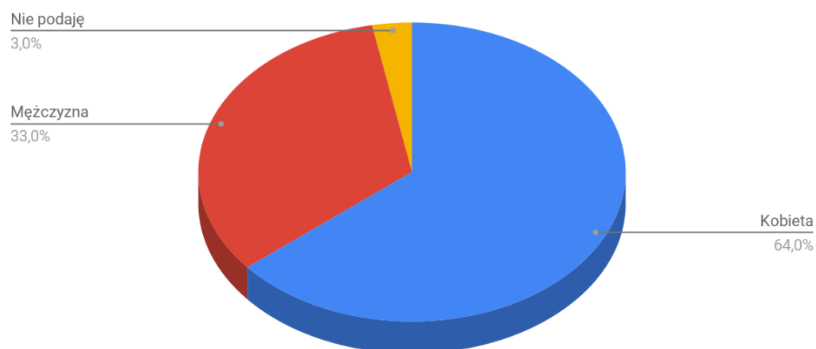
Wiek

Podział respondentów ze względu na wiek

Anonimowe ankiety wypełniły osoby spośród, których 64% stanowiły kobiety, 33% mężczyźni, a 3% osób nie podało swojej płci.

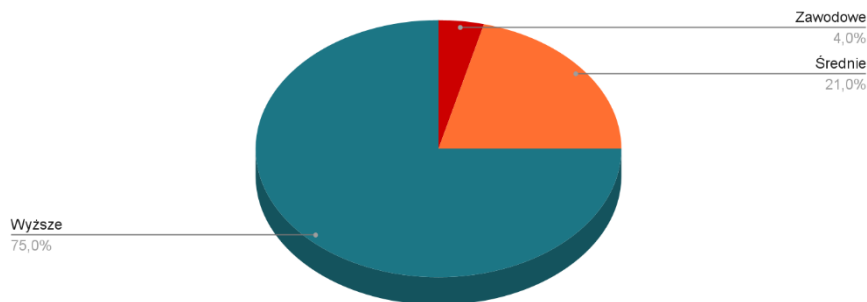
Płeć

Podział respondentów ze względu na płeć

Badani zostali poproszeni o określenie swojego wykształcenia. W przeważającej części były to osoby z wyższym wykształceniem (75%), następnie osoby ze średnim wykształceniem (21%), oraz zawodowym (4%).

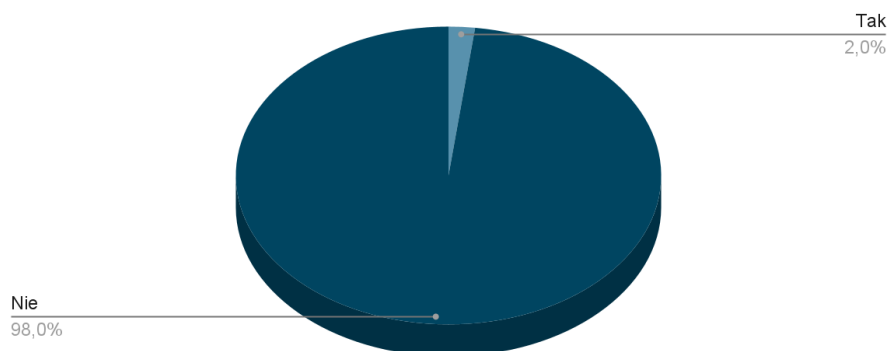
Wykształcenie

Podział respondentów ze względu na wykształcenie

B. Hazard

W kolejnej części sondażu zadano respondentom pytania dotyczące ich doświadczeń z hazardem, w celu oszacowania zagrożeń społecznych w danej populacji. W pierwszym pytaniu poproszono o określenie czy badani w ciągu ostatnich 12 miesięcy grali w jakiegokolwiek gry na pieniądze. Tylko 2% badanych miało takie doświadczenie. Przeważająca część osób oświadczyła, iż nie grała w tego typu gry w ciągu ostatniego roku (98%).

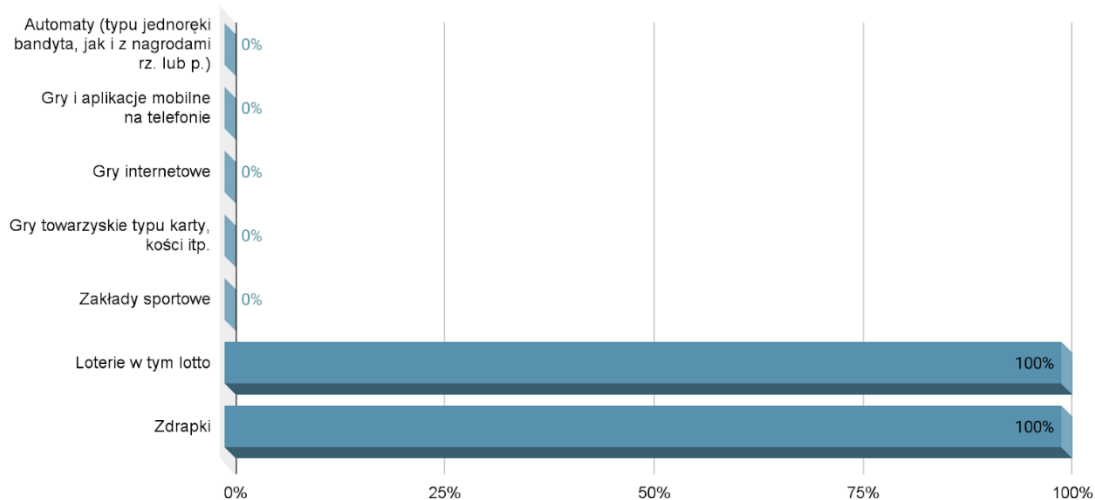
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grał/a Pan/i w jakieś gry na pieniądze?

Granie w gry na pieniądze w ostatnim roku

Następnie poproszono badanych, którzy zadeklarowali granie w gry na pieniądze w ciągu ostatniego roku (2%) o doprecyzowanie form tych zachowań (pytanie wielokrotnego wyboru). Najpierw zapytano o typy gier, w których uczestniczyli respondenci. Wszyscy badani korzystali ze zdrapkek i loterii typu lotto. W związku z niską ilością osób grającą w gry hazardowe pominięto w dalszej analizie kolejne pytania dotyczące tego obszaru.

Jakie to były gry?

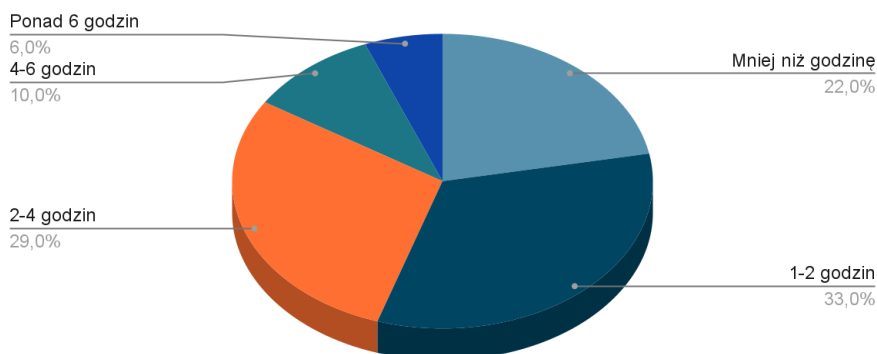

Typy gier na pieniądze

C. Korzystanie z Internetu

W kolejnej serii pytań sondażowych poszukiwano odpowiedzi dotyczących patologicznego korzystania z Internetu wśród badanej społeczności. W pierwszym pytaniu poproszono o wskazanie ilości godzin spędzanych w przestrzeni wirtualnej. Najwięcej osób zadeklarowało codzienne spędzanie czasu w Internecie w wymiarze 1-2 godzin (33%), w następnej kolejności 2-4 godziny (29%), mniej niż godzinę (22%), 4-6 godzin (10%) oraz ponad 6 godzin (6%).

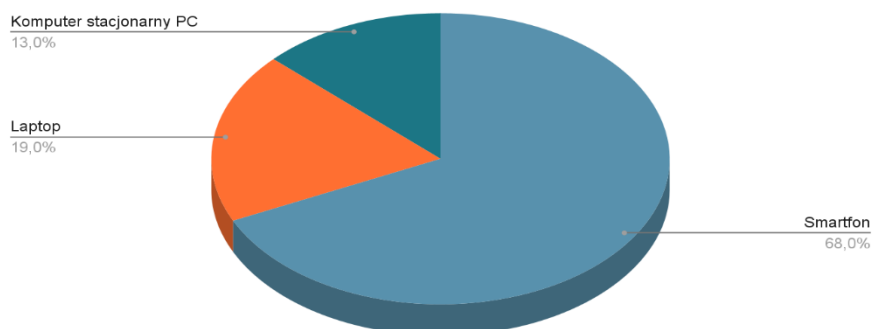
Ile godzin dziennie spędza Pan/i na korzystaniu z Internetu?

Ilość godzin dziennie spędzanych w Internecie

Następnie poproszono respondentów o wskazanie rodzaju urządzeń elektronicznych służących im do korzystania z Internetu. Zdecydowana większość korzysta do tego celu ze smartfona (68%), a w następnej kolejności z laptopa (19%) i komputera stacjonarnego (13%).

Z jakiego urządzenia korzysta Pan/i najczęściej w tym celu?

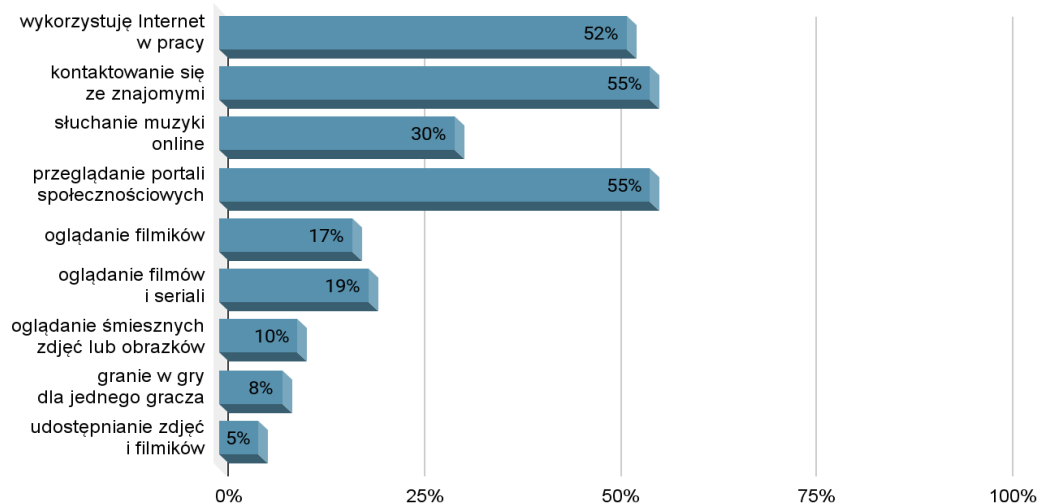

Rodzaje urządzeń do korzystania z Internetu

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie najczęstszych aktywności, które podejmują w przestrzeni wirtualnej. Najwięcej respondentów korzysta z Internetu w celu kontaktowania się ze znajomymi, przeglądania portali społecznościowych, robienia zakupów online (po 55%), w celu poszukiwania informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie (53%) oraz w pracy (52%). W następnej kolejności badani używają Internetu do poszukiwania informacji dotyczących zdrowia (35%), słuchania muzyki online (30%), oglądania filmów i seriali (19%), oglądania krótkich filmików (17%). Na końcu plasuje się oglądanie śmiesznych zdjęć lub obrazków (10%), granie w gry dla jednego gracza (8%), udostępnianie zdjęć i filmików (5%) oraz ściąganie plików (4%). Wśród odpowiedzi „inne” (4%) znalazło się słuchanie audiobooków, szukanie pracy czy przeglądanie poczty i dziennika szkolnego. Dodatkowo po 1% osób wskazało granie w gry wieloosobowe prowadzenia własnego bloga lub fanpage`a.

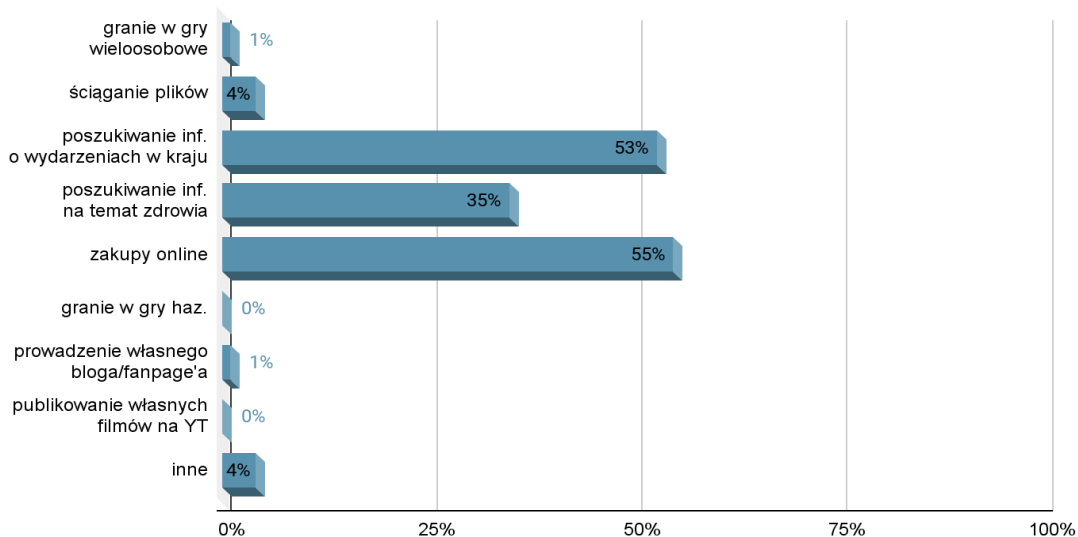
Należy podkreślić, iż kontaktowanie się ze znajomymi przez komunikatory i korzystanie z portali społeczności to te aktywności, które fabrycznie mają włączone wysyłanie powiadomień do użytkownika, które są specyficznymi dystraktorami w podejmowanych działaniach. Istotne wydaje się również jak podłączenie do sieci jest niezwykle ważne w pracy badanych, co jest stosunkowo nowym zjawiskiem społecznym. Szczególnie ważne jest dbanie o aktywne spędzanie czasu wolnego, zamiast dalsze korzystanie z wirtualnych aktywności. Warto zauważyć również, iż Internet stał się bardzo ważnym nośnikiem informacji o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie oraz zdrowia. W szczególności informacje zdrowotne należy konsultować z lekarzem przed podjęciem jakichkolwiek działań. Internet jest również przestrzenią umożliwiającą szybkie zakupy online. Należy podkreślić, że działania firm sprzedażowych i sklepów są specjalnie nakierowane na wzmacnianie impulsywnych zakupów poprzez różnorodne narzędzia i algorytmy internetowe.

Jakie aktywności podejmuje Pan/i najczęściej w Internecie?

Aktywności podejmowane w Internecie cz.1

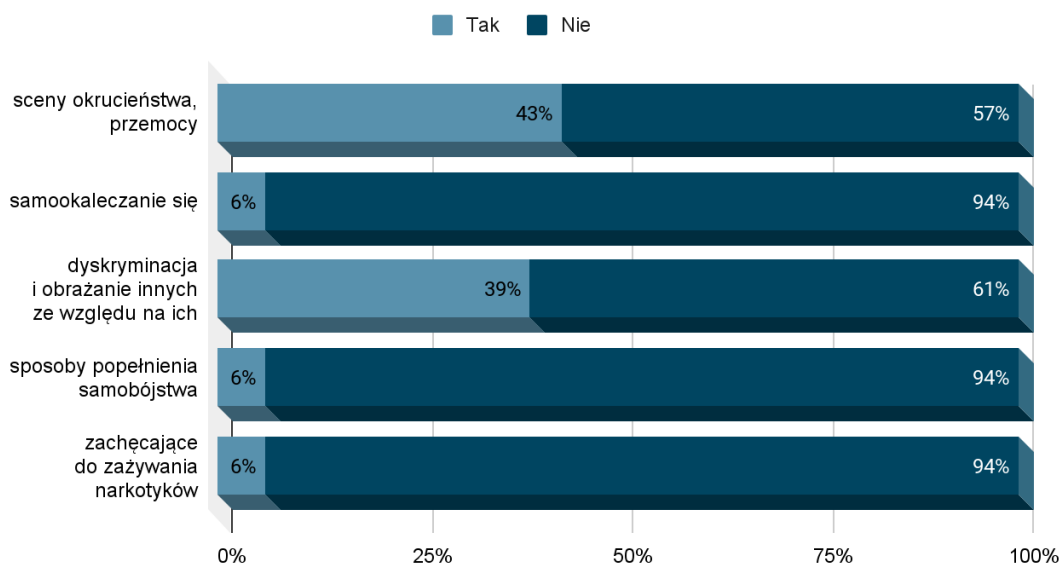
Jakie aktywności podejmuje Pan/i najczęściej w Internecie?

Aktywności podejmowane w Internecie cz.2

W następnej kolejności poproszono o określenie czy badani kiedykolwiek mieli kontakt z niebezpiecznymi treściami w Internecie. Większość osób nie natknęła się nigdy na wymienione zagrażające obszary, jednakże aż 39% spotkało się ze scenami okrucieństwa i przemocy (43%) oraz dyskryminacją i obrażaniem innych osób ze względu na ich cechy (39%).

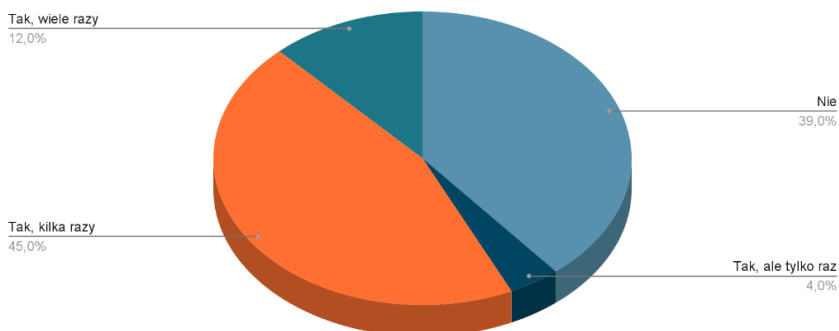
Czy miał/a Pan/i kontakt z następującymi treściami w Internecie:

Niebezpieczne treści w Internecie

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało się im spędzać więcej czasu w przestrzeni Internetu niż planowali. 39% nie miało takich doświadczeń, natomiast 45% zdarzyło się to kilka razy, 12% - wielokrotnie, a 4% tylko raz.

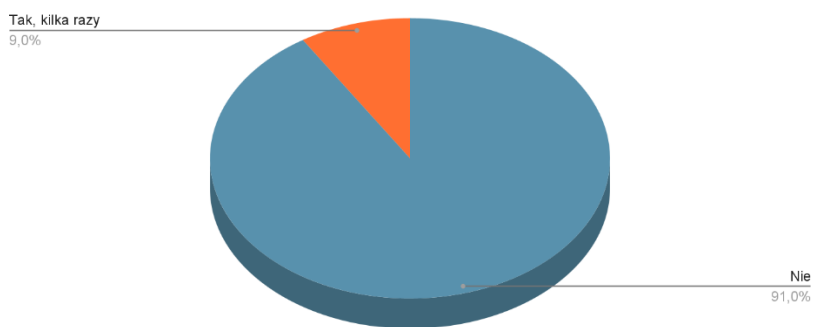
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się, że spędzał/a Pan/i na korzystaniu z Internetu więcej czasu niż planował/a Pan/i?

Spędzanie czasu w Internecie a plany, w ostatnim roku

Zapytano również badanych czy w przeciągu ostatniego roku zdarzało im się odczuwać niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu. 91% badanych nie miało takich odczuć w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Natomiast 9% wskazało odpowiedź kilkakrotnie.

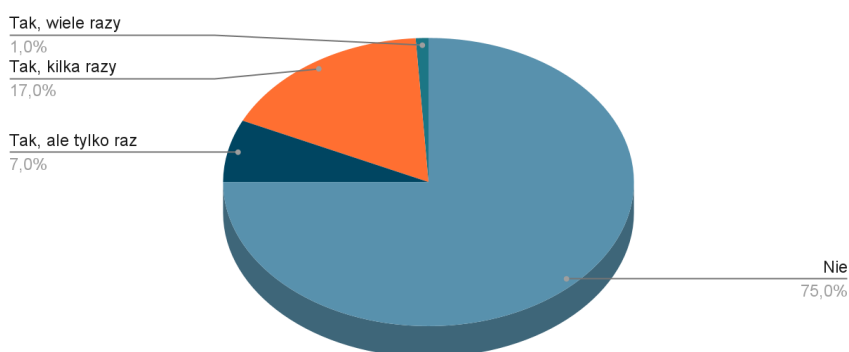
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało się Panu/i czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu?

Stres w wyniku braku korzystania z Internetu w ostatnim roku

Następnie zapytano respondentów czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło im się zaniedbać obowiązki lub inne aktywności na rzecz korzystania z Internetu. Zdecydowana większość (75%) nie zauważyła takiego problemu w swoim życiu w ostatnich 12 miesiącach. 17% miało kilkakrotnie, 1% - wielokrotnie i 7% - tylko raz.

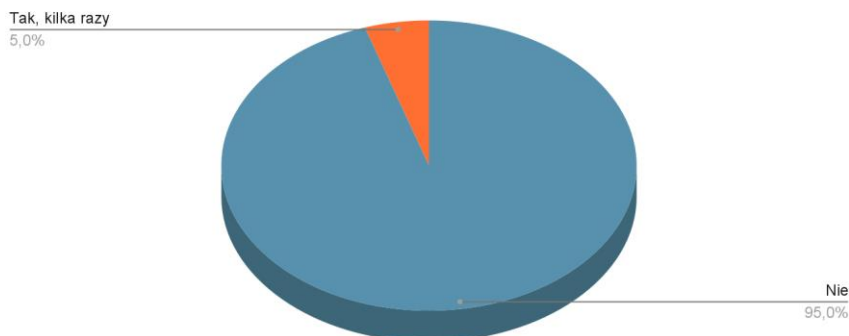
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i zaniedbać obowiązki lub inne aktywności na rzecz korzystania z Internetu?

Zaniedbywanie obowiązków z powodu Internetu w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się odczuwać swoisty lęk z powodu możliwości ominięcia jakichś wydarzeń, które miały miejsce w przestrzeni Internetu. Zdecydowana większość (95%) nie miała takich doświadczeń w ostatnim roku, a 5% - kilkakrotnie.

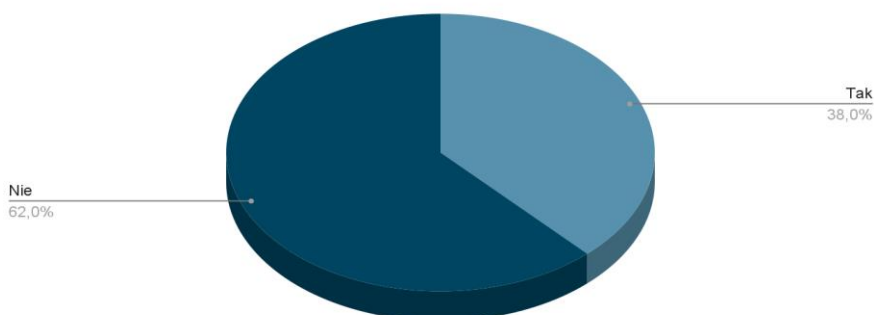
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i mieć poczucie lęku przed tym, że ominie Pana/ią coś ważnego co ma miejsce w sieci?

Poczucie lęku z powodu ominięcia wydarzenia w Internecie w ostatnim roku

W kolejnych kilku pytaniach zawarto treści dotyczące gier na urządzeniach elektronicznych. Najpierw zapytano czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy badani grali w gry na urządzeniach tj. komputer, konsola, smartfon, tablet itp. 38% grało w gry a 62% nie - przez ostatni rok.

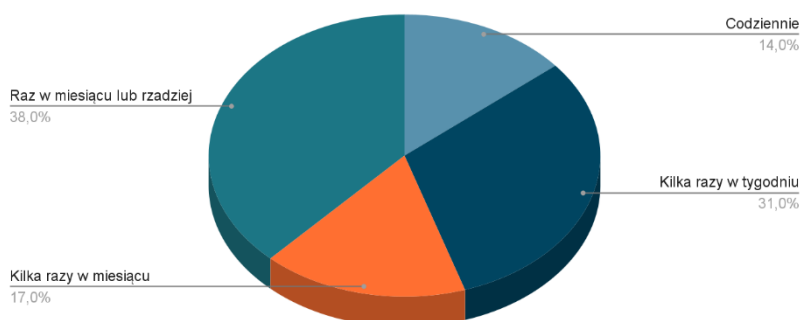
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grał/a Pan/i w gry na urządzeniach elektronicznych (komputer, konsola, smartfon, tablet itp.)?

Granie w gry w ostatnim roku

Poproszono osoby, które zadeklarowały granie w gry (38%) o zaznaczenie częstotliwości takich aktywności. Najwięcej osób grało raz w miesiącu lub rzadziej (38%). W następnej kolejności kilka razy w tygodniu (31%) oraz w miesiącu (17%). Wyniki wskazują na wysoką częstotliwość grania u pewnej grupy dorosłych graczy.

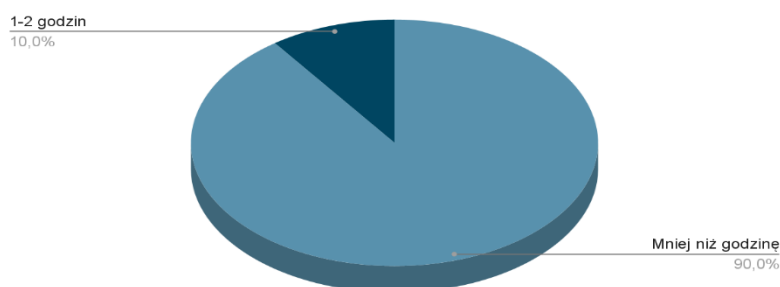
Jak często gra Pan/i w gry na urządzeniach elektronicznych (komputer, konsola, smartfon, tablet itp.)?

Częstotliwość grania w gry

Następnie zapytano graczy (38%) ile godzin w ciągu dnia poświęcają na granie w gry. 90% spędza mniej niż godzinę a, 10% 1-2 godzin dziennie.

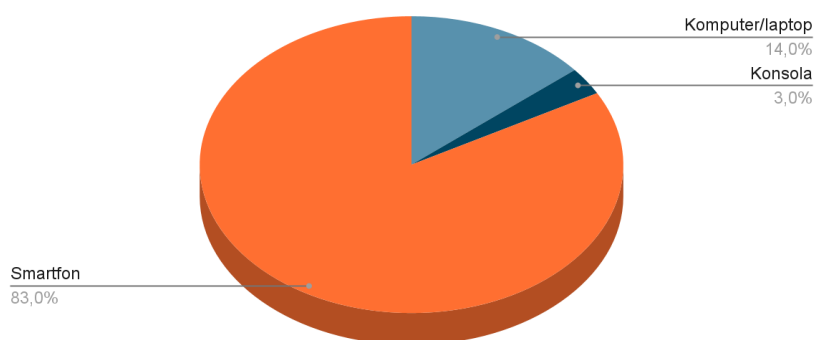
Ile godzin w ciągu dnia poświęca Pan/i na granie w takie gry?

Czas w ciągu dnia spędzany na granie w gry

W kolejnym pytaniu poproszono o doprecyzowanie z jakich urządzeń korzystają dorośli gracze. Głównie jest to smartfon (83%), a następnie komputer/laptop i tablet (14%) oraz konsola (3%).

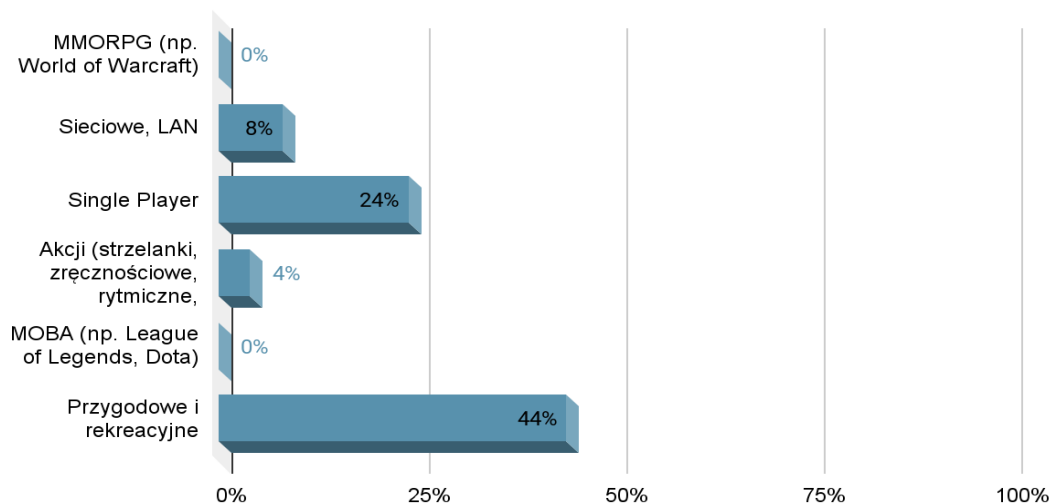
Na jakim urządzeniu najczęściej gra Pan/i?

Urządzenia używane do grania w gry

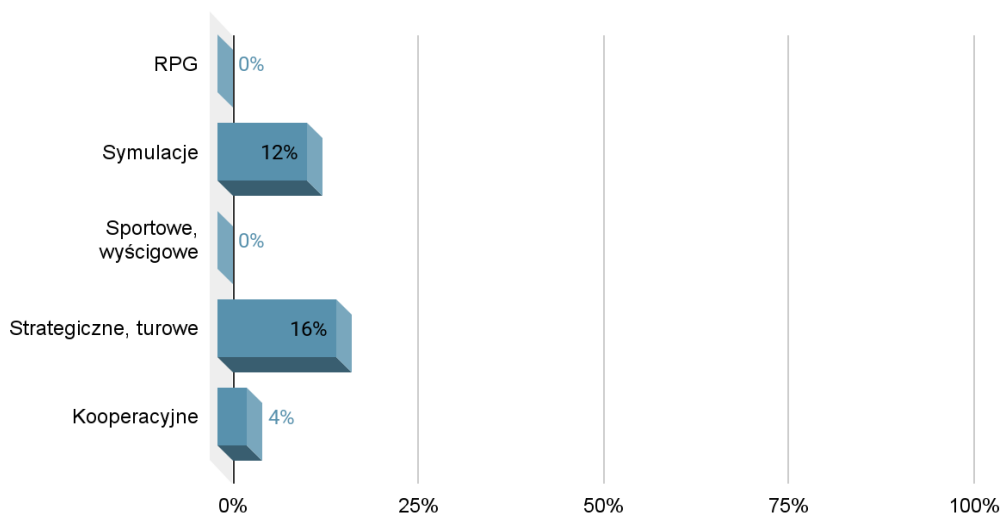
Następnie poproszono dorosłych graczy o wskazanie w jakiego rodzaju gry grają (pytanie wielokrotnego wyboru). Najwięcej osób wskazało na przygodowe i rekreacyjne (44%), dla jednego gracza (24%), strategiczne/turowe (16%), symulacje (12%), sieciowe/LAN (8%) oraz gry akcji i kooperacyjne (po 4%).

W jakiego rodzaju gry najczęściej się Pan/i angażuje?

Rodzaje gier cz.1

W jakiego rodzaju gry najczęściej się Pan/i angażuje?

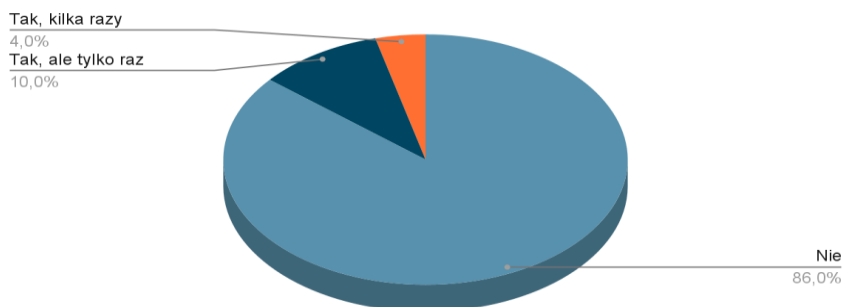

Rodzaje gier cz.2

Poproszono badanych graczy czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się rozpocząć grę w wyniku złego nastroju. Większość respondentów wskazało

na odpowiedź “nie” (86%). Następnie 10% wskazało na jednorazowe takie zdarzenie oraz 4% - kilka razy.

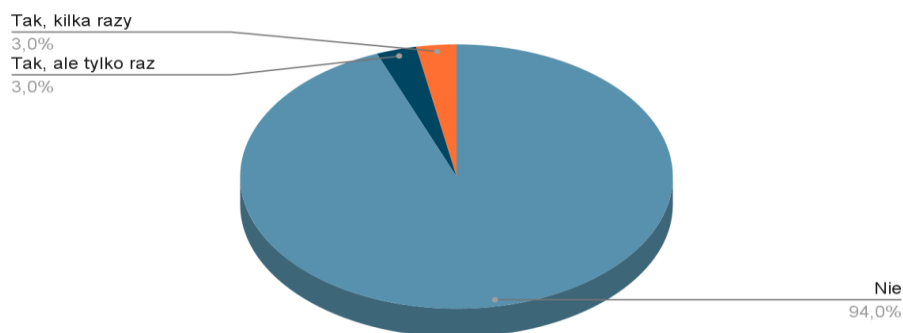
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i rozpocząć grę w wyniku złego nastroju?

Granie w gry w wyniku złego nastroju w ostatnim roku

W następnej kolejności zapytano dorosłych graczy czy przez ostatni rok w związku z graniem w gry zdarzyło im się zaniedbywać obowiązki lub inne aktywności. 94% badanych odpowiedziało, że nie, a po 3%, że kilkakrotnie im się zdarzyło i jednorazowo.

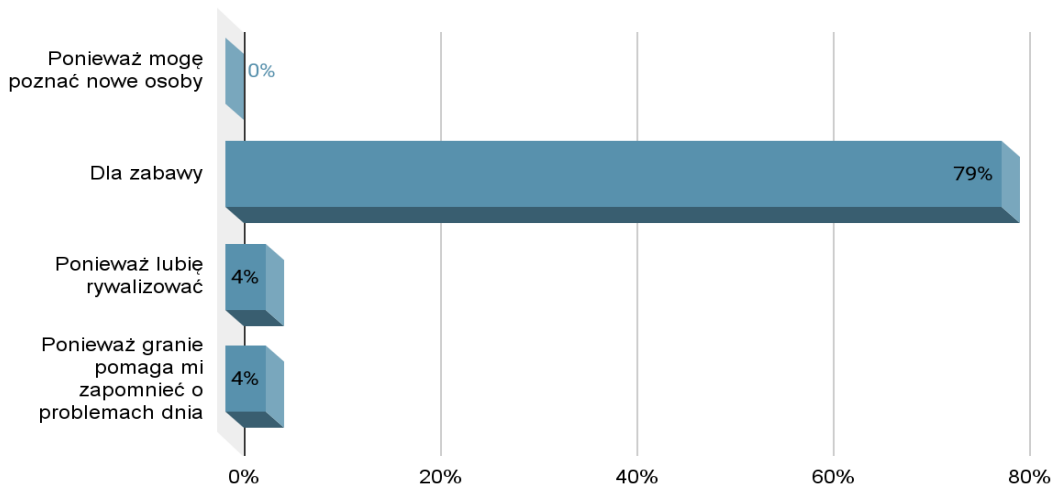
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i zaniedbywać obowiązki i inne aktywności przez granie w gry?

Zaniedbywanie obowiązków z powodu grania w gry w ostatnim roku

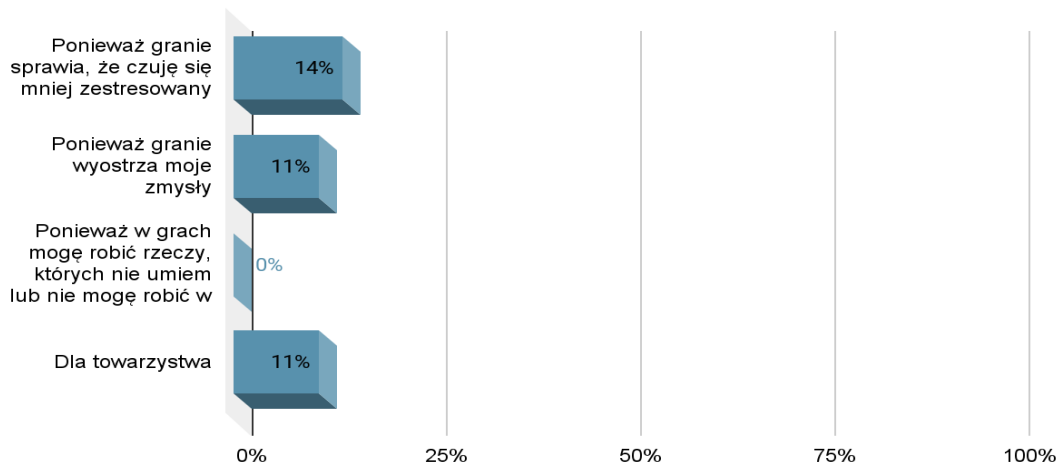
Następnie poproszono o wskazanie powodów grania w gry. 79% graczy korzysta z gier dla zabawy, 14% dla odstresowania, po 11% dla towarzystwa i dla wyostżenia zmysłów oraz po 4% dla rywalizacji i dla zapomnienia o problemach dnia.

Z jakich powodów najczęściej Pan/i gra?

Powody grania w gry cz.1

Z jakich powodów najczęściej Pan/i gra?

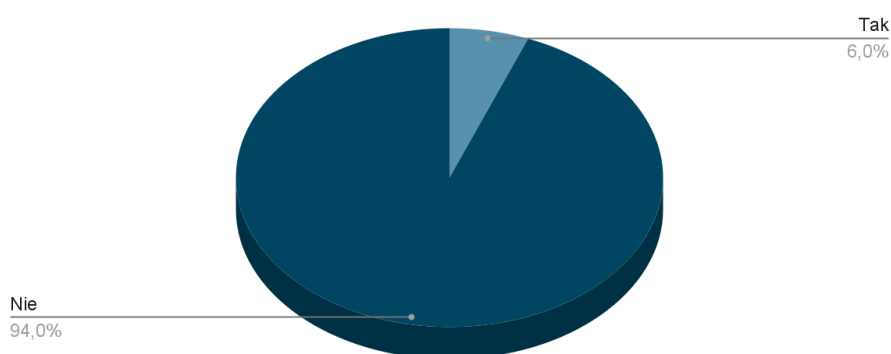

Powody grania w gry cz.2

D. Pornografia

W kolejnych pytaniach sondażowych poproszono o ustosunkowanie się do tematu korzystania z pornografii. Najpierw zapytano czy w ciągu ostatniego roku respondenci korzystali z treści pornograficznych. Zdecydowana większość nie widziała takich treści (94%).

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i oglądać treści pornograficzne?

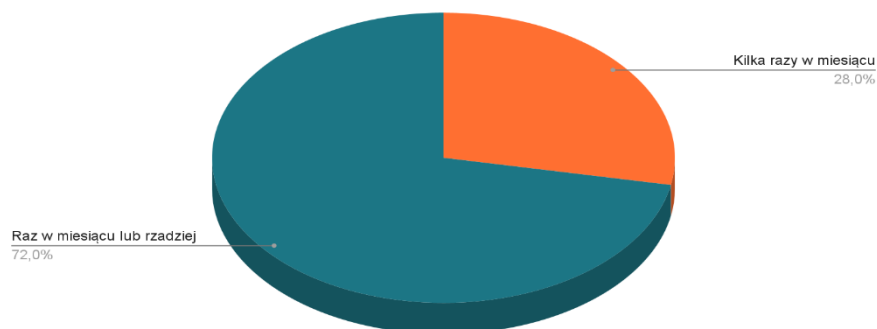
Korzystanie z treści pornograficznych w ostatnim roku

Ze względu na nikły procent badanych korzystających z treści pornograficznych pominięto w dalszej analizie odpowiedzi na pytania zgłębiające ten temat.

E. Zakupoholizm

W kolejnej części sondażu poproszono respondentów o ustosunkowanie się do pytań z obszaru nałogowego kupowania rzeczy. Najpierw zapytano jak często badani kupują sobie nowe przedmioty. Większość kupuje raz w miesiącu lub rzadziej (72%), następnie kilka razy w miesiącu (28%).

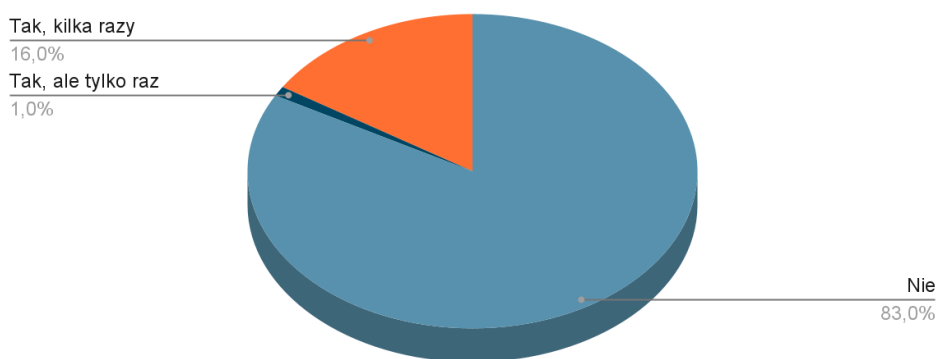
Jak często kupuje Pan/i sobie nowe rzeczy?

Częstotliwość kupowania nowych rzeczy

Zapytano czy badani robili zakupy w wyniku złego nastroju w ciągu ostatniego roku. 83% nie kupowało ze względu na swój negatywny nastrój, 16% zdarzyło się kilkakrotnie, a 1% - raz.

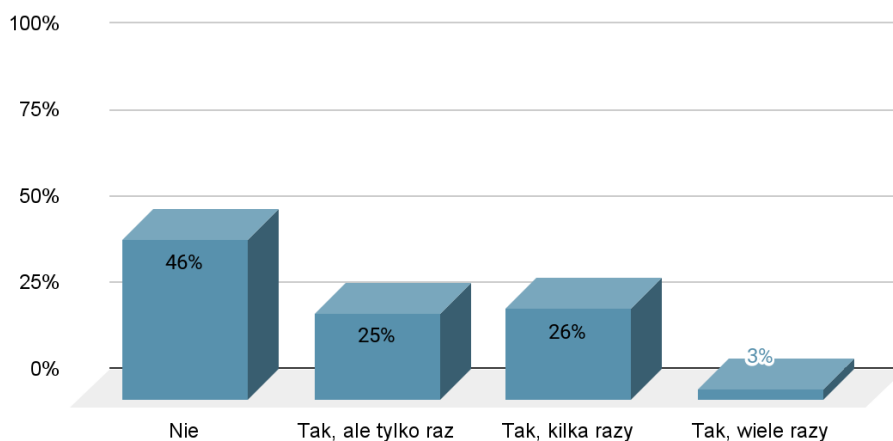
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i iść na zakupy w wyniku złego humoru?

Zakupy w wyniku złego nastroju w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się coś kupić, co później uznali za niepotrzebne. 46% nie zdarzyła się taka sytuacja, 25% zaznaczyło, że tylko raz, 26% - kilkakrotnie oraz 3% - wielokrotnie.

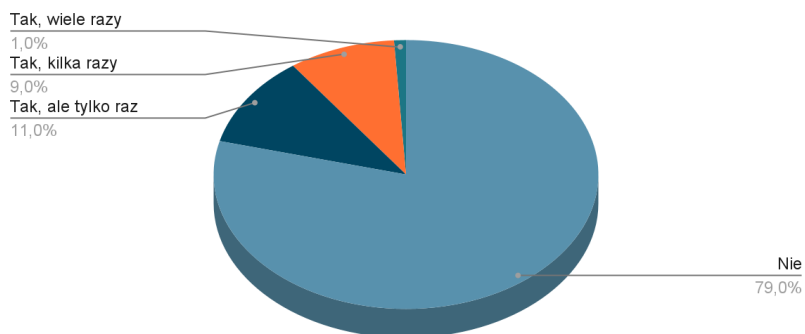
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się kupić coś, a później uznać, że ta rzecz nie była Ci potrzebna?

Kupowanie niepotrzebnych rzeczy w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy przez ostatnie 12 miesięcy zdarzyło im się chować nowo zakupioną rzecz przed bliskimi. 79% odpowiedziało, że nie, 11% - jeden raz, 9% - kilka razy a 1% - wielokrotnie.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i ukryć zakupioną rzecz, tak żeby ktoś bliski jej nie zauważył?

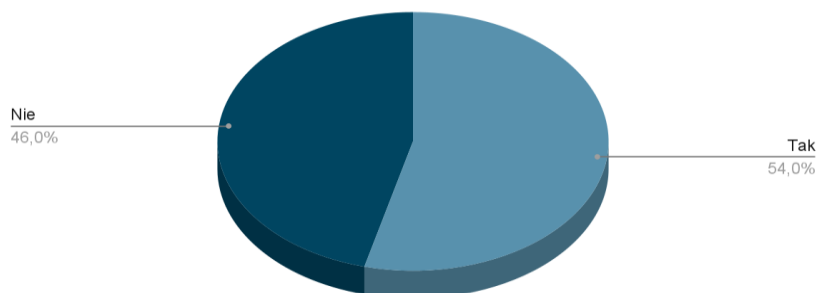

Chowanie zakupów przed bliskimi w ostatnim roku

F. Pracoholizm

W kolejnej części sondażu poproszono respondentów o ustosunkowanie się do pytań dotyczących nadmiernej pracy zawodowej. Na początku zapytano czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się badanym pracować po godzinach. 54% badanych potwierdziło, natomiast u 46% osób nie zdarzały się takie sytuacje w ostatnim roku.

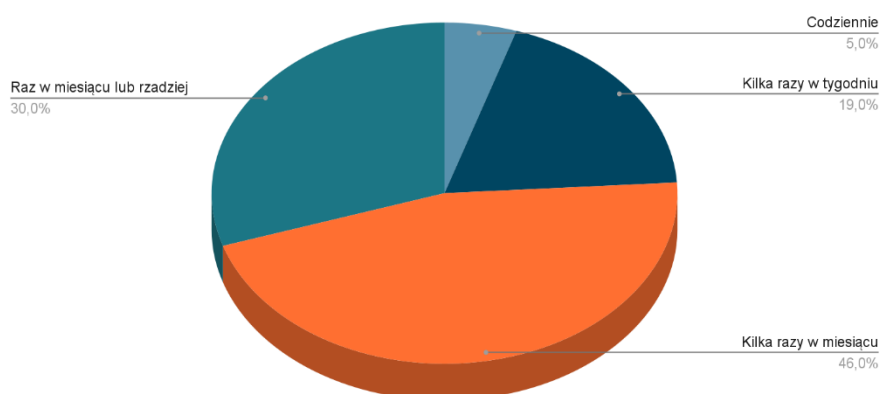
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i pracować po godzinach?

Praca po godzinach w ostatnim roku

Następnie zapytano jak często w ostatnim roku badani pracowali po godzinach. Najwięcej osób wyrabia nadgodziny kilka razy w tygodniu (46%) lub raz w miesiącu lub rzadziej (30%), następnie kilka razy w miesiącu (19%) oraz codziennie (5%).

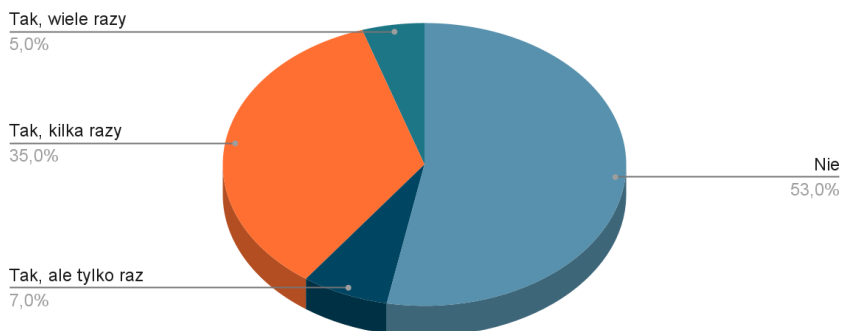
Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracował/a Pan/i po godzinach?

Częstotliwość pracy po godzinach w ostatnim roku

W następnej kolejności zapytano respondentów czy w ciągu ostatniego roku ktoś z bliskich zwrócił im uwagę, że pracują za dużo. 53% odpowiedziało, że nie, natomiast 35% wskazało, że kilka razy, 7% - tylko raz oraz 5% - wielokrotnie.

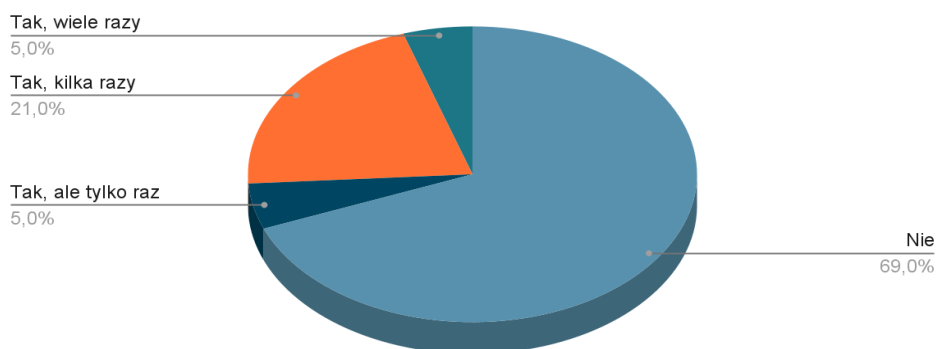
Czy zdarzyło się Panu/i, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy ktoś bliski zwrócił uwagę na to, że pracuje Pan/i zbyt dużo?

Zwrócenie uwagi przez bliskich na pracę po godzinach w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatniego roku czuli się winni z powodu za małej ilości czasu poświęconego pracy. 69% osób odpowiedziało, że nie, natomiast 21% - kilkukrotnie oraz po 5% - wielokrotnie i jednorazowo.

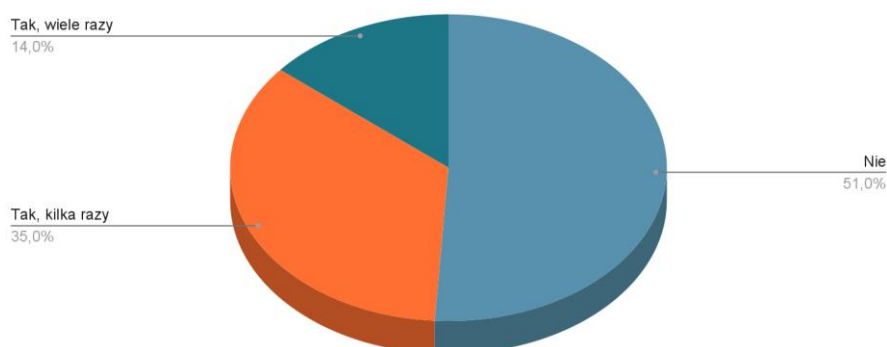
Czy zdarzyło się Panu/i w ciągu ostatnich 12 miesięcy czuć winny z powodu pracowania zbyt mało?

Poczucie winy z powodu niepracowania w ostatnim roku

Kolejno zapytano badanych czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zaangażowanie w pracę utrudniało im realizowanie innych sfer życia, np. relacji ze znajomymi, rodziną czy pasji. 51% osób wskazało, że nie, 35% - tak, kilkakrotnie oraz 14% - tak, wielokrotnie.

Czy zdarzyło się w ciągu ostatnich 12 miesięcy, że Pana/i zaangażowanie w pracę utrudniało realizowanie innych sfer życia?

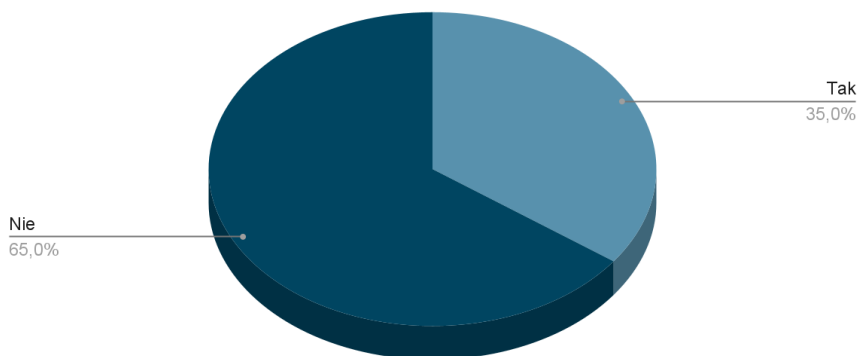

Zaangażowanie w pracę utrudniające inne sfery życia w ostatnim roku

G. Uzależnienie od ćwiczeń fizycznych

W kolejnej części sondażu poproszono respondentów o ustosunkowanie się do pytań dotyczących nadmiernych ćwiczeń fizycznych. Na początku zapytano badanych czy regularnie uprawiają sport lub ćwiczą. 65% odpowiedziało, że nie, natomiast 35% wskazało, że tak.

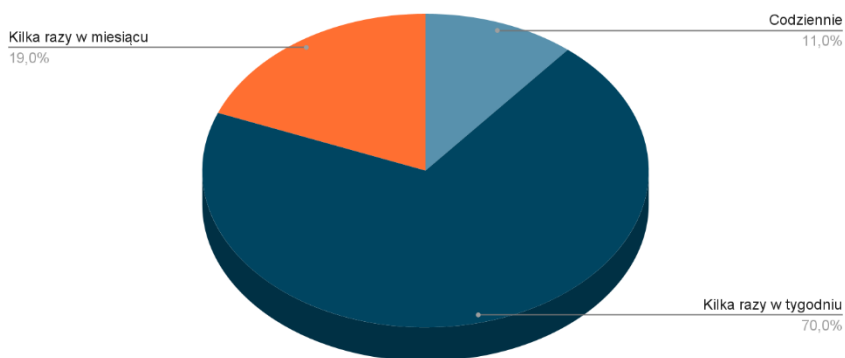
Czy uprawia Pan/i sport lub regularnie ćwiczy?

Regularne ćwiczenia fizyczne

W następnej kolejności zapytano osoby, które regularnie ćwiczą (35%) jak często uprawiają sport. 70% wskazało, że kilka razy w tygodniu, 19% - kilka razy w miesiącu, a 11% - codziennie.

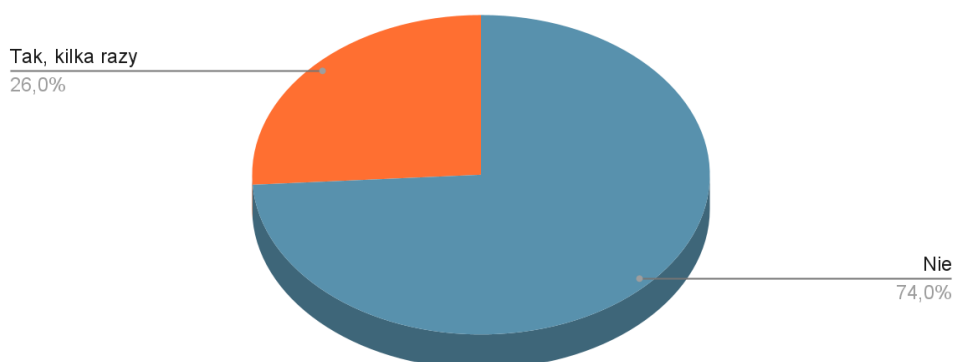
Jak często uprawia Pan/i sport lub wykonuje ćwiczenia fizyczne?

Częstotliwość wykonywanych ćwiczeń fizycznych

Następnie zapytano regularnie ćwiczących fizycznie czy zdarzyło im się ćwiczyć kilka razy w ciągu jednego dnia. 74% odpowiedziało, że nie, natomiast 26% wskazało, że kilkakrotnie w ciągu ostatniego roku.

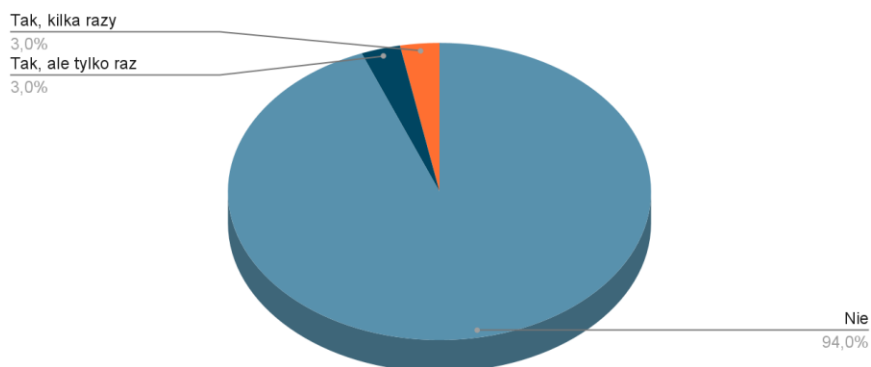
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i ćwiczyć kilka razy w ciągu dnia?

Ćwiczenia fizyczne wykonywane kilka razy dziennie w ostatnim roku

Kolejne pytanie dotyczyło czy w ciągu ostatniego roku badanym zdarzyło się zaniedbać swoje obowiązki w wyniku poświęcania czasu na ćwiczenia sportowe. 94% wskazało, że nie oraz 3% - kilkakrotnie i jednorazowo.

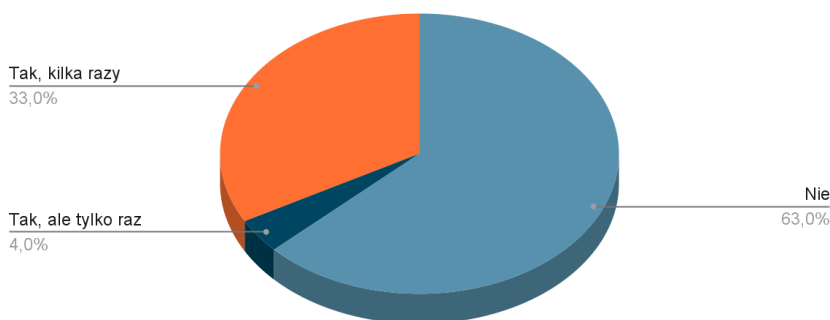
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i zaniedbać swoje obowiązki w wyniku poświęcania czasu na ćwiczenia sportowe?

Zaniedbywanie obowiązków z powodu ćwiczeń fizycznych w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatniego roku czuli wyrzuty sumienia, kiedy nie zdarzyło im się ćwiczyć. 63% osób odpowiedziało, że nie, 33%, że kilka razy się zdarzyło i 4% - jednorazowo.

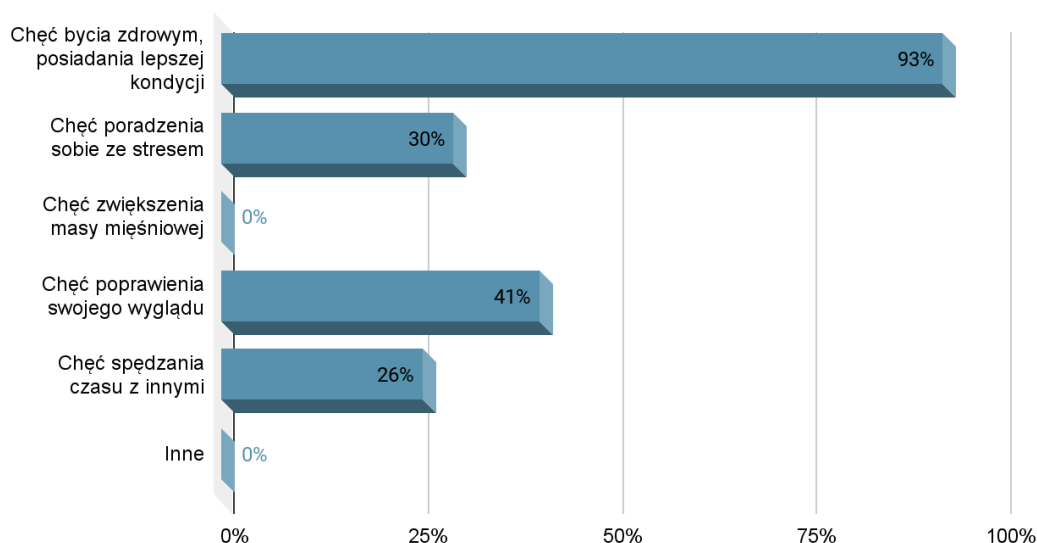
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i czuć wyrzuty sumienia kiedy Pan/i nie ćwiczył/a?

Poczucie winy z powodu niewykonywania ćwiczeń fizycznych w ostatnim roku

W kolejnym pytaniu poproszono o wskazanie głównych motywów skłaniających do ćwiczeń fizycznych. 93% wskazało na chęć bycia zdrowym i polepszanie swojej kondycji, 41% na chęć poprawienia swojego wyglądu. Następnie 30% - na radzenie sobie ze stresem, a 26% badanych wskazało na chęć spędzania czasu z innymi.

Co głównie motywuje Pana/ią do ćwiczeń?

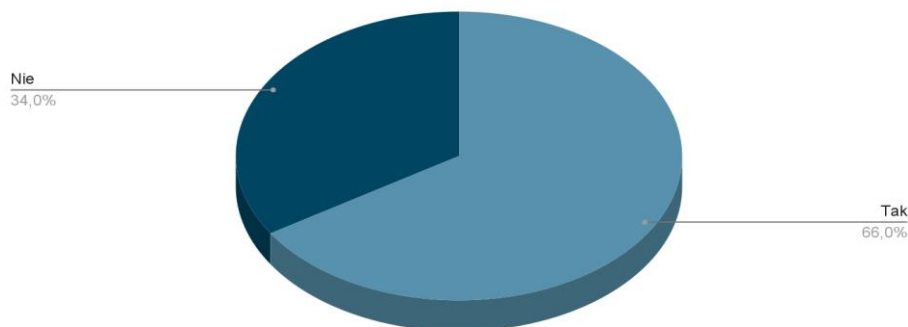

Powody wykonywania ćwiczeń fizycznych

H. Ortoreksja

W kolejnej części sondażu zadano pytania z obszaru patologicznej koncentracji na spożywaniu zdrowego jedzenia, która głównie objawia się poprzez nadmierne liczenie kalorii w spożywanych posiłkach. Pierwsze pytanie dotyczyło takiej koncentracji w ciągu ostatniego roku. 66% badanych wskazało, że zwracało uwagę na wartość kaloryczną spożywanych produktów, a 34% - nie.

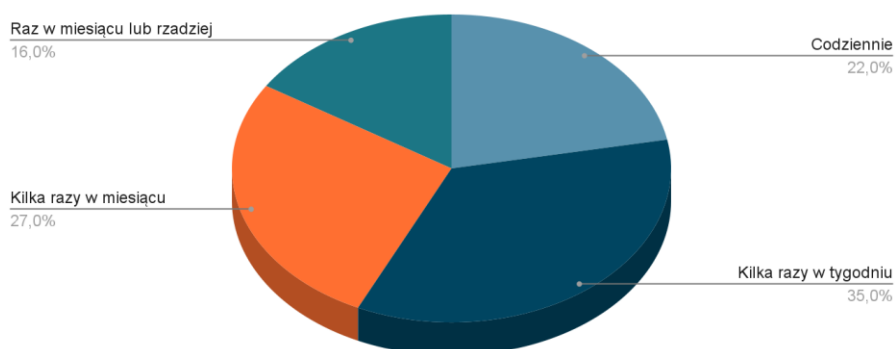
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i zwrócić uwagę na wartość kcal spożywanych produktów żywnościowych?

Zwracanie uwagi na wartość kaloryczną w ostatnim roku

Następnie poproszono o wskazanie częstotliwości zwracania uwagi na wartości kaloryczne produktów wśród osób, które zadeklarowały uwagę w tej kwestii (66%). 35% wskazało, że kilka razy w tygodniu, 27% - kilka razy w miesiącu, 22% osób odpowiedziało, że jest to ich codzienna rutyna i 16% - raz w miesiącu lub rzadziej.

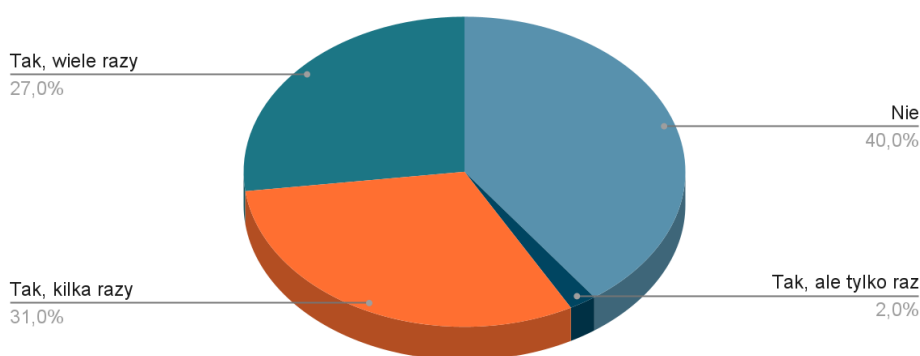
Jak często zwracał Pan/i uwagę na wartość kaloryczną spożywanych produktów żywnościowych oraz ich walory odżywcze?

Częstotliwość zwracania uwagi na wartość kaloryczną

W następnej kolejności zapytano badanych czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło się im dokładnie planować spożywany posiłek pod kątem wartości odżywczej. 40% osób wskazało, że nie. Natomiast 27% osób odpowiedziało, że robiło to wielokrotnie, a 31% - tak, kilkukrotnie oraz 2% - tylko raz.

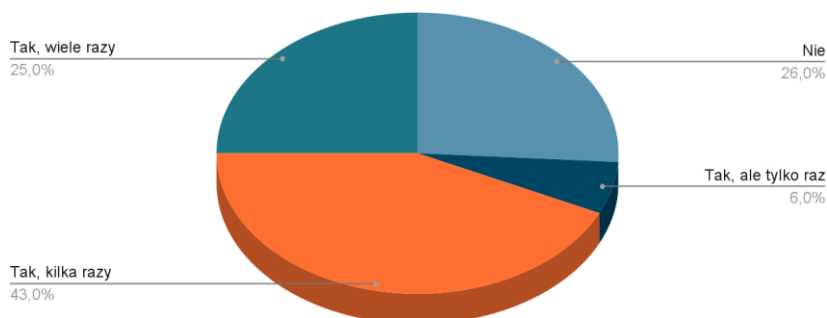
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i dokładnie planować posiłek pod kątem wartości kcal?

Planowanie posiłków pod względem wartości odżywczej w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatniego roku czuli wyrzuty sumienia w wyniku złamania swoich zasad odżywiania się. 26% osób odpowiedziało, że nie, natomiast 43% - tak, kilkukrotnie oraz 25% - tak, wielokrotnie i 6% - jednorazowo.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i czuć wyrzuty sumienia w wyniku złamania swoich zasad odżywiania się?

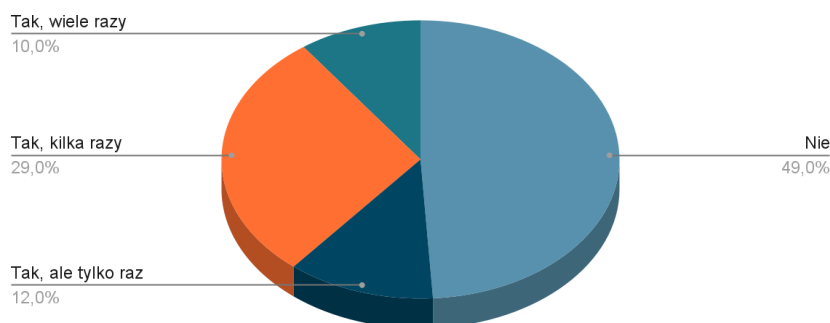

Poczucie winy z powodu złamania zasad odżywiania w ostatnim roku

I. Tanoreksja

W kolejnej części sondażu zadano pytania z obszaru patologicznego opalania się. Najpierw zapytano czy w ciągu ostatniego roku respondenci zauważyli, że ich skóra ma nieatrakcyjny kolor (jest zbyt blada). 49% badanych wskazało, że nie zwracało uwagi na odcień swojej skóry, natomiast 29% wskazało na kilkukrotne myśli dotyczące tej kwestii, 10% - wielokrotnie oraz 12% - tylko raz zwróciło na to swoją uwagę.

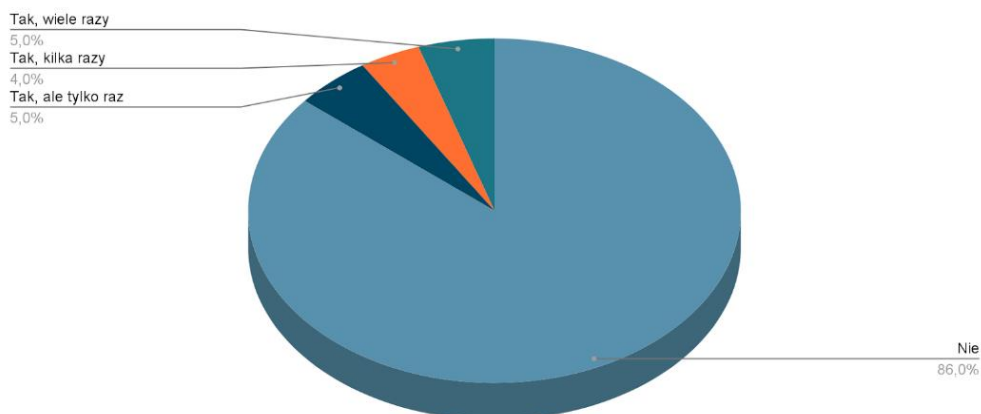
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy miał/a Pan/i kiedyś myśl, że Pana/i skóra ma nieatrakcyjny kolor? (jest zbyt blada)?

Zwracanie uwagi na ton skóry w ostatnim roku

Następnie zapytano czy badani opalali się (w solarium lub na świeżym powietrzu) w wyniku złego nastroju w ciągu ostatniego roku. 86% nie opalało się ze względu na swój negatywny nastrój, po 5% osób wskazało na odpowiedź wielokrotnie i jednorazowo oraz 4% - kilkakrotnie.

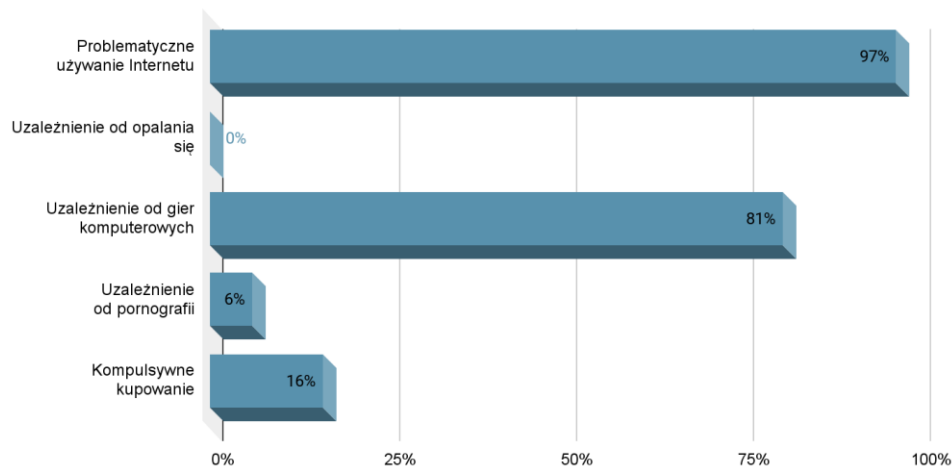
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i zorganizować sobie możliwość opalania się (w solarium, na świeżym powietrzu) w wyniku stresu/złego samopoczucia?

Opalanie się w ostatnim roku

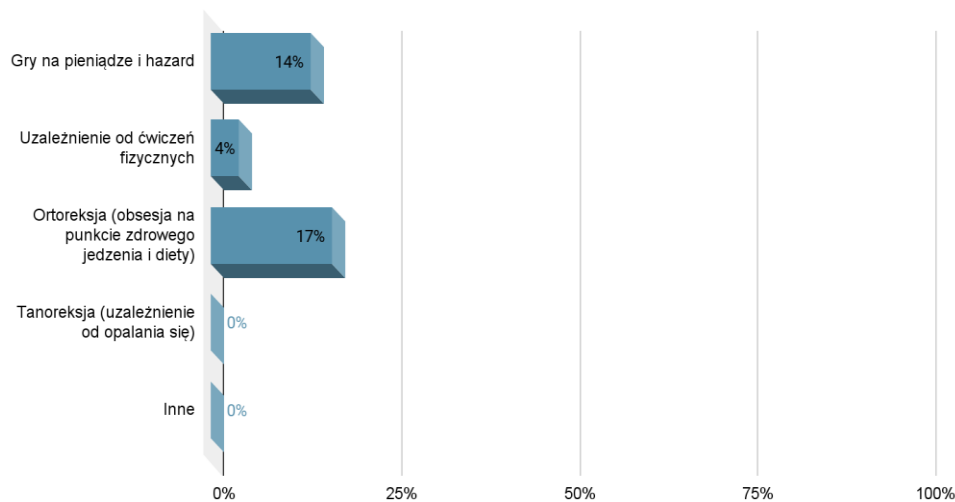
Na zakończenie sondażu poproszono respondentów o wskazanie najczęstszych form uzależnień behawioralnych, z którymi mierzą się aktualnie dzieci i młodzież. Najwięcej osób wskazało na problematyczne używanie Internetu i uzależnienie od Internetu (97%). W następnej kolejności 82% osób wskazało na uzależnienie od gier komputerowych (81%) jako jeden z najczęstszych problemów współczesnej młodzieży.

Z jakimi uzależnieniami behawioralnymi według Pana/i najczęściej mierzą się dzieci i młodzież?

Uzależnienia behawioralne wśród dzieci i młodzieży cz.1

Z jakimi uzależnieniami behawioralnymi według Pana/i najczęściej mierzą się dzieci i młodzież?

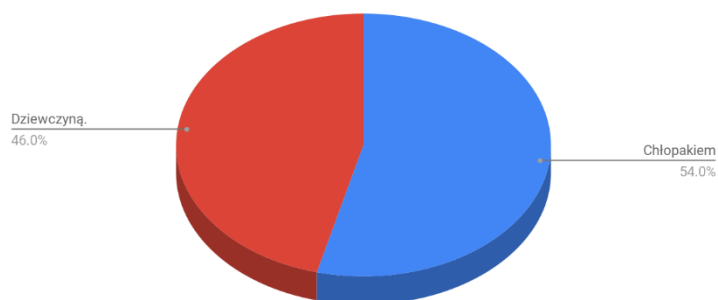
Uzależnienia behawioralne wśród dzieci i młodzieży cz.2

3.4 Wyniki badań wśród dzieci ze szkół podstawowych

A. Charakterystyka badanej grupy

Spośród badanych uczniów 54% stanowią dziewczynki, a 46% chłopcy.

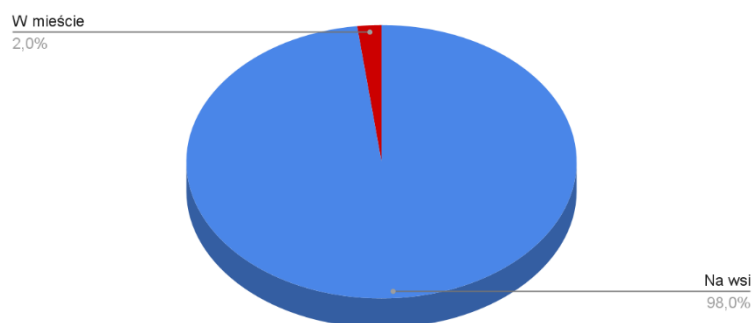
Jestem...

Płeć badanych uczniów

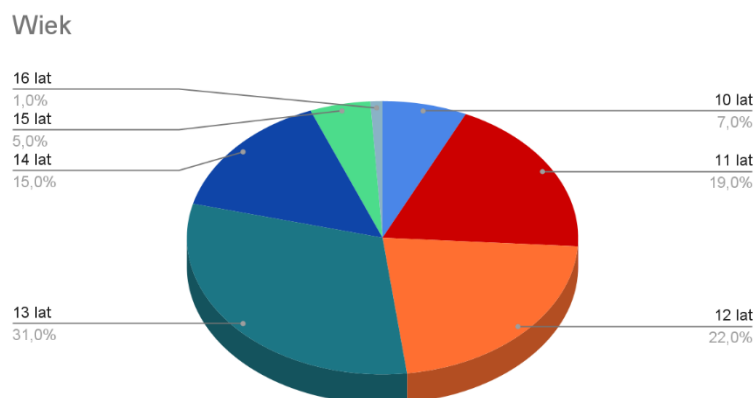
2% młodzieży mieszka w mieście, natomiast 98% na terenach wiejskich.

Mieszkam

Miejsce zamieszkania dzieci

7% to osoby w wieku 10 lat, 19% w wieku 11 lat, 22% to osoby w wieku 12 lat, 31% w wieku 13 lat, 25% w wieku 14 lat, 5% miało 15 lat i 1% - 16 lat.

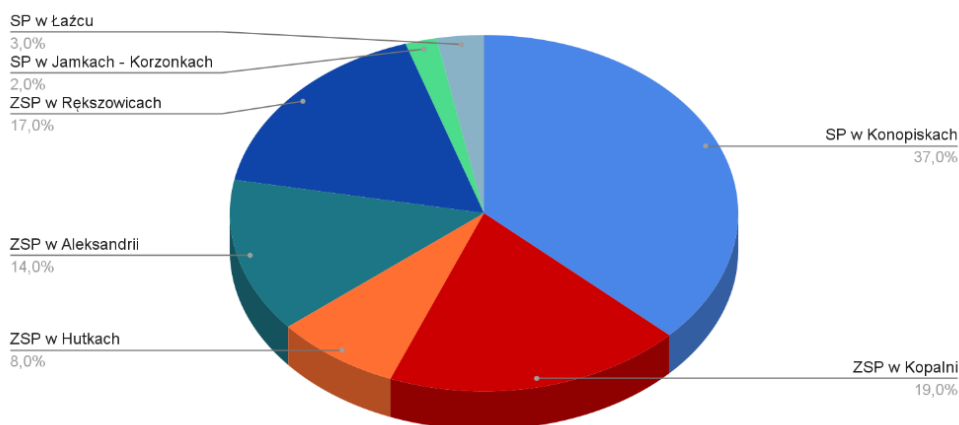

Wiek badanej grupy dzieci

Szkoły, do których uczęszczają uczestnicy badania to:

- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Konopiskach,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Jana Pawła II w Kopalni,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Hutkach,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Jana Kochanowskiego w Aleksandrii,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny w Rększowicach,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Jamkach – Korzonku,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Łażcu.

Szkoła do której uczęszczam:

Podział respondentów na szkołę do których uczęszczają

B. Zjawisko przemocy rówieśniczej wśród dzieci

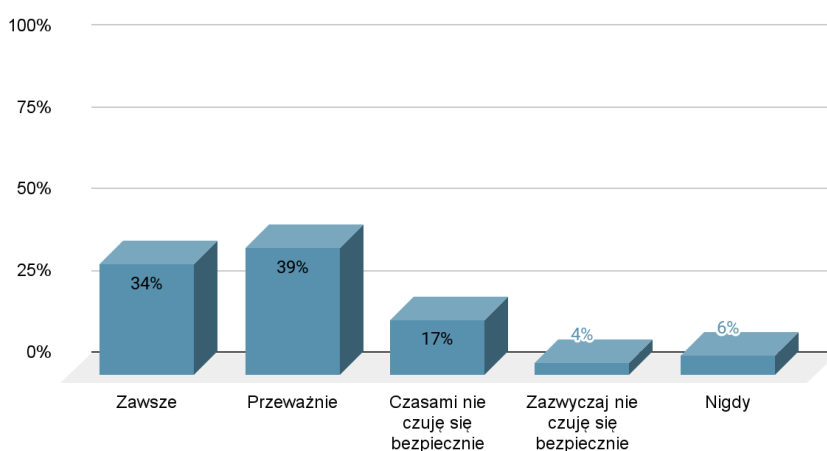
Przemoc, czy ta doświadczana w domu w relacjach z bliskimi, czy w środowisku rówieśniczym to jeden z czynników w największym stopniu niszczących poczucie bezpieczeństwa i negatywnie wpływających na samoocenę i rozwój młodego człowieka. Występowanie tego zjawiska oraz jego skala ma bardzo duże znaczenie dla kształtowania się osobowości młodych ludzi i może mieć negatywny wpływ na ich osiągnięcia życiowe. Dlatego też wszelkie sygnały o zachwianiu poczucia bezpieczeństwa, szczególnie w placówkach edukacyjno-wychowawczych powinny budzić czujność.

Poczucie anonimowości w Internecie powoduje bardzo często brak przestrzegania zasad, lekceważenie norm społecznych oraz dopuszczanie się zachowań, na jakie w realnym świecie większość nastolatków by sobie nie pozwoliła. Nie chodzi tu tylko o dostęp do pornografii, który dla większości rodziców wydaje się być największym zagrożeniem płynącym z sieci, ale o przemoc. Przemoc w Internecie, pomimo iż ma charakter wirtualny, ma niestety jak najbardziej rzeczywiste skutki. Internetowi „hejterzy” często nawet nie zdają sobie sprawy jak wielką krzywdę mogą komuś wyrządzić. Respondenci

zostali zapytani o poczucie bezpieczeństwa w swojej szkole, zarówno rzeczywiste, jak i wirtualne.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż uczniowie czują się w szkołach raczej bezpiecznie. Zawsze bezpiecznie w szkole czuje się 34% badanych, a uczniów czujących się przeważnie bezpiecznie jest 39%. Brak poczucia bezpieczeństwa deklaruje łącznie 27% ankietowanych uczniów, wybierając odpowiedź, że czasami nie czuje się bezpiecznie (17%), zazwyczaj czuje się niebezpiecznie (4%) lub nigdy nie czuje się bezpiecznie (6%).

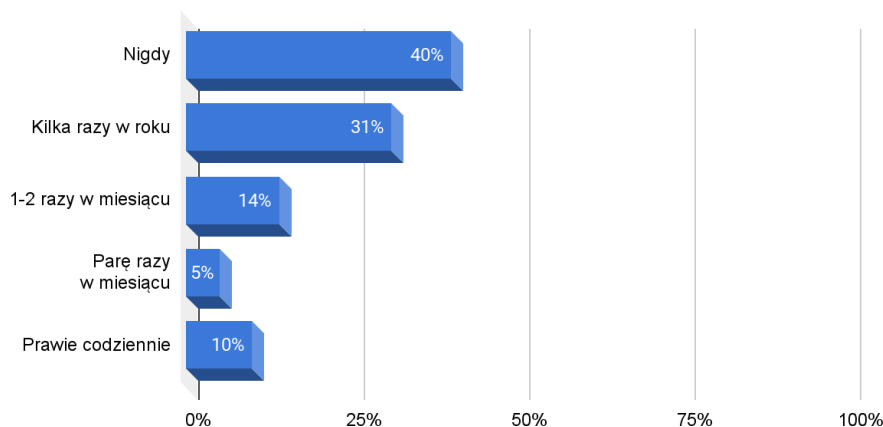
Czy czujesz się w swojej szkole bezpiecznie?

Poczucie bezpieczeństwa w szkole

Istotnym zagadnieniem jest również, to czy dzieci i młodzież szkolna jest lub była kiedykolwiek świadkiem przemocy w swojej szkole, nawet jeśli ta przemoc nie była skierowana personalnie do samego ucznia. Zapytano respondentów o ich doświadczenia z przemocą w szkole.

Jak często obserwujesz przemoc/cyberprzemoc w swojej szkole?

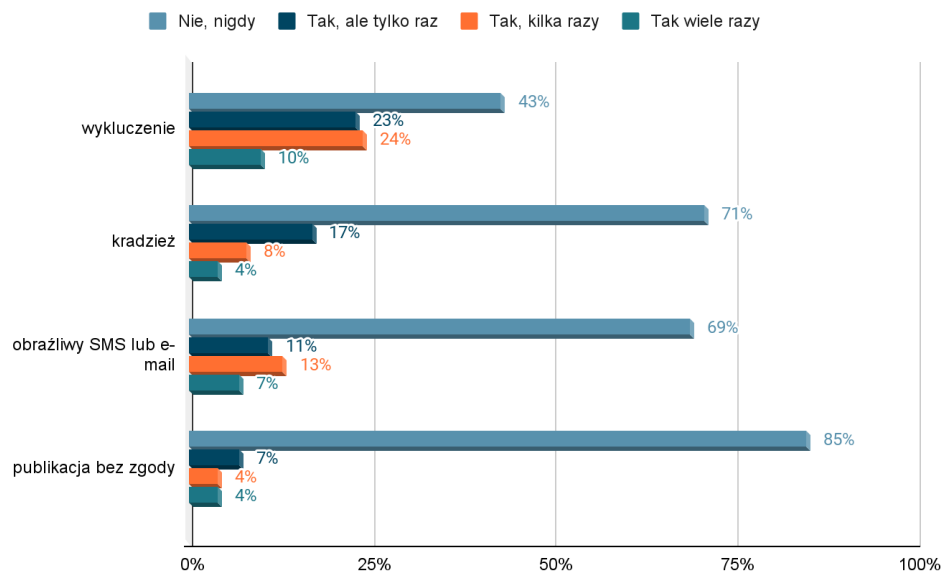
Bycie świadkiem przemocy/cyberprzemocy w szkole

40% nigdy nie była świadkiem przemocy w szkole, natomiast 31% uczniów zaobserwowało zachowania przemocowe kilka razy w roku. 10% badanych codziennie widzi przemoc na korytarzach szkolnych, 14% 1-2 razy w miesiącu i 5% kilka razy w miesiącu.

Nauczyciele powinni zwrócić szczególną uwagę na relacje, jakie panują między uczniami w klasach oraz przyglądać się ich zachowaniu na przerwach. Dzieci prześladowane bardzo często wstydzą się tego, że są obiektem kpin i nie proszą nikogo o pomoc w rozwiązaniu tego problemu. Tłumią w sobie emocje i starają się same poradzić sobie z zaistniałą sytuacją. Tacy uczniowie często odczuwają strach przed pójściem do szkoły i czują się w niej niekomfortowo. Ich zachowanie w szkole różni się od zachowania innych uczniów, dlatego nauczyciele powinni otoczyć takie dzieci szczególną troską i uwagą, aby pomóc im załagodzić sytuację. Dodatkowo należy też rozmawiać z dziećmi i młodzieżą szkolną, by uczulić ich na odmienność innych ludzi i nauczyć bycia tolerancyjnym.

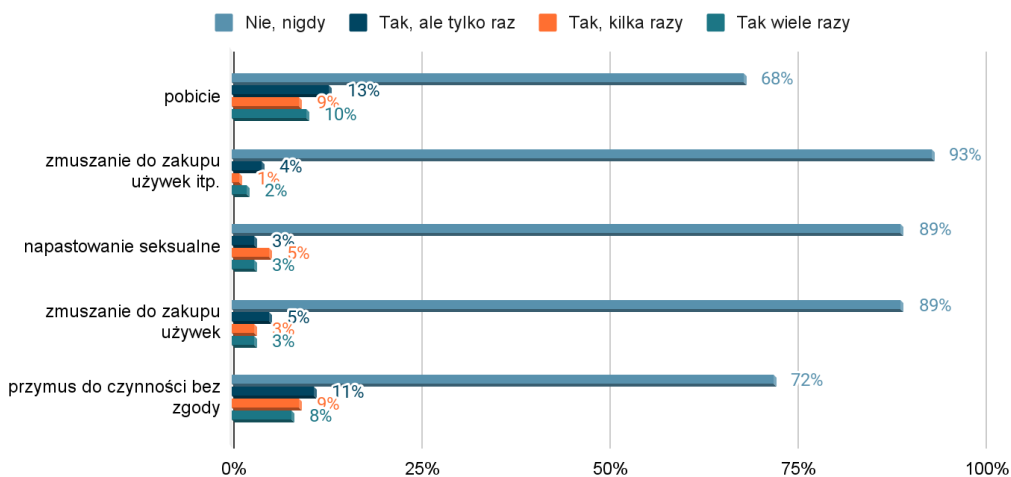
Zapytano respondentów o ich osobiste doświadczenia z przemocą w szkole, w różnych możliwych formach.

Czy Tobie osobiście zdarzyło się w ciągu ostatniego roku, że:

Przemoc w szkole - cz.1

Czy Tobie osobiście zdarzyło się w ciągu ostatniego roku, że:

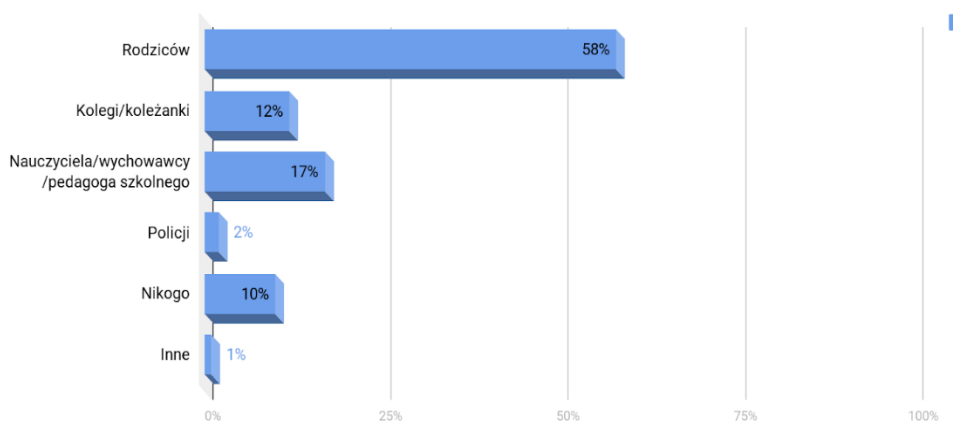
Przemoc w szkole - cz.2

Wyniki wskazują na to, że w szkołach na terenie Gminy Konopiska dochodzi do aktów przemocy. W szkole zdarzają się najczęściej (odpowiedzi “kilka razy” lub “wiele razy”): wykluczenie (34%), otrzymanie obraźliwego SMSa lub e-maila (30%), uderzenie lub pobicie (19%) oraz przymuszanie do zrobienia pewnych czynności bez zgody ucznia (17%).

Wydaje się więc, że głównym problemem jest ten związany z budowaniem relacji, szacunkiem i tolerancją między uczniami.

Kolejne pytanie dotyczyło sytuacji w przypadku osobistego doświadczenia przemocy ze strony innych osób.

Do kogo byś się zwrócił/a, gdybyś doświadczył/a przemocy?

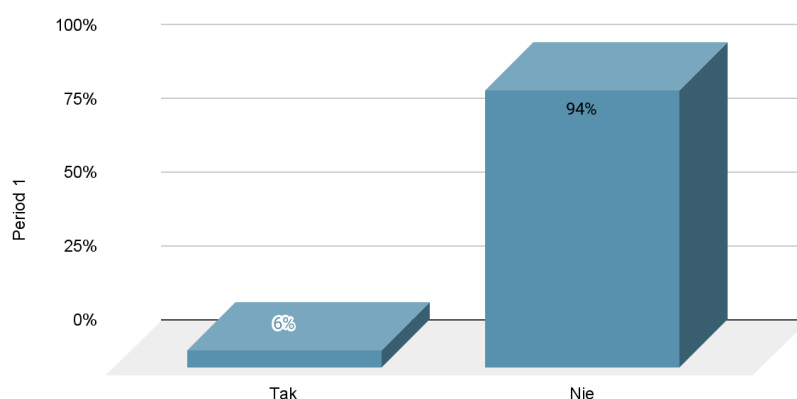
Poszukiwanie pomocy w syt. doświadczenia przemocy

Większość badanej młodzieży zwróciłaby się o pomoc do rodziców – 58% uczniów. Wskazywali oni również nauczycieli/wychowawców/pedagogów szkolnych (17%), rówieśników (12%) oraz Policję (2%). Aż 10% nie powiadomiłaby nikogo. Wśród innych odpowiedzi (1%) wskazano na dalszych krewnych.

C. Zjawisko przemocy domowej wśród dzieci

Rodzina jest podstawową jednostką społeczną i więzy łączące jej członków powinny być trwałe, opierać się na poczuciu bezpieczeństwa i zaufaniu. Właściwie relacje rodzinne oparte na wzajemnym szacunku wspomagają dzieci i młodzież do właściwego rozwoju i wysokiej jakości życia w dorosłości. Zapytano zatem uczniów szkół w Gminie Konopiska czy kiedykolwiek doświadczyli przemocy fizycznej w swoim domu.

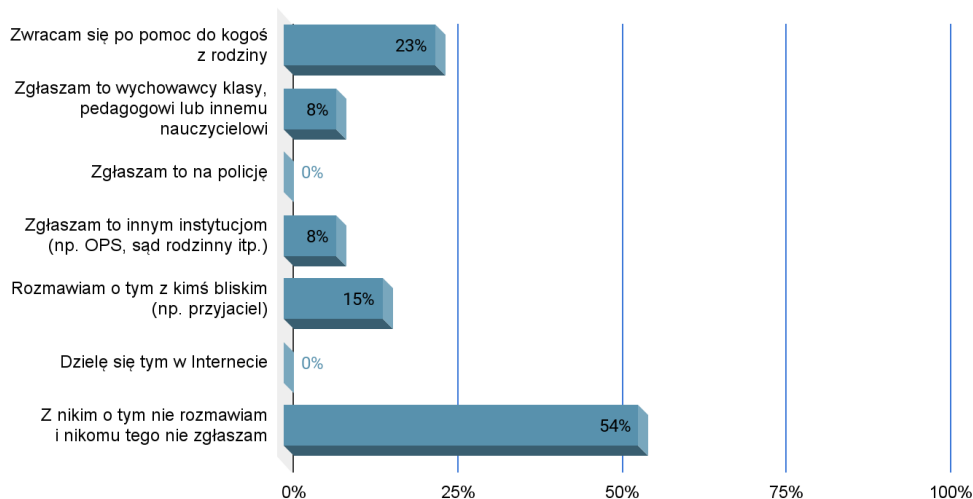
Czy doświadczyłeś/aś kiedykolwiek w swoim domu przemocy fizycznej, w wyniku której miałeś ślady na ciele?

Doświadczenie przemocy domowej w środowisku domowym

Większość badanych stwierdziło, iż nigdy nie doświadczyło przemocy fizycznej w domu (94%). Tylko 6% młodzieży była ofiarą przemocy domowej. Można zatem powiedzieć, że fizyczna przemoc domowa nie występuje lub występuje w znikomym stopniu (co również jest ważne, ponieważ każde jednorazowe doświadczenie przemocy jest osobistym cierpieniem dziecka). Należy wziąć pod uwagę margines błędu w tym pytaniu ponieważ, doświadczanie przemocy fizycznej jest sytuacją traumatyczną i często wiąże się z mechanizmami obronnymi w psychice, dlatego często dzieci jej nie zgłaszają i nie poszukują pomocy.

Co robisz w sytuacjach, gdy doświadczasz przemocy fizycznej w domu?

Reakcja na doświadczanie przemocy w domu

W kolejnym pytaniu wielokrotnego wyboru zapytano dzieci, które zadeklarowały doświadczanie przemocy komu zgłaszają ten fakt. 54% osób nie rozmawia z nikim na ten temat, 15% rozmawia o tym z kimś bliskim, np. z przyjacielem, a 23% osób prosi o pomoc kogoś z rodziny. 8% zgłosiło ten fakt wychowawcy klasy, pedagogowi lub innemu nauczycielowi oraz taka sama ilość osób zgłosiło ten fakt instytucjom innym niż szkoła tj. GOPS czy sąd rodzinny.

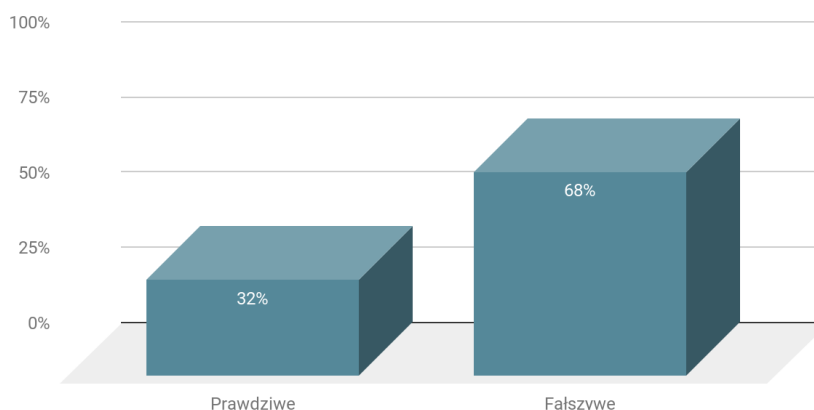
D. Problem alkoholu wśród dzieci

Kolejnym blokiem tematycznym w kwestionariuszu skierowanym do młodzieży szkolnej były pytania związane z problemem alkoholowym. Niestety młodzi ludzie zaczynają coraz wcześniej eksperymenty w tej dziedzinie. Respondentom zadano kilka pytań sprawdzających ich świadomość i wiedzę o problemie alkoholowym. Wiedza ta jest niezbędna do przeprowadzania dalszych działań profilaktycznych w szkołach.

W pierwszym pytaniu uczniowie oceniali prawdziwość zdania „Alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce”. Oczywiście alkohol jest tą samą substancją, bez znaczenia, w jakim napoju się znajduje. Różnice polegają jedynie na jego stężeniu

w poszczególnych napojach. Opinie stwierdzające, że alkohol znajdujący się w wódce jest bardziej groźny od tego zawartego w piwie lub winie, wskazują na brak świadomości istniejących zagrożeń wynikających ze spożywania jakiegokolwiek formy napojów procentowych.

Czy, Twoim zdaniem, stwierdzenie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest...?

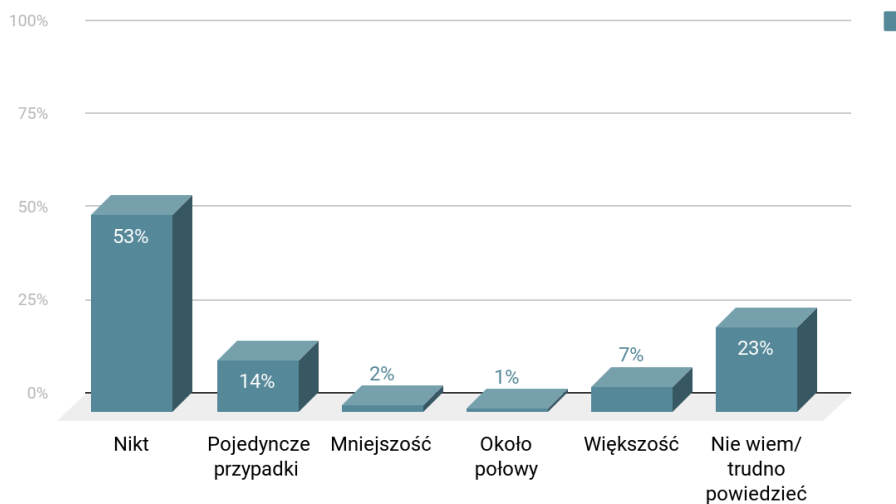

Opinia dotycząca zawartości alkoholu w piwie i innych trunkach

Uzyskane odpowiedzi wskazują na świadomość większej części młodzieży odnośnie alkoholu. Jednak 32% nie zdaje sobie sprawy, że alkohol, bez różnicy na procent jego zawartości, jest tą samą substancją, wywołującą takie same skutki.

Co interesujące, w badaniach ogólnopolskich odsetek osób uznających powyższe zdanie za prawdziwe wzrasta wraz z wiekiem. Wydaje się to być świadectwem racjonalizacji decyzji przez osoby chętnie sięgające po niskoprocentowe napoje „wyskokowe”, także w sytuacjach, gdy jest to niewskazane.

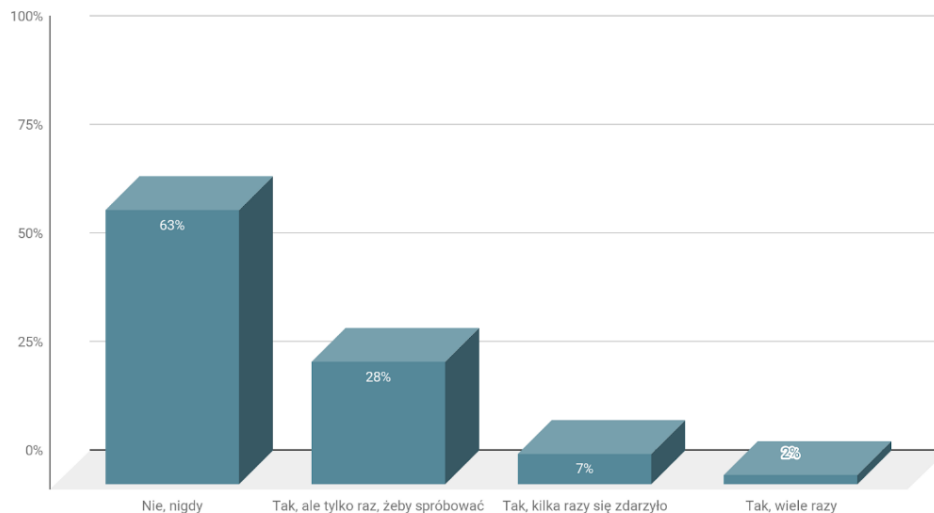
Ilu Twoich kolegów/koleżanek pije alkohol?

Alkohol wśród znajomych badanych dzieci

Wśród młodzieży uczącej się w szkołach podstawowych 24% zna kogoś ze swoich rówieśników, kto pije już alkohol. Świadczy to o kontakcie pewnej grupy dzieci z napojami alkoholowymi. Spożywanie alkoholu wśród tak młodych osób z pewnością wymaga podjęcia odpowiednich działań.

Kolejne pytanie dotyczyło osobistych kontaktów młodzieży z alkoholem.

Czy kiedykolwiek piłeś alkohol?

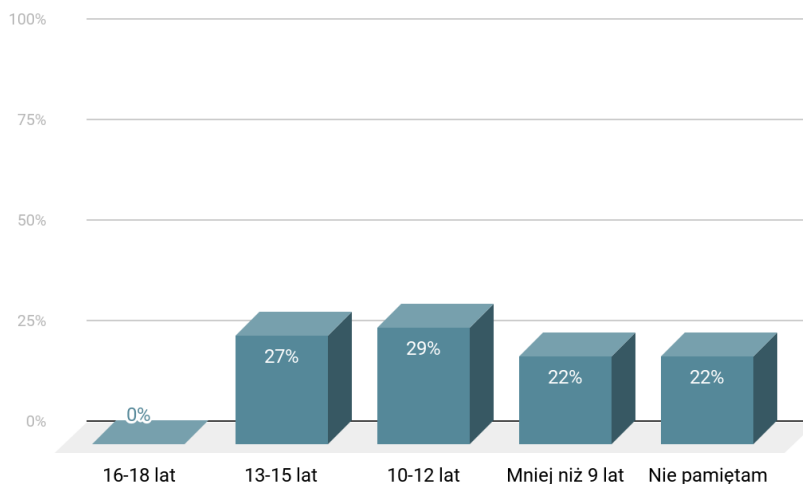

Osobiste doświadczenia z alkoholem u dzieci

Z powyższych danych wynika, że wskazane byłoby, aby podjąć działania, zapobiegające zbyt wczesnej inicjacji alkoholowej młodych mieszkańców Gminy Konopiska. 37% badanych uczniów przyznało się do picia alkoholu w przeszłości.

Na kolejne pytania o sposób używania alkoholu odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że zdarzyło im się już pić alkohol (37%). Zapytaliśmy bowiem dzieci o wiek inicjacji alkoholowej.

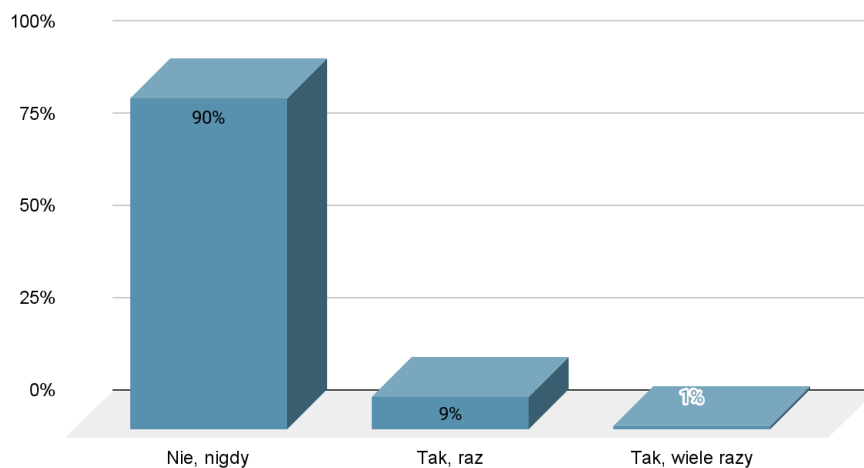
W jakim wieku po raz pierwszy spróbowałeś/aś alkoholu?

Inicjacja alkoholowa dzieci

Wczesny wiek inicjacji alkoholowej jest poważnym czynnikiem ryzyka dla problemów natury zarówno zdrowotnej, jak i rozwojowej młodych ludzi. Okazuje się, że w grupie dzieci, które kiedykolwiek próbowały alkoholu z pierwszą próbą picia miały do czynienia mając 13-15 lat (27%) lub 10-12 lat (29%). Mając mniej niż 9 lat alkoholu spróbowało 22% odpowiadających oraz tyle samo osób nie pamięta kiedy pierwszy raz spróbowało alkoholu.

Zapytano również, czy uczniom zdarzyło się być w stanie upojenia alkoholowego.

Czy kiedykolwiek się upiłeś/aś?

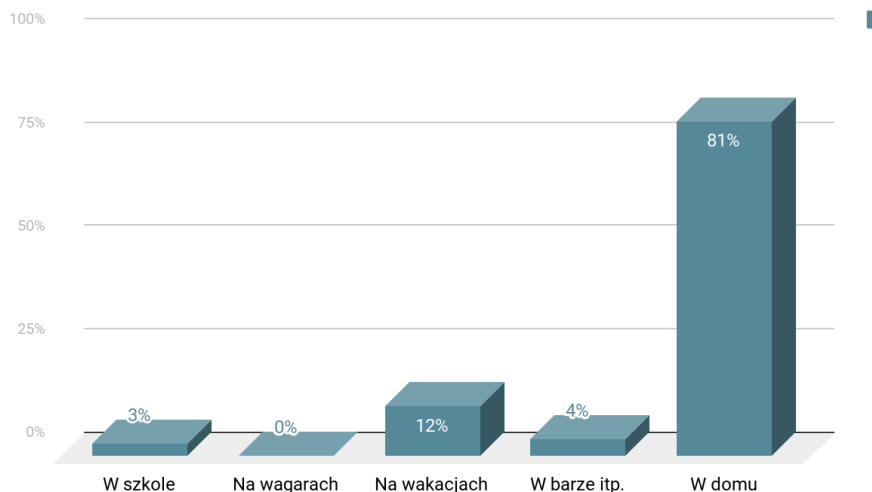
Znaczne upojenie alkoholowe u dzieci

Większość respondentów (90%) nigdy się nie upiła, natomiast 10% uczniów zdarzyło się być w stanie upojenia się alkoholowego.

Pewna grupa uczniów jest już po pierwszej inicjacji alkoholowej, aczkolwiek nie do stanu znacznego upojenia się.

Następne pytanie dotyczyło miejsca, w którym po raz pierwszy uczniowie spróbowali alkoholu (37% badanych uczniów, które są już po inicjacji alkoholowej).

W jakiej sytuacji pierwszy raz spróbowałeś/aś alkoholu?

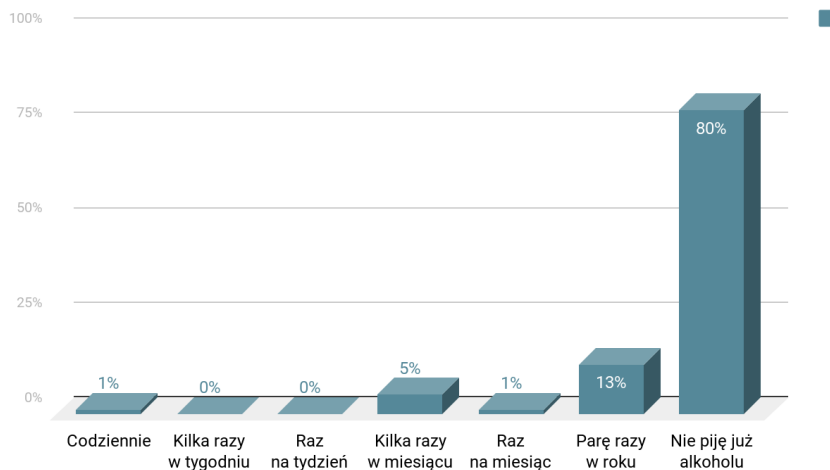
Pierwszy kontakt dzieci z alkoholem

Najczęściej inicjacja alkoholowa wśród uczniów miała miejsce w domu, takiej odpowiedzi udzieliło 81% badanych uczniów. Drugim takim miejscem, a właściwie okolicznościami, są wakacje (12%). 4% badanych skosztowało alkoholu w barze oraz 3% w szkole. Można przypuszczać, że pierwsze picie alkoholu wiąże się z czasem, kiedy kontrola rodziców jest mała, bądź wręcz przeciwnie – pod ich nadzorem. Warto pracować nad uświadomieniem rodziców nad zagrożeniami związanymi z uczeniem dzieci nawyku sięgania po alkohol.

Wnioski płynące z badań ESPAD prowadzonych we Wrocławiu w 2019 pokazują, że ważnym czynnikiem chroniącym młodzież przed piciem napojów alkoholowych są prawidłowe postawy rodzicielskie, a w szczególności brak przyzwolenie na picie napojów alkoholowych, przynajmniej do czasu osiągnięcia pełnoletności. Około połowy starszych klas szkół podstawowych nie spotyka się ze strony swoich rodziców jednoznacznym zakazem picia alkoholu.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości picia alkoholu wśród dzieci, które zadeklarowały picie alkoholu w przeszłości.

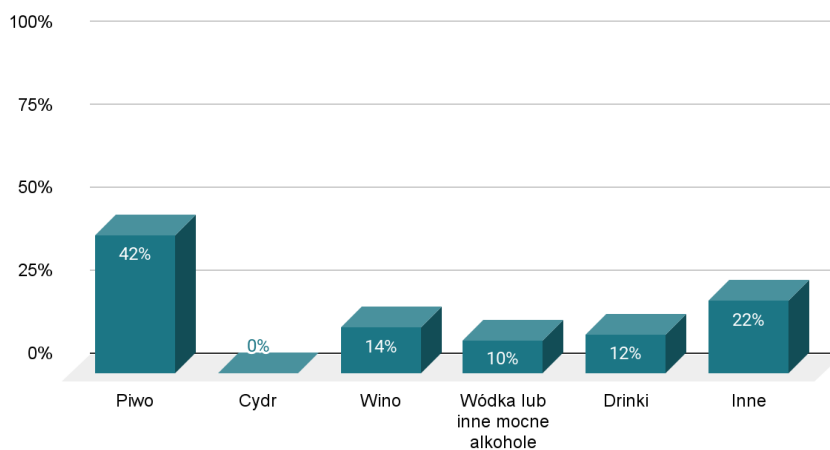
Jak często pijesz alkohol?

Częstotliwość picia alkoholu przez dzieci

80% osób zaznaczyło, że nie pije już alkoholu, natomiast 13% parę razy w roku (mogą to być np. okazje rodzinne, lampka szampana na sylwestra) i 5% kilka razy w miesiącu. Natomiast po 1% - codziennie i raz na miesiąc.

Jaki alkohol pijesz lub piłeś/aś najczęściej?

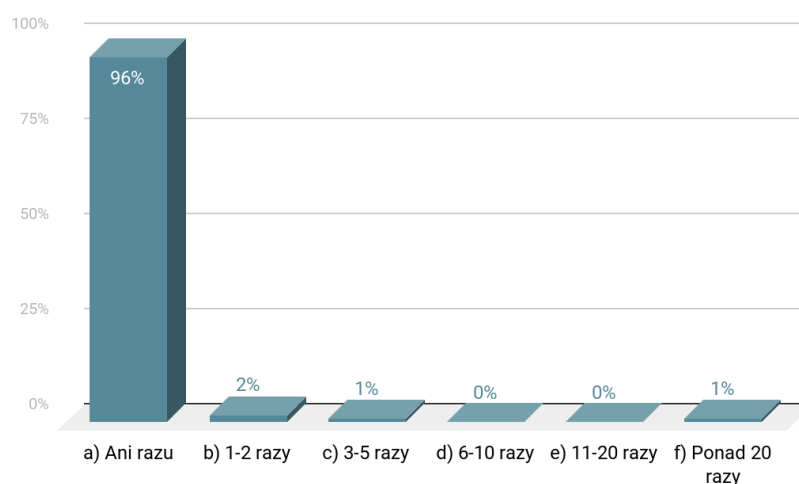

Rodzaj alkoholu pity przez dzieci

W kolejnym pytaniu doprecyzowano, gdy uczniowie próbują już alkoholu, najczęściej jest to piwo (42%), następnie wino (14%), wódka (10%) oraz drinki (12%). Wśród odpowiedzi „inne” znalazł się szampan, likiery, piwo bezalkoholowe lub piana od piwa.

Ankietowanym zadano też pytanie o to, czy kupowali kiedykolwiek alkohol samodzielnie.

Czy kupowałeś/aś kiedyś alkohol samodzielnie? Jeśli tak, to ile razy?

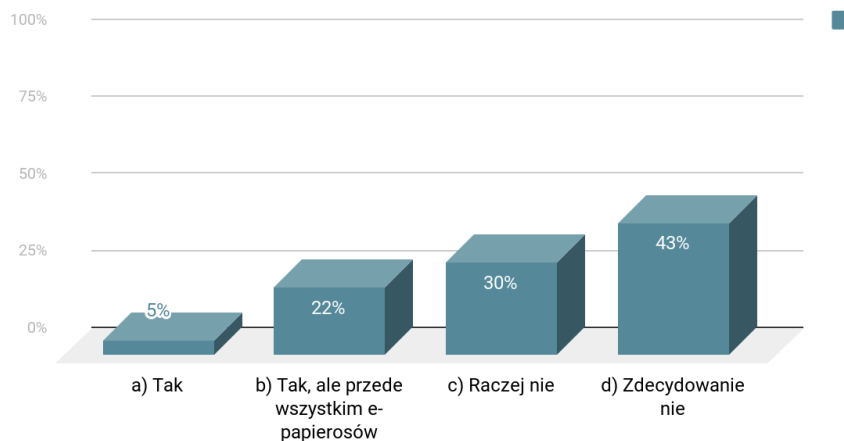
Samodzielny zakup alkoholu przez dzieci

Wyniki otrzymane w tym pytaniu rękują dobrze, ponieważ 96% młodzieży prawie nigdy nie kupiła alkoholu samodzielnie. Świadczyć to może, że młodzież zamieszkująca Gminę Konopiska nie ma łatwego dostępu do alkoholu dla małoletnich lub nie próbowała jeszcze kupować alkohol.

E. Problem nikotynowy wśród dzieci

Zadaliśmy ankietowanym kilka pytań odnośnie okoliczności związanych z paleniem papierosów. Nikotyna należy do jednej z najbardziej uzależniających substancji, dostępnej w legalnym obrocie. Kiedyś palenie papierosów było bardzo modne, obecnie nawet wśród młodzieży nie jest wiodącym trendem. Zapytaliśmy badaną grupę o to, jak jest w ich społeczności rówieśniczej.

Czy, Twoim zdaniem, palenie papierosów wśród Twoich rówieśników jest modne?

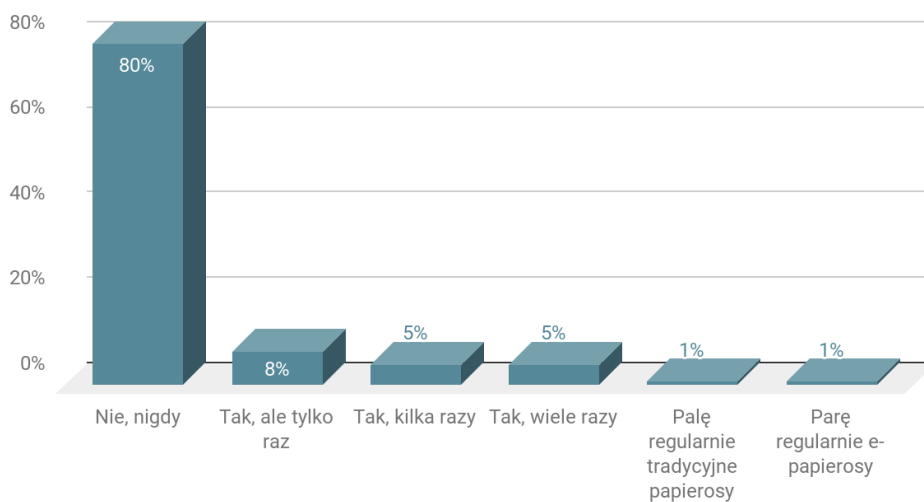

Moda na palenie wśród dzieci

W sumie 27% młodych mieszkańców Gminy potwierdza, że palenie wciąż jest modne i pozostaje wartością cenioną, która może służyć za element zdobywania popularności w środowisku. Z czego 22% dzieci uważa, że to przede wszystkim e-papierosy są modne. Duża część (73%) uważa, że palenie nie jest modne wśród ich rówieśników.

Kolejnym pytaniem było, czy ankietowani uczniowie kiedykolwiek sięgnęli po wyroby tytoniowe.

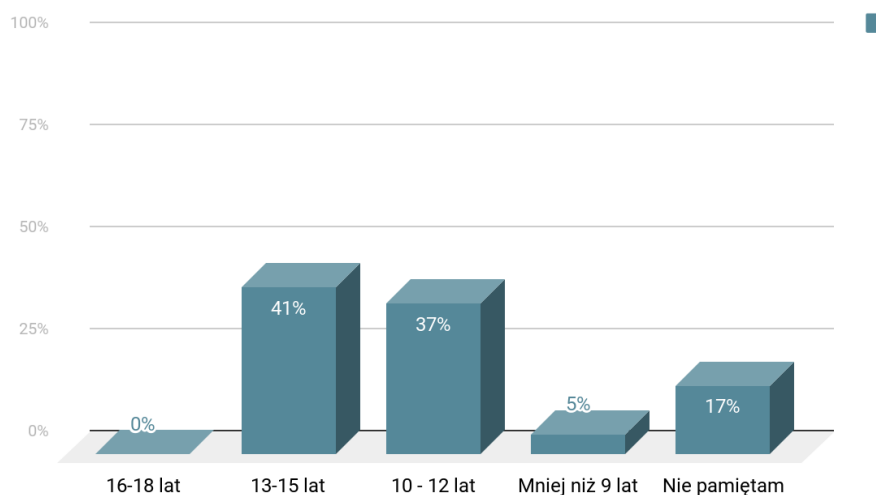
Czy kiedykolwiek paliłeś/aś papierosy (w tym także e-papierosy)?

Palenie wyrobów nikotynowych

Wśród badanych do zapalenia papierosów kiedykolwiek przyznało się 20% badanych uczniów. Jako osoby nigdy nie próbujące papierosów określa się 80% ankietowanych.

Na kolejne pytania o sposób używania wyrobów nikotynowych, odpowiedzi udzielały jedynie te osoby, które są już po inicjacji nikotynowej (20% ankietowanych dzieci).

W jakim wieku po raz pierwszy spróbowałeś/aś papierosów?

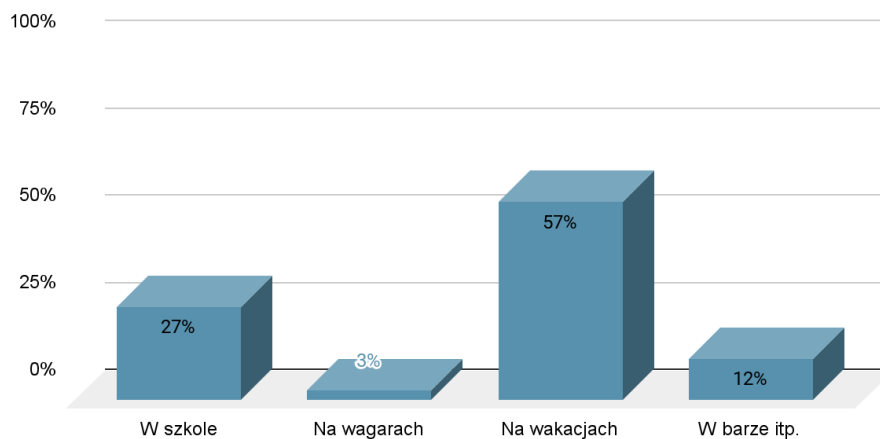

Wiek inicjacji nikotynowej

Jeśli chodzi o wiek, w którym pierwszy raz spróbowano papierosów, to najczęściej było to w okresie między 13 a 15 rokiem życia. Takiej odpowiedzi udzieliło 41% badanych. Okres od 10 do 12 lat zaznaczyło 37% osób, a na mniej niż 9 lat wskazało 5% odpowiadających. 17% respondentów nie pamięta w jakim wieku pierwszy raz zapalili wyroby nikotynowe.

Kolejne pytanie dotyczyło sytuacji i/lub miejsca pierwszej inicjacji nikotynowej wśród uczniów.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś/aś kontakt z papierosami?

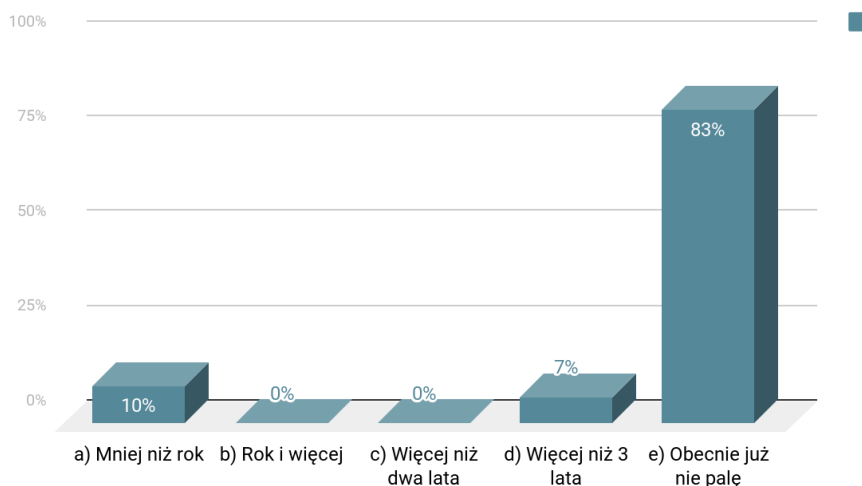

Miejsce inicjacji nikotynowej u dzieci

Na pytanie w jakiej sytuacji po raz pierwszy miało się kontakt z papierosami najczęściej ankietowanych przyznało się, że na wakacjach (57%). W następnej kolejności pojawiła się szkoła (27%), potem odpowiedź w barze/restauracji/pubie (12%) oraz na wagarach (3%).

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów, którzy zadeklarowali palenie wyrobów nikotynowych o zaznaczenia jak długo używają papierosów.

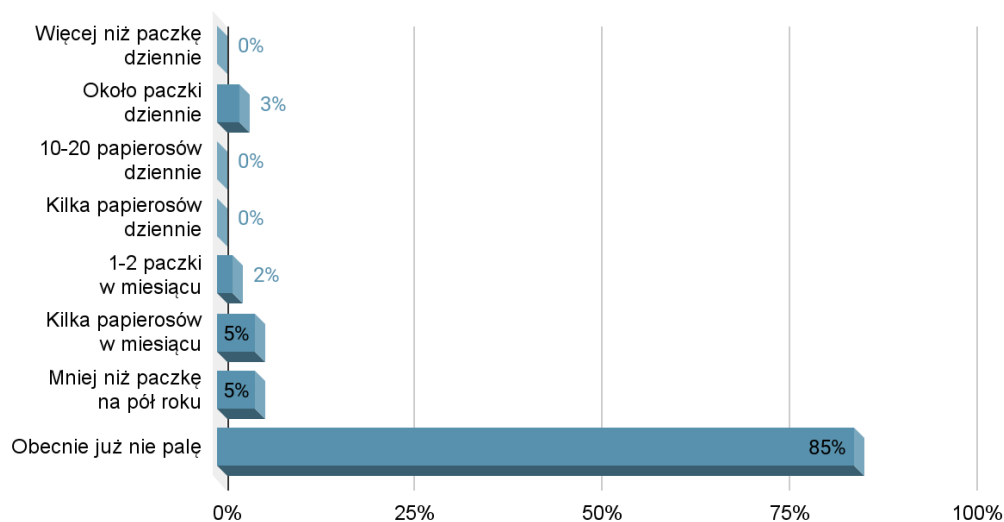
Jak długo palisz papierosy?

Okres palenia papierosów u dzieci

Na pytanie o to, jak długo palą papierosy, większość uczniów przyznało, że już nie pali (83%). 10% wskazało na mniej niż rok, 7% - więcej niż 3 lata.

Kolejnym pytaniem z zakresu zagrożenia młodzieży nałogiem nikotynowym była kwestia ilości wypalanych wyrobów tytoniowych. Tutaj najwięcej, bo 85% badanych uczniów przyznało, że już nie pali.

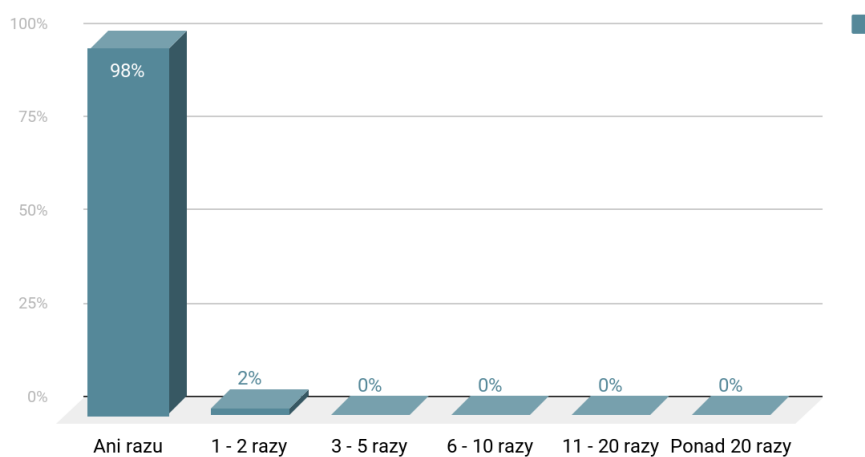
Jak dużo palisz papierosów?

Ilość wypalanych papierosów przez dzieci

Kolejnym pytaniem z zakresu zagrożenia młodzieży nałogiem nikotynowym była kwestia samodzielnego zakupu wyrobów tytoniowych.

Czy kiedykolwiek samodzielnie kupiłeś/aś papierosy? Jeśli tak, to ile razy?

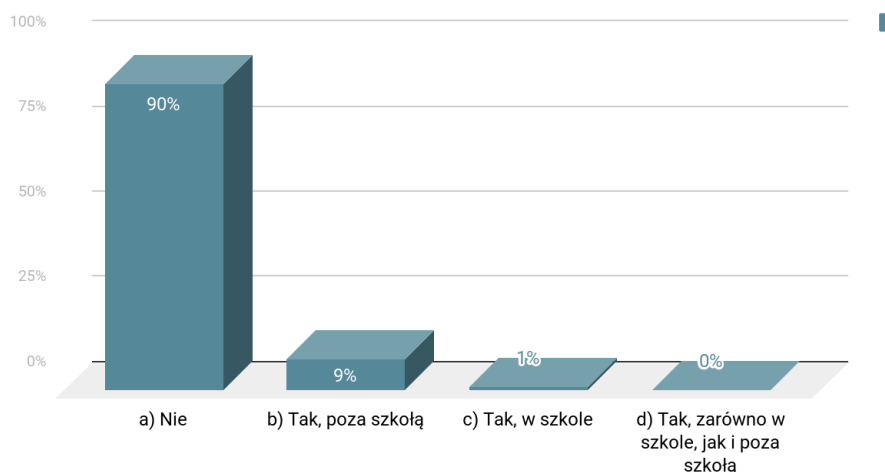
Samodzielny zakup papierosów przez dzieci

98% badanej młodzieży nigdy samo nie kupiło papierosów. Można wnioskować, iż na terenie Gminy Konopiska jest trudne zakupienie wyrobów tytoniowych przez małoletnich lub mała ilość uczniów jest zainteresowana zakupem papierosów, co dobrze rokuje na przyszłość.

F. Problem narkotykowy wśród dzieci

W dalszej części diagnozy zapytaliśmy o kontakty z osobami rozprowadzającymi narkotyki.

Czy spotkałeś/aś osobę, która rozprowadzała narkotyki (w tym marihuanę)?

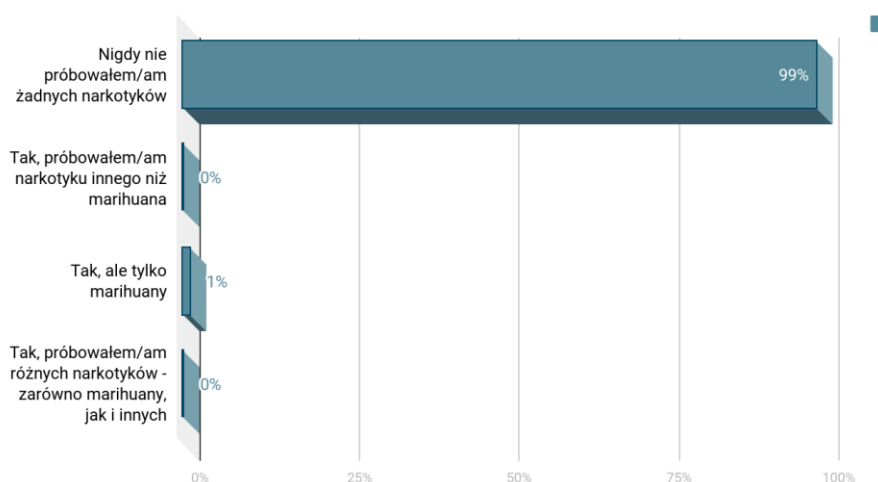
Dostępność narkotyków wśród dzieci

Uzyskane wyniki pokazują, że kontakt uczniów z narkotykami jest niewielki, szczególnie w samej szkole. Łącznie 10% badanych spotkało się kiedykolwiek z rozprowadzaniem narkotyków.

Kolejne pytanie dotyczyło osobistego kontaktu młodzieży z narkotykami. Potwierdzono mały kontakt uczniów z tymi środkami – 99% nigdy nie zażyło narkotyku. Ze względu

na nikły procent uczniów, którzy używali narkotyków pominięto w analizie kolejne pytania dotyczące form spożywania substancji.

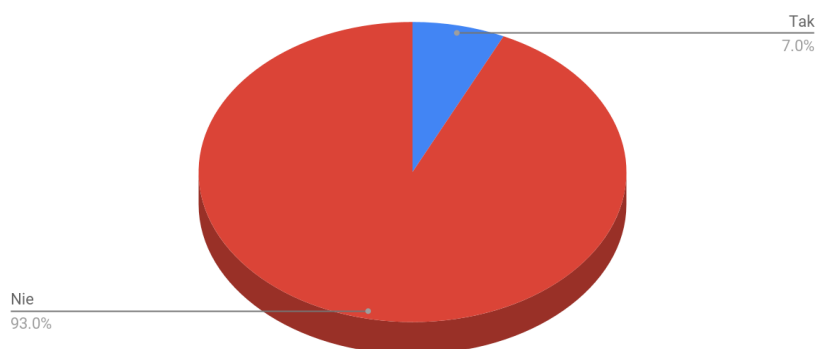
Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek substancji uznawanej za narkotyki (w tym również marihuany i dopalaczy)?

Zażywanie narkotyków przez dzieci

Natomiast tylko 7% przebadanych dzieci zadeklarowało chęć spróbowania narkotyku, gdyby nadarzyła się ku temu okazja.

Czy spróbowałbyś narkotyków, gdyby nadarzyła się ku temu okazja?

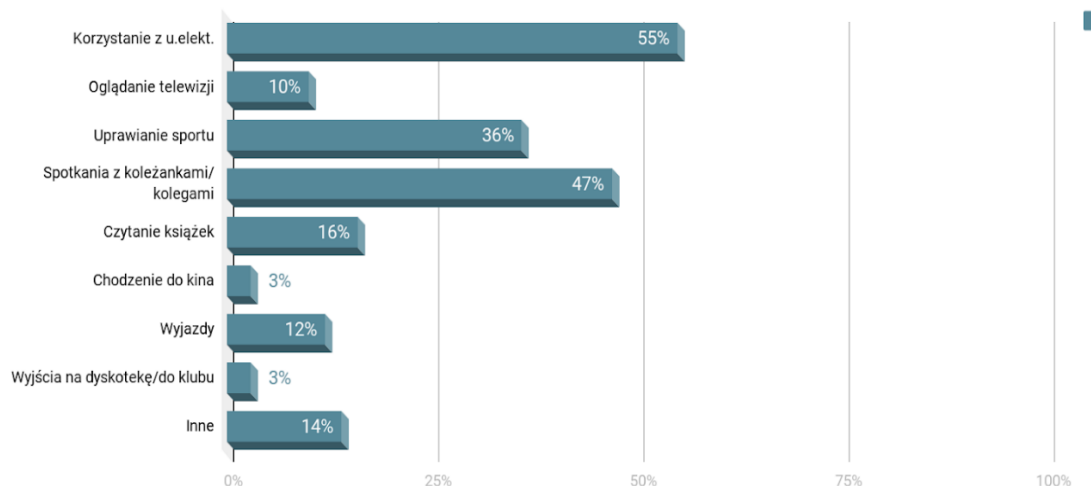

Chęć spróbowania narkotyków przez dzieci

G. Zapotrzebowanie na programy profilaktyczne wśród dzieci

Zapytano uczniów o sposoby spędzania wolnego czasu a także postrzegania środowiska w jakim żyją i uczą się respondenci (pytanie wielokrotnego wyboru).

Wolny czas wypełnia mi najczęściej...

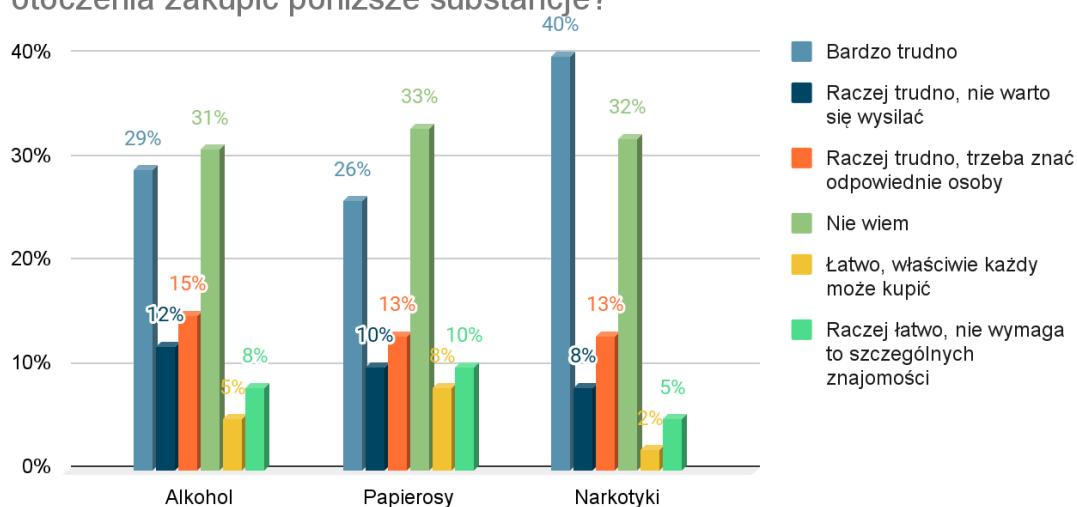
Ulubiona forma spędzania wolnego czasu dzieci

Wśród dzieci uczących się w szkołach w Gminie Konopiska zdecydowanie preferowanym sposobem spędzania wolnego czasu jest korzystanie z urządzeń elektronicznych (55% badanych uczniów). Na drugiej pozycji plasują się spotkania towarzyskie (odpowieź ta została wybrana przez 47% badanych dzieci) oraz uprawianie sportu – 36%. Następnie ankietowani wskazywali na czytanie książek (16%), wyjazdy poza miejsce zamieszkania (12%) oglądanie telewizji (10%) oraz chodzenie do kina i wyjścia na dyskotekę (po 3%). Dodatkowo 14% uczniów wskazało na takie aktywności jak:

- spędzanie czasu na podwórku,
- zabawa ze zwierzętami,
- rysowanie,
- gra w gry,
- słuchanie muzyki,
- pomaganie w obowiązkach domowych,
- nauka.

W Gminie Konopiska zdecydowanie najpoważniejszym wyzwaniem w obszarze problemów społecznych jest alkohol. Używki są dostępne w legalnym obrocie handlowym, choć powinny pozostawać niedostępne dla osób nieletnich. Skoro 37% badanych dzieci próbowało już alkoholu i 20% papierosów, wydaje się, że dostęp do nich nie jest dla nich specjalnym utrudnieniem. Dlatego też zapytaliśmy uczniów, czy ich zdaniem łatwo jest kupić poszczególne używki.

Według Ciebie, jak trudno jest osobie niepełnoletniej z Twojego otoczenia zakupić poniższe substancje?

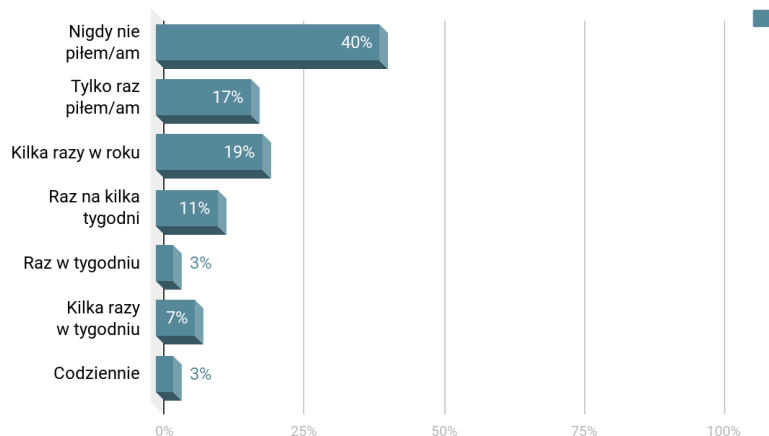

Dostępność zakupu używek przez dzieci

Zgodnie z opiniami większości badanych dzieci dosyć trudno jest zakupić używki na terenie Gminy Konopiska, w szczególności takie jak narkotyki czy dopalacze. Duża część badanych też nie potrafiła się ustosunkować do tego pytania. Jednakże 18% uczniów wskazała, że w pewnym stopniu łatwo jest kupić papierosy, 13% - alkohol.

Inne istniejące zagrożenie, to picie napoi energetyzujących, które zawierają groźne dla dzieci i młodzieży ilości kofeiny. W kolejnym pytaniu poproszono badanych o określenie jaka jest popularność tych napojów na terenie Gminy Konopiska.

Jak często pijesz energetyki (np. Red Bull, Tiger, Black,Burn)?

Popularność energetyków wśród dzieci

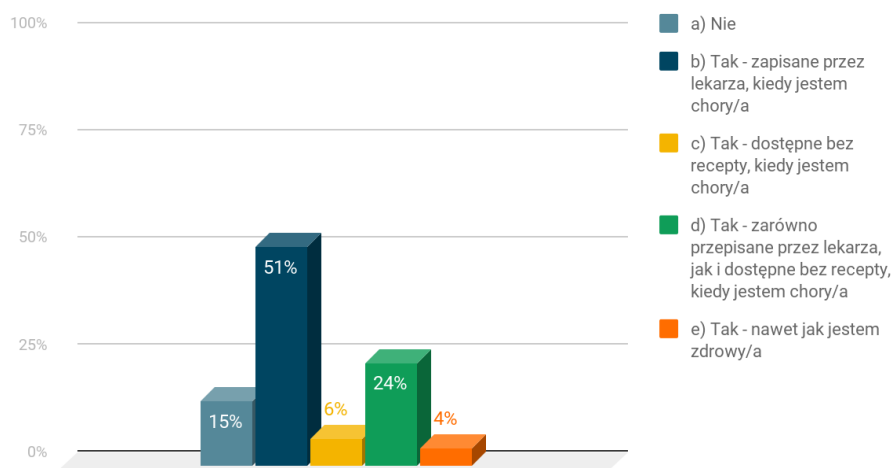
Z odpowiedzi wynika, że napoje energetyczne są dosyć popularne wśród uczniów. W sumie 60% dzieci piło je minimum raz, ale raczej sporadycznie. 7% dzieci pije je kilka razy w tygodniu, a 3% codziennie. Ze względu na wysokie stężenie substancji pobudzających (tj. kofeina czy tauryna), energetyki są często przyjmowane w celu poprawy koncentracji i zwiększenia wydolności organizmu. Jednakże, nie powinny być spożywane przez dzieci, ponieważ mogą powodować długotrwałe konsekwencje zagrażające zdrowiu, a nawet życiu. Udokumentowano negatywny wpływ energetyków na układ sercowo-naczyniowy, ze względu na znaczne podnoszenie ciśnienia tętniczego krwi. Dodatkowo regularne spożywanie większych dawek wpływa stymulująco na rozwijający się u dzieci układ nerwowy, przez co mogą się pojawiać objawy rozdrażnienia, niepokoju, napady lękowe, bezsenność czy zaburzenia koordynacji ruchowej³⁴. Należy pamiętać, że spożywanie napojów energetycznych jest czynnością behawioralną związaną z innymi czynnikami ryzyka, tj. stres, nadmierne obciążenie obowiązkami czy podatność na uzależnienia od substancji psychoaktywnych.

³⁴ Źródło: <https://www.gov.pl/web/psse-siemiaticze/czym-sa-napoje-energetyczne-jak-dzialaja-na-organizm-dzieci-i-mlodziezy>.

<https://www.profilaktykawmalopolsce.pl/centrum-wiedzy-dzieci/973-czy-napoje-energetyczne-sa-szkodliwe-dla-zdrowia>; dostęp z dn.20.02.202.

Sprawdzono również sposób używania leków u dzieci i młodzieży. Przebadani uczniowie nie wykazują problemu z nadużywaniem leków. Tylko 4% badanych uczniów stosuje leki, nawet jeśli są zdrowi.

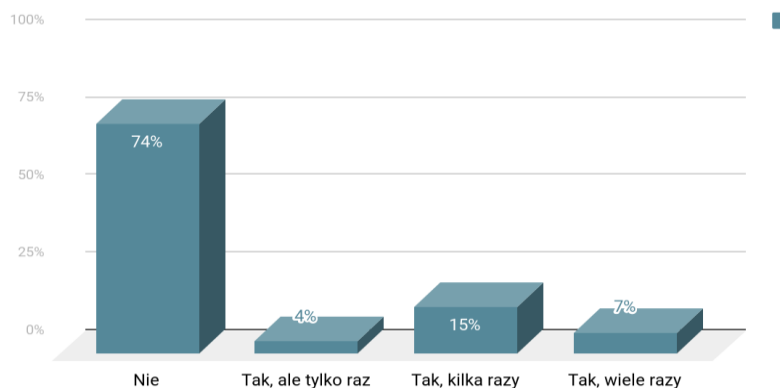
Czy zdarza Ci się zażywać jakieś leki?

Zażywanie leków przez dzieci

Jedno z pytań dotyczyło również pierwszych doświadczeń związanych z hazardem, w jego różnych formach: zakłady bukmacherskie, płatne sms-y itp. Wyniki wskazują, że 74% uczniów nie ma doświadczeń hazardowych, a dla 4% były to tylko pojedyncze incydenty. 15% badanych zdarzyło się grać w gry hazardowe kilkakrotnie, a 7% - wielokrotnie.

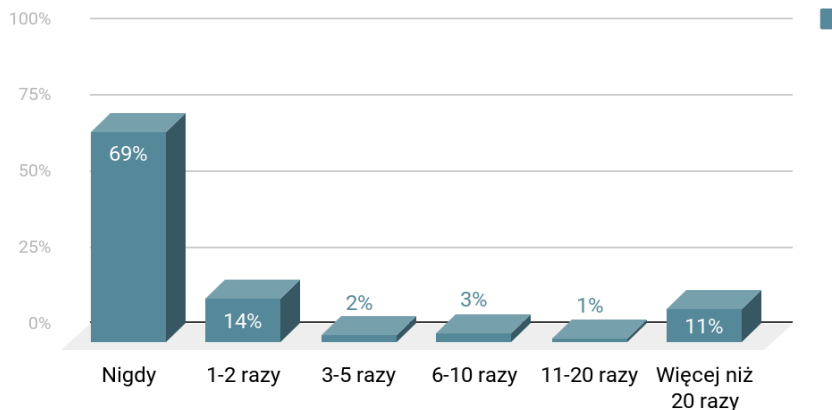
Czy kiedykolwiek grałeś w gry, w których można wygrać pieniądze (np. Totolotek, płatne smsy, zakłady b.)?

Hazard wśród uczniów

Kolejne pytanie dotyczyło kontaktu z treściami pornograficznymi w Internecie. Aż 31% badanych uczniów widziało już pornografię, z czego w sumie 12% wielokrotnie. Kontakt z pornografią to silnie uzależniające doświadczenia, przed którymi trzeba koniecznie chronić młode osobowości, ich wrażliwość, emocjonalność i seksualność.

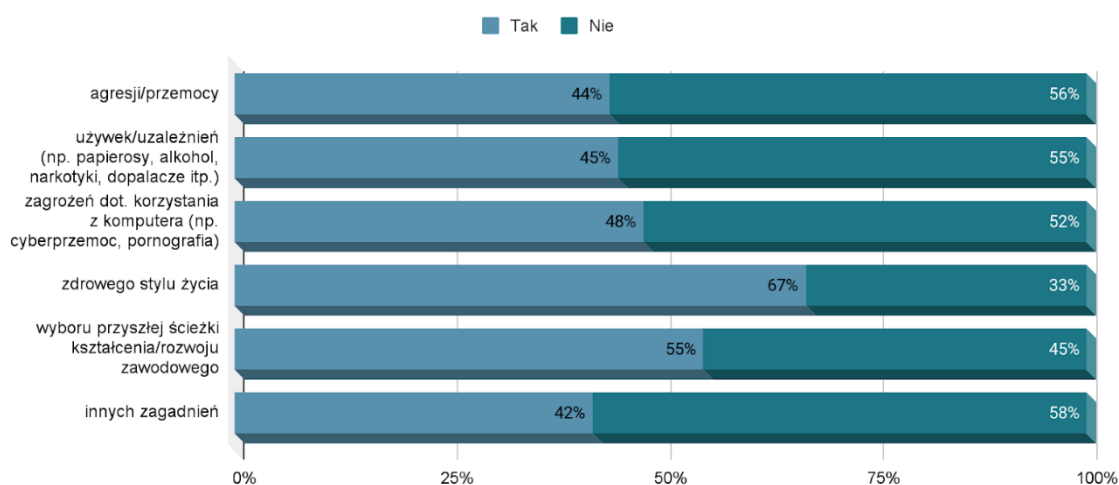
Czy kiedykolwiek widziałeś/aś w Internecie treści pornograficzne?

Pornografia w Internecie

Ograniczanie dostępności używek i okoliczności ich używania to tylko jeden z czynników jakie mogą przyczynić się do ograniczenia problemów społecznych. Kolejnym jest określenie zainteresowania uczniów danymi tematami z obszaru czynników ryzykownych i chroniących. W celu określenia potrzeb dzieci z terenu Gminy Konopiska zapytaliśmy o udział w zajęciach profilaktycznych w przeszłości, prowadzące je osoby oraz zadowolenie z udziału w tych zajęciach.

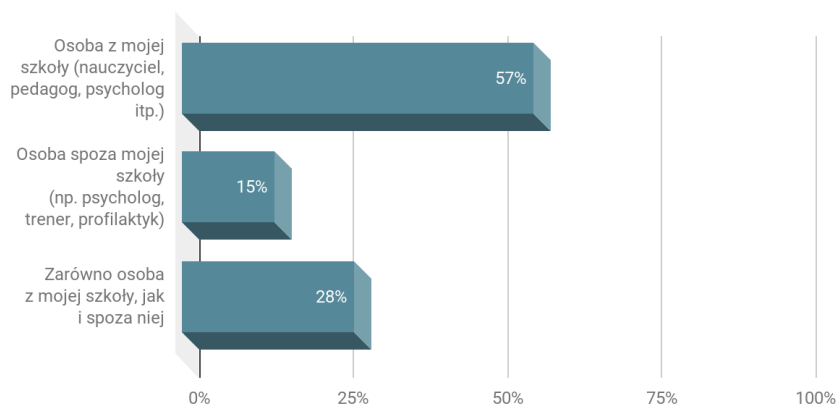
Czy brałeś/aś kiedyś udział w zajęciach profilaktycznych dotyczących:

Udział w zajęciach profilaktycznych cz.1

Wyniki dotyczące udziału w różnych rodzajach rozkładają się dość równomiernie. Dużą część przebadanych dzieci nie brała udział w przeszłości w zajęciach profilaktycznych o różnorodnej tematyce. Należy pamiętać, że profilaktyka uniwersalna działaniem skutecznym jedynie prowadzona w sposób ciągły i systematyczny.

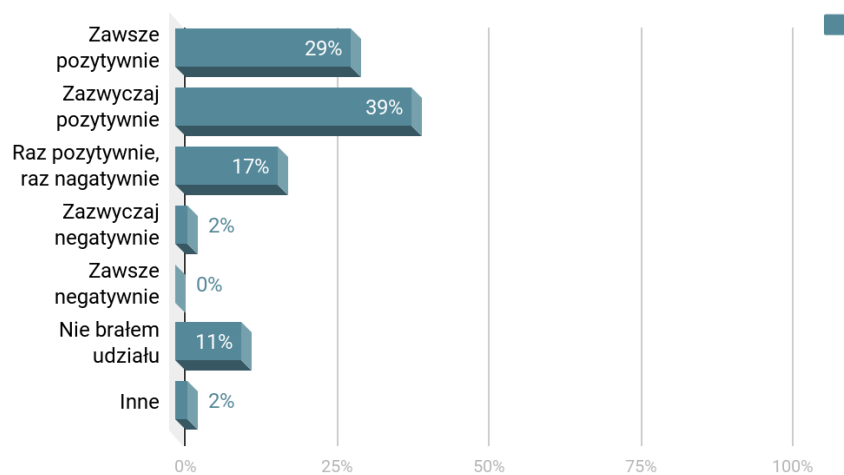
Kto prowadził te zajęcia?

Prowadzący zajęcia profilaktyczne

Największa liczba badanych uczniów stwierdziła, że zajęcia prowadziły osoby zatrudnione w ich szkole (57%). W następnej kolejności 15% wskazało na osoby spoza szkoły oraz 28% na osoby spoza szkoły, jak i zatrudnieni w niej nauczyciele.

Jak oceniasz te zajęcia?

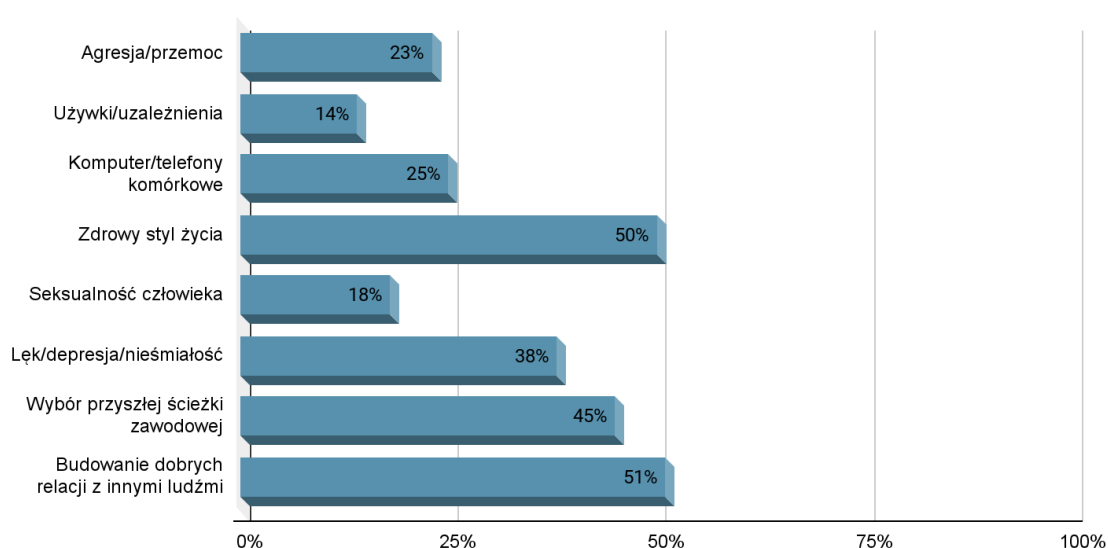

Ocena zajęć profilaktycznych realizowanych

Zajęcia profilaktyczne były oceniane przez uczniów pozytywnie – w sumie 68% uznało je za pozytywne. Grono oceniających je negatywnie jest tu znacznie mniejsze, to tylko ok. 2% młodzieży. W odpowiedziach innych (2%) znalazły się stwierdzenia na temat treści przedstawianych w nudny i nieatrakcyjny sposób.

W następnym pytaniu poproszono o określenie interesujących uczniów tematów z obszaru profilaktyki (pytanie wielokrotnego wyboru). Działania profilaktyczne mają szczególnie dużą skuteczność jeśli są odpowiedzią na potrzeby danej społeczności.

Zaznacz wszystkie tematy zajęć profilaktycznych, w których chciał(a)byś wziąć udział w przyszłości.

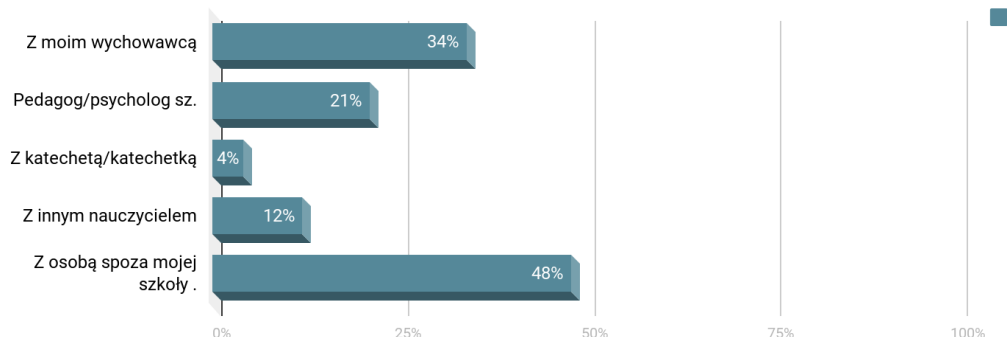

Preferencje tematyczne dotyczące przyszłych działań profilaktycznych

Jako najbardziej oczekiwane tematy uczniowie uznali budowanie dobrych relacji międzyludzkich (51%), zdrowy styl życia (50%), wybór przyszłej ścieżki życiowej (45%) oraz zagadnienia z zakresu zdrowia psychicznego tj. lęk/depresja/nieśmiałość (38%).

W następnej kolejności uczniowie wskazali na korzystanie z komputerów/telefonów komórkowych (25%), radzenie sobie z agresją i przemocą (23%), seksualność człowieka (18%) oraz uzależnienia. (14%).

Z kim chciał(a)byś mieć takie zajęcia?

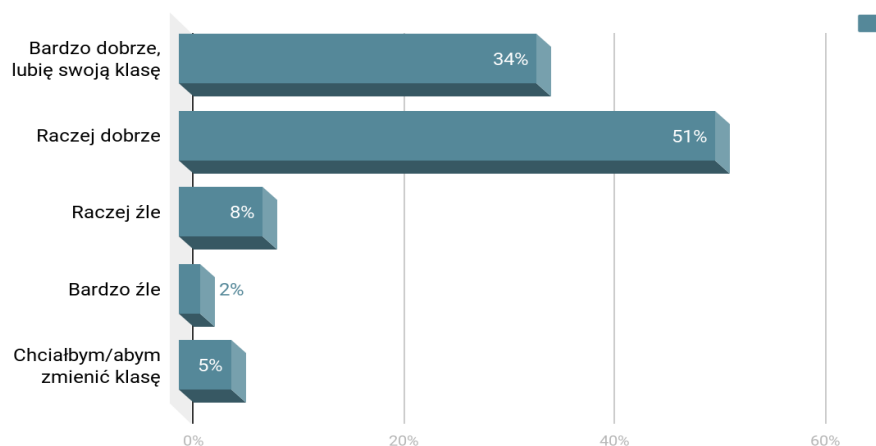

Preferencje wyboru prowadzącego zajęcia

Odpowiedzi uczniów wskazują na potrzebę prowadzenia takich zajęć głównie przez trenerów spoza środowiska tej samej szkoły (48%), a w następnej kolejności przez wychowawców klasy (34%) i pedagoga/psychologa szkolnego (21%).

Ostatnie pytania w ankiecie dotyczyły bardziej otwartych kwestii dotyczących samopoczucia w szkole i w klasie. Tutaj na pytanie: Jak się czujesz w swojej klasie? – 85% uczniów odpowiedziało pozytywnie. 10% czuje się źle i 5% chciałoby zmienić swoją klasę.

Jak się czujesz w swojej klasie?

Samopoczucie w klasie

Kolejne pytanie było otwarte i brzmiało: “Co najbardziej podoba Ci się w Twojej szkole?” Pojawiały się głównie następujące odpowiedzi:

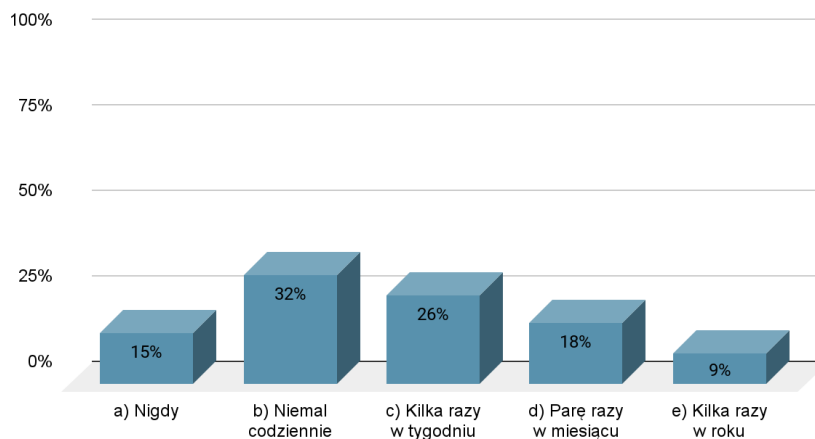
- dobre relacje z rówieśnikami;
- ładny wygląd budynku szkoły i jej otoczenia;
- dostęp do sali gimnastycznej, komputerowej, biblioteki i stołu do ping-ponga;
- wspierająca kadra pedagogiczna;
- organizowanie turniejów sportowych;
- kameralność szkoły;
- wycieczki szkolne.

Z kolei na otwarte pytanie: “Co chciał(a)byś zmienić w swojej szkole?” uczniowie wyodrębniali najczęściej następujące potrzeby:

- większa tolerancja na odmiennosc;
- zmniejszenie ilości prac domowych;
- zmniejszenie lub zwiększenie ilości uczniów w klasach;
- zdrowsze jedzenie na stołówce szkolnej;
- wyrównanie boiska do gry w piłkę nożną;
- możliwość korzystania z telefonów komórkowych i wyjść na zewnątrz budynku na przerwach;
- podejście do uczniów niektórych osób z kadry pedagogicznej.

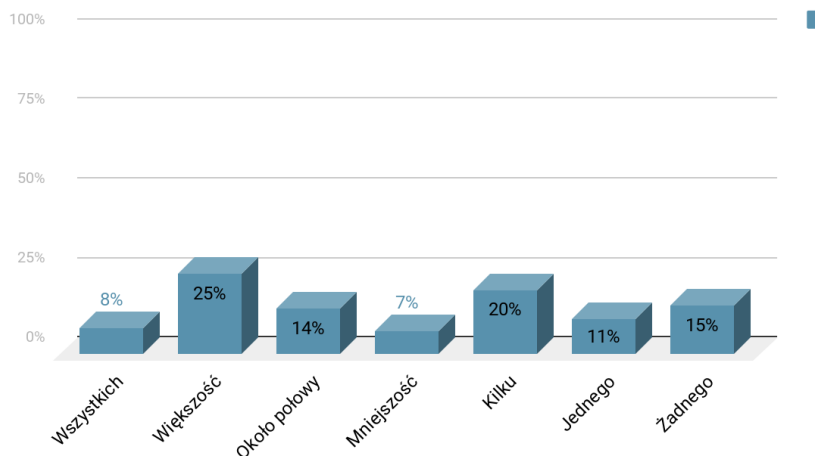
Kolejne pytanie dotyczy odczuwanego stresu w szkole. Pewna grupa uczniów odczuwa często stres w ciągu tygodnia szkolnego - w sumie 85%, z czego aż 32% odczuwa go codziennie, a 26% - kilkakrotnie w tygodniu oraz 18% kilka razy w miesiącu. Może to świadczyć o zapotrzebowaniu na wzmożone działania profilaktyczne ukierunkowane na radzenie sobie ze stresem.

Jak często w szkole denerwujesz się, odczuwasz stres?

Poczucie stresu u uczniów

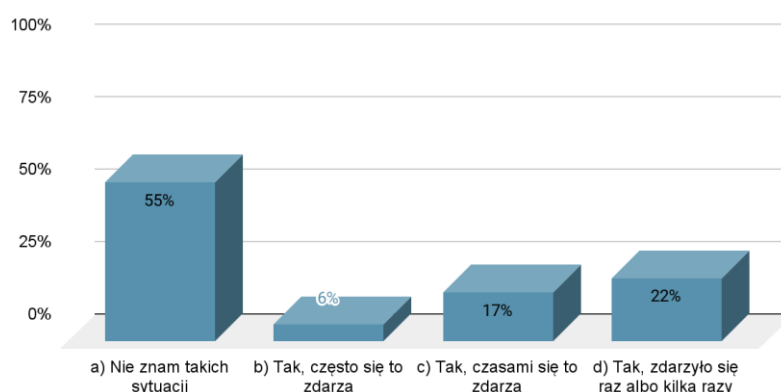
W przypadku poziomu zaufania do nauczycieli - najczęściej padła odpowiedź o zaufaniu do większości (25%) oraz kilku nauczycieli (20%). W sumie 26% uczniów nie ma zaufania do żadnego nauczyciela lub tylko do jednego.

Ilu nauczycieli z Twojej szkoły darzysz zaufaniem?

Zaufanie uczniów do nauczycieli

Zapytano badanych również o występowanie w ich szkołach sytuacji agresywnych zachowań uczniów w stosunku do nauczycieli. 55% respondentów nie było świadkiem takich sytuacji. Natomiast 45% odpowiedziało, że zdarzają się przypadki agresywnych zachowań wobec kadry pedagogicznej.

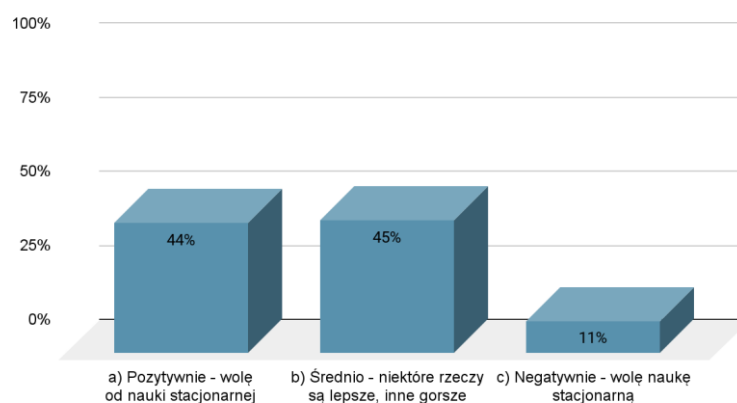
Czy znane Ci są w Twojej szkole przypadki agresywnego zachowania uczniów w stosunku do nauczycieli?

Agresywne zachowanie uczniów wobec kadry pedagogicznej

Zapytano również uczniów o samopoczucie w aktualnej sytuacji epidemicznej (pandemia Covid-19) i związek nauczania zdalnego na ich życie.

Jak oceniasz zdalne nauczanie w Twojej szkole?

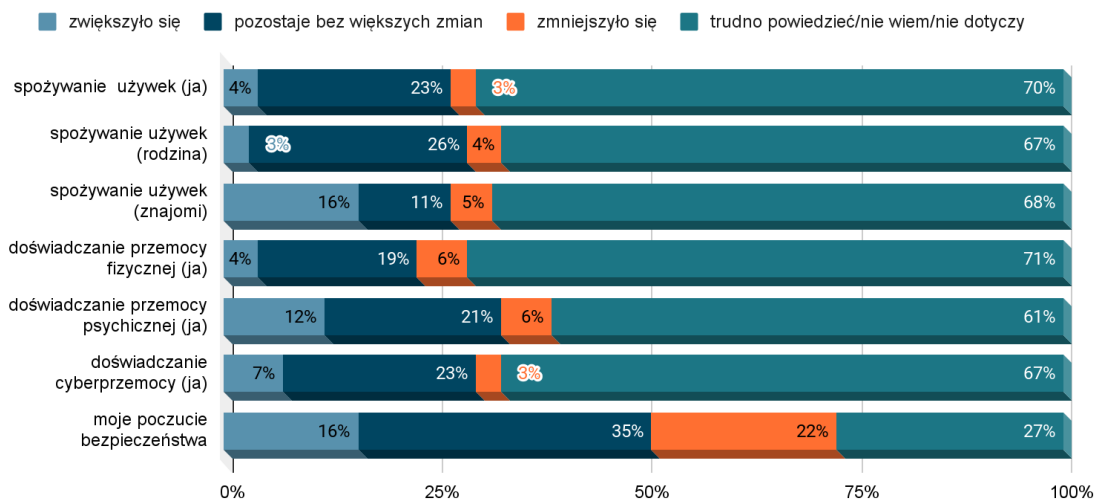
Ocena nauczania zdalnego - uczniowie

45% respondentów ocenia nauczanie zdalne średnio, natomiast 44% pozytywnie a 11% negatywnie. Doprecyzowano w pytaniu otwartym wpływ pandemii na życie uczniów. Najczęściej pojawiały się odpowiedzi dotyczące:

- wzmożonego lenistwa, braku motywacji do działania;
- zmian wagi;
- pogorszenia stanu fizycznego i psychicznego;
- wyizolowania się od rówieśników,
- stracenia wielu okazji do rozwijania swoich umiejętności.

Zapytano uczniów czy pandemia Covid-19 wpłynęła znacząco na zmianę spożywania używek w ich otoczeniu, doświadczania przemocy oraz poczucia bezpieczeństwa. Wielu respondentów nie potrafiło ustosunkować się do tego pytania, ale jednocześnie niewielki odsetek uczniów wskazało na zwiększenie się problemów społecznych w lokalnej społeczności. 22% wskazało na zmniejszenie się poczucia bezpieczeństwa, 16% na zwiększenie. Natomiast 16% osób wskazało na zwiększenie spożywania używek przez znajomych i doświadczanie przemocy psychicznej (12%).

W związku z pandemią COVID-19...

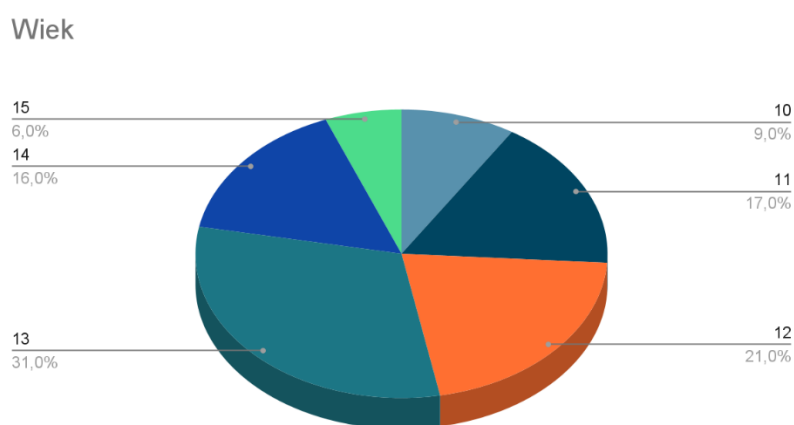

Poczucie bezpieczeństwa a pandemia

3.5 Wyniki badań wśród dzieci ze szkół podstawowych z obszaru zagrożeń behawioralnych

A Charakterystyka badanej grupy

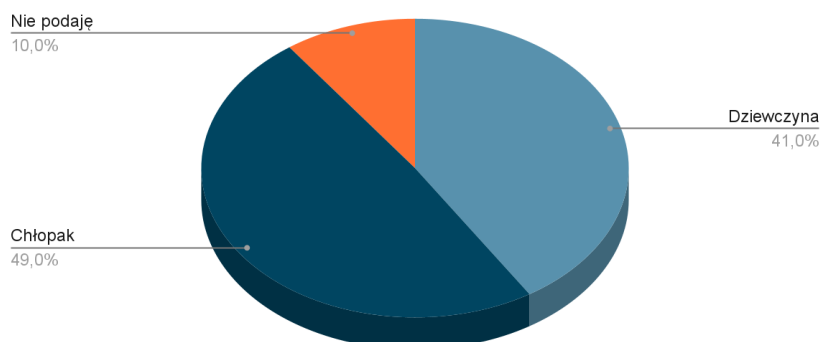
Uczestnikami badania sondażowego były dzieci, zarówno dziewczęta, jak i chłopcy, zamieszkujący na terenie Gminy Konopiska. 9% to osoby w wieku 10 lat, 17% w wieku 11 lat, 21% to osoby w wieku 12 lat, 31% w wieku 13 lat, 16% w wieku 14 lat i 6% miało 15 lat.

Podział respondentów ze względu na wiek

Anonimowe ankiety wypełniły osoby spośród, których 41% stanowiły dziewczynki, a 49% chłopcy. 10% nie podało swojej płci.

Płeć

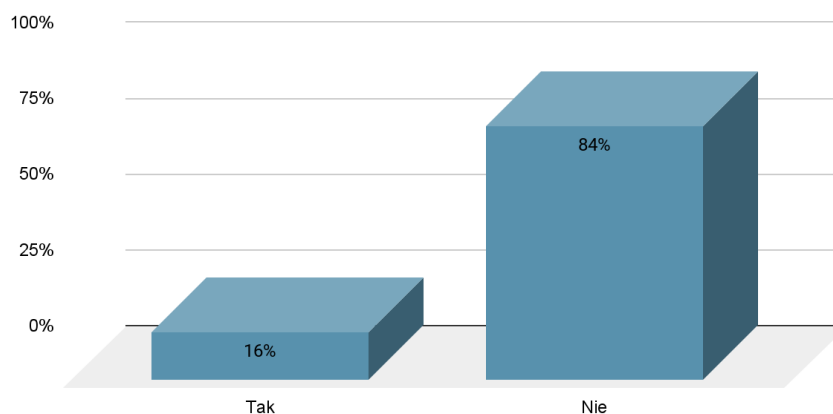

Podział respondentów ze względu na płeć

B. Hazard

W kolejnej części sondażu zadano respondentom pytania dotyczące ich doświadczeń z hazardem, w celu oszacowania zagrożeń społecznych w danej populacji. W pierwszym pytaniu poproszono o określenie czy badani w ciągu ostatnich 12 miesięcy grali w jakiegokolwiek gry na pieniądze. 16% badanych miało takie doświadczenie. Przeważająca część osób oświadczyła, iż nie grała w tego typu gry w ciągu ostatniego roku (84%).

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w jakieś gry na pieniądze?

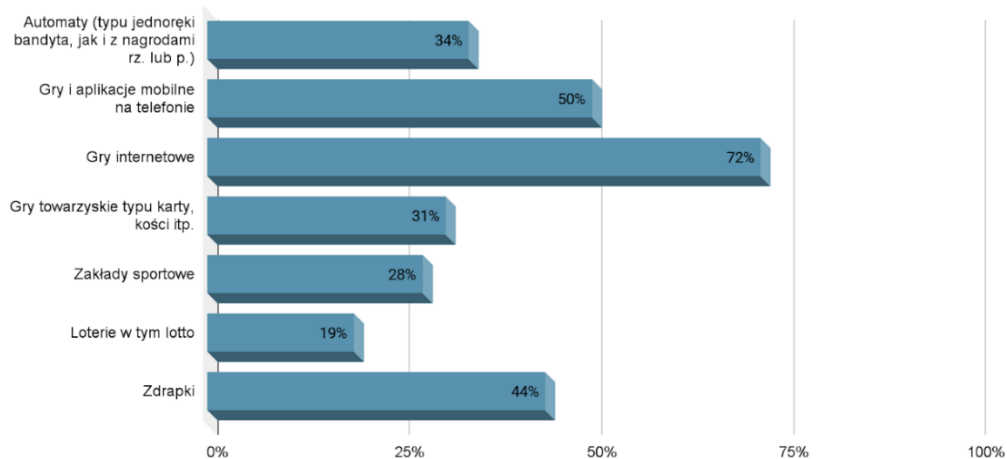

Granie w gry na pieniądze w ostatnim roku

Następnie poproszono badanych, którzy zadeklarowali granie w gry na pieniądze w ciągu ostatniego roku (16%) o doprecyzowanie form tych zachowań. Najpierw zapytano o typy gier, w których uczestniczyli respondenci.

72% grało w gry internetowe oraz połowa osób grała w gry na aplikacjach mobilnych na telefonie, 44% grało w zdrapki, 34% w gry na automatach typu “jednoręki bandyta” i/lub z nagrodami rzeczowymi/pieniężnymi oraz 31% w gry towarzyskie typu karty, kości. Następnie 28% grało w zakładach sportowych oraz 19% w loteriach typu lotto.

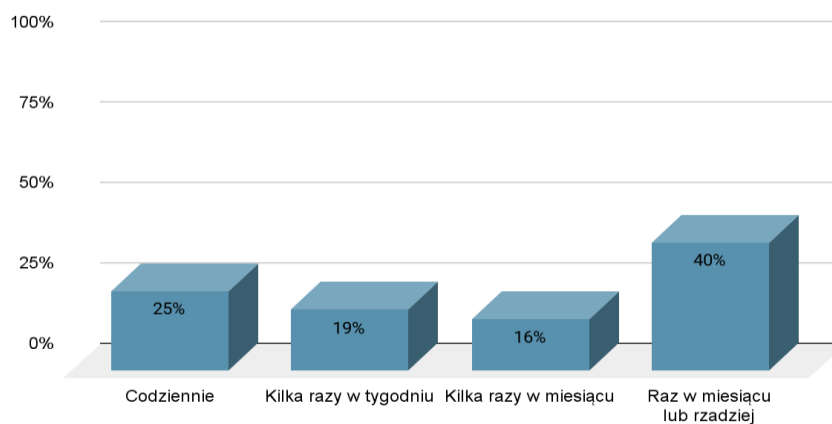
Jakie to były gry?

Typy gier na pieniądze

W kolejnym pytaniu poproszono osoby grające w gry na pieniądze o doprecyzowanie częstotliwości grania. 40% zadeklarowało granie raz w miesiącu lub rzadziej, a w następnej kolejności 25% - codziennie, 19% kilka razy w tygodniu oraz 16% - kilka razy w miesiącu.

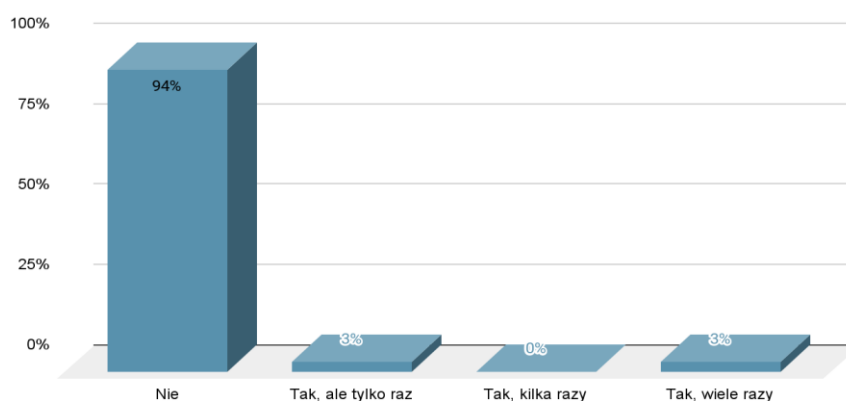
Jak często grasz w gry na pieniądze?

Częstotliwość grania w gry na pieniądze

Następnie dopytano czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy osoby grające w gry na pieniądze próbowały ukryć ten fakt przed rodziną lub przyjaciółmi. 94% odpowiedziało, że nie ukrywali grania przed swoimi bliskimi, natomiast po 3% - tak – wielokrotnie lub jednorazowo.

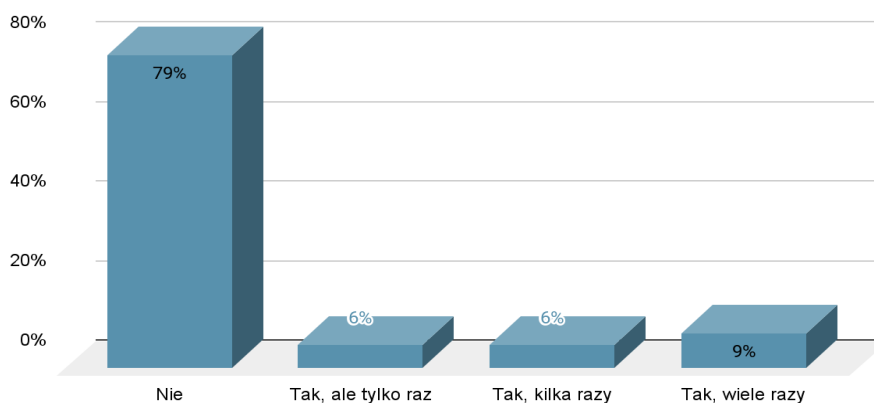
Czy w trakcie ostatnich 12 miesięcy próbowałeś/aś ukrywać przed rodziną lub przyjaciółmi fakt, że grasz w gry na pieniądze?

Ukrywanie faktu grania w gry w ostatnim roku

Ostatnie pytanie skierowane do osób grających w gry hazardowe dotyczyło kwestii braku pieniędzy na granie w tego typu gry. 79% nie brakowało pieniędzy oraz nie zastanawiali się nad sposobem ich zdobycia w celu grania w gry, natomiast po 6% osób – jednorazowo lub kilkakrotnie oraz 9% - wielokrotnie.

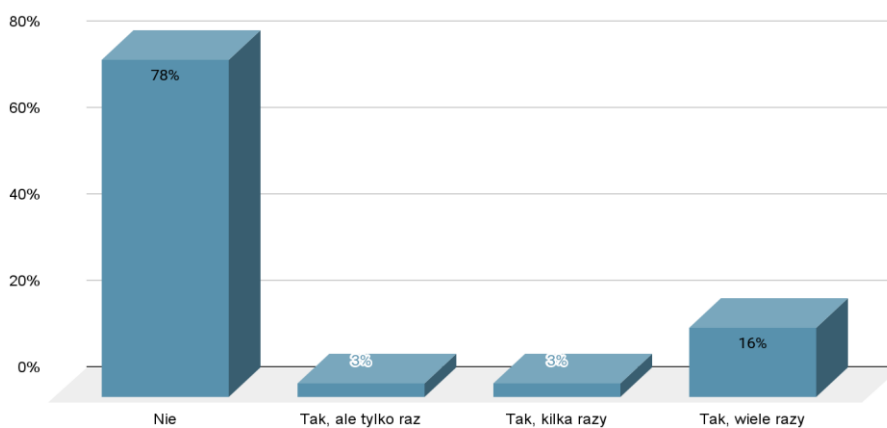
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało się, że brakowało Ci pieniędzy na takie gry i zastanawiałeś/aś się, jak je zdobyć?

Brak pieniędzy na granie w gry w ostatnim roku

W kolejnym pytaniu poproszono o przypomnienie sobie czy osoby, które grały w gry na pieniądze czuły się w ostatnim roku bezsilne, poirytowane lub niespokojne, gdy próbowały ograniczyć lub rzucić granie w tego typu gry. Większość wskazało, że nie mieli takich odczuć (78%) oraz po 3% - kilkakrotnie lub jednorazowo, 16% - wielokrotnie.

Czy w trakcie ostatniego roku czułeś się bezsilny/a, poirytowany/a lub niespokojny/a, gdy próbowałeś/aś rzucić lub ograniczyć gry na pieniądze?

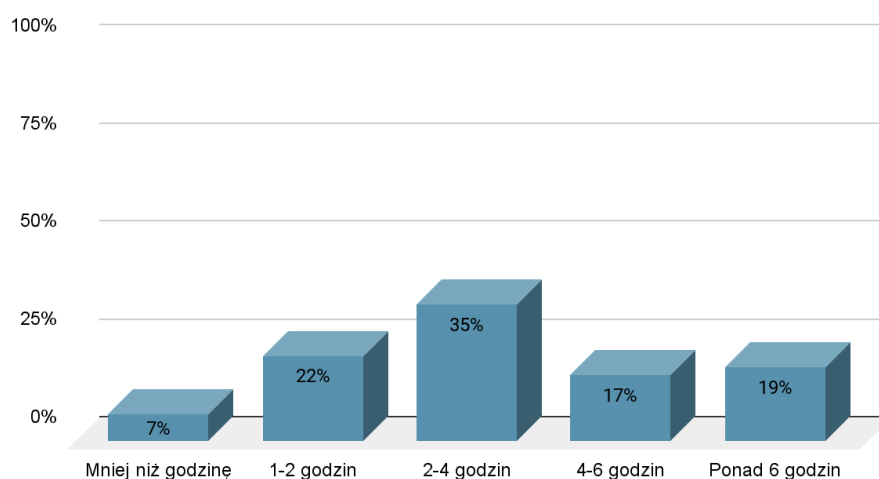

Odczucia wobec rzucenia gier w ostatnim roku

C. Korzystanie z Internetu

W kolejnej serii pytań sondażowych poszukiwano odpowiedzi dotyczących patologicznego korzystania z Internetu wśród badanej społeczności. W pierwszym pytaniu poproszono o wskazanie ilości godzin spędzanych w przestrzeni wirtualnej. Najwięcej osób zadeklarowało codzienne spędzanie czasu w Internecie w wymiarze 2-4 godzin (35%), w następnej kolejności 1-2 godziny (22%), ponad 6 godzin (19%), 4-6 godzin (17%) i mniej niż godzinę (7%).

Ile godzin dziennie spędzasz na korzystaniu z Internetu?

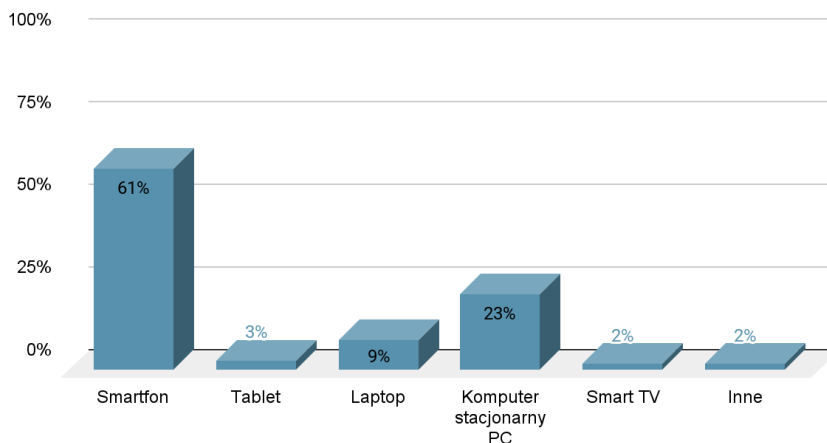

Ilość godzin dziennie spędzanych w Internecie

Następnie poproszono respondentów o wskazanie rodzaju urządzeń elektronicznych służących im do korzystania z Internetu. Zdecydowana większość korzysta do tego celu ze smartfona (61%), a w następnej kolejności z komputera stacjonarnego (23%) i z laptopa (9%). 3% korzysta z tabletu, 2% ze smart TV, a wśród odpowiedzi inne (2%) znalazły się konsole do gier.

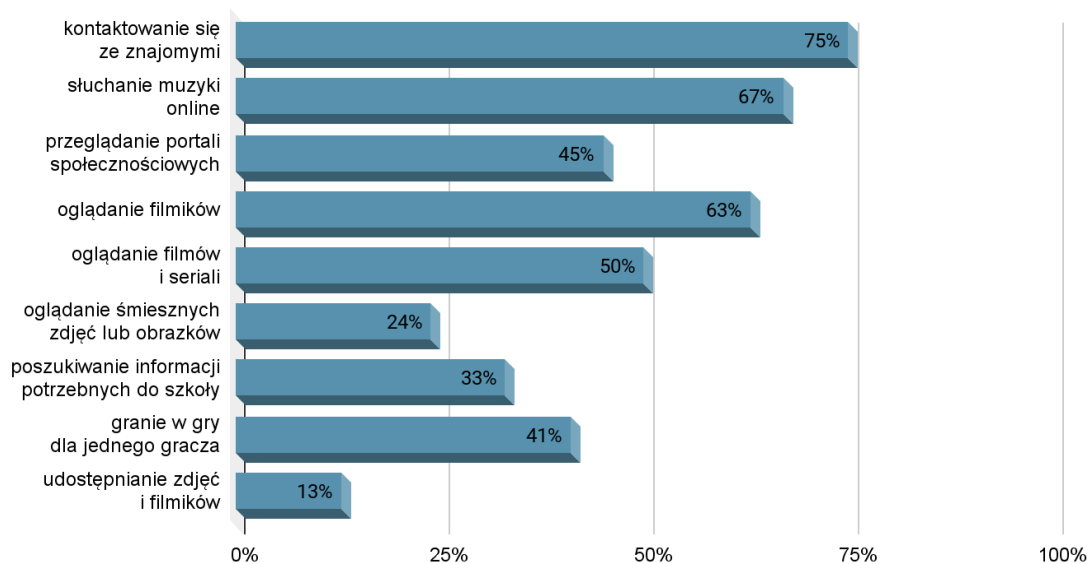
Korzystanie z Internetu przez smartfon wskazuje na zagrożenie stałego “podłączenia do sieci”, szczególnie, że ustawienia w smartfonach często wysyłają powiadomienia z przestrzeni wirtualnej, które mają zwrócić uwagę użytkownika i podprogowo “namówić” go do powrotu do korzystania z Internetu. Tego typu działania mogą zaburzać procesy poznawcze, w szczególności podtrzymywanie uwagi i kontrolę u użytkownika.

Z jakiego urządzenia korzystasz najczęściej w tym celu?

Rodzaje urządzeń do korzystania z Internetu

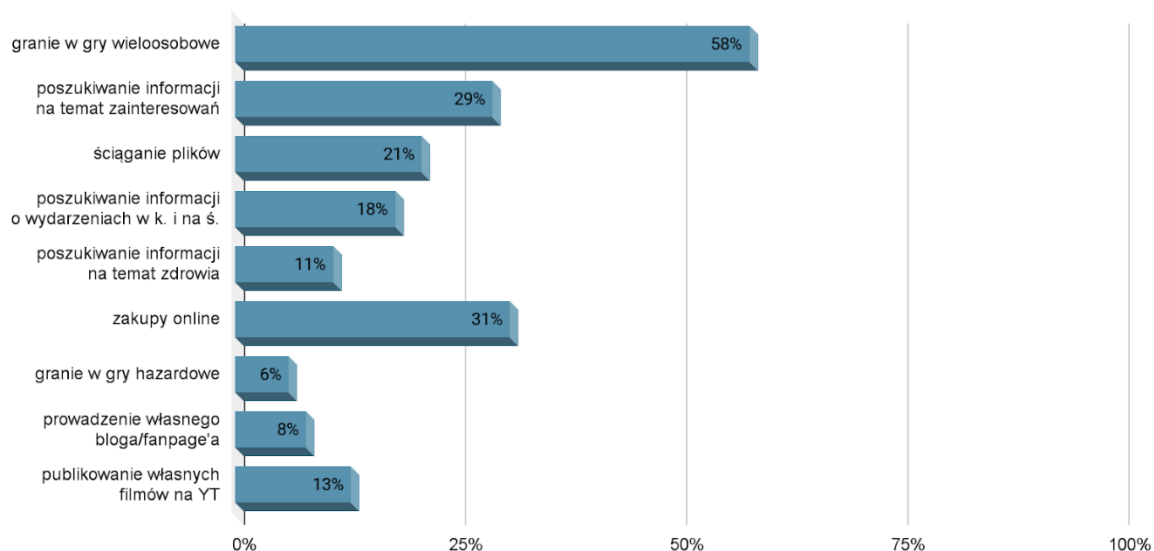
W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie najczęstszych aktywności, które podejmują w przestrzeni wirtualnej. Zdecydowana większość używa Internetu do kontaktowania się ze znajomymi (75%) i do słuchania muzyki online (67%). W następnej kolejności badani używają Internetu do oglądania filmików (63%), grania w gry wieloosobowe (58%) i jednoosobowe (41%), oglądania filmów i seriali (50%), i do przeglądania portali społecznościowych (45%).

Jakie aktywności podejmujesz najczęściej w Internecie?

Aktywności podejmowane w Internecie cz.1

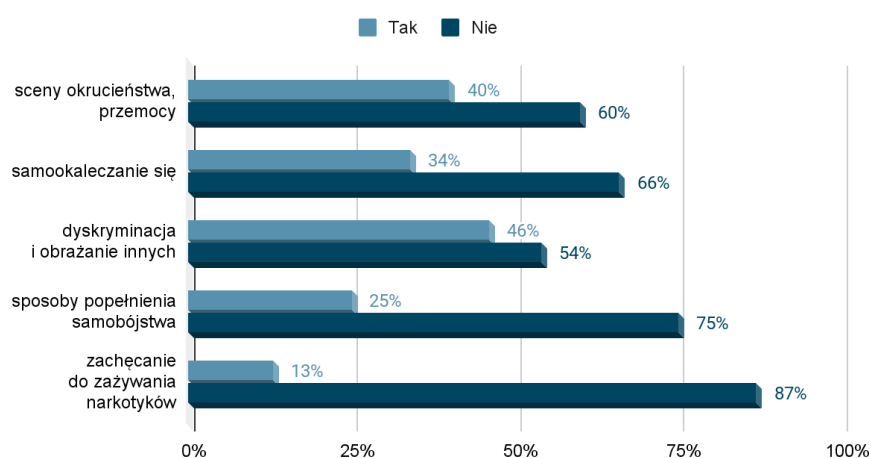
Jakie aktywności podejmujesz najczęściej w Internecie?

Aktywności podejmowane w Internecie cz.2

W następnej kolejności poproszono o określenie czy badani kiedykolwiek mieli kontakt z niebezpiecznymi treściami w Internecie. Duża część osób nie natknęła się nigdy na wymienione zagrażające obszary, jednakże aż 40% spotkało się ze scenami okrucieństwa i przemocy oraz 46% z dyskryminacją i obrażaniem innych osób ze względu na ich cechy i 34% z samookaleczaniem. W następnej kolejności 25% spotkało się ze sposobami popełnienia samobójstwa oraz 13% z zachęcaniem do zażywania narkotyków.

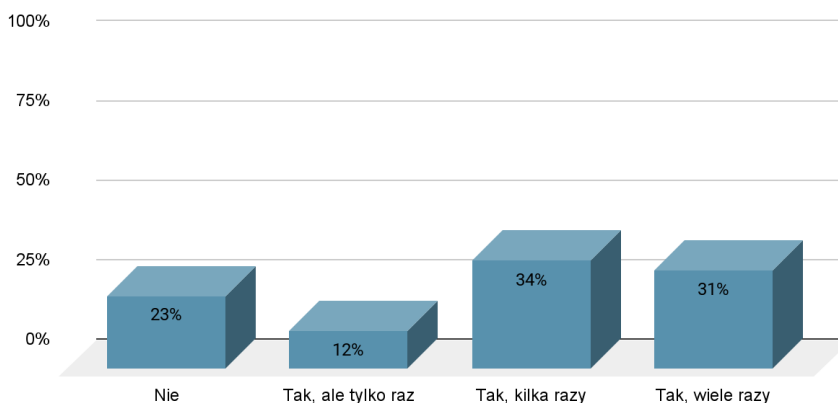
Czy miałeś kontakt z następującymi treściami w Internecie:

Niebezpieczne treści w Internecie

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało się im spędzać więcej czasu w przestrzeni Internetu niż planowali. 23% nie miało takich doświadczeń, natomiast 34% osobom zdarzyło się to kilka razy, 31% wielokrotnie, a 12% tylko raz.

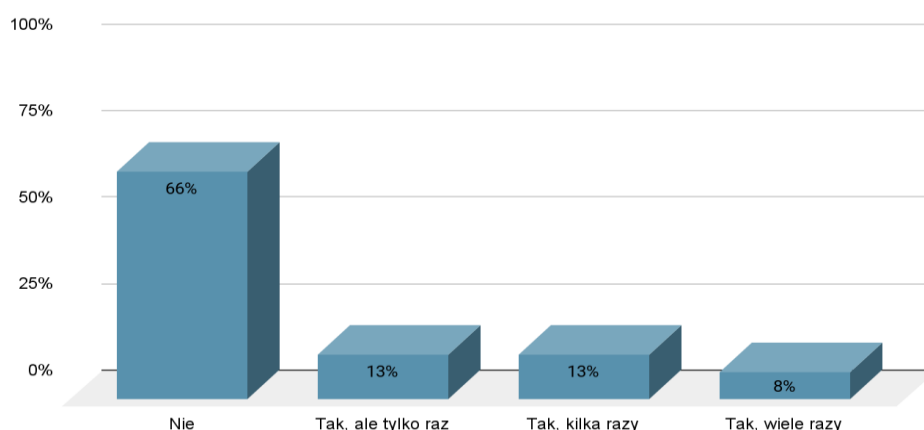
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się, że spędzałeś/aś na korzystaniu z Internetu więcej czasu niż planowałeś/aś?

Spędzanie czasu w Internecie a plany, w ostatnim roku

Zapytano również badanych czy w przeciągu ostatniego roku zdarzało im się odczuwać niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu. 66% badanych nie miało takich odczuć w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Natomiast 13% - kilkakrotnie, 13% - tylko raz, 8% - wielokrotnie.

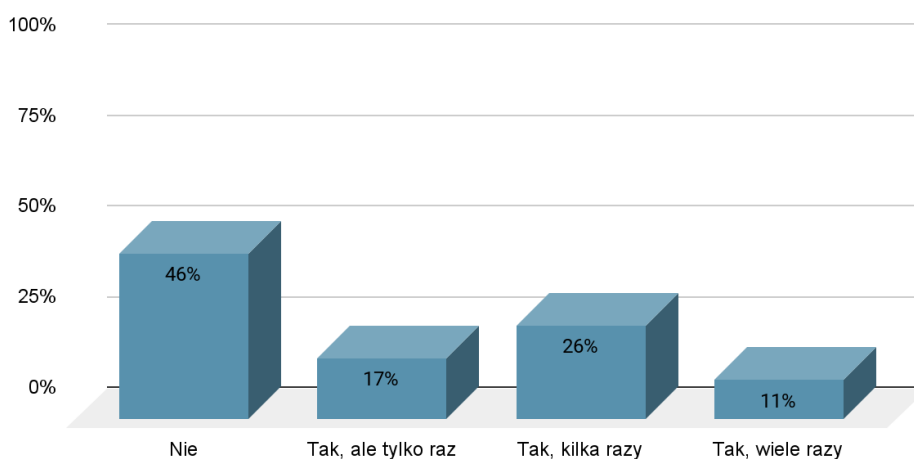
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzało Ci się czuć niepokój i stres w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu?

Stres w wyniku braku korzystania z Internetu w ostatnim roku

Następnie zapytano respondentów czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło im się zaniedbać naukę lub inne aktywności na rzecz korzystania z Internetu. Pewna grupa (46%) nie zauważyła takiego problemu w swoim życiu w ostatnich 12 miesiącach, natomiast 26% - kilkakrotnie, 17% - tylko raz, 11% - wielokrotnie.

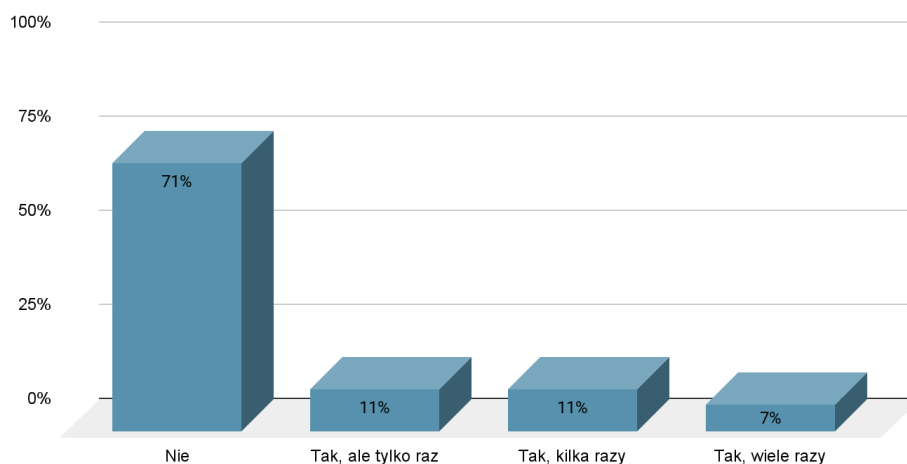
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się zaniedbać naukę lub inne aktywności na rzecz korzystania z Internetu?

Zaniedbywanie nauki z powodu Internetu w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się odczuwać swoisty lęk z powodu możliwości ominięcia jakichś wydarzeń, które miały miejsce w przestrzeni Internetu. Większość (71%) nie miała takich doświadczeń w ostatnim roku, natomiast 11% - tylko raz, 11% - kilkakrotnie, a 7% - wielokrotnie.

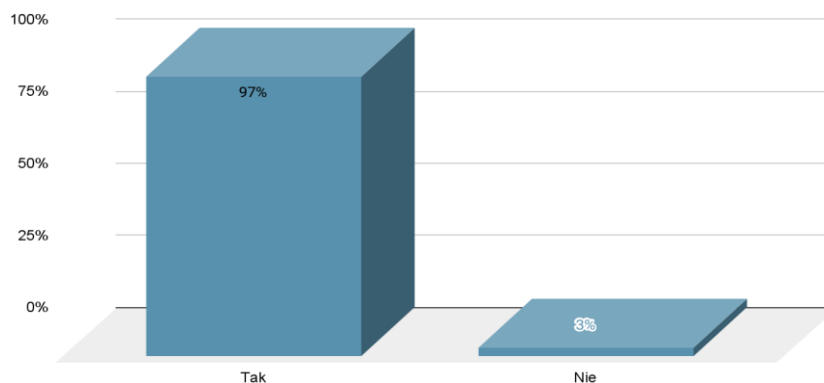
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się mieć poczucie lęku przed tym, że ominie Cię coś ważnego co ma miejsce w sieci?

Poczucie lęku z powodu ominięcia wydarzenia w Internecie w ostatnim roku

W kolejnych kilku pytaniach zawarto treści dotyczące gier na urządzeniach elektronicznych. Najpierw zapytano czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy badani grali w gry na urządzeniach tj. komputer, konsola, smartfon, tablet itp. 97% grało w gry, a tylko 3% nie miało styczności z grami.

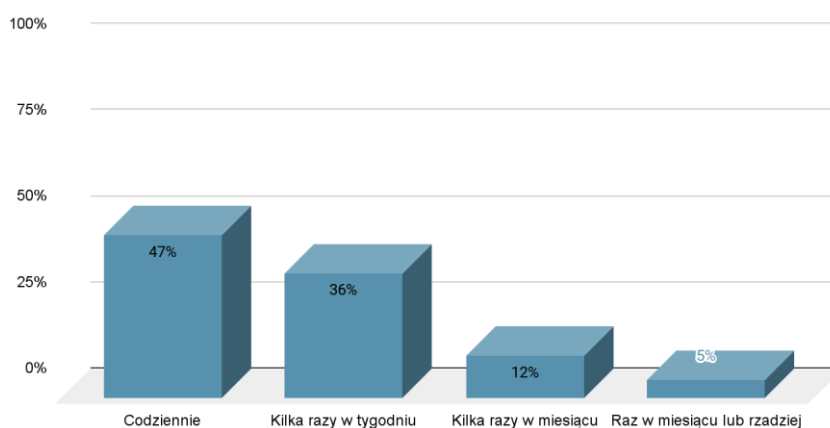
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy grałeś/aś w gry na urządzeniach elektronicznych (komputer, konsola, smartfon, tablet itp.)?

Granie w gry w ostatnim roku

Poproszono osoby, które zadeklarowały granie w gry o zaznaczenie częstotliwości takich aktywności. Najwięcej osób gra codziennie (47%), kilka razy w tygodniu (36%), a następnie kilka razy w miesiącu (12%) oraz raz w miesiącu lub rzadziej (5%). Wyniki wskazują na bardzo wysoką częstotliwość grania w gry u dzieci.

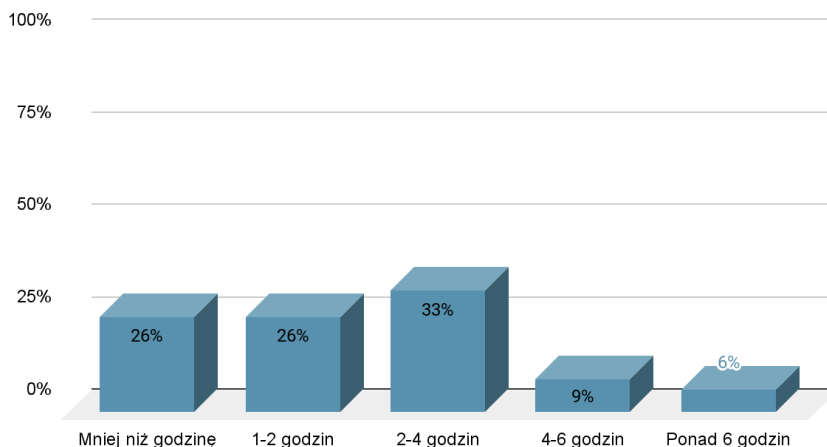
Jak często grasz w gry na urządzeniach elektronicznych (komputer, konsola, smartfon, tablet itp.)?

Częstotliwość grania w gry

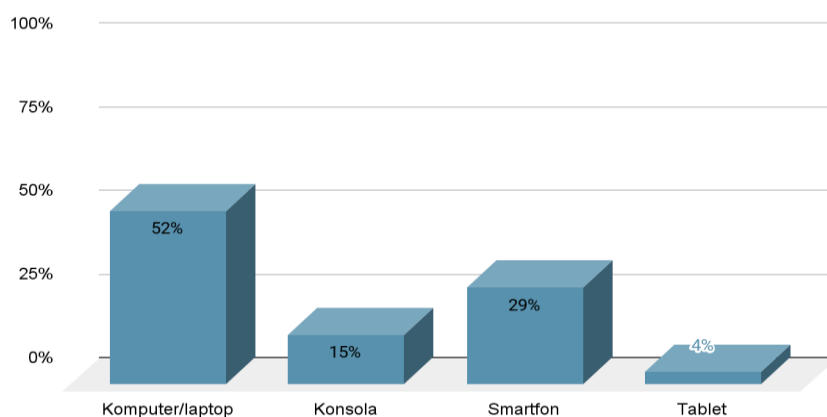
Następnie zapytano graczy ile godzin w ciągu dnia poświęcają na granie w gry. 26% spędza 1-2 godziny, 26% mniej niż godzinę, 33% od 2 do 4 godzin, 6% ponad 6 godzin oraz 9% od 4 do 6 godzin.

Ile godzin w ciągu dnia poświęcasz na granie w takie gry?

Czas w ciągu dnia spędzany na graniu w gry

W kolejnym pytaniu poproszono o doprecyzowanie z jakich urządzeń korzystają gracze. Głównie jest to komputer lub laptop (52%), a następnie smartfon (29%), konsola (15%) i tablet (2%).

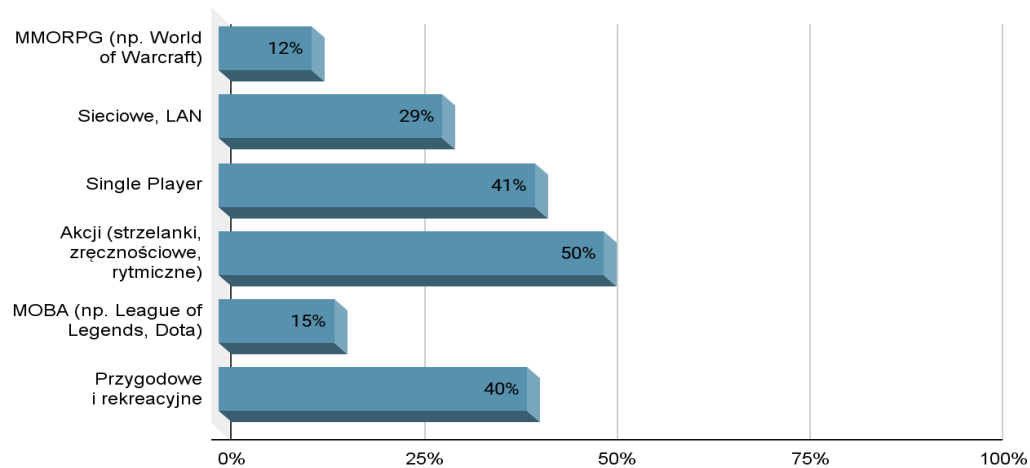
Na jakim urządzeniu najczęściej grasz?

Urządzenia używane do grania w gry

Następnie poproszono graczy o wskazanie w jakiego rodzaju gry grają. Najwięcej osób wskazało na gry akcji tj. strzelanki, zręcznościowe i rytmiczne (50%), a następnie single player, czyli gry dla jednego gracza (41%), przygodowe i rekreacyjne (40%), symulacje

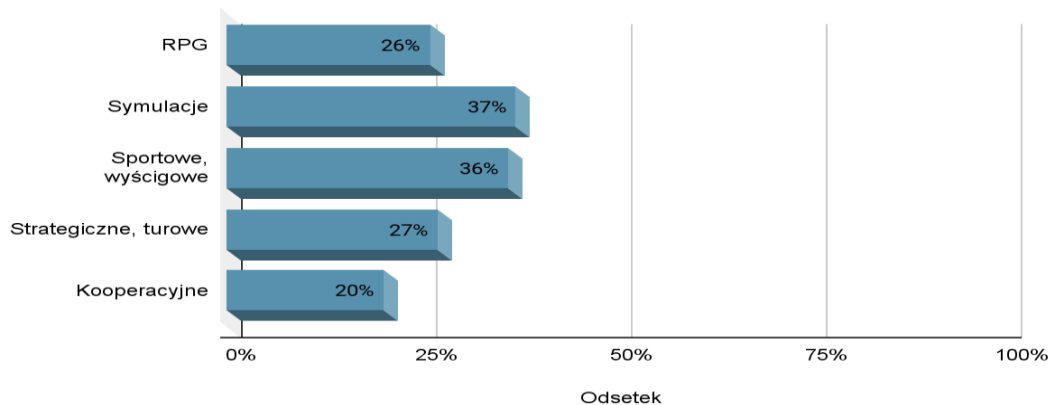
(37%) oraz sportowe (36%). W następnej kolejności uczniowie grają w gry sieciowe. LAN (29%), strategiczne (27%), RPG (26%), kooperacyjne (20%), gry typu MOBA (15%) i MMORPG (12%).

W jakiego rodzaju gry najczęściej się angażujesz?

Rodzaje gier cz.1

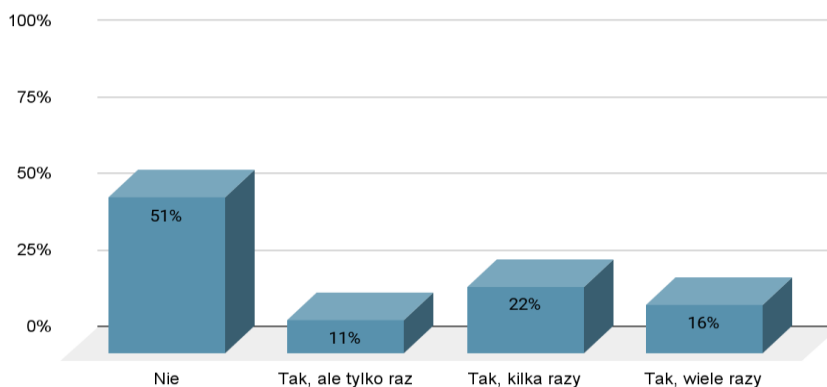
W jakiego rodzaju gry najczęściej się angażujesz?

Rodzaje gier cz.2

Poproszono badanych graczy czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się rozpoczynać grę w wyniku złego nastroju. 51% odpowiedziało, że nie, natomiast 22% - tak, kilka razy, 16% - wielokrotnie oraz 11% - tylko raz.

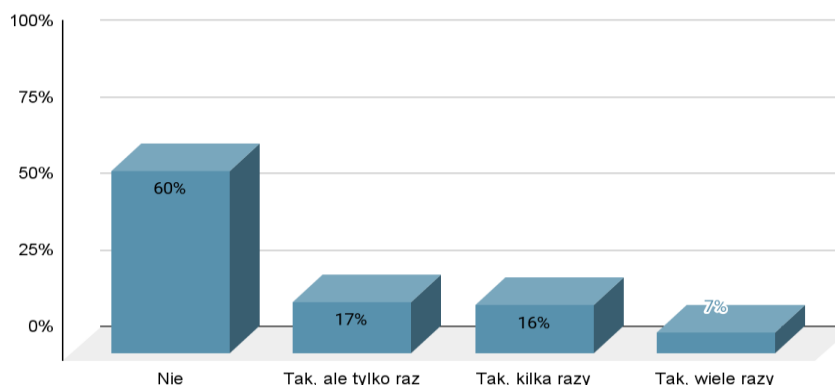
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się rozpoczynać grę w wyniku złego nastroju?

Granie w gry w wyniku złego nastroju w ostatnim roku

W następnej kolejności zapytano graczy czy przez ostatni rok w związku z graniem w gry zdarzyło im się zaniedbywać naukę lub inne aktywności. 60% odpowiedziało, że nie, natomiast 16%, że tak, kilka razy, 7% - wielokrotnie oraz 17% - tylko raz.

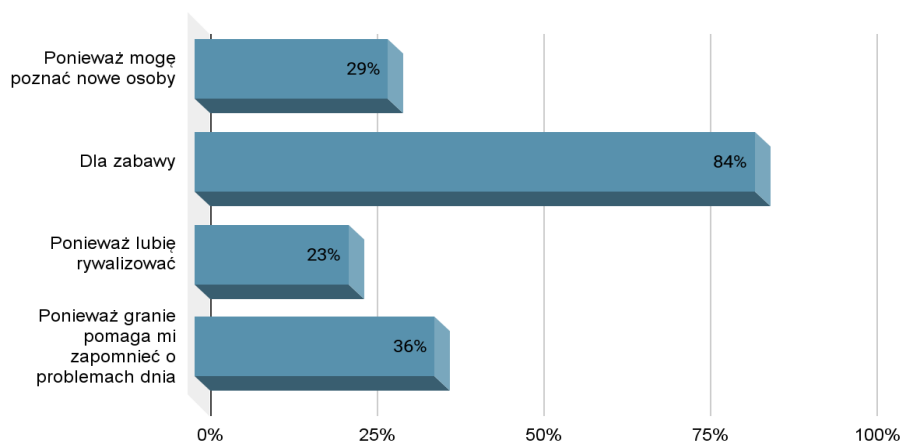
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się zaniedbywać naukę i inne aktywności przez granie w gry?

Zaniedbywanie obowiązków z powodu grania w gry w ostatnim roku

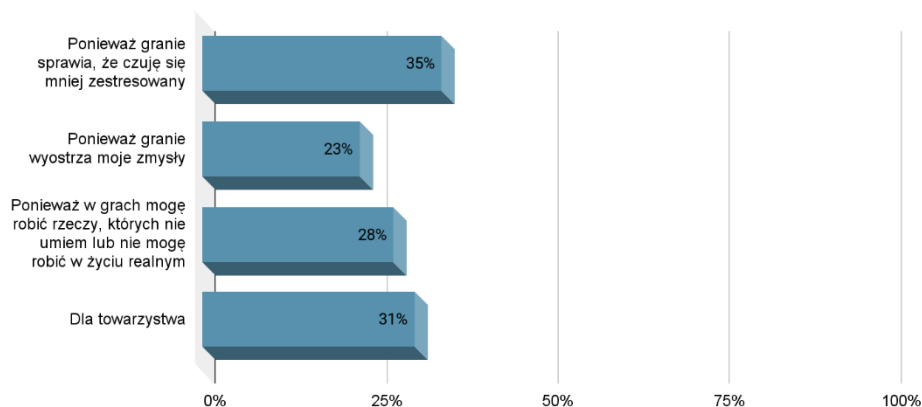
Następnie poproszono o wskazanie powodów grania w gry. 84% graczy korzysta z gier dla zabawy. Następnie 36% wskazało, że gry pomagają im zapomnieć o problemach dnia codziennego, 35% dla odstresowania, 31% odpowiedziało, że dla towarzystwa, 29% dla poznania nowych osób, 28% dla chęci robienia rzeczy, których nie mogą w rzeczywistości oraz po 23% dla wyostrenia zmysłów i rywalizacji.

Z jakich powodów najczęściej grasz?

Powody grania w gry cz.1

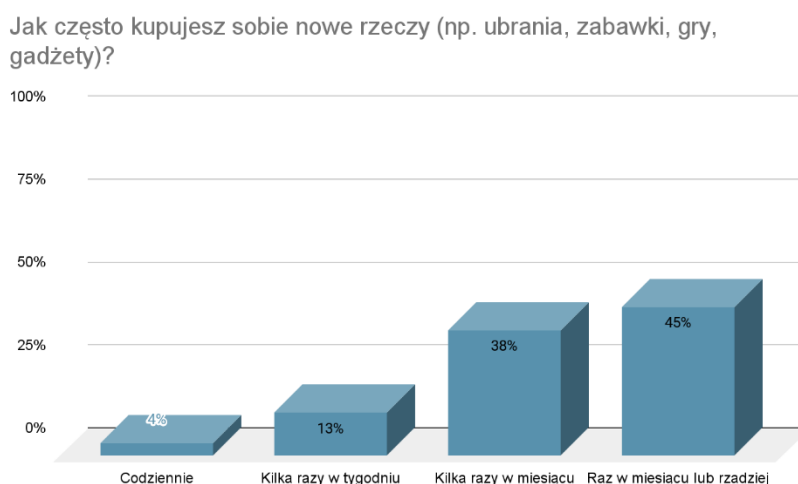
Z jakich powodów najczęściej grasz?

Powody grania w gry w ostatnim roku

D. Zakupoholizm

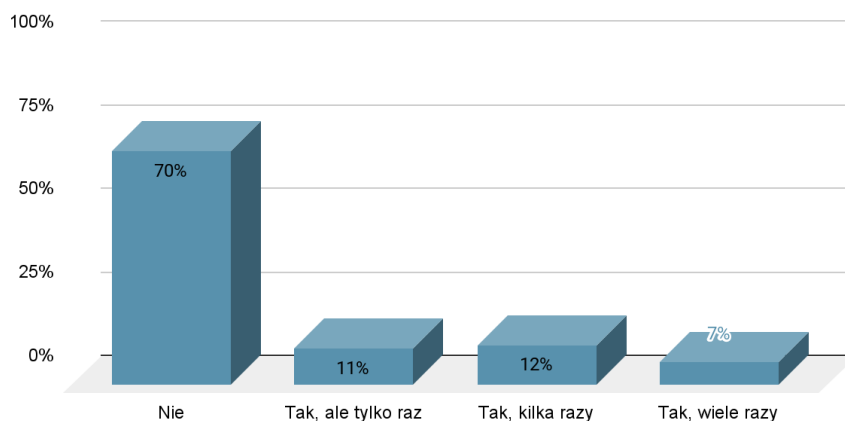
W kolejnej części sondażu poproszono respondentów o ustosunkowanie się do pytań z obszaru nałogowego kupowania rzeczy. Najpierw zapytano jak często badani kupują sobie nowe przedmioty. Większość kupuje raz w miesiącu lub rzadziej (45%) i kilka razy w miesiącu (38%). Następnie kilka razy w tygodniu (13%) oraz codziennie (4%).

Częstotliwość kupowania nowych rzeczy

Następnie zapytano czy badani robili zakupy w wyniku złego nastroju w ciągu ostatniego roku. 70% nie kupowało ze względu na swój negatywny nastrój, 11% - tylko raz, 12% - kilkakrotnie, a 7% - wielokrotnie.

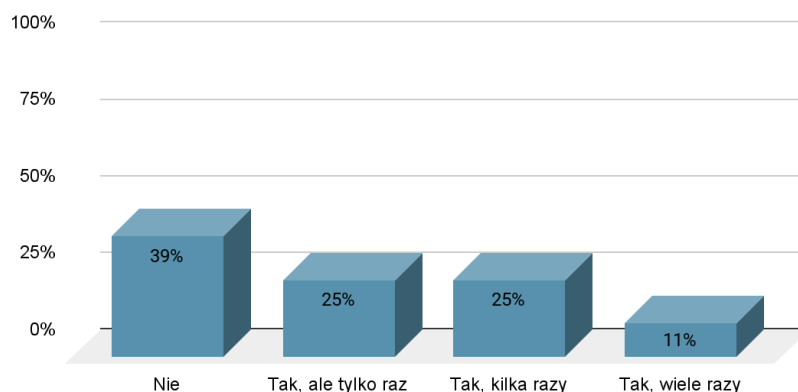
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się kupić sobie coś nowego w wyniku złego humoru?

Zakupy w wyniku złego nastroju w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się coś kupić, co później uznali za niepotrzebne. 39% nie zdarzyła się taka sytuacja, 25% osób zaznaczyło, że tylko raz, 25% - kilkakrotnie, a 11% odpowiedziało, że wiele razy zdarzyły im się takie sytuacje.

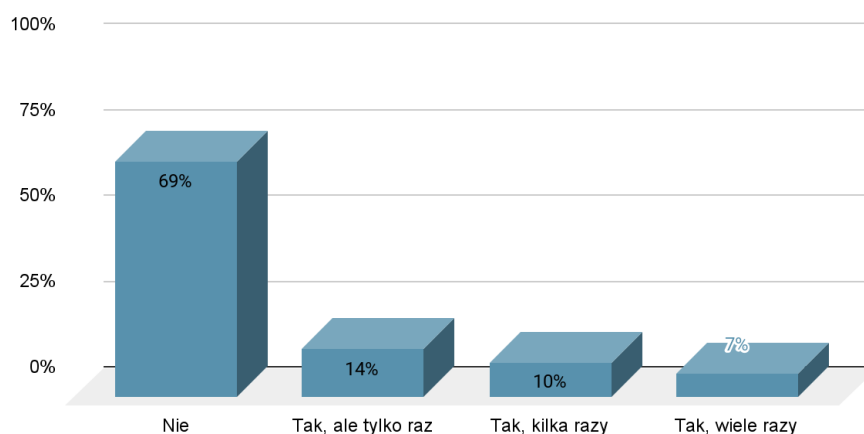
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się kupić coś, a później uznać, że ta rzecz nie była Ci potrzebna?

Kupowanie niepotrzebnych rzeczy w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy przez ostatnie 12 miesięcy zdarzyło im się chować nowo zakupioną rzecz przed bliskimi. 69% odpowiedziało, że nie, 14% - tylko raz, 10% - kilka razy oraz 7% - wielokrotnie.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się ukryć zakupioną rzecz, tak żeby ktoś bliski jej nie zauważył?

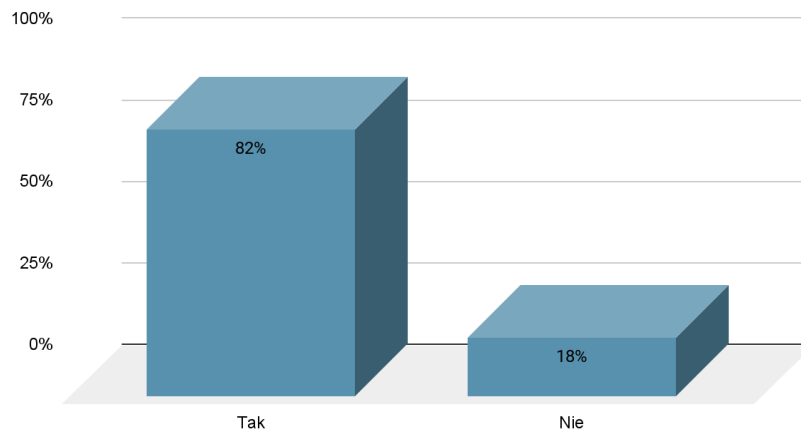

Chowanie zakupów przed bliskimi w ostatnim roku

E. Uzależnienie od ćwiczeń fizycznych

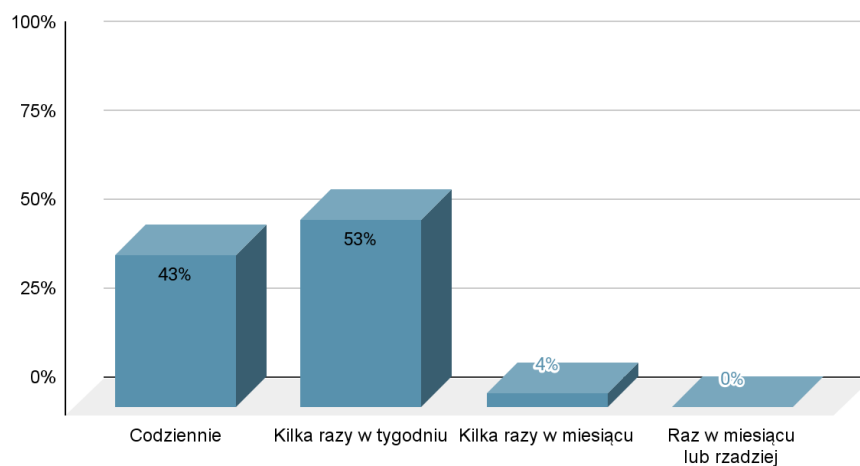
W kolejnej części sondażu poproszono respondentów o ustosunkowanie się do pytań dotyczących nadmiernych ćwiczeniach fizycznych. Na początku zapytano badanych czy regularnie uprawiają sport lub ćwiczą. 82% odpowiedziało, że tak, natomiast 18% wskazało, że nie.

Czy uprawiasz sport lub regularnie ćwiczysz?

Regularne ćwiczenia fizyczne

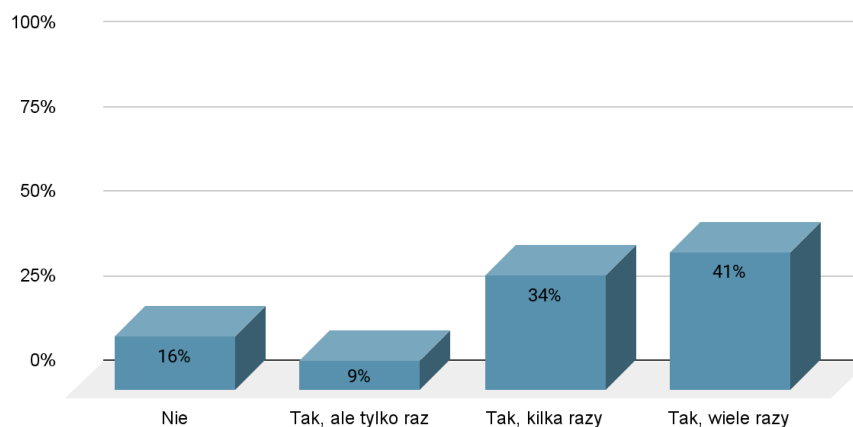
W następnej kolejności zapytano osoby, które regularnie ćwiczą (82%) jak często uprawiają sport. 53% wskazało, że kilka razy w tygodniu, 43% - codziennie, a 4% - kilka razy w miesiącu.

Jak często uprawiasz sport lub wykonujesz ćwiczenia fizyczne?

Częstotliwość wykonywanych ćwiczeń fizycznych

Następnie zapytano regularnie ćwiczących fizycznie czy zdarzyło im się ćwiczyć kilka razy w ciągu jednego dnia. 34% odpowiedziało, że kilkakrotnie, 41% - wielokrotnie, 16% - nie, a 9% tylko raz. Jednakże należy zauważyć, iż dzieci i młodzież mogą mieć zajęcia ruchowe w trakcie szkoły, jak i po zajęciach lekcyjnych.

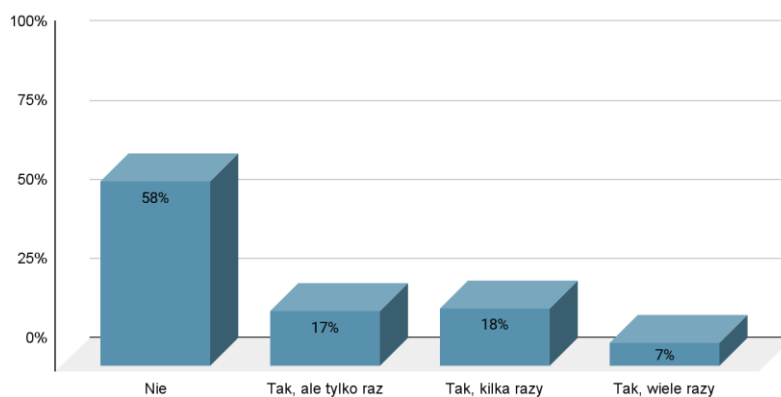
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się ćwiczyć kilka razy w ciągu dnia?

Ćwiczenia fizyczne wykonywane kilka razy dziennie w ostatnim roku

Kolejne pytanie dotyczyło czy w ciągu ostatniego roku badanym zdarzyło się zaniedbać swoje obowiązki w wyniku poświęcania czasu na ćwiczenia sportowe. 58% wskazało, że nie, 18% zrobiło to kilkakrotnie, dla 17% była to jednorazowa sytuacja, a dla 7% zdarzało się to wielokrotnie.

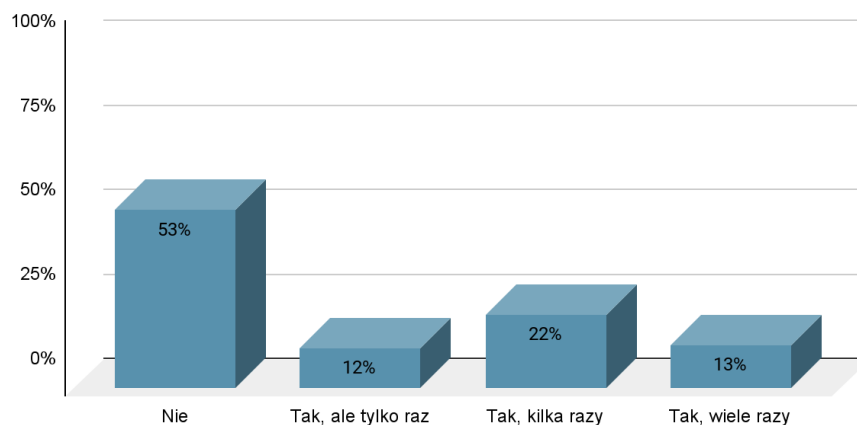
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się zaniedbać naukę lub obowiązki w wyniku poświęcania czasu na ćwiczenia sportowe?

Zaniedbywanie obowiązków z powodu ćwiczeń fizycznych w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatniego roku czuli wyrzuty sumienia, kiedy nie zdarzyło im się ćwiczyć. 53% osób odpowiedziało, że nie, 22%, że kilka razy się zdarzyło, 12% - jeden raz i 13%, że wiele razy.

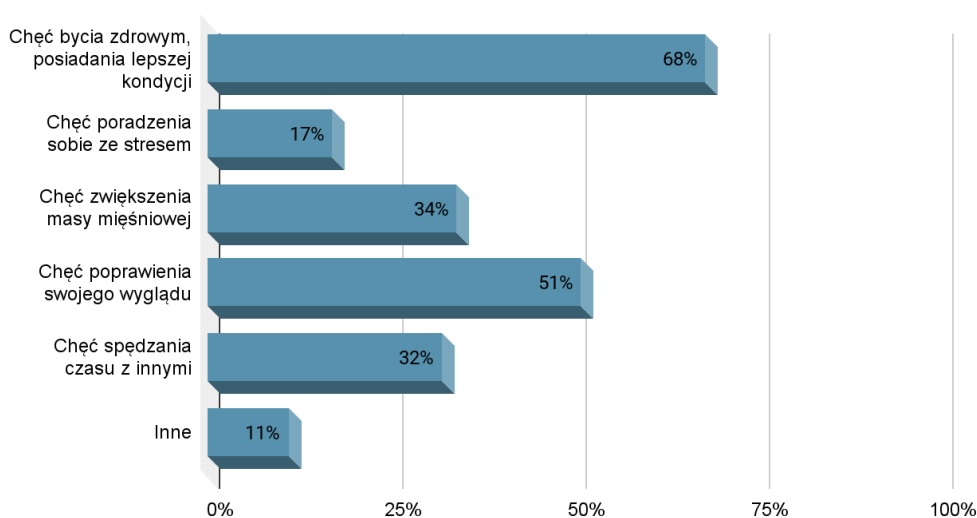
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się czuć wyrzuty sumienia kiedy nie ćwiczyłeś/aś?

Poczucie winy z powodu niewykonywania ćwiczeń fizycznych w ostatnim roku

W kolejnym pytaniu poproszono o wskazanie głównych motywów skłaniających do ćwiczeń fizycznych. 68% wskazało na chęć bycia zdrowym i polepszenia swojej kondycji a 51% na chęć poprawienia swojego wyglądu. Następnie 34% wskazało na zwiększenie swojej masy mięśniowej oraz 32% badanych wskazało na chęć spędzania czasu z innymi. 17% ćwiczy w celu radzenia sobie ze stresem oraz 11% wskazało odpowiedź inne, wśród których znalazło się chęć spędzania wolnego czasu, obowiązkowe zajęcia z Wf-u, rywalizacja i rodzice, którzy motywują do sportu.

Co głównie motywuje Cię do ćwiczeń?

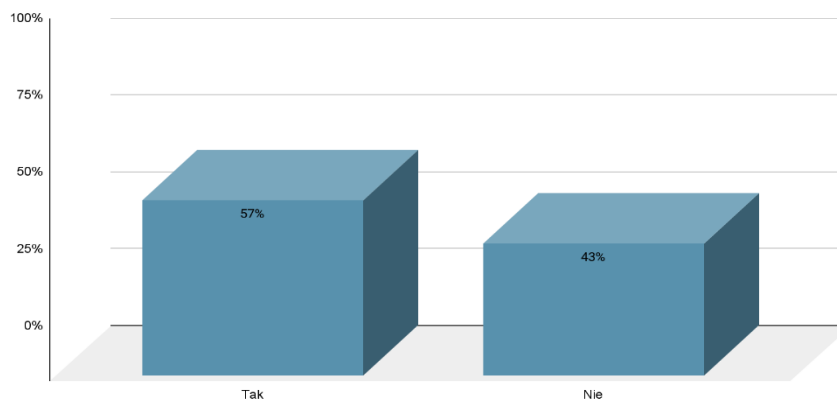

Powody wykonywania ćwiczeń fizycznych

F. Ortoreksja – nadmierna koncentracja na zdrowym odżywianiu

W kolejnej części sondażu zadano pytania z obszaru patologicznej koncentracji na spożywaniu zdrowego jedzenia, która głównie objawia się poprzez nadmierne liczenie kalorii w spożywanych posiłkach. Pierwsze pytanie dotyczyło takiej koncentracji w ciągu ostatniego roku. 57% badanych wskazało, że zwracało uwagę na wartość kaloryczną spożywanych produktów, a 43% - nie.

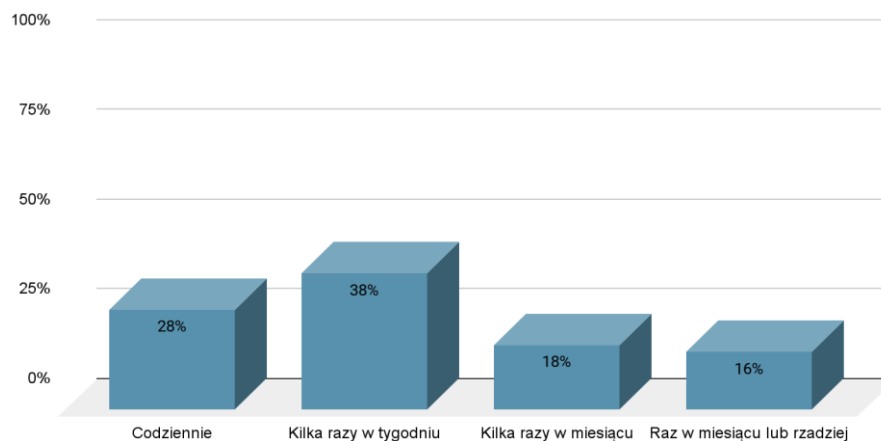
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się zwrócić uwagę na wartość kaloryczną spożywanych produktów żywnościowych lub ich wartości odżywcze?

Zwracanie uwagi na wartość kaloryczną w ostatnim roku

Następnie poproszono o wskazanie częstotliwości zwracania uwagi na wartości kaloryczne produktów wśród osób, które zadeklarowały uwagę w tej kwestii (57%). 28% osoby odpowiedziało, że jest to ich codzienna rutyna, 18% - zdarza się kilka razy w miesiącu, 38% - kilka razy w tygodniu i 16% - raz w miesiącu lub rzadziej.

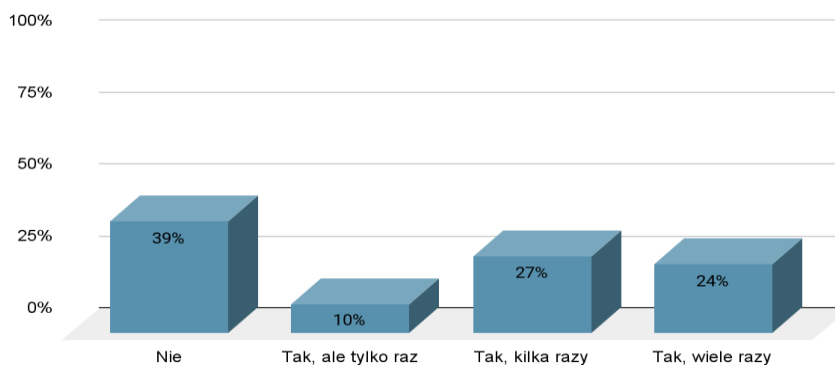
Jak często zwracasz uwagę na wartość kaloryczną spożywanych produktów żywnościowych oraz ich walory odżywcze?

Częstotliwość zwracania uwagi na wartość kaloryczną

W następnej kolejności zapytano badanych czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło się im dokładnie planować spożywany posiłek pod kątem wartości odżywczej. 39% osób wskazało, że nie, natomiast 27% - kilkakrotnie, 10% - tak, jeden raz i 24% - wielokrotnie.

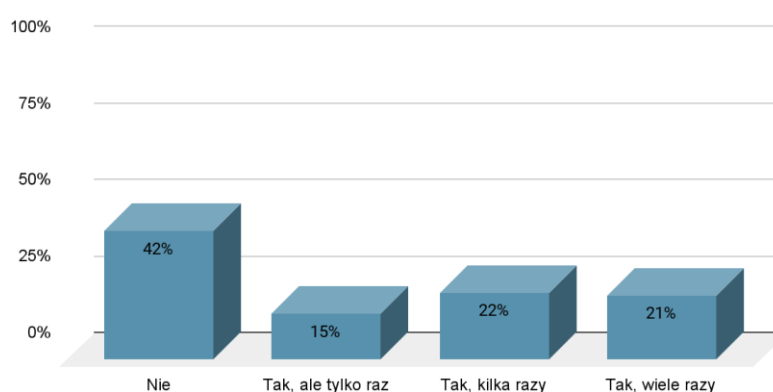
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się dokładnie planować spożywany posiłek pod kątem wartości odżywczej?

Planowanie posiłków pod względem wartości odżywczej w ostatnim roku

Następnie zapytano badanych czy w ciągu ostatniego roku czuli wyrzuty sumienia w wyniku złamania swoich zasad odżywiania się. 42% osób odpowiedziało, że nie, natomiast 22% - tak, kilkakrotnie, 21% - tak, wielokrotnie oraz 15% - tak, ale był to pojedynczy incydent.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się czuć wyrzuty sumienia w wyniku złamania swoich zasad odżywiania się?

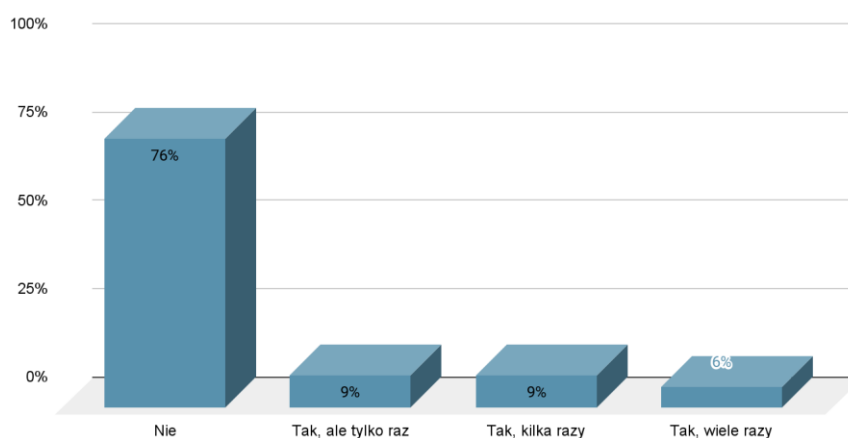

Poczucie winy z powodu złamania zasad odżywiania w ostatnim roku

G. Tanoreksja – uzależnienie od opalania się

W kolejnej części sondażu zadano pytania z obszaru patologicznego opalania się. Najpierw zapytano czy w ciągu ostatniego roku respondenci zauważyli, że ich skóra ma nieatrakcyjny kolor (jest zbyt blada). 76% badanych wskazało, że nie zwracało uwagi na odcień swojej skóry, natomiast 9% wskazało na kilkukrotne myśli dotyczące tej kwestii, 6% - wielokrotnie, a 9% - tylko raz zwróciło na to swoją uwagę.

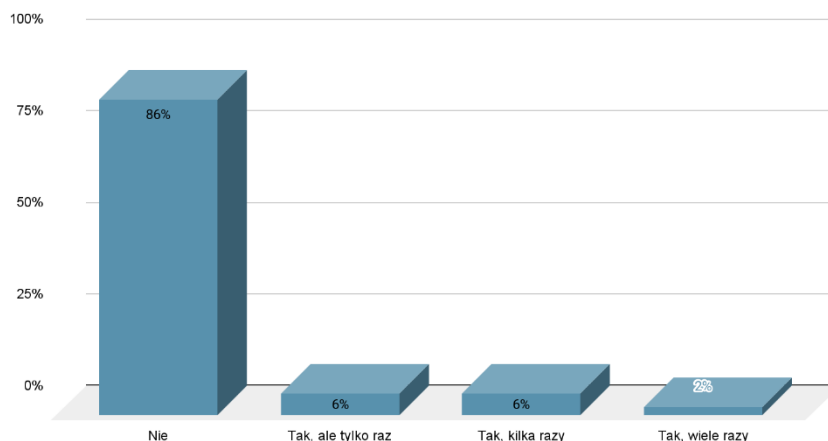
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy miałeś/aś myśl, że Twoja skóra ma nieatrakcyjny kolor (jest zbyt blada)?

Zwracanie uwagi na ton skóry w ostatnim roku

Następnie zapytano czy badani opalali się (w solarium lub na świeżym powietrzu) w wyniku złego nastroju w ciągu ostatniego roku. 86% nie opalało się ze względu na swój negatywny nastrój, 2% zdarzyło się wielokrotnie, a po 6% - kilkukrotnie i tylko raz.

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się zorganizować sobie możliwość opalania się (w solarium, na świeżym powietrzu) w wyniku stresu/złego samopoczucia?

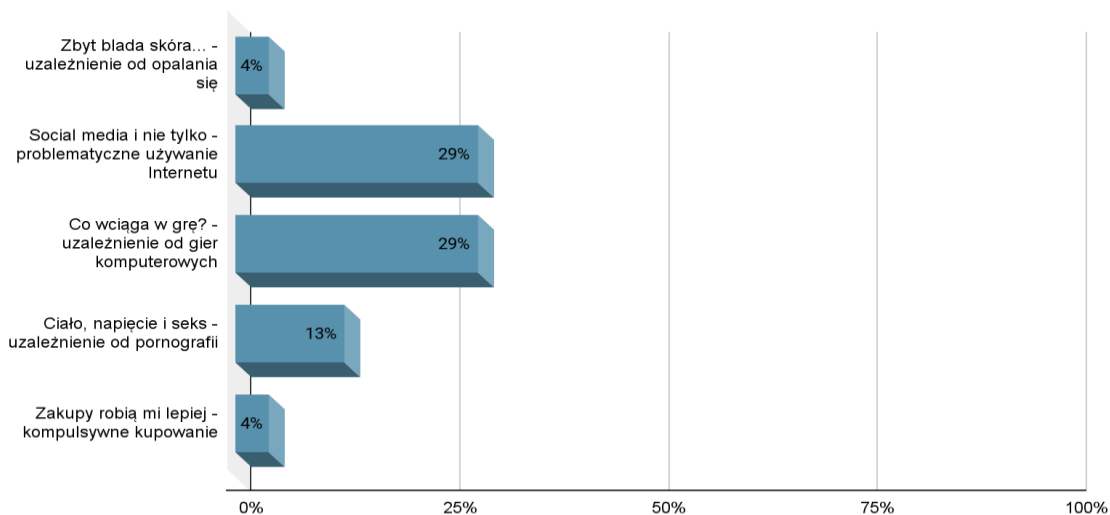

Opalanie się w ostatnim roku

H. zapotrzebowanie na warsztaty profilaktyczne

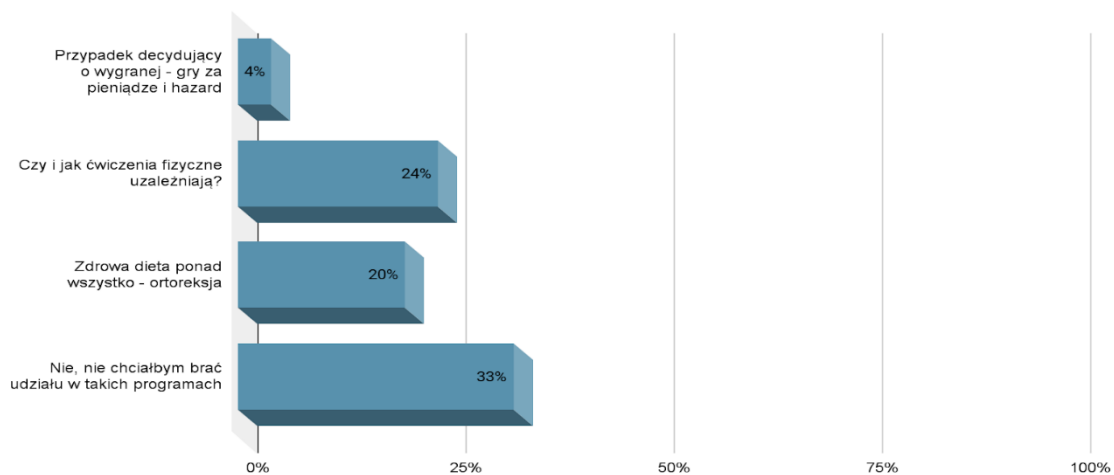
Na zakończenie sondażu poproszono respondentów o wskazanie, które tematy z obszaru uzależnień behawioralnych interesują ich najbardziej i w których chcieliby wziąć udział w przyszłości. Jako najbardziej oczekiwane tematy uczniowie uznali problematyczne używanie Internetu, w tym posługiwanie się social mediami oraz o uzależnieniu od gier komputerowych – po 29%. 24% osób jest zainteresowana zajęciami o uzależnieniu od ćwiczeń fizycznych i 20% o ortoreksji. We wszystkich wskazanych tematach zaobserwowano wśród grupy uczniów ze szkół podstawowych z terenu Gminy Konopiska czynniki ryzyka uzależnienia się.

Jeśli mógłbyś wziąć udział w warsztatach/ zajęciach poświęconych uzależnieniom behawioralnym, to jaki temat byłby dla Ciebie najbardziej ciekawy?

Preferencje tematyczne dotyczące przyszłych działań profilaktycznych – cz.1

Jeśli mógłbyś wziąć udział w warsztatach/ zajęciach poświęconych uzależnieniom behawioralnym, to jaki temat byłby dla Ciebie najbardziej ciekawy?

Preferencje tematyczne dotyczące przyszłych działań profilaktycznych – cz.2

4. Podsumowanie i główne wnioski z badania:

4.1 Badanie dorosłych mieszkańców

Na podstawie wyników sondażu badawczego przeprowadzonego na terenie Gminy Konopiska, wyodrębniono następujące problemy i kwestie społeczne:

- Za zdecydowanie najpoważniejsze kwestie społeczne mieszkańcy uznali: nadużywanie alkoholu, zanieczyszczenie środowiska, brak tolerancji, bezrobocie, ubóstwo, kryzys rodzinny, niewłaściwą opiekę rodzicielską, konsekwencje pandemii.
- Badani wskazali, iż w ¼ gospodarstw domowych respondentów na terenie Gminy Konopiska znajduje się osoba bezrobotna. Z bezrobociem związane są również problemy z zarządzaniem dochodem w gospodarstwie domowym. 10% respondentów przyznaje, że dochody, którymi dysponuje ich gospodarstwo domowe są niewystarczające i nie pozwalają nawet na zaspokojenie bieżących potrzeb. 38% ankietowanych zmuszonych jest do życia bardzo oszczędnie i między innymi dzięki kupowaniu najtańszych produktów wystarcza im na wszystko oraz 32% mieszkańców zadeklarowało, że dochody, które uzyskują wystarczają na zaspokojenie wszystkich potrzeb, jednak w dalszym ciągu nie pozwalają na oszczędzanie.
- 34% badanych wskazało również, że ich poczucie bezpieczeństwa w ostatnim czasie trwania pandemii Covid-19 znacznie zmniejszyło się, co jest ściśle powiązane z konsekwencjami gospodarczymi oraz aspektem utraty zarobkowania lub utraty oszczędności.
- Duża liczba badanych wskazuje, że nadużywanie alkoholu w ich lokalnej społeczności jest wciąż aktualnym i istotnym problemem. Aż 42% osób stwierdziła, że w ostatnim roku na terenie Gminy spożycie alkoholu wzrosło w związku z pandemią Covid-19. Biorąc pod uwagę fakt, iż uważają oni alkoholizm za jeden z najpoważniejszych kwestii społecznych występujących na terenie Gminy można uznać, iż jest to obszar w którym należy podjąć zintensyfikowane działania zmierzające do rozwiązania tego problemu.

- Znaczna część badanych (65%) wskazała, iż w ich opinii alkohol powinien być sprzedawany powyżej 21 roku życia. Duża część (43%) badanych uważa, że w ich otoczeniu jest za dużo punktów w których dostępny jest alkohol. Duża część badanych w ostatnim półroczu była świadkiem zachowań związanych z nadużywaniem alkoholu w ich otoczeniu.
- Głównym celem działań profilaktycznych realizowanych na terenie Gminy nie powinno być wyeliminowanie spożywania alkoholu przez jej dorosłych mieszkańców, ponieważ nie jest to możliwe. Zdecydowana większość mieszkańców (90%) opowiada się za zwiększeniem liczby realizowanych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży. W następnej kolejności cofanie większej ilości „koncesji” na sprzedaż alkoholu dla osób, które łamią prawo, np. sprzedając go nieletnim (79%) oraz prowadzenie większej kontroli punktów sprzedaży alkoholu (74%) na terenie Gminy.
- Skupić należy się na uświadomieniu lokalnej społeczności skutków oraz zagrożeń jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, zwłaszcza w nadmiernych ilościach. Należy także zwiększyć liczbę działań mających na celu promowanie zdrowego trybu życia oraz aktywnego spędzania wolnego czasu.
- Znaczna część mieszkańców (92%) wykazuje brak wiedzy dotyczącej prowadzonych na terenie Gminy działań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom oraz pomagania osobom dotkniętym takimi problemami. Wyłoniła się zatem potrzeba na szersze upowszechnianie i promowanie prowadzonych programów i działań skierowanych do mieszkańców Gminy Konopiska.
- Przyjmowanie narkotyków kiedykolwiek w życiu przez dorosłych mieszkańców dotyczy bardzo małego odsetka respondentów (6%). Natomiast 27% badanych zna osoby w swoim otoczeniu, które przyjmują substancje odurzające.
- Duża część osób badanych (49%) zna co najmniej jedną rodzinę, która doświadcza przemocy domowej, chociaż sami respondenci w niewielkiej ilości przyznali się do doświadczania przemocy w swoim gospodarstwie domowym. 33% mieszkańców reagowała w przeszłości na obserwowaną przemoc w swoim lokalnym środowisku. Duża część osób (84%) zadeklarowała wiedzę dotyczącą sposobów pomocy takim osobom. Zarówno wdrażanie działań profilaktycznych

i prewencyjnych, jak i wsparcie osób doświadczających skutków przemocy (ofiary i sprawcy) jest konieczne ze strony Gminy w najbliższym czasie.

- Większość badanych osób spędza od 1 do 4 godzin dziennie korzystając z Internetu, głównie używając do tego celu smartfonów. Korzystanie z Internetu przez smartfon wskazuje na zagrożenie stałego “podłączenia do sieci”, szczególnie, że ustawienia w smartfonach często wysyłają powiadomienia z przestrzeni wirtualnej, które mają zwrócić uwagę użytkownika i podprogowo “namówić” go do powrotu do korzystania z Internetu. Tego typu działania mogą zaburzać procesy poznawcze, w szczególności podtrzymywanie uwagi i kontrolę u użytkownika.
- Zdecydowana większość badanych używa Internetu do robienia zakupów (63%). Niewiele ponad połowa osób używa Internetu do przeglądania portali społecznościowych (54%), kontaktowania się ze znajomymi, do poszukiwania informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie oraz podczas pracy (po 51% dla każdej odpowiedzi). Istotnymi wydają się działania skierowane na zachęcanie mieszkańców do aktywności na świeżym powietrzu oraz uświadamianiu osób o szkodliwości wielogodzinnego spędzania czasu w przestrzeni wirtualnej oraz zagrożeniach związanych z nadmiernym i niezabezpieczonym korzystaniem z Internetu.
- Zdecydowana większość badanych słyszała o zjawisku cyberprzemocy, pomimo to duża część dzieci respondentów spędza dużo godzin przed komputerem. Pewna część mieszkańców spotkała się również w Internecie ze scenami okrucieństwa i przemocy oraz dyskryminacją i obrażaniem innych osób ze względu na ich cechy. Wydaje się więc, że mieszkańcy Gminy nie są świadomi zagrożeń, jakie wiążą się z nieograniczonym użytkowaniem tego typu urządzeń przez dzieci lub aktualna sytuacja epidemiczna (nauczanie zdalne) zmusza nieletnich do wielogodzinnego spędzania czasu przed komputerem. Tym istotniejsze są teraz działania promujące aktywny sposób spędzania wolnego czasu.
- Duża część badanych ma doświadczenia z hazardem, a konkretnie w konkursach polegających na wysyłaniu płatnych smsów (52%). ¼ mieszkańców Gminy Konopiska grała na maszynach hazardowych, w salonach gier. Natomiast 21% osób stwierdziło, że zna jedną osobę uzależnioną od hazardu, a 7% wskazało na kilka osób.

- Pewna część badanych osób wykazuje zachowania, które mogą wskazywać na zagrożenia uzależnień behawioralnych w lokalnej społeczności na terenie Gminy Konopiska. Wykryto dosyć niepokojące wyniki u pewnej grupy dorosłych grających w gry internetowe: 38% badanych grało w gry na urządzeniach elektronicznych w ciągu ostatnich 12 miesięcy, z czego 31% kilka razy w tygodniu.
- Zaobserwowano podobnie niepokojące wyniki dotyczące nadmiernej pracy wśród mieszkańców Gminy. 54% badanych potwierdziło, że w ostatnim roku zdarzało im się pracować ponad miarę, z czego 46% osób kilka razy w miesiącu i zwracali im uwagę na ten problem bliscy (w sumie 47%).
- Duża część osób zgłosiła również nadmierne koncentrowanie się na zdrowym odżywianiu i planowaniu posiłków według wartości kalorycznej (66%). Istnieją przesłanki, iż grupa dorosłych osób zamieszkujących teren Gminy Konopiska zagrożona jest nadmiernym i szkodliwym dla zdrowia koncentrowaniem się na odżywianiu się. Należy zatem skupić się na tej kwestii społecznej w planowaniu przyszłych działań profilaktycznych na terenie Gminy, zarówno dla dorosłych, jak i i osób nieletnich.
- Duża grupa osób wykazuje też nadmierną koncentrację na kolorze swojej skóry. 29% wskazało na kilkukrotne myśli dotyczące tej kwestii, 10% - wielokrotnie oraz 12% - tylko raz zwróciło na to swoją uwagę.
- Aż 92% ankietowanych uznało, że nie posiada zupełnie żadnej wiedzy na temat aktualnych działań w ich okolicy, jakie są podejmowane w celu ograniczenia problemów związanych substancjami odurzającymi. Wyniki wskazują na niewielką wiedzę mieszkańców Gminy Konopiska o działaniach profilaktycznych i wzmoczoną potrzebę wprowadzania rozpowszechniania informacji w tym obszarze.

4.2 Badanie dzieci i młodzieży

Podsumowując młodzi mieszkańcy Gminy Konopiska wyodrębnili następujące problemy i kwestie społeczne:

- Wolny czas młodzież wykorzystuje głównie na korzystanie z nowych technologii (55%). Dalej plasują się spotkania towarzyskie (47%), a na trzecim miejscu sport (36%). Wykazano, iż dzieci z lokalnych szkół spędzają od 1 do 4 godzin w przestrzeni wirtualnej (w sumie 57%). Najczęściej do tego celu używają smartfonów (61%). Zdecydowana większość używa Internetu do kontaktowania się ze znajomymi (75%) i do słuchania muzyki online (67%). W następnej kolejności badani używają Internetu do oglądania filmików (63%), grania w gry wieloosobowe (58%) i jednoosobowe (41%), oglądania filmów i seriali (50%), i do przeglądania portali społecznościowych (45%).
- Duża grupa uczniów lokalnych szkół wykazują objawy uzależnienia od korzystania z Internetu, w tym grania w gry komputerowe. Duża część osób nie natknęła się nigdy na wymienione zagrażające obszary, jednakże aż 40% spotkało się ze scenami okrucieństwa i przemocy oraz 46% z dyskryminacją i obrażaniem innych osób ze względu na ich cechy i 34% z samookaleczaniem. W następnej kolejności 25% spotkało się ze sposobami popełnienia samobójstwa oraz 13% z zachęcaniem do zażywania narkotyków.
- Warto więc wspierać młodych ludzi w możliwie jak najbardziej zrównoważonym wykorzystywaniu komputerów i Internetu. Szczególnie, że w dobie pandemii uczniowie zmuszeni są do korzystania z komputera podczas nauki szkolnej. Wydaje się to być wyjątkowo niebezpieczne dla zdrowia fizycznego i psychicznego młodych osób. Wskazane jest podjęcie działań profilaktycznych w tym obszarze na rzecz bezpiecznego korzystania z sieci oraz na promowanie aktywnego spędzania wolnego czasu.
- Uczniowie lokalnych szkół deklarują raczej duże poczucie bezpieczeństwa w swoich szkołach i klasach. Aczkolwiek 27% przebadanych dzieci w pewnym stopniu zgłasza brak bezpieczeństwa w szkole. Pewna grupa uczniów odczuwa często stres w ciągu tygodnia szkolnego - w sumie 85%, z czego aż 32% odczuwa go codziennie, a 26% - kilkakrotnie w tygodniu oraz 18% kilka razy w miesiącu.

- 60% uczniów zadeklarowało bycie świadkiem przemocy w szkole, z czego 10% - codziennie. W lokalnych szkołach dosyć często zdarzają się formy przemocy rówieśniczej tj. wykluczenie (34%), otrzymanie obraźliwego SMSa lub e-maila (30%), uderzenie lub pobicie (19%) oraz przymuszanie do zrobienia pewnych czynności bez zgody ucznia (17%). Powyższe czynniki wskazują na potrzebę zintensyfikowanych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy szkolnej.
- Wśród młodzieży uczącej się w szkołach podstawowych 24% zna kogoś ze swoich rówieśników, kto pije już alkohol. 37% badanych uczniów jest już po inicjacji alkoholowej, z czego 81% spróbowało alkoholu w domu.
- Część badanych uczniów (27%) uważa, że palenie wyrobów nikotynowych jest modne wśród ich rówieśników i nadal jest wartością cenioną w ich środowisku. 20% respondentów jest już po inicjacji nikotynowej.
- Przyjmowanie narkotyków kiedykolwiek w życiu przez dzieci i młodzież dotyczy nikłego odsetka uczniów i obejmuje tylko narkotyki miękkie (1%). Łącznie 10% badanych spotkało się kiedykolwiek z rozprowadzaniem narkotyków, głównie poza szkołą. Tylko 7% przebadanych dzieci zadeklarowało chęć spróbowania narkotyku, gdyby nadarzyła się ku temu okazja.
- W opinii większości uczniów szkół podstawowych z Gminy Konopiska raczej trudno jest nieletnim zakupić używki tj. alkohol, papierosy, narkotyki czy dopalacze. Jednakże 18% uczniów wskazała, że w pewnym stopniu łatwo jest kupić papierosy, 13% - alkohol.
- Napoje energetyczne są dosyć popularne wśród uczniów. Duża część dzieci (60%) piła je minimum raz, ale raczej sporadycznie. Ze względu na wysokie stężenie substancji pobudzających (tj. kofeina czy tauryna), energetyki są często przyjmowane w celu poprawy koncentracji i zwiększenia wydolności organizmu. Jednakże, nie powinny być spożywane przez dzieci, ponieważ mogą powodować długotrwałe konsekwencje zagrażające zdrowiu, a nawet życiu.
- Nie wykazano niepokojących wskaźników zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży w obszarze spożywania leków rekreacyjnie (pomimo braku choroby).

- W przypadku hazardu - 26% badanych (w ankiecie ogólnej) i 16% (w ankiecie dot. zagrożeń behawioralnych) zdarzyło się grać w gry na pieniądze więcej niż raz.
- Ważnym obszarem jest korzystanie z pornografii przez dzieci i młodzież. 31% dzieci korzystała już z takich treści, z czego 12% - wielokrotnie co może wpływać na tworzenie nieprawidłowych wzorców dotyczących seksualności człowieka i stwarzać trudności w tworzeniu relacji w życiu dorosłym. Trudno jest kontrolować dostęp do tego typu treści, dlatego niezwykle ważne jest objęcie młodych osób wsparciem i działaniami profilaktycznymi z tego obszaru.
- Pewna grupa uczniów wykazała niepokojące odpowiedzi w zakresie zagrożenia uzależnieniami behawioralnymi, tj. nadmierne kupowanie nowych rzeczy, uzależnienie od ćwiczeń fizycznych i nadmierne koncentrowanie się na zdrowym odżywianiu. W młodym wieku istotne jest uprawianie sportu oraz zdrowa dieta, jednakże w zdrowy sposób. Współcześnie nadmierna koncentracja na odżywianiu się i nadmierne uprawianie sportu wiąże się również z zaburzeniami odżywiania na tle psychologicznym. Należy podkreślić istotność tych kwestii w przyszłych działaniach profilaktycznych w szkołach.
- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także wdrożyć do szkół zajęcia dodatkowe, na które wskazuje młodzież, a które są zgodne z ich zainteresowaniami. Jako najbardziej oczekiwane tematy z obszaru zagrożeń behawioralnych uczniowie uznali problematyczne używanie Internetu, w tym posługiwanie się social mediami oraz o uzależnieniu od gier komputerowych – po 29%. 24% osób jest zainteresowana zajęciami o uzależnieniu od ćwiczeń fizycznych i 20% o ortoreksji. We wszystkich wskazanych tematach zaobserwowano wśród grupy uczniów ze szkół podstawowych z terenu Gminy Konopiska czynniki ryzyka uzależnienia się.

4.4 Analiza SWOT

Analiza SWOT (ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) jest narzędziem strategicznym, które ma na celu wyodrębnić i uporządkować uzyskaną poprzez analizę danych zastanych oraz w badaniu diagnostycznym wiedzę w oparciu o 4 kategorie:

- mocne strony,
- słabe strony,
- szanse,
- zagrożenia.

Przeanalizowane w ten sposób dane mogą posłużyć do lepszego zrozumienia kluczowych kwestii społecznych występujących w szkołach na terenie Gminy Konopiska, a co za tym idzie ukierunkowania działań prewencyjnych i profilaktycznych na istotne dla mieszkańców obszary.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ● Szeroka oferta dostępnych dla mieszkańców szkół podstawowych na terenie Gminy; ● Dostęp do specjalistycznej pomocy w Punkcie Konsultacyjnym przy GKRPA w Konopiskach; ● Współpraca GKRPA z organizacją pozarządową; ● Współpraca międzyinstytucjonalna na terenie Gminy Konopiska; ● Działalność Placówki Wsparcia Dziennego Promyk w Konopiskach; ● Organizowanie wypoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> ● Ujemny przyrost naturalny na terenie Gminy Konopiska; ● Brak żłobka publicznego na terenie Gminy Konopiska; ● Nadużywanie alkoholu, zanieczyszczenie środowiska, brak tolerancji, bezrobocie, ubóstwo, kryzys rodzinny, niewłaściwą opiekę rodzicielską, konsekwencje pandemii. jako główne problemy wyodrębnione przez społeczność Gminy; ● Deklarowana duża ilość godzin spędzanych na korzystaniu

<p>letniego dla dzieci z rodzin dotkniętych uzależnieniami;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Tworzenie Gminnych Programów Profilaktycznych i Zdrowotnych; ● Asystentura rodzinna na terenie Gminy; ● Dostęp do superwizji dla pracowników socjalnych GOPS; ● Niewielki deklarowany kontakt przebadanych mieszkańców i uczniów z substancjami odurzającymi, uznawanymi za narkotyki. 	<p>z Internetu przez dzieci i dorosłych mieszkańców Gminy;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Niewystarczająca wiedza mieszkańców dotycząca działań profilaktycznych i pomocowych na terenie Gminy; ● Pogorszenie stanu psychicznego i fizycznego u dorosłych, dzieci i młodzieży podczas pandemii Covid-19; ● Brak psychologów w lokalnych szkołach; ● Niski poziom aktywności społeczności lokalnej - brak środowiskowych grup samopomocy; ● Zwiększające się koszty spowodowane nakładaniem nowych, dodatkowych zadań na instytucje systemu wsparcia rodziny, pieczy zastępczej bez zwiększania środków na realizację tych zadań z budżetu państwa.
---	---

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ● Dalszy rozwój pracy socjalnej na terenie Gminy Konopiska; ● Tworzenie w przyszłości warunków dla funkcjonowania rodzin wspierających; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Zagrożenie rozwinięcia się uzależnień od Internetu i gier wśród młodzieży z terenu Gminy Konopiska; ● Zagrożenie zakupoholizmem, ortoreksją i uzależnieniem

<ul style="list-style-type: none"> ● Rozwój asystentury rodziny na terenie Gminy Konopiska; ● Dalsze działania w kierunku integracji międzypokoleniowej na terenie Gminy Konopiska ● Wzrost jakości usług edukacyjnych; ● Możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na rozwój regionu w nowych programach krajowych i unijnych na lata 2021-2027; ● Regularne diagnozowanie lokalnych zagrożeń społecznych na terenie Gminy; ● Dalsze upowszechnianie na terenie Gminy informacji dotyczącej problemów społecznych i możliwości otrzymania pomocy; ● Dalsze promowanie zdrowego trybu życia oraz aktywnego spędzania wolnego czasu; ● Dalsze wdrażanie rekomendowanych programów profilaktycznych w szkołach na terenie Gminy Konopiska; 	<p>od ćwiczeń fizycznych wśród badanej grupy młodych mieszkańców Gminy;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Zagrożenie rozwinięcia się uzależnień behawioralnych wśród dorosłych mieszkańców Gminy; ● Potencjalna możliwość rozwoju pandemii i związanej z tym izolacji społecznej i pogłębiania się problemów w społeczności lokalnej; ● Niepewność działań i form nauczania w dobie Covid-19 – możliwość powrotu do nauczania zdalnego. ● Starzejące się społeczeństwo. ● Migracja ludności; ● Szybko postępujący rozwój technologiczny w skali globalnej, niosący ze sobą nowe zagrożenia dla młodych osób oraz utrudnioną kontrolę rodzicielską; ● Wzrost kryzysu ekonomiczno-gospodarczego; ● Zubożenie społeczeństwa.
---	--

<ul style="list-style-type: none">• Dalsze szczegółowe prowadzenie statystyk dotyczących sytuacji mieszkańców Gminy, w celu monitorowania zmian w obszarze problemów społecznych;• Zwiększanie kompetencji cyfrowych społeczności lokalnej, w dobie postępującego rozwoju technologicznego.	
--	--

5. Rekomendacje działań naprawczych

Zgromadzony w przebiegu badań materiał empiryczny umożliwia stworzenie kompleksowego programu działań naprawczych. Jego elementy zostały szeroko nakreślone w poszczególnych podrozdziałach niniejszego opracowania, a także w podsumowaniu. Niezależnie od tego, aby mogły zostać one skonkretyzowane – a przede wszystkim – wcielone w życie niezbędne będzie podjęcie szeroko zakrojonych i ogólnie skoordynowanych działań mających na celu transformację uwidocznionych tutaj obszarów problemowych przez osoby oraz instytucje bezpośrednio zaangażowane w tworzenie gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych. Poniżej zaprezentowano jedynie możliwe kierunki działań w tym zakresie, które mogą stanowić inspirację do dalszej pracy na najbliższe lata w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym.

5.1 Dostępność substancji psychoaktywnych – ograniczenie dostępności alkoholu

A. Tajemniczy klient

Wieloletnie doświadczenie w zakresie szkoleń sprzedawców napojów alkoholowych umożliwiło różnym organizacjom stworzenie programu „Tajemniczy klient”, który stanowi kompleksowy pakiet dedykowany gminom. Donoszą o jego skuteczności na co wskazuje prosty sposób ewaluacji, z którego wynika, że sprzedaż napojów alkoholowych osobom młodo wyglądającym ulega zmniejszeniu o ok. 30%. Rynek oferuje dostępność różnych form programu. Poniżej przedstawiamy procedurę „4 S” stosowaną przez Centrum Działań Profilaktycznych, która uwzględnia proces szkoleń i ewaluacji w celu uzyskania maksymalnej skuteczności podejmowanych działań:

1 S: Sprawdzamy (przed szkoleniem)

Celem pierwszego działania jest zapobieganie sytuacjom, w których sprzedawca podałyby alkohol osobie wyglądającej na nieletnią nie poprosiwszy jej wcześniej o okazanie dowodu tożsamości. Realizacja następuje w dwóch etapach. W pierwszym z nich tzw. „tajemniczy

klient” (przeszkolona przez specjalistę osoba, która niedawno ukończyła 18 rok życia i której wygląd oraz zachowanie budzą uzasadnione wątpliwości dotyczące jej pełnoletności) dokonuje monitorowanego zakupu alkoholu we wskazanych punktach sprzedaży. Następnie sporządzany jest raport z wyszczególnieniem punktów, gdzie doszło do kontrowersyjnej sprzedaży alkoholu.

2 S: Szkolimy (w punktach sprzedaży)

Drugim etapem działania jest realizacja szkolenia, realizowanego bezpośrednio w miejscach sprzedaży alkoholu wg ustalonego harmonogramu. Przewidziane jest ono dla sprzedawców, którzy sprzedali alkohol „tajemniczemu klientowi”. Działając w ten sposób wyodrębniamy grupę sprzedawców, która najczęściej łamie przepisy (sprzedaż napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim lub nietrzeźwym). Dzięki wielu działaniom systemowym dostosowujemy program szkolenia w taki sposób, aby uświadomić sprzedawcom negatywne skutki. Wśród konsekwencji znajdują się: odebranie zezwolenia na sprzedaż alkoholu, grzywna, a nawet wpis do Krajowego Rejestru Karnego i orzeczenie przez sąd zakazu sprzedaży alkoholu przez właściciela punktu. Sprzedawcy otrzymują natychmiastową informację zwrotną, ponieważ bezpośrednio po zakupie do punktu sprzedaży wchodzi nadzorujący pracę „tajemniczego klienta” trener CDP. Uświadamia on sprzedawcę, który nie sprawdził dokumentu potwierdzającego pełnoletność młodo wyglądającego klienta, że w ten właśnie sposób mógłby popełnić przestępstwo. Jednocześnie mógłby narazić siebie – bądź właściciela – na utratę zezwolenia, jeżeli „tajemniczy klient” byłby o kilka miesięcy młodszy, a trener byłby np. obserwującym całe zajście policjantem ubranym w mundur.

Nasze doświadczenie pokazuje, że już sam ten zabieg zazwyczaj robi duże wrażenie na sprzedawcach i następnym razem stają się oni o wiele wyczuleni na wiek klientów. Trener wręcza także motywujące zaproszenie na szkolenie stacjonarne.

3 S: Szkolimy (grupowo)

Następnie w terminie dogodnym dla obu stron odbywa się profesjonalne dwugodzinne szkolenie stacjonarne dotyczące odpowiedzialnej sprzedaży i podawania napojów alkoholowych. Mogą wziąć w nim udział wszyscy sprzedawcy alkoholu z terenu Gminy. Wśród zaproszonych uczestników znajdują się również osoby, których placówki zostały wyszczególnione w raporcie. Często są to ci sami ludzie, którzy sprzedali alkohol „tajemniczemu klientowi”. Sytuacja ta staje się doskonałym pretekstem

do wskazania nie tylko na szkodliwość samego procederu sprzedaży alkoholu nieletnim, ale i na istnienie realnej możliwości ustalenia jego sprawców.

Szkolenie prowadzone jest w bardzo interesujący sposób, dzięki czemu zyskujemy uwagę i zaangażowanie uczestników szkolenia do współpracy oraz zwiększamy efektywność przekazu. Właściciele punktów, którzy nie pojawią się na szkoleniu (ani nie oddelegują na nie żadnego pracownika) dostają specjalne pisma podpisane przez wójta. Wszyscy sprzedawcy otrzymują certyfikaty ukończenia szkolenia oraz materiały szkoleniowe.

4 S: Sprawdzamy (po obu szkoleniach)

Czwarty etap to sprawdzenie skuteczności oddziaływania programu na sprzedawców. Po „zakupie kontrolowanym” otrzymujemy dane, które porównujemy z pierwszym badaniem i przedstawiamy wnioski w postaci raportu dla zamawiającego. Procedura zakupu wygląda analogicznie, jak ta opisana w punkcie 1. Kolejnym krokiem jest przekazanie informacji bezpośrednio do właścicieli punktów sprzedaży dotyczącej wyników badania w ich placówce.

Ewaluacja

Ewaluacja skuteczności programu „4S” odbywa się zgodnie z metodami używanymi w podobnych działaniach z zagranicy (przykłady z Danii oraz USA zostały podane w wprowadzeniu). W ramach ewaluacji porównujemy wyniki monitorowanego zakupu podczas pierwszego audytu i drugiego audytu; ile punktów mogło sprzedać alkohol za pierwszym zakupem i za drugim zakupem. Taki prosty sposób ewaluacji wyników jest niewątpliwie zaletą programów np. w porównaniu z ewaluacjami szkolnych programów profilaktycznych, gdzie prawdziwą skuteczność można czasem mierzyć dopiero po latach. Dodatkowym działaniem ewaluacyjnym jest kontrola jakości szkolenia sprzedawców przy pomocy ankiety audytorskiej.

Komplementarność z innymi działaniami

Zgodnie z art. 18 ust.8 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi „Organ zezwalający lub, na podstawie jego upoważnienia, straż miejska lub członkowie gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych dokonują kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia”.

Doświadczenia Centrum Działań Profilaktycznych wskazują na to, że punkty sprzedaży, które wypadają najgorzej w ramach audytu mają najwyższy poziom innych nieprawidłowości, w tym finansowych czy sprzedawania alkoholu osobom nietrzeźwym. Metoda „tajemniczego klienta” może być również wykorzystywana do bardziej precyzyjnego przeprowadzania kontroli; sklepy/lokale które nie przeszły pomyślnie obu audytów powinny być kontrolowane w pierwszej kolejności. Zalecamy przeprowadzenie pełnych kontroli (nie tylko wywieszek), w tym pod kątem finansowym, w punktach które budzą największe wątpliwości co do przestrzegania przepisów prawa. Zgodnie z naszymi doświadczeniami w ramach innego realizowanego programu przez CDP („kontrole pod kontrolą”) dowodzą, że działanie takie może podnieść wysokość „funduszu korkowego” aż o 15%³⁵. Przeprowadzenie szczegółowej kontroli punktów, które źle wypadają w badaniach tajemniczego klienta jest drugim sposobem na ograniczenie dostępności alkoholu dla młodzieży.

B. Kontrole punktów sprzedaży alkoholu

Opłaty wnoszone przez przedsiębiorców na „fundusz korkowy” pochodzą przede wszystkim z realizacji art. 1[1] ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³⁶:

„Art. 11[1].

1. W celu pozyskania dodatkowych środków na finansowanie zadań określonych w art. 4[1] ust. 1 gminy pobierają opłatę za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, o których mowa w art. 18.
2. Opłatę, o której mowa w ust. 1, wnosi się na rachunek gminy, przed wydaniem zezwolenia, w wysokości:
 - 1) 525 zł na sprzedaż napojów zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa,
 - 2) 525 zł na sprzedaż napojów zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa),
 - 3) 2 100 zł na sprzedaż napojów zawierających powyżej 18% alkoholu.
3. Opłata, o której mowa w ust. 2, dotyczy przedsiębiorców rozpoczynających działalność gospodarczą w tym zakresie.

³⁵ Na podstawie badań własnych CDP.

³⁶ Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi Dz.U. 2021 poz. 1119, dane pozyskane z www.isap.sejm.gov.pl.

4. Przedsiębiorcy, prowadzący sprzedaż napojów alkoholowych w roku poprzednim, są obowiązani do złożenia, do dnia 31 stycznia, pisemnego oświadczenia o wartości sprzedaży poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży w roku poprzednim.
5. Opłatę, o której mowa w ust. 1, przedsiębiorca prowadzący sprzedaż napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży, w którym roczna wartość sprzedaży napojów alkoholowych w roku poprzednim przekroczyła:
 - 1) 37 500 zł dla napojów alkoholowych o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa – wnosi w wysokości 1,4% ogólnej wartości sprzedaży tych napojów w roku poprzednim,
 - 2) 37 500 zł dla napojów alkoholowych o zawartości od 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) – wnosi w wysokości 1,4% ogólnej wartości sprzedaży tych napojów w roku poprzednim,
 - 3) 77 000 zł dla napojów alkoholowych o zawartości powyżej 18% alkoholu – wnosi w wysokości 2,7% ogólnej wartości sprzedaży tych napojów w roku poprzednim.
6. Przedsiębiorcy, których roczna wartość sprzedaży poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych nie przekroczyła wartości, o których mowa w ust. 5, wnoszą opłatę w wysokości określonej w ust. 2.
7. Opłata, o której mowa w ust. 1, wnoszona jest na rachunek gminy każdym roku kalendarzowym objętym zezwoleniem w trzech równych ratach w terminach do 31 stycznia, 31 maja i 30 września danego roku kalendarzowego lub jednorazowo w terminie do 31 stycznia danego roku kalendarzowego.
8. W roku nabycia zezwolenia lub utraty jego ważności, opłaty, o których mowa w ust. w 1-5, dokonuje się w wysokości proporcjonalnej do okresu ważności zezwolenia.
9. Wartość sprzedaży należy obliczać oddzielnie dla każdego rodzaju napojów alkoholowych.
10. Zezwolenia, o których mowa w art. 18, 18[1] oraz 18[4], nie podlegają opłacie skarbowej”.

Sednem takiego przepisu jest to, aby władze wydawały na profilaktykę tym więcej pieniędzy im większe jest spożycie alkoholu w danej gminie/mieście. Jak twierdzą specjaliści PARPA w publikacji „zadania i kompetencje komisji rozwiązywania

problemów alkoholowych” kontrola oświadczeń opłat pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu jest metodą na powiększenie funduszu alkoholowego. Jak stwierdzają kontrolerzy NIK w swoich raportach dotyczących opłat pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu, kontrole ilości sprzedawanego alkoholu albo nie są przeprowadzane, albo są przeprowadzane w niewystarczający sposób; w większości na poziomie sprawdzenia samych dokumentów bez sprawdzenia tego, co się w dzieje w samym sklepie.

Wprowadzenie odpowiedniego systemu kontrolowania i nagłaśnianie odbierania koncesji sklepom niewywiązującym się z warunków, radykalnie zwiększy dochody z zezwoleń na sprzedaż alkoholu. Kontroli oświadczeń może dokonać jedynie Gminna Komisja albo Straż Miejska – nie przeprowadzono więc badań z zakresu jaki jest poziom nieprawidłowości przy opłatach za pozwolenie na sprzedaż alkoholu. Nie przeprowadzono w Gminie Konopiska badań z zakresu jaki jest poziom nieprawidłowości przy opłatach za pozwolenie na sprzedaż alkoholu, przy zakupie alkoholu przez punkty sprzedaży detalicznej (np. z jakich miejsc zakupiono alkohol) oraz dotyczących skali nielegalnie sprzedawanego alkoholu.

Kontrole też powinny działać w ciągłej łączności Komisji z osobą decyzyjną tzn. z burmistrzem lub jego zastępcą z uwagi na to, że realna groźba utraty zezwolenia pozytywnie wpływa na gotowość sprzedawców do poddania się kontroli.

Eksperci z „Centrum Działań Profilaktycznych” szkolącej zarówno sprzedawców alkoholu jak i członków komisji twierdzą, że po przeszkoleniu komisji w następujących gminach nastąpił wzrost funduszu alkoholowego:

- Gniezno 70 tys. Mieszkańców po wprowadzeniu kontroli 70 tys. zł wzrostu;
- Wadowice 20 tys. Mieszkańców po wprowadzeniu kontroli 50 – 70 tys. zł wzrostu.

Po rozpoczęciu kontroli punktów, wzmocnieniu efektu przekazem medialnym (np. ogłoszeniem w mediach informacji o zamknięciu sklepu) następuje wzrost wysokości opłat (w zależności od skali nieprawidłowości przy opłatach) od 5% do 15%. Oprócz cofnięcia zezwolenia na sprzedaż w razie nieprawidłowości, Komisja jest zobowiązana do oszacowania kwoty, której nie wpłacił na fundusz alkoholowy sprzedawca. Kwotę oszacowaną należy wyegzekwować. Badania NIK dotyczące opłat za korzystanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych pokazują, że istnieje dość duża sprzedaż alkoholu nieletnim.

C. Prohibicja nocna – dobre praktyki i opis wątpliwości w kwestii wprowadzenia

Doświadczenia z różnych krajów pokazują (na podstawie artykułu podsumowującego 14 ewaluacji zakazu picia w miejscach publicznych z kilku krajów), że jedynym natychmiastowym, zawsze występującym rezultatem zakazu picia w miejscach publicznych czy generalnych miejskich prohibicji jest zmniejszenie widoczności picia. To rodzi poczucie wśród części mieszkańców, że zakaz zmniejsza problemy z używaniem alkoholu - większość mieszkańców z badanych miejsc uważa, że problemy związane z używaniem alkoholu pozostały na tym samym poziomie. Nie należy być jednak zniechęconym do rozwiązania, które może sprawdzić się przy właściwej implementacji.

Dzięki zmianom zasad sprzedaży alkoholu nie zmieniła się ilość nagłych wypadków do których musiał przyjechać ambulans. Zmniejszyła się nieznacznie ilość przestępstw - m.in. zmniejszyła się ilość zakłóceń miru domowego hałasami na zewnątrz. Zakaz wpłynął też na subiektywne poczucie bezpieczeństwa na przystankach czy w komunikacji publicznej oraz unikanie grupy pijanych ludzi wydającej się agresywną. Nie zmieniła się realnie ilość pobić, kradzieży, napadów itp.

Z drugiej strony zakaz może powodować negatywne konsekwencje; picie w mieszkaniach jak pokazują badania (bez znajomych bądź w zmniejszonym gronie) często powodowało gorsze skutki zdrowotne niż picie publiczne - picie w domach jest skorelowane z większą ilością strat oraz antyspołecznym zachowaniem. Zakaz powodował również zmienienie miejsc do których uczęszczają użytkownicy do miejsc rzadziej odwiedzanych przez stróżów prawa czyli spowodował w gruncie rzeczy zmniejszenie bezpieczeństwa publicznego. Zakaz mógłby więc doprowadzić do zniknięcia z bram pijących osób, którzy swoim wyglądem bądź zachowaniem mogą wzbudzać poczucie zagrożenia, picie przemieści się w inne miejsca, obiektywny poziom bezpieczeństwa nie zwiększyłyby się, a Ci którzy chcą używać alkoholu piliby w miejscach mniej bezpiecznych.

Najgorzej na zakazie wychodzą używający regularnie i problematycznie; ludzie używający alkoholu raportowali utratę na polach kultury i społecznym (strata kontaktu z przyjaciółmi, rodziną oraz z miejscami do których uczęszczali). Zauważono że wielu ludzi problematycznie używających alkoholu, popadło w długi albo nie mogli zapłacić

mandatów co mogło skutkować zwiększonymi kontaktami ze światem przestępczym. Zakaz w takich wypadkach powodował również postępującą marginalizację społeczną. Dodatkowo zniknięcie używających problematycznie i uzależnionych z ulic spowodowało zmniejszenie dostępności do nich pracowników zatrudnionych w sektorze pomocowym jak i pracowników służby medycznej, co utrudnia przeciwdziałanie negatywnym skutkom używania alkoholu. Ze względu na ten aspekt ograniczenia sprzedaży warto poczekać z rozważeniem prohibicji nocnej do zakończenia pandemii – co nie oznacza, że nie warto zastanowić się i poważnie przemyśleć w jaki sposób wprowadzić prohibicję nocną po trudnym okresie, który aktualnie przeżywamy.

5.2 Dostępność substancji psychoaktywnych – ograniczenie dostępności narkotyków

Nielegalność różnych substancji psychoaktywnych częściowo ogranicza ich podaż, ale wytwarza jednocześnie wiele innych problemów: młodzi ludzie z wyrokiem za posiadanie, zmniejszenie widoczności problemu, nasilone zwiększenie problemu przestępczości. Dlatego zwiększenie wykrywalności i ograniczanie dostępu do substancji psychoaktywnych powinno się wiązać ze zwiększeniem działań z zakresu redukcji szkód – które mogłyby zmniejszyć strach przed działaniami policji mającymi na celu wykrywanie posiadania substancji psychoaktywnych.

A. Szkolenia dla policji, sędziów i prokuratorów

Szkolenia dla policji, sędziów i prokuratorów (m. in. w zakresie stosowania paragrafów: 62a, 72i 73 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii) oraz rozesłanie materiałów edukacyjnych do pracowników wymiaru sprawiedliwości mających w zakresie swoich obowiązków sprawy związane z posiadaniem substancji psychoaktywnych. Szkolenie powinno – analogicznie do finansowanych z KBPN szkoleń dla wymiaru sprawiedliwości – obejmować na dwa bloki tematyczne. Obydwa bloki mają składać się z części teoretycznej oraz części warsztatowej.

1. Pierwszy blok tematyczny powinien dotyczyć zagadnień związanych z terapią uzależnień w kontekście obowiązujących przepisów prawa, roli terapeuty i oddziaływań pomocowych wobec podejrzanego/oskarżonego/podsądnego w procesie prawnokarnym.

2. Drugi blok tematyczny skupia się na zagadnieniach prawnych w zakresie omówienia specyfiki przestępstw narkotykowych oraz możliwości zastosowania alternatywnych do karania schematów postępowania przez organy procesowe – umorzenie postępowania, zebranie informacji na temat używania, zawieszenie postępowania, warunkowe umorzenie postępowania, przerwa w karze, czy warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary³⁷.

B. Fred goes net

W Polsce posiadanie jakichkolwiek nielegalnych substancji psychoaktywnych zagrożone jest karą 3 lat więzienia. Karanie za posiadanie substancji psychoaktywnej, w świetle badań i statystyk, zazwyczaj nie prowadzi do wykrycia dealera, nie zmniejsza też znacząco podaży i popytu na nielegalne substancje psychoaktywne. Ani służby mundurowe, ani wymiar sprawiedliwości nie są często świadome istnienia alternatywnych narzędzi do poprawy sytuacji (program *Fred Goes Net* oraz art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii), wobec czego ich nie stosują. Sankcje karne mogą być środkiem zmniejszającym popyt i podaż nielegalnych substancji, nie mogą być jednak jedynym narzędziem. Według danych Polskiej Sieci Polityki Narkotykowej, co trzy minuty polska policja zatrzymuje osobę podejrzaną o posiadanie środków odurzających, czy substancji psychotropowych³⁸, a ilość zatrzymań od lat pozostaje na podobnym poziomie. Osoby zatrzymane z nielegalnymi substancjami psychoaktywnymi, to w świetle badań prof. Krzysztofa Krajewskiego, w około 70% osoby posiadające drobne ilości marihuany. Działalność policji oraz wymiaru sprawiedliwości pociąga za sobą duże koszty, nie tylko dla budżetu państwa, lecz również społeczności lokalnej, w której godziny czasu pracy policji czy wymiaru sprawiedliwości przeznaczone dotychczas na działania związane ze sprawami dotyczącymi posiadania drobnych ilości substancji psychoaktywnych mogłyby być wykorzystane w innych dziedzinach. Należy odnotować też powiązanie problemu penalizacji narkotyków z już występującym wykluczeniem: osoba uboższa lub o mniejszej zaradności społecznej, która zostanie zatrzymana w związku z posiadaniem zakazanych substancji

³⁷ <http://www.politykanarkotykowa.pl/dzialania-pspn/2017-szkolenia-dla-pracownikow-wymiaru-sprawiedliwosci-i-specjalistow-terapii/>

³⁸ Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii autorstwa PSPN, Polska Sieć Polityki Narkotykowej, <http://www.politykanarkotykowa.pl/prawo/nowelizacja-ustawyo-przeciwdzialaniu-narkomanii-autorstwa-pspn/>;

psychoaktywnych, często nie ma środków finansowych na właściwą pomoc prawną albo ma na tyle słabe powiązania społeczne, że nie umie sobie takiej pomocy zapewnić.

Realizacja programu *Fred goes net* odbywa się we współpracy z policją i wymiarem sprawiedliwości. Adresatami programu są młode osoby używające narkotyków w sposób okazjonalny, często „przyłapane” na używaniu lub posiadaniu substancji, a uprzednio niekorzystające z żadnej formy pomocy. Zazwyczaj są to osoby, które kwestii używania substancji nie postrzegają jako problemu lub mają niską świadomość w tym zakresie, bądź ich podejście do używania narkotyków lub alkoholu cechuje ambiwalencja. Zgodnie z Transteoretycznym Modelem Zmiany (Prochaska i DiClemente)³⁹ skuteczna interwencja jest możliwa na bardzo wczesnym etapie zmiany zachowania, w którym użytkownik nie jest jeszcze zainteresowany pomocą lub terapią. Strategia wczesnej interwencji jest ukierunkowana na udzielanie młodym ludziom wsparcia, identyfikowanie motywacji używania narkotyków oraz wzmacnianie umiejętności oceny ryzyka. Program jest prowadzony z wykorzystaniem metod dialogu motywującego Millera i Rollnicka, który stanowi formę „terapii dyrektywnej skupionej na kliencie, nastawionej na rozwiązanie kwestii często ambiwalentnej postawy wobec zmiany zachowania”.⁴⁰ Rozmowy motywujące przeprowadzane są w taki sposób, by użytkownicy narkotyków pozbywali się oporu, zgłębiali kwestię problemowego zachowania i zwiększali motywację do zmiany. Główne zasady pracy motywującej to empatyczne reagowanie, podążanie za oporem, unikanie sporów, rozwijanie sprzeczności oraz wzmacnianie poczucia sprawczości. W programie są wykorzystywane ponadto założenia teorii salutogenezy (Antonowsky), interakcji tematycznej (Cohn), psychoedukacji oraz wiedza na temat procesu grupowego (Antons, Vopel, Schaffer, Galinsky).

Program jest prowadzony we współpracy z lokalnie działającymi instytucjami i organizacjami (partnerami) – szkołą, policją, podmiotami leczniczymi. Zaleca się uzgodnienie szczegółowych zasad współpracy i zadań poszczególnych partnerów. Uzgodnienie to może mieć formę pisemnego porozumienia. Głównym zadaniem partnerów jest docieranie z informacją o programie do grupy docelowej. Wydaje się najsensowniejszym rozwiązaniem, by zajmowała się tym zadaniem policja, dzięki czemu

³⁹ Prochaska, J. O. i Norcross, J. C. (2006). Systemy psychoterapeutyczne: Analiza transteoretyczna. Warszawa: Instytut Psychologii Zdrowia Polskie Towarzystwo Psychologiczne.

⁴⁰ Miller, W. R. (2009). Wzmacnianie motywacji do zmiany w terapii nadużywania substancji. Zalecenia do Optymalizacji Terapii. Warszawa: Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA.

zapewnia się klientów do programu oraz chęć policji do wykorzystywania paragrafu 62a⁴¹. Jeśli to rozwiązanie jest niemożliwe program powinno się prowadzić przy jak największej współpracy z policją.

5.3 Rekomendacje w zakresie zagrożeń behawioralnych

Według raportu Najwyższa Izba Kontroli⁴² szkoły oraz poradnie psychologiczno-pedagogiczne nie wdrożyły odpowiednich działań profilaktycznych poświęconych problematycznemu użytkowaniu Internetu przez dzieci i młodzież. Działania profilaktyczne mające na celu przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym wskazują na oddziaływania niespecyficzne, zbliżone do tych podejmowanych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom od substancji psychoaktywnych.⁴³ Brakuje specyficznych rekomendacji formalnie różnicujących tego typu działania od podejmowanych do tej pory działań profilaktycznych. Podstawowe działania profilaktyczne, które mogą być podjęte na rzecz zapobiegania uzależnieniom behawioralnym to strategie:

1. informacyjne (przekazanie informacji na temat mechanizmu uzależnienia np. od internetu, rozpowszechnienia, konsekwencji oraz możliwości otrzymania pomocy);
2. edukacyjne (rozwój umiejętności psychospołecznych);
3. działań alternatywnych (promowanie aktywności prozdrowotnych, takich jak np. sport czy organizacje prospołeczne);
4. interwencyjne (doraźna pomoc jednostkom w sytuacji kryzysowej);
5. zmian środowiskowych (modyfikacja postaw i norm społecznych);

⁴¹ Analogiczne rozwiązanie zostało zastosowane w *Projekcie Słupskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2019 – 2025+ ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji – POLITYKA SPOŁECZNA SŁUPSK 2025+*

⁴² Najwyższa Izba Kontroli (2016). *Informacje o wynikach kontroli Przeciwdziałanie e-uzależnieniu dzieci i młodzieży.*

⁴³ Ogińska-Bulik, N. (2010) *Uzależnienie od czynności. Mit czy rzeczywistość?* Warszawa: Difin.

6. zmiany przepisów (zmiany prawne w dostępności).

W kontekście uzależnień behawioralnych najbardziej obiecujące działania mogą przynieść programy oparte na strategiach informacyjnych i edukacyjnych (dla przykładu można tu przytoczyć programy zagraniczne poświęcone problemowi hazardu, takie jak: „*Wanna Bet?*” lub „*Facing the odds: the mathematics of gambling and other risks*”, rozwijające m.in. krytyczne myślenie oraz wiedzę o prawdopodobieństwie). Również obiecujące jest promowanie zdrowych aktywności alternatywnych oraz wzmacnianie czynników chroniących. Chociaż znane są specyficzne czynniki chroniące oraz czynniki ryzyka dla podejmowania aktywności ryzykownych, w tym spożywania substancji psychoaktywnych⁴⁴, czynniki chroniące i czynniki ryzyka w kontekście zaburzeń behawioralnych nie zostały jeszcze dobrze poznane. Jeśli chodzi o działania oparte na zmianach środowiskowych oraz zmianach przepisów prawnych, to są one zdecydowanie ograniczone. Pozytywny stosunek do używania Internetu oraz praktycznie nieograniczona dostępność jest w dzisiejszym świecie postępu technologicznego i cyfryzacji niemożliwa do zmiany.

W kontekście nadużywania urządzeń elektronicznych zaleca się edukowanie nie tylko dzieci i młodzież, ale działania systemowe obejmujące również rodziców i wychowawców w zakresie zarządzania higieną cyfrową, gdyż postawy dorosłych spełniają funkcję modelującą zachowania dzieci.⁴⁵ Pomocne mogą okazać się również aplikacje monitorujące oraz ograniczające aktywność w telefonie umożliwiające skupienie się na pracy i nauce bez zbędnych rozpraszaczy. Światowa Organizacja Zdrowia rekomenduje, aby czas spędzany przed komputerem lub na graniu w gry przez dzieci od 1 do 4 roku życia nie był większy niż godzina dziennie.⁴⁶

⁴⁴ Ostaszewski, K., Rustecka-Krawczyk, A., Wojcik, M. (2008). *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów*. Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii.

⁴⁵ Kurowicka-Roman, E. (2021). Zarządzanie higieną cyfrową dzieci i młodzieży w czasie pandemii. W: A. Decyk, B. Sitko, R. Stachyra (red.), *Wybrane problemy współczesnego świata w ujęciu interdyscyplinarnym* (s. 23-32). Łódź: ArchaeGraph Wydawnictwo Naukowe.

⁴⁶ World Health Organization. (2019). *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*. World Health Organization.

<https://apps.who.int/iris/handle/10665/311664>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO

5.4 Szkolny Program Profilaktyki

Działania na rzecz przeciwdziałania i prewencji problemów społecznych wśród lokalnej społeczności powinny być ogólnie zaplanowane i koordynowane. Istotne jest aby objęte nimi były już dzieci od wczesnego roku życia w systemie edukacji. Profilaktyka została włączona jako stałe zadanie szkoły i każdego zatrudnionego w niej nauczyciela, wedle Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2002 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. Profilaktyka została wpisana do Ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw z dnia 12 maja 2022 roku (Dz. U. 2022 r. poz. 1116, z późn. zm.). Cele i treści profilaktyczne realizowane w programach nauczania określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2016 r. poz. 895, z późn. zm.). Zgodnie z rozporządzeniem „Działalność edukacyjna szkoły jest określona przez:

- 1) szkolny zestaw programów nauczania, który uwzględniając wymiar wychowawczy, obejmuje całą działalność szkoły z punktu widzenia dydaktycznego;
- 2) program wychowawczy szkoły obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym;
- 3) program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17 – zał. 2. i 4.).⁴⁷

Szkolny Program Profilaktyki wspomaga wychowanie i nauczanie w kontekście przyjętych celów wychowania i nauczania (Gaś, 2005). Szkoła realizuje w takim razie swoją misję edukacyjno-wychowawczą poprzez 3 uzupełniające się programy:

- Program nauczania,
- Progra wychowania,

⁴⁷ Szymańska J. (2012), *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*; Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji.

- Szkolny Program Profilaktyki.

W obszarze przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym i wzmocnienia czynników chroniących istotne jest tworzenie ramowego i dostosowane do potrzeb Szkolnego Programu Profilaktyki. Powinien on zawierać opis wszystkich zaplanowanych działań zapobiegawczych. Stworzonych celowo i dostosowanych do potrzeb rozwojowych uczniów i rzeczywistych problemów występujących w społeczności szkolnej oraz aktualnych potrzeb szkoły. Program powinien być adresowany do całej społeczności szkolnej, czyli do uczniów, ich rodziców oraz kadry pedagogicznej. Działania profilaktyczne w szkołach, aby były skuteczne i przynosiły wymierne wyniki, powinny być adekwatne do rzeczywistych problemów i potrzeb danego środowiska szkolnego. Zatem wszelkie działania powinny być skierowane nie tylko do uczniów, ale również do kadry pedagogicznej oraz rodziców. Nauczycieli powinno się edukować w zakresie rozpoznawania zachowań ryzykownych oraz adekwatnego reagowania i podstaw psychologicznego rozumienia człowieka i jego potrzeb, aby mogli spełniać swój obowiązek wychowawczo-profilaktyczny wobec uczniów. Rola nauczyciela jest niezwykle istotna w budowaniu odporności u dzieci, dlatego warto inwestować w profesjonalne programy edukacyjne rozwijające kompetencje kadry pedagogicznej. Wdrażanie programów profilaktycznych przygotowujących nauczycieli - realizatorów profilaktyki jest inwestycją w zasoby szkoły. Przeszkolenie większej grupy w tej samej szkole może uruchomić pożądane zmiany w instytucji.

Do działań profilaktycznych powinno się włączać również rodziców, ponieważ profilaktyka zaczyna się już w domu rodzinnym i działania szkolne powinny być komplementarne do wychowania w rodzinie w celu pełnej skuteczności.

Aby Szkolny Program Profilaktyczny był adekwatny do potrzeb i problemów środowiska szkolnego niezbędna jest (najlepiej coroczna, po zakończeniu roku szkolnego) diagnoza środowiska danej szkoły. Każda szkoła ma swoje specyficzne problemy i potrzeby, które należy zidentyfikować i zdiagnozować – pozwala to bowiem określić priorytety szkolnej profilaktyki i konkretne zadania. Wielopłaszczyznowe spojrzenie na potrzeby i warunki środowiska wewnętrznego i zewnętrznego szkoły pozwala właściwie ocenić, w jakich obszarach potrzebne jest wsparcie i pomoc.

Szkolny Program Profilaktyczny powinien obejmować różne zagrożenia społeczne, w szczególności te związane zarówno z jednostkową dynamiką zmian rozwojowych dzieci, jak i aktualnych zmian na poziomie krajowym czy globalnym. Przykładem takich zmian

na poziomie globalnym i dostosowania do potrzeb jest trwająca pandemia Covid-19, która niejako wymusiła zmianę nauczania ze stacjonarnego na zdalny i/lub hybrydowy, a w konsekwencji przyniosła nowe problemy i zagrożenia dla dzieci i młodzieży. Kolejnym przykładem skali globalnej jest szybko postępujący rozwój technologiczny, często skorelowany z utrudnioną kontrolą rodzicielską, a niosący ze sobą nowe zagrożenia behawioralne wobec młodych osób. Na poziomie krajowym można jako przykład wymienić zmianę systemu szkolnictwa i formy szkoły gimnazjalnej na ponadpodstawową, która również przyniosła nowe wyzwania wychowawcze i systemowe.

Kolejnym ważnym elementem Szkolnego Programu Profilaktycznego jest wykorzystywanie wielu strategii profilaktycznych, zamiast skupiania się wokół jednego, generalnego działania. Wśród takich strategii powinny się znaleźć działania tj.:

- działania edukacyjne zawarte w podstawie programowej,
- realizowane programy profilaktyczne o potwierdzonej wiarygodności dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- działania interwencyjne oraz szkolne procedury reagowania w sytuacjach kryzysowych,
- specjalistyczna pomoc pedagogiczno-psychologiczna również dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- działania informacyjne dla całej społeczności szkolnej, a nawet zawierające propozycje dla środowiska lokalnego,
- działania alternatywne i integrujące na rzecz środowiska lokalnego, np. artystyczne, społeczne czy charytatywne,
- działania readaptacyjne dla uczniów i kadry pedagogicznej w przypadku powrotu do nauczania stacjonarnego po dłuższym okresie formy zdalnej,
- wypracowanie spójnych zasad i przepisów szkolnych, zatwierdzonych przez nauczycieli, rodziców i uczniów.

Istotna jest również współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym. Szkoła jest ważną instytucją, która kreuje młodych obywateli i jest niejako inwestycją w przyszłość danej społeczności. Wielu dyrektorów i nauczycieli wymienia następujące korzyści z wprowadzenia Szkolnego Programu Profilaktyki⁴⁸:

⁴⁸ Tamże.

- program obliguje szkołę do przyglądania się samej sobie – problemom, potrzebom i zasobom;
- włącza i aktywizuje rodziców;
- motywuje nauczycieli do podnoszenia kompetencji;
- obliguje szkołę do oceny efektywności własnych działań wychowawczych i zapobiegawczych;
- eliminuje działania przypadkowe o małej skuteczności;
- daje tytuł do ubiegania się o będące w dyspozycji gmin środki finansowe na doskonalenie nauczycieli i zakup wartościowych programów.

5.5 Rekomendacje w zakresie przemocy domowej

Przemoc domowa w czasach pandemii jest bardzo trudnym tematem. Dotychczasowe sposoby na radzenie sobie z tym problemem (i tak już w skali ogólnopolskiej mające niską skuteczność) stały się wobec kryzysowych warunków jeszcze bardziej nieefektywne. Poniższa lista rozwiązań to rozwiązania które mogą generalnie wesprzeć system przeciwdziałania przemocy.

A. Indywidualne plany pomocy – „Niebieska Karta C”

Program indywidualnych planów pomocy dla rodzin z problemem przemocowym może być jedną z odpowiedzi na problem wzrastającej przemocy oraz na (ogólnopolski) niski status ekonomiczny pracowników pomocy społecznej. Co do zasady, to zespół interdyscyplinarny powinien wypracowywać kolegalnie co najmniej zasadniczy kształt indywidualnego postępowania w danym przypadku „Niebieskiej Karty” i indywidualnego planu pomocy, jednak ze względu na praktykę dopuszcza się sytuację, gdy zespół interdyscyplinarny upoważnia przewodniczącego zespołu do przekazania danej „Niebieskiej Karty” bezpośrednio grupie roboczej, ustalając zawczasu ogólne wytyczne dla IPP. Powołany zespół roboczy do indywidualnej „Niebieskiej Karty” na podstawie rekomendacji przewodniczącego i/lub zespołu może opracować Indywidualny Plan Pomocy dla danej osoby. Na wszelkie dodatkowe działania w ramach IPP trzeba

zarezerwować w budżecie kwotę 4000 zł – są to pieniądze na indywidualną pomoc, która może się składać z dodatkowych płatnych godzin pracy pracownika społecznego, kosztów pomocy psychologicznej itp. W ramach funduszu korkowego powinna zostać przyznana corocznie kwota na indywidualną obsługę „Niebieskich Kart”.

B. Procedura „Niebieskich Kart”

Istotnym działaniem wydaje się rozpowszechnianie wiedzy dotyczącej procedury „Niebieskiej Karty”, szczególnie, że przebadana grupa mieszkańców deklaruje dość niski poziom wiedzy w obszarze form pomocowych dostępnych na terenie Gminy. Kampania dotycząca „Niebieskiej Karty” mogłaby przekonać więcej osób do jej zakładania, zwłaszcza, że zjawisko przemocy domowej narasta. Autorzy badania rekomendują, że warto systematycznie informować grupy docelowe (pracowników oświaty oraz instytucji medycznych) o istnieniu i funkcji „Niebieskiej Karty” i konsekwencjach jej założenia.

Istotna jest również kwestia monitorowania dalszych losów podopiecznych korzystających ze wsparcia GOPS w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ze względu na problem ponownego wszczynania procedur "Niebieskiej Karty" w rodzinach, w których procedurę zakończono. W celu zbadania tego problemu należy zwrócić uwagę na większe monitorowanie skuteczności działań w rodzinach po zakończeniu procedury „Niebieskich Kart” przez służby i przeprowadzenie badań ewaluacyjnych.

5.6 Budowa Programu Przeciwdziałania Uzależnieniom - dobre praktyki z polskich gmin

Wiele miast i gmin łączy lub tworzy programy ze względu na rekomendacje zawarte w ich strategiach społecznych. Przykładem takiego postępowania jest Gmina Burzenin położona w województwie łódzkim, w powiecie sieradzkim, która stworzyła swój „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani w Gminie Burzenin na lata 2022-2024” na podstawie „Strategii Rozwoju Gminy Burzenin na lata 2021-2030”. Pomimo, że obowiązek ustawowy nie nakłada obowiązku na tworzenie wieloletnich programów przeciwdziałania uzależnieniom,

tworzenie ich jest w Polsce również popularne, przykładem może być „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani dla Gminy i Miasta Wyszogród na lata 2022-2024”.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wprowadziła w 1996 roku obowiązek realizacji programów na rzecz profilaktyki alkoholowej, a ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii wprowadziła podobny obowiązek w zakresie programów przeciwdziałania narkomanii.

Co prawda ustawodawca nałożył na Gminy obowiązek uchwalania programów alkoholowych o horyzoncie rocznym, jednak nie ograniczył prawa do odrębnego przyjęcia dodatkowego programu wieloletniego o charakterze ramowym. Za takim rozwiązaniem przemawiają względy organizacyjne: możliwość zsynchronizowania komplementarnych programów profilaktycznych: przeciwdziałania przemocy, ochrony zdrowia i innych, które mogą być wieloletnie.

Stworzenie wieloletniego programu przeciwko uzależnieniom pozwala stale monitorować realizację zadań z zakresu rozwiązywania problemów uzależnień w Gminie. Na jego podstawie powinno się przygotowywać corocznie sprawozdanie z zawartymi efektami ewaluacji tj. z realizacji poszczególnych zadań z zakresu zdrowia publicznego.

Wieloletni charakter programów daje możliwość zabezpieczenia zadań i odpowiednich środków finansowych w dłuższej perspektywie czasowej. Ponadto taka regulacja pozwala na wprowadzanie systemowych, komplementarnych, wszechstronnych i skutecznych rozwiązań na rzecz osób dotkniętych problemem uzależnienia oraz członków ich rodzin. Należy podkreślić, że działania mieszczące się w obrębie oddziaływania ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii nie mają nałożonego rocznego ograniczenia terminowego.

A. Opinie ekspertów i aspekty praktyczne przemawiające za tworzeniem wieloletnich programów ramowych

Już w 2011 dr Katarzyna Okulicz-Kozaryn (Instytut Psychiatrii i Neurologii, PARPA) oraz Danuta Wiech (Naczelnik Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Przemyślu, członek Zespołu Ekspertów ds. Lokalnych i Regionalnych Programów Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych PARPA) w artykule

pt. „Przygotowanie do pisania gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych”⁴⁹ pisały:

„Jaki więc, poza formalnym, sens może mieć pisanie gminnego programu? Przede wszystkim taki, że wyznacza on kierunki i sposoby działania Gminy w interesującym nas obszarze. Przesądza o sposobie wydatkowania publicznych pieniędzy w zakresie problemów alkoholowych. Wydaje się więc, że znaczenie praktyczne gminnego programu jest ogromne. Tylko, czy osoba pisząca program jest równie suwerenna w swoich wyborach co do jego kształtu i zawartości jak badacz planujący nowy projekt naukowy?

I tu przechodzimy do trzeciego pytania, o tryb przyjmowania projektu. Należy się zastanowić nie tyle nad tym, kto personalnie będzie czytał ten projekt, ile raczej nad tym, jakimi kryteriami będzie się dana osoba (osoby) kierować przy jego ocenie. Czyli, jakie ta osoba (te osoby) ma oczekiwania wobec przedkładanych jej projektów. W przypadku programów badawczych kryteria oceny projektów są dość jednoznaczne i dotyczą (przynajmniej oficjalnie) wyłącznie ich wartości merytorycznej. Osobiste poglądy i przekonania recenzentów, względy polityczne lub społeczne, nie powinny mieć znaczenia. W tym punkcie widać najpoważniejszą różnicę między projektem naukowym a programem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Osoby piszące programy muszą się liczyć z masą zewnętrznych (społecznych i politycznych) uwarunkowań. Do najważniejszych z nich należy:

„[...] ustalony czas, na jaki pisze się program – jeden rok kalendarzowy. To stanowczo za krótko, by można było sensownie zaplanować wprowadzenie widocznej zmiany w życiu mieszkańców Gminy, np. doprowadzić do ograniczenia częstości picia alkoholu przez młodzież. Ze względów merytorycznych program powinien być planowany na kilka (najlepiej od trzech do pięciu) lat. Konkretnie plany działania na każdy kolejny rok mogłyby być przyjmowane jako doroczne (obowiązkowe) uchwały rady Gminy. Jednak w samorządach nie ma takiej tradycji. Czy można liczyć na taką zmianę? Argumentem w dyskusji jest Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który jest zawsze opracowany na okres pięciu lat. (...)”

⁴⁹ K.Okulicz-Kozarycz, Danuta Wiech, Przygotowanie do pisania gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, Świat problemów 2011,

W opublikowanej w ostatnich latach publikacji „Budowa programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych z wykorzystaniem metody drzewa problemów – drzewa celów”⁵⁰ autorstwa Katarzyny Łukowskiej i Katarzyny Okulicz-Kozaryn dość dokładnie opisano przykładowy proces powstawania wieloletnich programów. Jak wynika z przytoczonej publikacji tworzenie programów tą metodą, wykonana budowa programu zgodnie z metodą drzewa problemów – drzewa celów powinna odbywać się raz na kilka lat.

Budowa wieloletniego programu powinna się odbywać poprzez prace powołanego do tego specjalnego zespołu, przy włączeniu w niego niezależnych ekspertów, którzy również przeprowadzą dodatkowe badania diagnostyczne polegające na:

- analizie danych zastanych (funkcjonujących programów, strategii miejskich, a przede wszystkim diagnozie do polityki społecznej gminy oraz diagnozie do programu rewitalizacji oraz samego programu rewitalizacji),
- przeprowadzeniu wywiadów indywidualnych (IDI) z głównymi aktorami w zakresie polityki społecznej gminy,
- przeprowadzeniu badań fokusowych z grupami będącymi realizatorami profilaktyki, leczenia, rehabilitacji, readaptacji i redukcji szkód (np. nauczycielami, pedagogami, pracownikami socjalnymi itp.), które koncentrować się powinny na tematach potrzeb realizatorów i wyobrażeniu na temat potrzeb grup do których kierowane są ich działania,
- przeprowadzeniu badań fokusowych z grupami będącymi klientami systemu pomocowego, rehabilitacyjnego, reintegracyjnego, readaptacyjnego i redukcji szkód na ich problemów i potrzeb,
- pracy na podstawie wyników badań powołanego zespołu przy pomocy metody SWOT i/lub np. drzewa problemów – drzewa celów.

Tak przeprowadzona budowa programu zapewnia znalezienie nie tylko możliwych najlepszych dróg rozwiązania istniejących problemów ale również uzupełnienia luk w systemie pomocowym, których istnienie powoduje pogłębiające wykluczanie niektórych grup społecznych. Dodatkowo, tak zbudowany, wieloletni program umożliwiłby kompleksowe działania na terenie Gminy Konopiska. Możliwość tworzenia tego typu rozwiązań powoduje to, że możliwa jest wieloletnia współpraca z instytucjami i NGO,

⁵⁰ Łukowska, K., Okulicz-Kozaryn K., *Budowa programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych z wykorzystaniem metody drzewa problemów – drzewa celów*, 2019.

które we współpracy z urzędem mogą wdrażać kompleksowe rozwiązania oraz zabezpieczenie długoterminowej realizacji najbardziej potrzebnych zadań, które są niezbędne do dobrego funkcjonowania całego systemu. Jednym z problemów poznanych przez badaczy w trakcie badania, mogących mieć wpływ na realizację zadań, jest niepewność zatrudnienia i kontynuacji zadań zleczanych przez samorząd.

Aneks

Aktualna lista programów rekomendowanych przez KCPU

Aktualnie w bazie programów rekomendowanych KCPU znajdują się 24 programy na trzech poziomach rekomendacji⁵¹:

- Poziom I Program obiecujący

- Program Przeciwdziałania Młodzieżowej Patologii Społecznej – program profilaktyki selektywnej adresowany do młodzieży w wieku 13–19 lat zagrożonej narkomanią i wykluczeniem społecznym.
- Szkolna Interwencja Profilaktyczna – program selektywnej profilaktyki narkomanii skierowany do uczniów, realizowany w formie krótkiej interwencji podejmowanej przez nauczyciela i/ lub pedagoga szkolnego.
- Program Domowych Detektywów (program został oceniony na najwyższy poziom rekomendacji w międzynarodowej bazie programów EDDRA) – szkolny program profilaktyki uniwersalnej dla uczniów w wieku 10–12 lat oraz ich rodziców i nauczycieli, ukierunkowany na zapobieganie inicjacji alkoholowej.
- Środowiskowa profilaktyka uzależnień – program profilaktyki środowiskowej (selektywnej) adresowany do osób w wieku 10–18 lat.
- Fred goes net – program wczesnej interwencji adresowany do osób w wieku 15–21 lat używających narkotyków lub alkoholu w sposób okazjonalny.
- Przyjaciele Zippiego – program promocji zdrowia psychicznego dla dzieci w wieku 5–9 lat ukierunkowany na wzmacnianie umiejętności osobistych i społecznych dzieci.
- Program profilaktyczno-wychowawczy EPSILON – program promocji zdrowia psychicznego ukierunkowany na rozwijanie umiejętności osobistych

⁵¹ Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2022, PARPA (teraz KCPU).

- i społecznych dzieci w wieku 7–9 lat oraz poprawę ich psychospołecznego funkcjonowania.
- Wspomaganie rozwoju psychospołecznego dzieci nieśmiałych – szkolny program profilaktyki selektywnej adresowany do dzieci nieśmiałych w wieku 10–11 lat, wspomagający ich rozwój psychospołeczny, realizowany w formie 15 dwugodzinnych zajęć warsztatowych w klasie szkolnej.
 - Laboratorium Wiedzy Pozytywnej – program zawiera trzy moduły: moduł dla gimnazjalistów – 12 sesji (każda po 2 godziny dydaktyczne), dwa moduły dla rodziców i dla nauczycieli. Laboratorium Wiedzy Pozytywnej koncentruje się na budowaniu i wzmacnianiu umiejętności życiowych.
 - Debata – realizacja tego programu, który ma charakter „krótkiej interwencji profilaktycznej w grupie”, odbywa się z udziałem dwóch prowadzących i trwa w jednej klasie 3 godziny. Standardowo dąży się do organizowania spotkań we wszystkich klasach danego poziomu, optymalnie klasy V i VI, gdyż większość uczniów w tym wieku jest przed inicjacją alkoholową. Nauczyciele (zwłaszcza wychowawcy klas) są obecni na zajęciach.
 - Spójrz Inaczej (dla klas IV–VI) – program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla klas IV–VI szkół podstawowych – zajęcia w ramach tego programu są w założeniu kontynuacją zajęć prowadzonych w klasach I–III. W IV klasie realizowanych jest 25 zajęć 45-minutowych, w V klasie – 26 zajęć, w VI klasie – 28 zajęć. Realizator przeprowadza także dwa spotkania z rodzicami.
 - Profilaktyczny Bank Dobrych Praktyk – 8 modułów szkoleniowych dla nauczycieli (ponad 100 godzin pracy), rozłożonych na jeden rok szkolny. Głównym celem programu jest wzmocnienie w uczniach agresywnych ich odporności, zgodnie z koncepcją resilience, poprzez wyposażenie wychowawców w kompetencje, które umożliwią budowanie więzi i wsparcia pomiędzy wychowawcami a uczniami agresywnymi, a także kompetencje w zakresie stwarzania w klasie warunków sprzyjających uzyskiwaniu przez uczniów agresywnych akceptacji i wsparcia ze strony innych uczniów.

- Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej – adresatem są uczniowie klas III–VI szkół podstawowych. Celem programu jest rozwijanie w uczniach umiejętności radzenia sobie ze stresem i trudnościami, a także kształtowanie postaw optymizmu, empatii, wytrwałości i wiary w siebie. Przed przystąpieniem do realizacji zajęć z dziećmi nauczyciel lub wychowawca uczestniczy w 14-godzinny szkoleniu dla realizatorów. Szkolenie prowadzone metodami warsztatowymi ma na celu przygotowanie nauczycieli do realizowania zajęć z uczniami, zapoznanie z zawartością programu, metodyką i materiałami do prowadzenia zajęć. Na podstawie szkolenia, a także otrzymanych scenariuszy zajęć — nauczyciel prowadzi z uczniami 30 spotkań (każde trwające ok. 1 godziny lekcyjnej), po 3 spotkania do każdego z 10 tematów programu.
- Program Gra w Dobre Zachowania jest polską adaptacją amerykańskiego programu Good Behavior Game (GBG). W przeciwieństwie do innych szkolnych programów profilaktycznych Gra w Dobre Zachowania nie wprowadza nowych treści do podstawy programowej i nie wymaga dodatkowych godzin lekcyjnych. Jest to raczej strategia działania nauczyciela – zarządzania przez niego zachowaniem klasy i nauką uczniów. Poprzez Grę nauczyciel kształtuje zachowania i postawy uczniów. Grę najlepiej jest wprowadzać od I klasy szkoły podstawowej, ale może być ona realizowana również w kolejnych latach nauczania wczesnoszkolnego. Szkolenie dla nauczycieli to łącznie 20 godzin oraz roczny proces pracy pod opieką superwizora.
- Program ARS, czyli jak dbać o miłość – program dla uczniów szkół ponadpodstawowych, ich rodziców i nauczycieli. Program jest podzielony tematycznie na trzy części (optymalnie 12 godzin):
 - część pierwsza ARS VIVENDI – sztuka życia jest poświęcona zagadnieniom konsekwencji używania substancji psychoaktywnych dla zdrowia i życia,
 - część druga ARS AMANDI – sztuka kochania jest poświęcona omówieniu konsekwencji stosowania substancji psychoaktywnych dla różnych aspektów miłości i związków intymnych kobiety i mężczyzny,
 - część trzecia ARS GENERANDI – sztuka rodzenia dotyczy zagadnienia konsekwencji używania substancji psychoaktywnych dla zdrowia prokreacyjnego i zdrowia potomstwa.

- Poziom II Dobra praktyka

- Szkoła dla Rodziców i Wychowawców – program profilaktyki uniwersalnej ukierunkowany na zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców, a także wychowawców i nauczycieli pracujących z dziećmi i młodzieżą oraz przeciwdziałanie zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.
- Program Nauki Zachowania – proces wprowadzania tego programu do szkoły składa się z czterech etapów:
 - szkolenie realizatorów prowadzone dla całych rad pedagogicznych lub dla grup zainteresowanych nauczycieli z różnych szkół. Trwa ono 10 godzin dydaktycznych i ma formę jednodniowego warsztatu,
 - trening nastawiony na rozwój umiejętności praktycznych przeznaczony dla wybranych nauczycieli. Czas trwania treningu 25–30 godzin dydaktycznych realizowanych w dwu- -trydniowym bloku warsztatowym,
 - konsultacje dla realizatorów w trakcie realizacji programu w szkole,
 - forum liderów – cykliczne spotkania szkoleniowe liderów programu, którzy koordynują i realizują program w szkołach.
- Archipelag Skarbów – program profilaktyki uniwersalnej adresowany do uczniów w wieku gimnazjalnym, ukierunkowany na ograniczenie zachowań problemowych (używanie alkoholu, narkotyków, wczesne zachowania seksualne, przemoc rówieśnicza) realizowany w formie mityngów w dużych grupach.
- Program Wzmacniania Rodziny dla rodziców i młodzieży w wieku 10–14 lat – program profilaktyki uniwersalnej/selektywnej, adresowany do rodzin, ukierunkowany na ograniczenie używania środków psychoaktywnych oraz zapobieganie innym zachowaniom problemowym młodzieży.
- Program wspomaganie rozwoju psychospołecznego dzieci nie lubianych przez rówieśników z powodu zachowań antyspołecznych – program profilaktyki selektywnej przeznaczony dla dzieci w wieku 10–11 lat. Ma on na celu zmianę statusu społecznego dzieci nie lubianych poprzez rozwijanie ich zdolności decentracji poznawczej i samokontroli emocjonalnej oraz wzmacnianie ich

poczucia własnej wartości. Program jest realizowany w formie zajęć warsztatowych dla dzieci w czasie 32 spotkań.

- Spójrz Inaczej – program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla klas I–III szkół podstawowych. Program może być realizowany w klasach, świetlicach itp. Realizowany jest w sposób ciągły przez 3 lata: w I klasie – 22 zajęcia 45-minutowe, w II klasie – 21 zajęć, w III – 25 zajęć. Trzy koła – program daje możliwość wplatania scenariuszy w rutynową pracę nauczyciela: lekcje i kwadransy wychowawcze, lekcje niektórych przedmiotów, wycieczki, imprezy, akcje klasowe i szkolne, spotkania z rodzicami.
- Program Unplugged – program dla uczniów w wieku 12–14 lat. 12 lekcji, które koncentrują się na umiejętnościach życiowych, przekonaniach normatywnych i wiedzy o substancjach psychoaktywnych. Są one prowadzone przez nauczyciela w klasie szkolnej i obejmują jedno spotkanie w tygodniu. Dodatkowo moduł dla rodziców.
- Tutoring szkolny – program pedagogiki dialogu. Program jest skierowany zarówno do szkół podstawowych, ponadpodstawowych, jak i ośrodków socjoterapii, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, a oparty jest na przygotowaniu nauczycieli (na pierwszym etapie to 64 godziny szkolenia) do pracy w indywidualnym kontakcie z uczniami.
 - Poziom III Program modelowy
- Fantastyczne Możliwości – szkolny program profilaktyki uniwersalnej ukierunkowany na opóźnianie wieku inicjacji alkoholowej u nastolatków wkraczających w okres dojrzewania.